

240/74

ds

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
41

151

PEDAGOGISKA KÄLLSKRIFTER

XII

SEMINARIERNA

AV

B. RUD. HALL

LUND 1934 / AKTIEBOLAGET SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[1934] BOKSERIE MED UNDERSTÖD AV [ÅRG. XIV]
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[Serievolym 41] UTGIVEN AV B. RUD. HALL [Årsvolym 1]

PEDAGOGISKA KÄLLSKRIFTER

XII

SEMINARIERNA

AV

B. RUD. HALL

DISTRIBUTION: C. W. K. GLEERUPS BOKFÖRLAG, LUND

Anm. Med understöd beviljade av staten och av Sveriges allmänna folkskollärareförening utges härmed de urkunder, som angivits i kap. XII av Källförteckning till svenska pedagogikens historia (Årsböcker i svensk undervisningshistoria nr 39 sid. 161—167); dock ha av ekonomiska skäl måst lämnas åsido några av de redan tryckta handlingarna.

[En del otryckta, värdefulla men i nämnda lista icke förtecknade urkunder torde komma att ingå såsom bilagor i en volym Seminarieminnen. Insändas meddelanden om eller absolut noggranna avskrifter av värdefulla eller intressanta urkunder till olika grenar av svenska undervisningsväsendets historia, komma kopiorna att, om det blir möjligt, avtryckas i samband med nedan nämnda ederande.]

I den mån ekonomien tillåter, är det meningen utge andra urkunds-serier i huvudsaklig anslutning till respektive kapitel i angivna Källförteckning. På de i så fall utkommande banden införes därför — liksom fallet är å föreliggande volym — en särskild mellanrubrik: Pedagogiska källskrifter, åtföljd av uppgift om motsvarande kapitel (och i erforderliga fall kapitelavdelningar) i nämnda Källförteckning. Först utsändas sådana volymer, vilkas utgivning tidigast blir ekonomiskt möjliggjord. Detta har varit orsaken till att utgivandet nu börjat med kapitel XII.

Använda förkortningar ha upplösts i förordet till Källförteckningen (Årsböcker 39).

På grund av önskemålet att så många källskrifter som möjligt skola börja på ny sida men utrymmet ändock väl utnyttjas, komma vissa med petit tryckta, av mig sammanställda uppgifter, som äga samband med vissa urkunder, att vid ombrytningen av de sistnämnda uteslutas för att i stället intagas i slutet av volymen, om lämpligt utrymme där finnes.

B. Rud. Hall.

A) Folkskoleseminarierna och deras föregångare.

α) Tiden före 1842 års seminariestadga.

AA) Förslag om speciell lärareutbildning.

1) Ö. Göinge prästerskaps (?) reformkrav.

Inrikes Tidningar ¹⁴/₂ 1765. — Om kyrkoherdarna Göllichs och Linds motion vid prästmötet i Lund 1764, av vilken vissa delar törhända återges i nedan avtryckta tidningsuppsats, jfr här sid. 20—22.

Landscrona, den 29 Januarii.

Ibland oss hafwa från längre tider tillbaka funnits de, hwilka genom Testamenten och flera gifmildhets sätt sökt tilskynda Samhället godt af den förmåga, som dem förlänt varit. Större och mindre Sjukhus, ansefliga Penninge-Summor til de fattigas uppehälle lämna härå rundeliga bewis. Ware fierran, at på något sätt antingen förringa deras beröm, som redan gjordt så prisvärda stiftningar, eller aldeles afråda andra at följa så goda efterdömen; i synnerhet, som de fattigas och eländas understöd är en bland de Plikter, som vår Lära påyrkar. Icke dess mindre wore önskeligt, at förmögne och gifmilde wille påminna sig en skyldighet, som ännu närmare rörer Gifwarens ära och sina Medbröders wälfärd, än de fattigas lekamliga uppehälle, hwilken därföre så mycket mindre bör eftersättas, och icke så sparsamt, som hittils skedt, utöfwat. Ho känner både Sedernes och Christendomens förfall i allmänhet och icke beklagar uprinnelsen härtil, som är brist på en behörig Barna- upfostran. På de flästa ställen fattas förråd på skickelige Barna-Lärare, och om de här och där finnas, hindrar mångas fattigdom bland Allmogen, at icke tilräckeligen hålla sina Barn i Scholan. Af denna brist och försummelse upwäxa hela skockar af wanartige Undersåtare, som uphäfwa all Lag-lydnad, äro Fäderneslandet til last och bidraga til dess fördärf. Huru kan wäl då en, som önskar Samhällets bästa och hyser en rätt Mennisko-kärlek, bättre använda en del af sit Jordiska godas öfwerflöd, än göra sådana inrättningar, hwarigenom dels en skickelig Barna-Lärare på de Orter, hwarest

icke tilgång därtill finnes, kunde förskaffas och därwid hafwa sit uppehälle; dels fattige Barn måtte få tillfälle, at utan kostnad åtnjuta underwisningar? men, såsom skickelige Barna-Lärare af det slaget, som fordras at underwisa Allmogens Barn uti en sann Christendom, äro swåre at ärhålla, emedan intet *seminarium* gifwes i Riket, hwarifrån de kunna hämtas: hwad kunde då wara angelägnare, än at en eller flera, som äro i stånd därtill, wille af ömhet för Guds ära och med sammanskott eller Testamenten bidra till sådana *seminariers* inrättande i Riket, hwaraf såväl Klockare, som Barna-Lärare, sedan de sielfve blifwit behörigen lärde, kunde uttagas? ifrån Academier, Gymnasier och Trivial-Scholor kunna sådana ämnen swårigen fås. Intet från de senare; ty de äro sielfve Barn, så länge de wistas därstädes. Icke heller kan man sätta sin lit til Academier och Gymnasier i detta mål; emedan de Studerandes ändamål wid Academier och Gymnasier är icke at blifwa Allmogens blotta Barna-Lärare, så at man ej därifrån kan wänta sig tilräckeligt förråd. Gifwas nu inga *seminarier* i Riket af berörde Barna-Lärare, hwarest skal man då finna sådana, hvilka så wäl med upbyggeliga exempel föregå Barnen, som och genom Christeliga underwisningar, på et efter de enfaldiga Barnens begrep lämpeligt sätt, förstå konsten at upplysa deras förstånd samt på et rörande sätt arbeta på sinnets förändring? wille någon påstå, at detta är en Syssla, som hörer til Församlingens ordentelige Lärare, och at därföre slika *seminarier* äro onödige: så har en sådan sig icke bekant Predikanterns egentelige göromål. När skulle de i denna händelse arbeta på sina Predikningar? huru många Själa-wårdande ämnen sysslosätta dem icke dess emellan dageligen både i och utom deras Hus? skulle icke då Barnen emedlertid lämnas utan underwisning och uppsikt? befriar Christeligt sinnade Menniskors gifmildhet medelst Hospitaler m. m. mången usel ifrån et nödosamt lefwerne tillbringande i lekamlig mätto; så är man försäkrad, at en sådan *seminariu*-inrättning, som alltid borde äga en skickelig föreståndare eller Häfmästare, skulle rädda mången från dess förestående fördärf. Försummas förståndets upplysning och Hjertats förbättring i Barndomen: så gifwes sällan utväg at uprätta skadan i de följande åren, då sådane Uslingar fast mera fly tillfällen därtill, och hata dem, som wilja deras förmån i detta mål.

2) Hjarsåskyrkoherden Lorichs förslag 1768.

LLA LDA E XIII: 13 (Ö. Göinge härad). Jfr dels förra urkunden, dels prosten N. Hofverbergs yttrande s. å.; ett avtryck därav är avsett att ingå i föreliggande serie Källskrifter: avd. Officiella utlåtanden rör. folkundervisningen. Jfr A. Warne Folksk. förhistoria s. 347

Överst är senare tillskrivet: Exhibit d. 19 october 1768.

Med »Wilsk»: etc. åsyftas: Swea Rikes Ecclesiastique Werk . . . Af Sven Wilskman, I. Örebro 1781. I »Den Rette Judske Lowbog» 1590, omtryckt i Kbhvn 1642 I: 31 upptas »Præster oc Degne oc Subdegne» såsom »Lærdemænd». Pontoppidan = Eric P:s Collegium Pastorale practicum 1766 eller 1784 kap. 52: Om Husbesök, Skolbesök och omsorg för ungdomens underwisning. Lyser = Polycarpus Leyserus: Harmonia Evangelistarum, Frf. 1652.

Exhibit d. 19 october 1768

Wördsamt Memorial.

Eder Högwyrdighet och *Maxime Venerandum Consistorium* har befalt Prästerskapet afgifwa wördsamt yttrande, huru Ungdomens underwisning å Landet måtte genom Scholars inrättande sättas i bättre skik, än den hit intil varit, til at en gång af Guds wälsignelse öfwerwinna den okunnoghet om en san Christendom, som är bland menigheten.

Prästerskapet uti Östra Göinge-Härad hafwa derföre et så laggrant ämne noga öfwerlagt, och förenat sig i sådana tankar, som jag å allas wägnar här wördsammast framgifwer, och önskar på något sätt kunna leda til et så dyrt och efterlängtadt ändamål, som mer än alt förtjenar Högsta Öfwerhetens och hwar Christens behjertande.

At döma efter de församlingars tilstånd, dem jag känner, är jag fult säker, at Christendoms kundskapen bland Almogen nu är större, än den tilförne någon tid varit, och efter Guds underliga wägar i samma mohn synes tiltaga, som den hos den öfwerkloka werlden kommer uti förakt, så at de til et icke ringa antal kunna Gudi lof! framwisas, som hafwa grundeligare och redigare begrep om Christendomens åtminstone angelägnare sanningar, än i allmänhet torde förmodas.

Men detta oaktad nödgas jag ändå medgifwa, at hos alt för många är om de til tron och saligheten nödwändigaste Lärostycken sådan okunnoghet, som sätter dem uti uppenbar själa wåda, och bland Christna icke ens borde wara möjlig.

At häremot finna hjälp, är det hwartil hwar wälmenande Präst-man under bön och eftertanka gjerna alt möjligit will bidra.

Kongl: Maj:t uti sitt nådigste *Rescript* til Eder Högwyrdighet och *Maxime Venerandum Consistorium* af den 19 sistledne Febr: äskar underdånigt förslag 1:o huru Scholæ hus måtte blifwa inrättade, 2:o huru Almogen måtte blifwa förmåd så härtil, som til en tjenlig Scholæ-Mästares aflönande sammanskjuta någon fond, och 3:o huru en tjenlig Scholæ-Ordning för sådana Landt-Scholor måtte författas.

Efter Eders Högwyrdighets och *Maxime Venerandi Consistorii* befallning, får jag altså om hwartera särskilt anföra de tankar deruti Presterskapet i detta Contract sig förenat.

At af Allmogen härtil wänta något betydande sammanskot, så länge det ankommer på egit godtycko, och Riksens Höglöfliga Ständer ej widtagit det, som en lag lærer här å orten ej kunna förmodas, ehuru all möda blefwit använd, at hwar församling särskilt dertil öfwertala, och sådana förslag blefwit gifna, som icke tyktes medföra någon merkelig kännning, och äfwen til andra Christeliga ändamål woro nyttiga. Men at få Scholæ-hus bygda, såsom det här i Häradet ock redan skedt uti de widtsträktare församlingar, Glimåkra Örkenöd, Ousby och Loushult, der Härskaper äro i församlingen, som känna sakens wigt: torde de åtaga sig, åtminstone drygaste kostnaden. Om utwisning til timber och wed för dageligit bruk lemnades på Crono skogarna: kunde, kanhända, om icke alla, dock många af Allmogen, som inse Scholars angelägenhet öfwertalas til arbetet och körslor. Och derest alla andra utwägar skulle tryta: blir frågan, om icke rika Kyrkior til et så angelägit ändamål något kunde och borde bidra.

At widtaga någon allmän utwäg, kan altså näppeligen ske: utan får hwar Kyrkjoherde på sit ställe nyttja de medel, som der blifwa mögeliga och deröfwer med förslag til Eder Högwyrdighet och *Maxime Venerandum Consistorium* inkomma.

Det, som öker Allmogens owilja, at bygga Scholæ hus, är at man i de flästa församlingar har sådana Scholæ-Mästare, som flytta by från by, och hwarest enstaka hemman äro, slå flera sådana sig tilhopa, at på behagelig tid samfält betjena sig af Scholæ-Mästaren för sina Barn.

Scholæ-Mästaren är ej onögd med sådan kring flytning: efter han derwid winner et rikare underhåll.

Och Allmogen fruktar, om Scholæ hus inrättas, de då skola blifwa twungna, [med] mera kostnad och drygare matsäckar der underhålla sina Barn, betala för deras skjötsel, och äfwen förse Scholæ-Mästaren med ljus, wed och mera til hans förnödenhet. At sådana kringflyttande Scholæ-Mästare åstad komma någon nytta kan wäl intet nekas: dock förmodas, den skulle blifwa ansenligen större; om han hade barnen tilhopa uti et Scholæ-hus, som wore inrättadt under Kyrkioherdens ögon, at han på alt kunde hafwa dageligit och noga inseende. Men at hafwa Scholæ-Mästare hemma i husen, saknar ej allenast samma til syn, utan har ock följande olägenheter, at uti föräldrarnas stugor möta altid flera hinder, än uti et Scholæ hus, at när grannar ej hafwa barn af lika ålder, få ofta barnen så jemkas tilhopa, at det ena lærer försent, hwad det andra lærer för tidigt, at fattiga barn, som ej hafwa til Scholæ Mästarens underhåll bidragande föräldrar, swärligare finna rum för sin underwisning, at Scholæ-Mästaren hwarken så länge kan qwarblifwa, som torde behöfwas, än mindre så ofta återhämtas, som är nödigt til at bibehålla i barnens minne det, de fattat, hwilket alt mindre vore at befara, om barnen i sin ordning, och så ofta som behöfdes, blefwo skickade til et alment Scholæ hus, derest den fattiga genom tilhjelp af et litet samanskot til egen föda så wäl kunde finna rum som den rikare. Ejheller torde kostnaden derwid blifwa så stor mot den, at underhålla Scholæ-Mästaren i egna hus: om Scholæ-Mästaren hade en beskedelig hustru, som åtog sig föda barnen mot betalning i matwaror, eller ock mot liten wedergälning tilreda åt barnen det, de sjelfwa medbrakte, som på wissa ställen sker utan klagemål å någondera sidan.

At få til sådana *Scholor* så *tjenliga Scholæ-Mästare*, som underwisnings wärkets angelägenhet fordrade, och dem efter mödan äfwen förswarligen lönte, synas snart ogiörligit: så länge Rikets Cassa ej tåler kåstsamma inrättningar, och enskilda antingen intet kunna, eller intet wilja något betydande dertil bidra. Men en sak af så mycken wigt bör wäl ändå ej lemnas handlös.

När Moder-församlingen och Annexen ej äro des widlyftigare,

såsom på de flästa ställen här i Stiftet, synas de wara hulpna med et Scholæ hus. Kläckaren blir altså här en sjelf skrefwen Scholæ-Mästare, som ock just för Barnaunderwisningen har på de flästa ställen i detta framför i andra Stift en tilräkeligare lön, och efter första inrättningen och Danska Lagen borde wara en lärd man Wilsk: Eccl: w: pag: 259.319. Judske Lows bogs 1 Bog: XXXI: Cap.: Wid de widsträktare församlingar åter, har klockaren ändå nödigt, hålla en Substitut, den han ej otydeligen, efter den projecterade jnstruction för kläckaren här i Stiftet, är skyldig lemna til Scholæ-Mästare uti Annexen.

Skulle kläckaren ej hafwa skickelighet eller hog, til at underwisa ungdomen: så bewiser han sig derigenom odugelig til den angelägnaste delen af sit embete, och bör då til det minsta underhålla en tjenlig person uti sit ställe.

At klockaren ensam kan bestyra alt, wågar man likwål icke påstå.

De Scholæ-Mästare, som åtminstone i de flästa församlingar redan äro, blifwa då de närmaste, som kunna wara honom til hjelp, mot den lön, dem kunde förskaffas af kyrkan eller församlingen, och den lilla wedergällning de pläga få för barns underwisning af Allmogen, hwilken ock något torde ökas, när föräldrarna slippa underhålla honom. Hos en sådan Scholæ-Mästare är det en högst nödig egenskap, at han åtager sig det beswärliga underwisnings wäret af Christelig drift til at uppbygga sjelar. Ty hos en sådan finnes hog, at sjelf lära och förkofra sig i kundskapen, finnes flit, tålmod, sagtmödighet, kärliga förmaningar och goda exempel för barnen, hwilket alt swårligen wäntas af den, som mottager barna underwisningen, blåttil en föde-krok, när andra utwägar tryta. At sådana Scholæ-Mästare, innan de antagas noga bepröfwat af Eder Högwyrdighet och *Maxime Venerando Consistorio* är både angelägit och billigt: men nyttigt synes ock, at de ej på längre tid blifwa antagne, än de bibehålla sig i församlingens och Kyrkioherdens förtroende, på det, om en Scholæ-Mästare skulle förfalla til liderlighet och försumelse, han då utan widlöftig omgång måtte afskedas. På församlingens förtroende bör det wäl ock ankomma, när någon til Scholæ-Mästare skall föreslås; dock som kyrkioherden står i så stort ansvar för sina Åhörars underwisning; så synes wäl

icke obilligt, at han åtminstone får rättighet, utestänga den at blifwa föreslagen ej allenast til Scholæ-Mästare utan ock til kläckare syslan, som han efter undersökning och efterfrågan finner mindre tjenlig.

Bland Allmogen äro i sanning flera, som ej woro otjenliga til Scholæ-Mästare-syslan, hälst om de något blifwo hanledde, hwartil hwar Kyrkioherde å sin ort icke lærer finnas obenägen, ty Hans möda derwid blir rikeligen lönt genom den hjelp, han kan hafwa af en wäl tillärd Scholæ-Mästare uti sit eljest mångdubbla arbete.

Derigenom winnes ock det, at barnen så mycket mera blifwo wande wid de underwisnings sätt, som äro hwar Kyrkioherdes egna. Det mästa, som hos dem torde saknas, är öfning i skrifwande och räknande: men felar intet hog, måtte de ock häruti kunna upöfwat. Detta är en utwäg, som nu genast kan tilgripas: efter sakens wigt är så stor, at den ej synes böra ankomma blodt på långsamma anstalter.

Framtiden torde ock skaffa tjenligare Personer til Scholæ-Mästare: Om de framlockas genom almänna kundgiörelser och några förmåner, såsom at för sig, hustru och barn, wara skattfria, få derjemte opåtalt idka det näringssätt, som de lärdt, och ej kan wara hinderligt, samt blifwo försäkrade om befordran til kläckare och andra lämpeliga syslor. Men til at en gång få sådana kläckare och Scholæ-Mästare, som äro wuxna deras wigtiga embete och dryga answer, och då på alt sätt borde belönas, och upmuntras, synes wäl intet nödwändigare, än at sådana Seminarier inrättas, som det wid Präste-Mötet år 1764. ingifna nitiska och wäl författade *memorial* föreslår. Sjelfwa Candidati Ministerii kunde ock då få en högst angelägen öfning uti Catechiserande, ty det fordrar utan twifwel mycken både öfning och eftertanka, at på et grundeligt, öfvertygande och tillika enfaldigt och rörande sätt föreställa de himmelska sanningarna, och at genom rediga och tydeliga frågor bringa dem äfwen på de okunnigas eftertanka och hjertan.

Prästerskapet uti detta Contract anhåller fördenskull aldra ödmjukast, det Eder Högwyrdighet och *Maxime Venerandum Consistorium* täktes befordra et sådant Seminarii inrättande här i Stiftet, och utbeder sig, at då få inkomma med sitt wörd-

samma förslag, huru det med minsta kännning för det almäna och lempeligast efter det föresatta ändamål må blifwa wärkställt. At afhålla mindre tjenliga Personer från kläckare syslor ingaf ock Prästerskapet i detta Härad twänne *memorialer* wid samma Präste-Möte 1764. på hwilka det ock nu åberopar sig, och anholder om Eders Högwärdighets och *Maxime Venerandi Consistorii* rättwisa utslag och förordnande härutinnan.

Till at författa en *tjenlig Scholæ-Ordning* för sådana Landt Scholor, bör man i synnerhet hafwa afseende på de stycken, deruti Ungdomen der skall underwisas, och som i synnerhet lärer wara dessa, at rent läsa i bok, fatta Catechesen i minnet, få et redigt begrep om salighets läran, samt skrifwa och något räkna.

Om några de allmännaste sanningar til kännedom af naturen då och då förestältes, war det så mycket bättre, blåd sådant efter tidens förwända smak ej måtte uttränga det, som är af större angelägenhet, och et hjelpe medel intaga rummet för det, som lägger grunden til hjertats förbättring.

I anse[e]nde til dessa olika giöremål synes det angelägit, at ungdomen blir indelt åtminstone uti trene Classer.

I 1^{sta} Classen borde barnen underwisas til at känna bokstäfwarna, äfwen de Latinska, som framtiden torde antaga til et mera almänt bruk, stafwa och läsa rent, så at denna första Classen således derefter får tre afdelningar.

Til at giöra Scholæ-mästarens möda nyttig för flera på en gång, wore angelägit efter det af framledne Herr Biskop D: Pontoppidan uti des Coll: Past: pract: Cap: 52 föreslagna sätt, hafwa et Alphabet med så stora bokstäfwor skrifwit eller trykt, at det upslagit på en tafla, kunde läsas öfwer hela rummet.

Derigenom kunde då flera barn på en gång lära, at känna bokstäfwarna, som eljest med de wanliga A, b, c, böckerna wille gifwa en större möda, och fordra flera Scholæ-Mästare, om ej de andra Scholæ-barnen förmycket skulle försummas. Säkert skulle ock detta sättja barnen i större täflan, och det ena underhjelpa det andra med sådana skilje teken på bokstäfwarna, som kan hända, Scholæ Mästaren sjelf skulle hafwa swårt wid at råka på, och på et för barn begripeligare sätt förklara.

Likaledes kunde ock flere barn på en gång inöfwas i stafningen: om man nyttjade upslagna tabeller, skrefna eller trykta,

med de omnämde stora bokstäfwor, som innehöllo alla bokstäfwarnas möjliga sammansätningar i stafwelser, hwarpå i a, b, c, böckerna finnes et otillräkeligit prof, men hwilka likwäl säk-rare kunna uträknas.

Blefwo samma stora bokstäfwor vidare nyttjade til fader wår och det mera, som står i a, b, c böckerna: kunde ock flera barn på en gång lära, at läsa rent. Med de barn som fram för andra woro tröga til at fatta fik wäl Scholæ mästaren hafwa någon enskilt möda; dock twiflas intet, at ju hans arbete härigenom mycket skulle lättas.

Med skjel borde det ock wara föräldrarna förbudt, sjelfwa lära sina barn innanläsningen, så framt de ej för Kyrkioherden bewiste, sig dertil wara skickelige. Ty den oskik är icke än fullligen utrotadt bland almogen, at de gå stafningen förbi, och låta sina barn läsa rent, så snart de känna bokstäfwarna, således, at de upräkna alla bokstäfwarna i ordet, och så bjuda til, at utsäga det, hwarigenom alt ankommer på mer eller mindre lyckeliga gisningar. Häraf sker det då, at, fast i wår ort nu om stunder knapt någon enda är, som icke lärt läsa i bok, läsa likwäl många så illa, at de icke hafwa annan nytta af sin innanläsning, än til en minneshjelp uti det, de lärt utanåt, och sakna således all den upbyggelse, de kunna hafwa af Guds ord och trykta böne sätt genom egen läsning.

När de genom mycken öfning skaffat sig en färdighet i gissande, kunna de genom åter och åter läsning af det samma, wäl någorlunda hjelpa sig fram åtminstone mer, än man borde förmoda. Men alt blir ändå osäkert, och genom en oriktig mening, som fattas, kunna de tilskynda sig sjelfwa både skadeliga tankar och mycket bekymber, såsom det hände en hustru, hwilken i stället för de orden *för tapper Christen* läste til sin stora och qwäljande bedröfwelse *förtappad Christen*. Uti Catechesen är satt wid slutet, at den, som ej lärt Catechesen (utan åt) ej får begå den Helga Natwarden och träda i äktenskap. Önskeligit wore, at en sådan warning äfwen wore dit satt mot otydelig innanläsning.

Uti denna första Classen behöfde wäl icke barnen beswäras med utanläsning af mera än det, som uti Kyrkjo-Lagen är utmärkt för de enfaldige, och hwilket lät är fattadt i minnet,

sedan de just derpå öfwat sig både uti at stafwa, och at läsa rent.

Men högst nödigt blir det, at barnen under samtal, då genast få et, efter deras ålder lämpat begrep, om Gud och de wigtigaste Christendomens sanningar. Man kunde säga dem, at, som et hus ej kan bygga sig sjelf, så kan ej heller werlden hafwa giordt sig sjelf, at alt, hwad wi se, är til et så stort giöremål oförmögigt, at Skaparen är wäl osynlig, men har i sitt werks fulkomlighet wist storheten af sina egenskaper, hwilka med de enfaldigaste ord, så borde förklaras, at barnens hjertan måtte fatta wördnad för Gud.

Därefter kunde man berätta dem *historien*, om de första människors medskapade lyksalighet och om synda fallet, samt om det fördärf och den förbannelse, som derigenom kommit öfwer oss, men at Gud gifwit oss sin Son til frälsare, som giordt och lidit alt i vårt ställe, och derigenom så försonat Gud, at Han nu lofwar oss sin nåd, och wi af vår frälsares förskyllan fån tro [oss bekomma] af Gud Himmelen och alt godt.

Härwid borde ock den nåden nämnas, som wederfarit barnen i döpelsen och alt blifwa så utfördt, at barnen måtte lära känna, i hwad nöd de äro utom frälsaren, men at tro alt godt af Gud för hans skuld allena.

At detta med de dermed närmast sammanhängande sanningar på et enfaldigt sätt kan barnen bibringas i spädaste åren, wet jag af egen erfarenhet, och är ofelbart, at den tron, som barnen fädt i döpelsen, derigenom upfriskas. Men dröjer man med sådan underwisning: är klart, at tron, så snart den, wid qwiknad eftertanka, behöfwer näring af kundskapen, måtte under okunnighet, såsom en blomma utan födande wätska, liksom förwisna och blifwa til intet. Och när synden och werlden då få råda om hjertat: lägges grunden til sådan Gudlöshet, som sedan swårare öfwerwinnas.

Det wore derföre angelägit, at barnen, så snart de något kunde fatta, måtte intagas i denna Scholans första Class. At Scholæ-Mästaren härwid behöfwer de utsöktaste tale sätt, som för barnen äro smakeliga, är ofelbart.

Derföre när han räknar på sådana, bör han noga lägga dem på minnet eller uptekna dem til sin rättelse framdeles.

När barnen lärdt rent läsa i bok: kunde de wäl någon tid

få wara hemma hos föräldrarna, och under deras ögon öfwa sig både uti innan läsningen, och at läsa lilla Catechesen efter minnet, dockså, at de då och då infinna sig i Scholan, til at underhålla i minnet det, de redan lärt;

Då barnen wid pas 10. å 12 år gamla til Scholan återkomma och nu uti 2:dra Classen skola intagas: kunde deras giöremål wara följande.

1° At läsa lilla Catechesen wäl utan ått, hwilken stycke från stycke så borde förklaras, at hwar mening särskilt uttages, och så wändes genom frågor, at man blir säker, det barnen wäl fatta meningen af hwart ord.

Detta fordrar så mycken skickelighet hos Scholæ-Mästaren, at han wäl ock här har nödigt wägledas af sin Kyrkjoherde. Önskeligit wore ock, om wi bland våra nog många förklaringar öfwer Catechesen ock hade någon, som blädt hade detta til sit föremål.

2° Blir nödigt, at barnen genom kårta frågor nu lära, at redigt förstå de angelägnaste Christendomens grund sanningar uti sit sammanhang, och känna

1° *Synda förderfwet*, som giör dem til alt godt naturligen oskickelige och skyldige til ewig nöd, 2° Jesum, ej allenast til Hans person, utan ock i Hans försonings lidande och försonings lydno, 3° *huru Jesu försoning* uti bättringenes ordning må komma oss til godo, och 4te *huru nådemedlen* i bättringenes ordning nyttjas, hwilket alt icke kan förklaras, utan at tillika tala om skapelsen med försynen om det medskapade, men förlorade Guds beläte, och treenighetenes hemlighet, om den i döpelsen undfångna trons bortmistande med mera. När detta i et kort sammanhang föreställes: wet man af erfarenheten, at alt både lättare fattas, bättre behållas i minnet, mera griper an hjertat, och Läro Mästaren lägger en grund, hwarpå han sedan kan bygga sin underwisning med större fördel. Ty det ena underhjelper begrepet, och minnet om det andra. Kännedomen af synden lärer, at [se] sig om efter en frälsare, och hans försoning, om den skall komma oss til godo, giör oss nödwändigt, at känna den ordning och de medel, hvarigenom den [på] oss tillämpas.

Af detta giöres et afskilt stycke från Catechesens förklarande: efter Catechesen ej gifwer så tydelig anledning, at få alt i et så nära sammanhang förestält, som torde wara nödigt. Dock borde

man härwid öfwer alt hänwisa barnen på Catechesen och wisa, hwar sådana läro stycken där omtalas.

3° kunde äfwen uti denna Classen, til at genom något ombytte, hindra ledsna hos barnen, någon början ske med skrifwande.

Til bokstäfwornas kännande och skrifwande kunde Scholæ Mästaren i början nyttja en tafla, at flera på en gång måtte underwisas. Och sedan barnen hunnit så långt, at de nyttja förskriffter: så til at underhjelpa utan läsningen, kunde förskriffterna, med en styl författade, innehålla wissa stycken, som böra läsas utan ått, om icke af D: Lutheri lilla Cateches, som barnen redan torde minnas, dock af framledne Herr Archie-Biskopens D: Suebelii, och förskriffterna sedan ombyttas emellan barnen, så snart de genom afskrifwande lärt den förra utan ått.

Sedan Barnen wäl fattat de stycker, som under N:o 1. och 2. äro anmärkte, kunde de åter någon tid få wara hema hos sina föräldrar, at widare mogna i eftertankan; dock så, at de då och då infunno sig i Scholan, eller i Kyrkjan efter Predikan blifwa förhörde, til at underhålla det, de redan fattat. Men mot den tiden, de ämnade begå den Heliga Nattwarden, borde de å nyo intagas uti Scholan och des 3^{dje} Class. Giöremålen borde då wara.

1° At förklara för dem D: Lutheri Cateches, nu icke såsom i 2^{dra} Classen blådt efter orda-förståndet, utan efter det, som behöfwes til at wäl fatta sjelfwa saken, som omtalas, och deraf giöra sig nyttiga tillämpningar. Det wore ock wäl: om Salig Lutherii ord altid kunde läggas til grund, och anledning af dem blifwa tagen til förklaringen, på det barnen af sjelfwa orden i Catechesen måtte hafwa anledning, at förklaringen eftersinna och hogkomma. En stor hjelp är det ock förminnet: när hela förklaringen öfwer et wist Hufwud stycke bindes under wissa titlar, såsom Salige Luther sjelf giordt wid Hufwud stycket om bönen Lyseri Harm: Evang: Cap: 107.

2° Böra de uti N° 2 under andra Classen nämde nödiga läro-stycken, jemte flera utförligare förklaras til et redigt och grundat begrep om Christendomens rätta beskaffenhet, och på et sätt, som ej allenast kan upplysa förståndet, och skärpa eftertankan utan ock röra barnens hjertan, at de såsom af sig sjelfwa owärdiga och fördömeliga syndare med allwarlig trängtan måga

taga sin tillflygt til Jesum, och alena af Hans förskyllan tro alt godt af Gud, hwilket allena gjer förtroende och taksamhet mot Gud, kärlek och en willig hog, at tjena honom, men utan hwilket de strängaste sedo läror ej annat wärka än skrymtan och tilnödgdadt men kraftlöst bemödande. Til bepröfwande kunde jag *in extenso* framgifwa några både kortare och widlöftigare frågor, jag härom brukar, jemte dem, jag nyttjar til Catechesens utförligare förklaring: men jag förmodar, at hwar Kyrkioherde hälst sjelf will uppsätta för Scholæ-Mästaren dem han finner wara de nyttigaste, ty jag dömer efter egen erfärenhet, huru swårt det wore, at uti förestältnings sättet här bindas wid andras föreskrifter.

3° Til utan läsningen kunde i denna Classen nyttjas framledne Herr Archie-Biskopens D: Suebelii Cateches med sådan förklaring, som uti andra Classen är nämnd öfwer lilla Catechesen.

4° Borde barnen vidare upöfwas i skrifwande samt

5° Lära at räkna, åtminstone efter quatuor species i hela tal, kanske, ock uti brutna samt efter den så kallade regula de tri, som alt på kort tid nog måtte fattas, om det efter grunden blir förestält, och ej alt får ankomma på öfning efter reglor, som ej begripas.

När Barnen på sådant sätt i Christendoms kundskapen äro handledde: får med Guds hjelp en Kyrkioherde ingen anledning, at ångra den tilsyn, wägledande och möda, han på dem anwänt, och finner då sit beswär ringa mot det, han nu får widkännas, när de första gången skola antagas til den Helga Natwarden.

Skilnad fik wäl ändå göras emellan de swag synta, som ej kunna lära, at wäl läsa i bok, och andra, emellan dem, som wid utanläsningen hafwa et lyckeligit och mindre lyckeligit minne, emellan dem, som äga et godt och trögt begrep. Men den som efter all anwänd möda ej kunde fatta de uti N:o 2 wid andra Classen nämde angelägnaste läro-stycken, borde såsom ej wid full eftertanka och oskickelig, at pröfwa sig sjelf, icke få begå den Helga Nattwarden, om han ock blef 100 år gammal. At Prästerskapet ej häruti måtte beskyllas för manna-mohn eller försummelse och ensidiga afsigter war likwäl bäst, at en sådan förut blef förhörd wid hållit protocoll i församlingens Älstas närwaro.

Uti Scholæ ordningen borde ock en betydande plikt wara utsat för de föräldrar och äfwen Hus bönder, som finnas owilliga, at låta sina Barn och tjenste-hjon på tilräckelig tid underwisas i Scholan, under föregifwande, de sjelfwa wilja wägleda dem uti deras Christendoms Kundskap. Ty föräldrarna som sjelfwa äro okuniga, befinnas altid mäst wårdslösa sina Barns nogare underwisning såsom efter deras stånd öfwerflödig, och en blind blir icke annat än en olyckelig ledare för en blindan. Fördenskull, at icke okunnogheten må gå i et olyckeligit arf til än flera leder, och Ungdomen med hednisk blindhet upwäxa uti et Christeligit samfund, synes wäl icke den lagen wara försträng, at ej någon fik träda uti äktenskap, och antaga hemans bruk eller annat näringssätt utan han kunde intyga med wederbörligit witnes börd, at han uti Scholan tilräckeligen warit underwisst, och kunde göra fullkomligit besked åtminstone för de stycken, som för första och andra finnas upförde.

Det öfriga, som wid en Scholæ ordning wore at merka, skulle blifwa förwidlyftigt at utföra, såsom at Gässar och Flickor sittja wid sina särskilta bord, at föreläsningarne börjas med bön och Psalmers sjungande hela Psalmboken igenom til ungdomens upöfning i sången, at ferierna och hwar dags läse timmar i det möjeligaste så jemkas och indelas, at när några hwila, de andra äro syslosatte, och at, när Gässarna öfwas i skrifwande och räknande, Flickorna, om de icke häruti åstunda underwisning, då måga hafwa andra giöromål, som mera passa sig efter deras afsigt.

När barnen nu äro i sådant tilstånd, at Kyrkjoherden, sedan han särskilt förhört hwar och en, kan antaga dem til den Helga Natwardens begående: blir det mycket angelägit, at de uti hela församlingenes närwaro förhöras.

Ty deraf se de en nödwändighet för sig, at använda all möjelig flit, til at wäl fatta det, hwarom de skola frågas, den ungdom, som redan begådt Herrans Natward får årligen tilfälle, at i minnet återhämta, hwad de tilförne hördt, och de äldre kunna genom påhörandet fatta, hwad de til äfwentyrns förut intet wetat. At den förnämare Ungdomen i Städer så wäl som på landet, då framställas til förhör, jemte de ringare, är både Christeligit, til at icke här göra en mindre anständig skelnad, och äfwen nyttigt för dem sjelfwa.

Ty de tilfällen kunna gifwas, at de eljest blifwa i mistning af en kundskap, som för ringare hopen med skjäl räknas angelägen, hälst det stundom torde wara et fel wid den förnämare ungdomens upfostran, at de lära grundeligen alt annat, utan Christendoms kundskapen, hwarigenom wägen blir lätt til fritänkeri, i synnerhet när läsning af sådana böcker kommer dertil, som innehålla sådana inkast mot himla lärans sanning, hwilkas wederlägning fordrar mera insigt.

Eder Högwyrldighet och *Maxime Venerandum Consistorium* befaller Prästerskapet, at särskilt inkomma med förslag huru sådana förhör böra anställas.

De hafwa från lång tid tilbakars och på några ställen öfwer 20. år här i Häradet warit brukeliga.

Och då jag härom yttrar mina wördsamma tankar, nämner jag äfwen den methode jag sjelf nyttjat, hwilken föga är skiljaktig från den mina Embets Bröder uti Contractet bruka.

At då förhöra Catechumeni, at jag så må nämna dem, uti innan- och utan- läsningen, har tiden utan hinder för det angelägnare ej welat tillåta. Jag har blodt i almänhet nämndt, hwad derwid wore at påminna. Ej heller har jag hunnit med, at noga genom gå hela lilla Catechesen: efter wissa hufwudstycken, då åtminstone skulle fordras en tid af en, om icke två timmar.

Och at blodt hålla sig wid något wisst hufwud stycke gaf mig icke så fulleligen anledning, som jag önskade, at i sammanhängande ordning genomgå de läro-puncter, som närmast röra trones grund. Jag har derföre helst welat hålla mig wid de Lärostycken, som här ofwanföre wid andra och tredje Classen under N° 2. äro nämde, dem jag något widlöftigare genom gådt, så at näppeligen någon af våra tros Artiklar aldeles blifwit orörd, men de mera utförda, som angå syndenes kändedom Frälsaren och Hans försoning, samt bättringens beskaffenhet och medel, hwarefter jag slutat med det Hufwud stycket om Altarens Sacrament. Ungdomen har ock efter min egen underwisning härpå wetat swara, dock med den skilnad, at de snällare ej lemnat någon fråga obeswarad, men de af trögare begrep blodt kunnat beswara det angelägnare, och har jag Gudi lof! än icke warit nödgad bortwisa någon, som icke, fast med större möda och efter enskilt underwisning, fattat åtminstone det senare.

Denna skilnad emellan barnens framsteg, har jag wid början af förhöret omnämnt med påminnelse til föräldrarna, at hos mig särskilt underrätta sig derom. Ty jag har hållit betänkeligit, at upställa barnen efter deras olika framsteg, sådant kan wäl å ena sidan tjena til upmuntran: men ock å den andra gifwa anledning til högfärd och andras förakt.

De som hafwa mindre lyckeliga snilles-gåfwor, har jag ock tykt, skulle häraf blifwa förmycket nederslagna, och til äfwentyrs tröga, samt efter all använd möda få et mindre förtjent straf.

Wid sådana förhör har jag icke brukat widlöftiga Ceremonier, såsom än icke föreskrefna.

Jag har efter slutad Guds tjenst öpnat förhöret med några ord om barnens större eller mindre framsteg, och efter förhöret talt något til föräldrarna och faddrarna, af hwilka de senare i synnerhet oftast haft mycken liten del uti det, barnen lärdt, samt upmuntrat dem, at vidare följa dessa unga med sina böner och förmaningar, men i synnerhet har jag budit til, sluteligen lägga Catechumeni på hjertat, huru nödigt det är dem, öka den kundskapen de fattat, och nyttja den til sin förbättring, hwarefter jag slutat med önsknings öfwer dem och en vers af Psalm-boken.

At föreslå widlöftigare Ceremonier, är mindre min afsigt. Önskar blodt sådana måtte föreskrifwas, som å ena sidan måge witna om sakens wigt och å andra ej draga de närwarandes aktsamhet från de angelägnare lärostycken, som då afhandlas.

Sedan Ungdomen wid sin första Natwards gång så blifwit underwist och bepröfwadt skulle man med skjäl förmoda, det de för hela sin lifs tid wore stadgade i kundskapen.

Men det händer ändå alt för ofta, at de, bedragne til werldenes kärlek, öfwerlemnade sig åt wårdslöshet, glömma bort, hwad de fattat, och å nyo råka i sådan okunnighet, som syntes otrolig, om ej erfarenheten derom witnade.

Säkrare hjelpe-medel lærer ej vara häremot, än at den från en til annan församling kringflyttande hopen, bland hwilka största okunnigheten merendels förmärkes, enligt Kongl: Maj:ts nådigste Rescript, som rättwisligen skärper det uti Kongl: Maj:ts Påbud mot wilfarelsens hämmande af den 20 Martii 1735. §:3. utsatta straf för den motwilliga nu alfwarligen må tilhållas i rätt

ordning taga wederbörliga Präste-bewis från den församling, de flytta, hwartil den kortaste tid synes dem böra föreläggas som möjelig är. Ty wid flytningen ur den ena och ankomsten til den andra blifwa de då mera serskilt förhörda, än det kan ske, än ock wid et hus-förhör, och uti deras Präste-bewis böra wara utmärkt icke allenast hwars och ens framsteg uti innan och utanläsningen, utan ock, huru de förstå det angelägnaste til Christendomen.

Til at utröna detta senare lærer icke wara nog, at förhöra dem i et och annat stycke i Catechesen. Ty ehuru de derpå kunna swara: ka[n] sådant ej bära witne om annat än en stympad kundskap, som ändå kan lemna dem i okunnighet om mycket af det angelägnaste. De böra utan twifwel frågas, huru de förstå Christendomens förnämsta grundsanningar uti deras sammanhang. Skulle de nu finnas okunnoge om de Läro-stycken, hwilkas kundskap, är så angelägen, at de eljest omöjeligen kunna hafwa tron på Jesum: blir klart, at de böra afhållas från den Helga Natwarden, til des de antingen i Scholan, eller åtminstone hos Kyrkjoherden på nytt blifwit underwiste.

Och bör husbonden icke hafwa magt, at häruti giöra något hinder, eller afpassa det efter sin beqwämlighet.

Samma ordning bör ock utan twifwel hållas med alla Äldre, hos hwilka wid andra förhör sådan okunnighet förmerkas, och Kyrkjoherden hafwa frihet, at den, om hwilken han wid sådant tilfälle får mistanka, efterskicka och särskilt förhöra. Icke en gång de älderstegna och minnes lösa torde efter Kyrkjo Lagens VIII: Cap: 3 §: härifrån wara fritagne.

Om sådan ordning almänneligen blef handhafd, och den förfatning gjöres, at arbets hus inrättas för Lättingar, och hwar församling wid wite pålægges, gjöra tirläkeliga förfatningar til sina fattigas underhåll, så at ej någon mot flera Kongl: förordningar fik under namn af tiggande stryka landet ikring, utan at hafwa minste bewis om sit hemwist, ja utan at hålla sig til en wis församling: skulle man af Guds wälsignelse kunna förmoda större tilwäxt i kundskapen och mera förkofring i en alfwarlig Christendom, utom hwilken et borgeligit samhälle fåfängt wäntar en pålitelig sällhet. Hjerås den 22 September 1768.

H. P. Lorich

3) Kyrkoh. Lindh om seminarium och klockare.

LLA LDA Acta Cleri 1768 ^{1/10}: Jöns Lind i Ousby till domkapitlet. Volym E. IV: 187. »Exhibit d. 19 october 1768».

Aldravördsammaste *Memorial*.

Då Herren Gud, som har Konungens hjerta i sine hand såsom wattubäckar, och böjer det hwart han will, nyligen har bewekt Hans Kongel: Maj:ts, vår Allernådigaste Konungs hjerta dārhān, at han, af hög faderlig omwårdnad och i nit öfwer den i flera delar, beklageligen, förfallna Christendomen, til Guds namns ära och församlingens förkofran, samt i synnerhet detta wällofliga Stiftets wäl, beslutit krafteligen biträda Sweriges wälmenande Prästerskap, som länge innerligen önskat, at någor beqwām utwäg måtte yppas, hwarmedelst Allmogens barn, ifrån första barndomen, kunde blifwa handledde til sådan kundskap och wandel, som en sanskyldig Christendom fodrar; Så är det för Samteliga detta Stiftets Ledamöter både en åliggande skyldighet och en ljuf glädje, at efterkomma, i underdånighet, Hans Kongel: Majestets nådigaste befallning, och, efter förmåga, hwar och en, uti detta wiktiga ämne, hwarpå både timmelig och ewig sällhet beror, gifwa wid handen sina underdåniga förslag och betänkande.

Altfördenskull, såsom, wid hwar och en inrättning, den aldraförsta omtanken bör syfta dārhān, huru sådana hinder, som förut legat i wāgen, måge undanrödjas; Så bör ock, oför-gripeligen, förhållandet, wid detta ärende, yttra sig på samma sätt, samt följakteligen anledning lämnas, at, :/: under åstundan, at det wakra, grundeliga och Christeliga *Memorial*, angående seminarier för Kläckare och Scholemästare, som wid 1764 års Prästmöte, insinuerades, måtte til skjärskådande åter företagas :/: ödmjukast föredraga följande erhindringar:

Östra Gjöinge-Härads Prästerskap yttrade, wid Synodus, som hölts år 1764, sina wälmenta tankar, skrifteligen, rörande twänne slike hinder, med ödmjukaste anhållan, at de måtte af Högwördigaste Herr Biskopen och Högwördige Dom-Capitlet samt wälloflige Stiftets Prästerskap tagas under öfwerwāgande: men har altsedan icke förnummit i detta målet någon åtgjerd, och finner sig fördenskull skyldigt, at nu, å nyo, först wördsammeli-

gen underkasta dessa sina förslager hela wid instundande wällofliga Synodus närwarande Prästerskapets omdömen, huru wida de befinnas syfta på allmän nytta och tillika äro, på alla sidor, aldeles oegennyttige, samt sedan tillika aldroadmjukast anhålla, om Högwördigaste Herr Biskopens och Maxime Venerandi Consistorii åtgjerd, på hwad sätt, som tjenligast finnes, at bringa dem till wärkställighet.

Projecterne, som nu förnyas och ödmjukast begäras at blifwa uptagne uti Synodi protocoll, äro följande:

I henseende därtill, at Klockare i Skåne och Bleking böra underwisa ungdomen i församlingarne, och således i detta Stift i synnerhet böra wara boklärde, hälst de innehafwa bättre lägenheter, än uti andra Stift i Sverige, är angelägit, at några hinder och oordenteligheter, som torde komma i wāgen, måge undanrödjas; och i synnerhet den oordentelighet, då Klockare, sedan de, genom hwarjehanda anläggningar, efter hand, skaffat sig skrifteliga försäkringar af större delen af församlingens Åboer, för någon deras Son eller utsedd måg, begära afskjed ifrån sysslan samt således få efter behag öfwerlämna den, och hwarigenom kan hända, icke allenast at Församlingen blifwer illa betjent, samt Kyrkioherden saknar hos Klockaren erforderlig skickelighet, utan tillika, at Församlingens Ledamöter blifwa, genom dessa dubbla Kläckare-hus, ansenligen betungade.

Fördenskull, emedan det längesedan är Prästerskapet förbudit, at cedera eller afstå lägenheten til Son eller måg, lærer Prästerskapet i detta Stift finna angelägit, at fastmera sådant wid Kläckare-Lägenheter må i akttagas, hälst Kläckare icke skäligen kunna begära eller erhålla större förmåner, än Prästerskapet, som, jämte andra dryga skatter, tillika måste hålla sina fullmäktige wid Riksdagar. Hemställes fördenskull ödmjukast til Högwördigaste Herr Biskopen och ProCancelleren, at det hädan efter i detta Stift må stadgas såsom en Lag, för alla i allmenhet och hwar och en i synnerhet, at, enär Klockare ärnar afsäja sig Lägenhet, wiss tid må föreläggas, då flere Personer, som kunna til sådan lägenhet finnas skickelige, måge få sig anmäla, höra låta och på ordenteligit förslag upföras: men icke, genom hemlig understämpling, förut af en pluralitet wārfwa Subscriptioner.

Med föregående ödmjukaste hemställande står ock i nära

förbindelse detta sednare, underdåniga förslag, at, aldenstund Klockare härstädes, med skjäl, kunna säjas innehafwa flera behållna förmåner efter Malmö Recess, än Prästerskapet, det måtte antagas såsom en Lag, och hwartil Hans Kongl: Majestet lærer tackas aldrånadigast lämna sin höga stadfästelse, at de personer, som til Kläckare-Sysslor här i Stiftet antagas, böra för det första wara af Stiftets infödda barn, och för det andra hafwa blifwit behörigen tillöfwade uti det ofwan-nämde, projecterade Seminario, på det at det missbruk, som befares taga öfverhand, at oskickelige Herrskaps betjenter från alla orter i Riket intränga sig til slike sysslor, må kunna hämmas.

Öfver dessa förnyade projecter anhålles aldraödmjukast om Högwördigaste Herr Biskopens samt Maxime Venerandi Consistorii Ecclesiastici höggunstigaste skrifteliga yttrande, och under afbidande hwaraf undertecknad, som, jämte nu framledne Härads Probsten Magnus Gyllick, wid ofwanberörde Synodus år 1764, å Häradets wägnar war befullmäktigad at tala och swara, med all uptänkelig högaktning framhärdar Högwördigaste och widtberömde Herr Doctors, Biskopens och ProCancellarens samt Högwördige Capitlets

Ousby d. 1 octobr: aldraödmjukaste tjenare
1768. Jöns Lind.

4) Yrkanden av Borgebyprosten S. Schlüter.
Avstyrkanden.

RA Landshöfdingens i Malmöhus län underdåniga skrivelser 1793.

a) Underdånig skrivelse från Prosten Schlüter 22/1 1793.

En av S. S. utförd avskrift av K. M:ts reprimandskrivelse till domkapitlet ^{19/2} 1768 rör. folkundervisningen och Schlüter har denne låtit medfölja förslaget, vilket tydligtvis icke stämt domkapitlet till tillmötesgående. Denna reprimand: KB D949: 3 s. 138 o. f.

Under tillägnan är senare tillskrivet följande.

Konglig Majt will häröfwer i nåder hafwa infordrat Landshöfdingens och riddarens af dess SwärdsOrden, wälborne Friherre Tage Thotts samt Lunds Consistorii Ecclesiastici underdåniga utlåtande. *Stockholms Slott d: 12 februarii 1793.*

På Nådige Befallning
M. Rosenblad

Stormächtigste allernådigste Konung

Iblandt Inrättningar uti En Stat, som will lofwa sig stadga och sällhet, lærer finnas få mera angelägna, än de som hafwa till föremål en förnuftig och kristelig Barna upfostran: genom den lägges grunden till dygd och seder, genom den inplantas och bibehålles wörndnad för det högsta wäsändet, trohet emot öfwerheten, lydnad för lagarna, kärlek för medborgare, och upmärksamhet på sig sielf, som befordrar egna fördelar, utan att störa andras.

Huru ömt Kongl Majt wärdat Sig om detta wiktiga ämne, wisa flere Författningar, och i synnerhet högst salig Konung Adolph Fredrichs Nådiga Circulaire till samtelige Landshöfdingarna och Biskopparna i hela Riket, och i särdeleshet, till Lunds Consistorium, hwar ifrån gafs anledning, af ett insinuerat Memorial, wid 1766 års prästmöte, som hade till syftemål, någon förbättring uppå barns och ungdomens underwisning. Förenämnda Circulaire af den 19 Febr 1768 Lit. A, gifwer här om bredare uplysning, hwilket här wid, i underdånighet bifogas.

Till följe af samma, så Nådiga som Nitiska Circulaire, hafwa wäl, inom Malmö-hus-lähn, der Siäla-wården, öfwer 50 år, på ett och samma ställe, Borreby och Lyddekiöpinge Församlingar, som till höra högwälborna Fru Riks Råddinnan Wivika Trolle, warit mig anförtrodd, äro åtskillige Scholæ-hus upbyggda på slättbyggden, men många ställen saknas de; dock har hög bemälta Fru Grefwinna på sina gods, låtit upbygga af sten, både Scholor och fattig hus, som bära witness börd om wörndnad för Religionen och Kärlek för sina underhafwande Bönders barn, till hwilkas undervisning äfwen gifwes löhn till Scholæmestarena, wore önskeligit at hennes berömmeliga företagande måtte tienas till efterdömelse för des wederlikar. Jag bör eij obemält lämna at i underdånighet berätta, at Sal. Baron och Landshöfdingen Adlerfelt, som och nu warande Landshöfdingen högwälborne Baron herr Tage Thott hafwa högst berömmeligen bidragit till högst salig Kung Adolph Fredrichs Nådiga befalning, till följe af åberopade Circularen 1768, der medelst att kundgiörelser emannerat om Scholæ-hus upbyggande och contracters uppsättiande emellan Församlingarna och Landt Scholæ mestarens löhn och hwilkor: hwar igenom Barna underwisningen på 25 år be-

kommit mycken förbättring. Gudh och Konungen ware derföre ärad och prisad i Ewigheit! Men änskiönt på Slättbyggden kunde uti alla Bylag byggas *Scholor* och folcket äga der till förmåga, äro de på sina ställen ganska tröga. Jag har mig bekant den allena wjsa och heliga Gudens Förordnande i blant sit folck, under gamla Testamentets tjd, at hwaräst tjo gifta personer bodde til sammans, der borde en *Synagoga*, (*Scholæ* huus) upbyggas, hwilket brukades, både till offentlig Guds tienst, om Sabbaterna, och till Barnens underwisning de öfriga dagarna, men hwaräst Inbyggarnes antal war större, funos särskilta hus, till bägge förrättningarna; hwaräst nu *Scholæ*-hus ännu fehlas, der måste barnen med *Scholæ*mestaren dageligen ymsa sammanträde, hwilket i åtskilligt hänseende är ej allenast obehvämligt, utan hinderligt: sådant har iag ärfarit, den tjd, då *Scholæ*-hus i mina församlingar ike woro upbyggde.

Skulle Eders Kongliga Majestät Nädeligen tåkas låta en föreställning utgå både till Landshöfdingen och Biskoppen om *Scholæ* hus uppbyggande, på de ställen der de ännu icke finnas, tror jag att det blifwer full bordat. Nu om så skier är mycket wunnit; men en hufwudsak är, att *Scholerna* blifwa försedde med dugelige *Scholæ mestare*, här om har högstsalig Konungen äfwen yttrat sin om sorg, hwilket kan inhämtas af 1768 års *Circulaire*; ty der anbefalles Lands-höfdingarna och *Consistorierna* »i under dånighet wid handen gifwa: med hwad fördelar tillräkelige och skickelige ämnen måtte upmuntras, at sig en sådan sysla antaga.» Detta kan icke skie, med mindre ett *Seminarium* inrättas, hwaruti sådana Personer kunde beredas och bekomma den underrättelse, som här till ärfordras; men som in till denna tjd, inga anstalter äro tagna, så är i Lunds Stift stor brist på dugelige *Scholæmestare* för allmogens barn, och i anseende här till, har Presterskapet här städes blifwit nödsakad, antaga afskedade Ryttare, *Soldater*, *Murgesäller*, gamla torpare, med flere sådana otienlige Personer, som ej äro i stånd att stafwa ett ord med beskedd, eller anföra skiähl till Svenska Språkets ordenteliga läsande: de betunga barnens minne med utan läsning, utan att förklara orden: att leda barnen till att känna och bruka theras Siälars naturliga Egenskaper, som är Förstånd och wilja, eller framdraga de sanningar

som leda till det Guddomeliga wäsändets kändedom, och de plickter som wj äro Thet och vår nästa skyldige, hwilka, af den naturliga lagen till en nödwändig beredelse, att med mera behvämlighet emottaga och behålla de sanningar, som ligga i det uppenbarade och beskrefna Guds heliga ord, är icke af våra *Scholæ mestare* att förmoda; ty de befalla barnen *tro*, alt hwad de läsa i Catechesen, hwar af händer, att när de komma till ären, så *tro* de intet. ordsaken är, att den nödwändiga förberedelsen till den *Christeliga* Lärans emottagande, fehlas dem: utom denna saknad, som härrörer af odugelige *Scholæ mestare*, som icke förstå thet som hörer till deras angelägna embete, äro de illa upfödde, förderfwade genom många odygder, och i stället för det, att barn och ungdom skulle för bättras, blifwa de förderfwade, både till sinne och seder, hwilket sent eller aldrig. (: Gudi klagat) hielpes, hwarom en beklagelig ärfarenhet talar, och den wisa konungen *Salomon* länge sedan skrifwit: såsom man wänjer ett barn, så låter thet icke af, få thet gammalt warder. Prov: Cap. 22:v. 6. Nu i anseende till hwad, af min öfwertygelse i underdånighet an fört är, skulle det onda förekommas, skall med Barna underwisningen någon nytta blifwa, så för allmänt bästa, som och för den upwäxande ungdomen sielf; så blifwa *Seminarier* aldeles nödwändiga, hwar uti en sådan ärfordelig under wisning kan bekommas, som en lant *Scholæ mestare* behöfwer; på det ett sådant måtte blifwa anlagt i Lund, dristar jag uppå Eder Kongl. Majt:s Nåd, underdånigst anhålla och bönfalla, och att öfwer in seendet måtte up dragas vår almänt älskade och för en san Guds frucktan kända Lands höfdinge hög wäl borne herr *Baron T: Thott*, så i anseende till anförda goda egenskaper, som och at högstsalig konung *Adolph Fredrich* har befalt Landshöfdingarna inkomma med deras underdåniga betänckande och förslag, huru *Scholæ* underwisnings wärket för allmogens barn på landet, framdeles må ännu till räkeligare och bättre, samt till ändamålet mehra swarande, kunna inrättas än hit in tils m. m. och at herr Lands höfdingen må äga frihet kalla sig till Medhielpare af Prästerskapet dem som äro kända för att äga både insickt om det som hörer till detta högst angelägna wärket och der wid lagt hand i sina ombetrodda Församlingar, och med deras biträde förordna *Præceptorer* uti *Seminario*

och förse dem med med en lämpelig Instruction, samt med Eders Kongl Majt^s Nädiga tillstånd försäkra dessa Elever som här blifwa intagne och underwiste, att endast blifwa berättigade till *Scholæ mestare* för allmogens barn, och almogen blifwa wid hwjtte förelagd, att ej antaga någon annan till *Scholæ mestare* för sina barn, så wida tillgång finnes i Seminario.

Denna förmohn blifwer en upmuntran för almogen, at till *Seminarium* insända sina barn, och efter förmågan bidraga till deras uppehälle, under den tjdh de der wistas, att få underwising, in till des de blifwa skikelige at sig åtaga *Scholæ mestare* Embetet på landet. af sådana *Scholæ mestare* kunde Prästerskapet förmoda sig skikelige kläckare, wid förefallande *vacancer* i Stiftet.

Enär iag i underdånighet föreslagit Landshöfdingen herr *Baron Thott* såsom *Directeur* och *Præses* i *Seminario*, så är ordsaken här till, at herrar Landshöfdingarna är updragit at om underwisingns wärket för almogens barn draga försorg, äfven och *Consistorierna*, men som dessa herrar hafwa så många och beswärliga göra måhl att besörja, så att det wore endast at öka dem, och des utan äga Landshöfdingarna allenast exaction at wärkställa hwad Eder Kongl. Majtt Nädeligen befaller, och hwad som i förflutna tjden är giort, har hufwudsakligen i detta Landshöfdingedöme ankommit uppå *Salig Baron Adlerfelt* och herr *Baron Thott*. Jag önskar Mina herrar Förmän Guds Nädh att bestyra sina många och wanliga giöramål och tror säkert, at herr *Baron Thott* äger både wilja och förmåga, at wärkställa alt hwad till et *Seminarium* fordras, så till des första Inrättning som uprätthållande.

Kostnaden, som fordras till ett *Seminarium* Inrättning, kan almogen icke bestå, ej heller Kongl. Majt^t och Crouan här med betungas, som behöfwer alla skatter till andra ändamåhl, och efter min oförgripeliga tanke behöfs det icke heller, då andra utwägar äro för handen att nyttia. Eders Kongl. Majtt^t tillåter mig här om göra underdånig berättelse. uti *Liungby Sätsgård*, som tillhör hans *Excellence* Riks drotsen herr *Grefwe Wachtmeister* står ett *Capital* af åtta tusend trehundra tretio tre Rdr 16 st. sk:r specie (8,333 Rdr 16 sk. specie) som tilhöra en dehl kyrckior i *Malmoe* och *Christianstads* lähn, och af hwilket et i flere år samlat Interesse gör emellan 24 å 25 tusende daler

S^{mt} ränte pgr. Denna *Summa* hade *Consistorium* i *Lund* sökt få använda uppå ett nytt archivum och *Cessions* rum, men här emot har så wäl höglöfliga ridderskapet, som och en dehl af Prästerskapet *protesterat*, således har *Consistorium* förlorat hopp at få *disponera* denna *Summa*, men som saken ike är af Kongl. Majtt *deciderad* är förenämnda *Summa* i behåll, dock alstrar den icke något Interesse af sig som är skada. det senare falna Interesses af *Liungby*, är årligen utdelt till kyrckiorna, som hafwa dehl i hufwud *Summan*. Nu ehuru wederbörande ike wilja samtycka at de 2400 dr s^{mt} skola till archiv och *Sessionsrum* användas, så hoppas jag, at de samtycka till ett *Seminarium* Inrättning, här till styrkes iag, då af bifogad Kongl. Majts Nädiga *Resolution* af den 5 *Nov*: 1752 Lit B. uppå *Pastorens* Mag: *Iohan Engstedts* underdåniga begiäran att af *Borreby* kyrkas medel få bistånd, så till ett *Scholæ* och fattig hus uprättande, som och löhn för *Scholæ mestaren* som underwisar såknens barn och ungdom, och hwad kan wäl wara med ändamåhlet mehra öfwerens stämmande, än at i *Scholan* upfödes och underwises barn, som kunna begagna sig af de heliga Förrättningar som i kyrckan före hafwes, och om den fehlar ungdomen, hafwa de föga nytta, änskiönt de wid tiltagande år, gå i kyrkan.

Aller Nädigste Konung. Eder högstsalig Farfader glor wördig i åminnelse *Adolph Fredrich* har 1768 lagt grund till *Svea Rikes* almogas barns underwising i *Christendommens* nödwändiga sanningar, och till följe här af är någon förbättring redan skedd, men högst *Salig* Konungens afsikt, är ännu icke kommen till den fullkomlighet, som den borde och kunnat wara, snart efter 25 års förlopp, om icke beswärliga omständigheter lagt hinder i vägen. Nu har Eder Kongl. [Maj:t] och hela Riket frid, herrans *Namn* ware derföre ärad, nu torde Eder Kongl. Majt hafwa tillfälle fullborda thet som warit påtänkt, och således Nädeligen tillåta, at de Interesse pgr 2400 dr s^{mt} som äro samlade, som och de som hädan efter årligen af förenämnda *Capital* falla, blifwa till et *Seminarium* Inrättning och widmakthållande anordnade. Sådana pgr äro icke någon saknad för kyrckiorna, ty den tjonde som årligen betalas af almogen, blifwer gienom en god hushållning, så wäl till räkelig hädan efter, som tilföre, då de

icke bekommo någon ränta. Jag hoppas at Eder Kongl. Majjt Nådeligen anser min underdåniga bön om beqwämliga och dugeliga *Scholæ mestares* bekommande i den tilkommande tjden. Jag är blefwen mycket upmuntrad att anse barns underwisning för det hufwudsakligaste af lärarens omsorger för sina Församlingar, så af *Doctor Lutheri* ord: *Skall något i Christendoms vägen utträttas, så måste man sannerligen på barnen begynna*, som och af högst salig Konung *Adolf Fredrichs* ofta nämnda *circulaire* och gienom den Milda Gudens wälsignelse har iag så wäl i egna som i *Contractets* Församlingar något utträttadt: och huru mycket skall det fägna mig på min ålderdom då 77 år, äro bortlagda, om iag får se ett *Seminarium* inrättadt innan jag går bort. Emedlertidh fortfar jag i trogna förböner för Eder Kongl. Majt och den Kongl. *Familiens* höga wälmåga nu och i ewärdeliga tjder. Gudh beware Konungen och Konungens hus, önskar och beder jag, som framhårdar med diupaste wördnad och full[kom]lig undersätelig trohet

Eder Kongelige Majestäts

underdånigste och troppliktigste tienare

Severin Schlüter.

Probst. öfwer Thorna härad och Medlem af Sällskapet profide & Christianismo —

Borgeby den 22. Jan: 1793.

b) *Domkapitlets utlåtande 26/7 1793.*

Stormächtigste Allernådigste Konung!

Inför Eder Kongl. Majjt har Härads Prosten *Sewerin Schlüter* inkommit med underdånig hemställan, om nödwändigheten af inrättandet af et *Seminarium* för skickelige *Scholæ* mästare på Landsbyggen, och då Eder Kongl. Majjt i nåder tillåtit *Consistorium* at härwid få aflämna underdånigt utlåtande, åligger *Consistorium* at följande underdånigst anföra:

Innan Prosten *Schlüter* upgifwer sitt underdåniga förslag om *Seminarium* inrättning och sedan han omförmält angelägenheten af barnaunderwisningen, beklagar han först den tröghet, som förefinnes hos Allmogen på slättbyggen för att förmå dem till upbyggande af *Scholæ* hus. Då det synes wara en motsäijelse, at icke tillgång skulle finnas på tjenlige *Scholæ* mästare, då *Scholæ* husen äro få, har *Consistorium* i under-

dånighet trodt sig icke vidare därwid böra något anmärcka, utan i det stället först underdånigst yppa rätta förewetandet med dessa omständigheter här uti *Stiftet*.

Till underdånigst följe af Kongl. Majjts nådiga *Circulaire* Bref den 19 *Februarii* 1768 inhämtade *Consistorium* *Stiftets* samtelige *Prästerskaps* yttrander uti alt hwad samma höga *Circulaire* Bref innehåller, hwarefter *Consistorium* under den 8 *Martii* 1769 i underdånighet till Kongl. Majjt aflämnade sitt underdånigste utlåtande och har *Consistorium* sedermera icke uraktlåtit, at ärindra *Prästerskapet* om desse wigtige delar af sine *Embetsplikter*: icke heller hafwa nödige upmuntringar af *Prästerskapet* blifwit å sidosatte till befordrande af *Scholæ* inrättningar, då på flere ställen sådane blifwit widtagne, som till detta betydande ändamål synes ganska passande och tjenlige. Icke destomindre är det oförnekeligt, at *Scholæ* hus med hwad därtill höra kunde å flere ställen upbyggas och beredas än de nu äro, men då härwid i betraktande kommer, dels största delens af Allmogens ringa förmögenhet, som knapt är tillräckelig, at underhålla dem sjelfwa, dels den omständighet, at uti ganska många *Sochnar* antalet af *Inhyses* hjon och utfattiges barn, som tarfwa underwisning, är lika stort och ibland större, än af *Hemmans Abornes*, och de senare swårigen kunna förmås, at påkosta de fattigas barns *Scholæ* gång, då de nog tryckas af samman-skotter till deras och *Föräldrarnes* bärning och underhåll, är det icke underligt, at Allmogen härstädes betjena sig af det tillfälle som Kongl. *Kyrckolagen* Cap: XXIV med flere Kongl. *Författningar* dem förunt, at låta ungdomen njuta fri underwisning af församlingarnes *Klockare*, hwarföre också i stöd af *Prästerskapets* nådigst förundta *Privilegier* af den 16 *October* 1723. §. 7, så noga inseende hafwes, at inga andra till *klockare* antages, än de, hwilcka kunna lära ungdomen läsa och skrifwa, som kan förenas med 78. § af Kongl. *Resolutionen* på Allmogens *Beswär* 1734, om församlingarnes fria *Klockare* wal, jemförd med 22. §. af Kongl. Majjts *Resolution* på Allmogens *Allmänna beswär* den 20 *November* 1786, beträffande *Kyrckoherdens* rätt, at wid *Klockare* wal föreslå församlingen tre de mäst tjenlige och i alla afseenden skickeligaste. Och när således finnes skickelige *Klockare* kan med mycket skäl wäntas at ungdomen i sine

Christendoms stycken på detta sätt winner utan för mycken kostnad för den fattigare menigheten nödig underwisning wid de smärre församlingar. Hwad åter de större beträffar där en Klockare är tienstgörande wid twänne eller trenne widlyftige Sochner är det knapt möjlig, at han kan ensam lägga den hand wid ungdomens handledning i läsande och skrifwande, som är oundgängelig. Hwarföre det är öfligt, och icke utan märckelig nytta, at Scholæ-mästare wissa tider om året hålla *Schola* i hwarje By. Men som detta Lärosätt är underkastadt flere brister och beswärligheter wore det twifwelsutan mera till ändamålet swarande om flere ordentelige *Scholæ* hus uprättades än å Landsbygden för närwarande finnes, samt lärare wid dem tillsattes, som utan känbar kostnad och olägenhet för Allmogen kunde emottaga deras barn, samt så länge lämna dem underwisning till dess de hunnit blifwa wäl grundade i Christendoms kundskapen och öfwertygade om de därpå flytande sanningar och plicket samt efter begrepp och ålder småningom ledde och upmuntrade till utöfningen därpå. Men som föga hopp är om möjligheten, at för närwarande inrätta sådane *Scholor*, så hwilar *Consistorium* emedertid wid det underdåniga förslag till uprättande af *Pædagogier* å landet, som Präste-Ståndet i underdånighet öfwerlämnade till Kongl. Majjt^t wid Riksdagen 1779, i den förhoppning, at om det winner Kongl. Majjt^s nådiga bifall och stadfästelse, det åsyftade ändamålet till en betydelig del skall ärnås, till dess tid och omständigheter kunna medgifwa ordenteligare *Scholæ* inrättningar uti alla församlingar. Och då sådane ännu å de fläste ställen felas, tyckes det ock wara så mycket mer besynnerligt af Prosten Schlüter, at han inför Eder Kongl. Majjt^t wägar upgifwa at i Lunds Stift skall wara stor brist på *dugelige Scholæmästare*. Bristen på *Scholor* å Landsbygden bör wäl oförnekneligen först häfwas och förekommas innan brist på Lärare därwid kan updagis — Men då det förra icke är skedd är fråga om det senare utan ändamål. Om också wederbörlige *Scholæ*-inrättningar wore å alla nödige ställen, förmodar *Consistorium* i underdånighet, at tillräckelige ämnen till Lärare ej skulle brista, så wida deras aflöning wore swarande mot deras arbete — en omständighet så nödig, at *Scholæ* hwar som hälst skulle utom den af sig sjelf förfalla. Desse ämnen

kunde hämtas dels ifrån de publique Scholorne, hwilcka flere fattige Ynglingar, med böijelse för kundskaper och skickelighet till underwisnings wärcket, nödgas för medellöshet lämna och wid de sämre handtwärckerierne söka sin utkomst. Wid *Academie*ne finnes ock tilgång på *studerande*, som tryckde af knappa wilkoher skulle med förmån antaga dylike *Schole* mästare sysslor. Därjemte träffas på alle orter afskjedade Krigsmän, hwilcka böra enligt Kongl. Majjt^s nådiga *Circulaire* bref den 14 Julii 1773 förhjelpas genom sämre sysslor till nödtorftigt uppehälle, hwilcket de ock som *Scholæ* mästare, om de därtill pröfwat skickelige kunna njuta. Och då så är, — wärdes Eder Kongl. Majjt^t nådigst finna med hwad grund Prosten Schlüter kunnat anföra, at *tillräckelige och skickelige ämnen till Scholæ-mästare å Landsbygden ej kunna bekommas med mindre et Seminarium inrättas*.

Men ännu djerfware och mindre sanfärdigt är Prosten Schlüters föregifwande: at Prästerskapet här i Stiftet blifwit nödsakadt, at till *Scholæ*-mästare antaga *sådane otjenlige Personer*, som ej äro i stånd at stafwa et ord med besked eller anföra skäl till *Swenska språkets ordenteliga läsande*: — — At de äro illa upfödde, fördärfwade genom många odygder, och i stället för det, at barn och ungdom skulle förbättras, blifwa de fördärfwade, både till sinne och seder. Då det är på Kyrkoherdarne som det ankommer at *examinera*, förkasta eller antaga *Scholæ*-mästare, blir det naturligt wis deras skull om sådane finnas på hwilka Prosten Schlüters swarta målning kunde inträffa. Men så ohyggelig denna upgift är, så ogrundad är den ock. Prästerskapet skulle wara owärdige Lärare, föraktelige Embetsmän och nedrige medborgare, om de, som äro satte at hafwa närmaste wården öfwer underwisningswäcket bland Allmogen, skulle tillåta antingen så okunnoge och enfalldige eller lastfulle och förföriske Läromästare antagas, som dem Prosten Schlüter beskyller samtellige Prästerskapet begagna sig af. Hwarken har undertecknad Biskop wid förra årens hållne Visitationer förnummit, icke heller har kunnat intagits af Härads Prostarnes insände *Visitations* acter, långt mindre har uti *Consistorio* någonsin blifwit anmält, at någonstädes så usle och fördärfwade *Scholæ*-mästare finnas, som omnämndt är, eller at barnaunderwisningen skulle wara så

slät at nödig underrättelse i stafning skulle brista, eller at barnen af sine Lärare hafwa blifwit förförde till odygder och Laster. Däremot har *Consistorium* wid flere tillfällen med nöije inhämtat, huruledes i synnerhet barnen gifwit godt och fägnande besked för sine Christendoms stycken och vågar i underdånighet försäkra, at Christendoms kundskapen hos ungdomen wärckeligen tilltager, at barn ej admitteras at första gången begå den heliga nattwarden, förr än de äga god grund i Christendomen, och långt bättre än i förra tiden, at också i senare åren de fläste af mankönet lära sig at skrifwa, hwilcket är både för dem prydning och nytta, at de äldre genom de wanlige hus och Prädikoförhör underwises och läres med drift och nit.

Hwad för öfrigt det projecterade *seminarium* beträffar, så skulle till äfventyrs denna inrättning förefallit Prosten *Schlüter* sjelf i högsta måtto swår at wärckställas om Han något vidare öfwertänckt denna sak i sin widd — Han wille, at Allmogen endast af *Seminario* skulle hämta Scholæ mästare. Om nu de andre Stift oberäknade hwarje Sochn här i Stiftet skulle hafwa en dylik Lärare och antalet af Sochnerne är öfwer 400, tyckes första antagningen strax bebåda långt flere än någonsin i *Seminario* kunde finnas, ja flere än *Studerande* wid denna Kongl. *Academie*. Men om också medgifwes at antagningen skulle ske småningom, kan wäl icke förmodas at mindre än 20 behöfdes årligen till detta Stifts förnödenhet. Där skulle således åtminstone wara igen 20 till nästa år och underwisningen i *Seminario* kunde wäl icke heller fullkomnas under mindre tid än på flere år — När således nu längre tid till nödige kundskapers inhämtande fordrade större kostnader än härå rimmeligen skulle kunna användas och det årliga behofwet af 20 personers uttagande krafde lika mångas intagande i de bortgåendes ställe blefwe tillgången till *Elewers* insättjande i *Seminario* i högsta måtto knapp om icke snart omöijlig. Och skulle tillika flere Stift härifrån hämta ungdoms Lärare kunde ännu mindre en sådan inrättning äga bestånd. Af sådane skäl och anledningar och då *Consistorium* för sin del underdånigst förmenar, at oftanämde *Seminarium* dels är mindre nödigt, dels för närvarande icke möijeligt, vågar *Consistorium* till Eder Kongl. Majj:t i underdånighet hemställa, det måtte Prosten *Schlüters* så beskaffade förslag aldeles förfalla

och icke något afseende medföra. Och i sådan händelse lærer också förfalla hwad Prosten *Schlüter* i underdånighet anfört, om öfwerinseendet af et sådant *Seminarium*, det Han tycker böra lämnas till Landshöfdingen, ÖfwerCommendanten och Riddaren Herr *Baron Tage Thott*. De många och från underwisnings wärcket skilgde göromål med hwilcka Herrar Landshöfdingar för det allmänna äro sysslosatte, lära swärligen medgifwa dem tillfälle at wid Lärowärck föra inseende. Huruwida Prosten *Schlüter* för öfrigt i agttagit wid et sådant förslags upgifwande, hwad Kongl. Majj:ts allmänna nådiga författningar påbjuda om ägandet af Öfwerinseendet öfwer Läro- och underwisningswärcken, får *Consistorium* i underdånighet öfwerlämna till Eder Kongl. Majj:ts nådigste bepröfwande.

Sluteligen har Prosten *Schlüter* äfwen budit till, at i underdånighet föreslå fond till kostnaden för *Seminarii* inrättning upgifwande därtill någre *Interesse* medel af et i Ljungby gård innestående *Capital* Skånska Kyrckorne tillhörigt och föregifwer Han, at *Consistorium* sökt få använda desse räntepänningar till et nytt archiwum och *Sessions* rum. Detta föranlåter *Consistorium* at i underdånighet anmäla rätta förhållandet härmed.

Uppå undertecknad Biskops underdåniga anmälan af den 1 *December* 1785, har Kongl. Majj:t genom underdånigst bifogade nådiga skrifwelse af den 16 *Januarii* 1786, *Lit. A.*, i nåder behagat tillåta upbyggande af et rymligt archiwe och tjenligt rum för *Consistorii* sammankomster, och därtill anslagit et då till betalning förfallit *Interesse Capital* för et af Stiftets Kyrckor i Konung *Carl* den XII:tes tid uptagit och sedermera betalt Lån, samt vidare under den 3 *Aug.* 1786 i nåder gillat och faststält *Dessein* till denna byggnad, men då den skulle upföras enligt den med Hans Kongl. Majj:ts Höga namn tecknade ritning, har Herr *Baronen* Landshöfdingen, Öfwer Commendanten och Riddaren *Thott* till Kongl. Majj:t inkommit med underdånig hemställan mot samma byggnads företagande. Häröfwer har undertecknad Biskop efter däraf erhållen del till Kongl. Majj:t inlämnat underdånig Förklaring, och har emedlertid afwacktats Kongl. Majj:ts nådigste Utslag härutinnan. Eder Kongl. Majj:t wärdes likwäl tillåta *Consistorium*, at härwid underdånigst andraga i hwad usel belägenhet *Consistorii archiwe* finnes — Hand-

lingar af största wigt äro till ganska stor del förmultnade, andre af mögel öfvertäckte, och de som årligen inläggas förestå snart samma öde. Så bekymmersamt detta är för *Consistorium*, så sanfärdigt är tillika, at *Consistorium* till förekommande häraf ej wet annan utväg än wärckställigheten af den förut i nåder tillätne nybyggnad. Och om nådigste tillstånd därtill är det *Consistorium* underdånigst bönfaller, icke endast å egne, utan ock å samtelige Prästerskapets wägnar enligt hwad underdånigst widlagde skrifteliga updragande *Lit. B.* imnehåller. Och då *Consistorium* därwid finner Prosten *Schlüters* namn, har *Consistorium* i underdånighet trodt sig icke böra undgå den anmärkning, huru besynnerligt det är, at samma man, som med Prästerskapet sig förenat uti önskan at det till upbyggande anbefaldte archiwe och Sessions rum måtte med första blifwa wärckstäldt, har warit i stånd at inom ett år efter det Han sådant begärt, kunna i denna omständighet inför Eder Kongl. Maj: t andraga hwad därom i dess underdåniga *Supplique* träffas.

Beträffande åter det wanliga *Interasset*, som årligen till Kyrckorne af förenämde *Capital* betalas, så är det wäl 416 RDr 32 sk., men i huru ringa mohn det skulle blifwa tillräckeligt till *Seminarii* inrättning, Läromästares aflöning och Lärlingars underhåll, skönjes tydeligen wid besinmandet af de kostnader, som till underhållande af Hus, woro årligen nödwändige, samt den dyrhet på så wäl *Victualie*, som andre wahrer hwilcka till Lärlingarnes behof woro oumgängelige. I alla fall och då desse årligen inflytande interesse medel äro Kyrckornes egendom, wägar *Consistorium* icke at i underdånighet tillstyrcka deras anslående till något *Seminarium*, förrän församlingarnes Kyrckherdar och Ledamöter däröfwer blifwa hörde.

Med all undersätelig wördnad, nit och trohet framhärdar *Consistorium*

Stormägtigste Allernådigste Konung
Eder Kongl. Maj: stäts

underdånigste och troppligtigste undersätare
Olof Celsius.

Petrus Munck Nils Hesslén Johan Jacob Hellman
Lund den 26 Julii 1793.

[*Vilh: Faxe*

c) *Landshövdingens avstyrkande utlåtande nov. 1793.*

Överst är senare antecknat: Ink d. 18 nov. 1793

Stormägtigste Aller Nådigste Konung!

Öfwer Prosten och Kyrckherden *Schlyters* underdånigste hemställan om ett *Seminarii* inrättande för Ämnens beredande till Skole Syslor på Landet har Eder Kongl. Maj: t i Nåder täckts infordra mitt underdånigste utlåtande.

Uti thet mig Nådigst anförtrodde Lähn, har jag, efter yttersta förmåga, sökt undanrödja the hinder, som legat i wägen för barnaupfostran å Landet. — Jgenom utfärdade Kundgörelser, har jag ålagt Allmogen, att bygga Skolehus och underhålla Skolemästare, och om jag ej häraf erfarit all then werckan, jag önskat, äger jag åtminstone then tillfredsställelsen, att, på många ställen, finna nyttige inrättningar till Allmogens barns underwisning. Ordsakerne till thet som ännu saknas, finnas lättare än the förekommas. Brist på skicklige Lärare är twifwels utan ett mägtigt hinder för underwisningen. Et medel härföre innefattas uti Prosten *Schlyters* underdåniga Förslag om ett *Seminarii Institut.* — Att twifla om nyttan af thenna inrättning, wore att twifla om nyttan af underwisnings werckets förbättring. Jag kan således ej i olikhet med *Consistorium*, misskänna Prosten *Schlyters* wisade nit i thetta magtpåliggande ämne; Men i likhet med *Consistorium*, finner jag min pligt ålägga mig, att ej i underdånighet tillstyrcka en inrättning, som, utan dryg kostnad och Skånske kyrckornes förlust ej skulle kunna werckställas; äfwen som jag, i afseende på hwad *Consistorium* anfört om öfwerinseendet öfwer thet föreslagne *Seminarium*, ej äger någon anledning, att ifrån *Consistorii* underdåniga tanka wara skiljacketig, tå upfyllandet af mine öfrige Embets pligter nogsamt syslosätter mig, och en slik befattning thessutom säkrast torde kunna lemnas i *Consistorii* händer. J öfrigt, och tå *Consistorium* af Eder Kongl. Maj: ts Nådigste tillstånd, att i frågan om *Seminarii* Inrättningen, i underdånighet yttra sig, hämtat anledning att å nyo yrcka wärckställandet af en Ar 1786 af Eder Kongl. Maj: t bifallen tillbyggnad å domkyrkan i Lund till ett *Consistorii* Sessions rum och ett Archive, täcktes Eder Kongl. Maj: t Nådigst tillåta mig i underdånighet åberopa the skäl och grunder, jag then tiden, understödd af Eder Kongl.

Maij:ts Befallningshafwande i *Christianstad* Lähn flere af Ridderskapet och Adlen samt Prästerskapet och Allmogen i Skåne, wågat sätta emot användandet till ett slikt behof af Interesse-medlen å thet i Ljungby Gård innestående och Skånske kyrckorne tillhörande 8333. Rd 16 sk *Capital*. När jag ej ser mig tillständigt att i underdånighet tillstyrcka Probsten *Schlyters* föreslagne Seminarii Jnrättning, såsom nyttig för thet Allmänna, har jag så mycket mera skäl att härmed å nyo hos Eder Kongl. Maij:t underdånigst afstyrcka en Nybyggnad, hwarmed *Consistorium* endast åsyftar beqwämlighet för sig sjelft och rymligare gömoställen åt sine, genom tiden och försummelsen, förmultnade Papper. Then som känner beskaffenheten af Domkyrckan i Lund, finner nogsamst öfwerflödigheten af tillbyggnader therå. J the flere therwarande gamle *Muncke Capell* och afstängningar, kunna flera Skåp, än som nu finnas, inrättas, till förwarande af the *Consistorii* handlingar, som, i sednare åren tillkomne, ej kunna rymmas i *Consistorii* förut ägande *archive*, och Biskopgården, som af domkyrckan, med betydlig kostnad, underhålles, torde kunna innehålla ett Sessions rum för *Consistorium*, om så nödigt wore. Thessutom tyckes *Consistorium*, wid slutet af sitt underdåniga utlåtande, medgifwa, att ofwannämnde kyrckorne tillhörande *Capital*, ej, utom *Församlingarnes* kyrckoherdars och *Ledamoters* hörande, skall böra tillgripas. Genom widgåendet af thenna naturliga billighet, synes *Consistorium* snarare hafwa ärat en förebräelse åt sig sjelft än Probsten *Schlyter*.

Hwad jag således i underdånighet wågat anföra, warder till Eder Kongl. Maij:ts Nådigste bepröfwande härmedelst lika underdånigt hemstäldt.

Med djupaste undersätelig wördnad, nit och trohet, framhärdar till dödsstunden

Stormächtigste Aller Nådigste Konung
Eder Kongl. Maij:ts
Allerunderdånigste och troplicktigste
tienare och undersäte
Tage Thott

Malmö Lands Cantzlie
then Novembr 1793.

/B. Centerwall

5) Förslag till seminarium vid praktisk fattigfriskola 1804.

F. B. Schwerin Skrifter i upfostran och allmän Cultur. Ups. 1805 s. 3—30.

Bevis för nödvändigheten af ett Skollärare-Seminarium och Förslag till dess inrättande,

En Man, uprigtigt nitälskande för det goda, anhåller wördsam, at för detta Stifts Vördiga Presterskap få framlägga sine tankar i ett ämne, viktigt för Samhället, för Menskligheten, och berättigadt således, at finna ett ömt behjertande hos den Samhälls-Class, hvars kall det är, at befordra Menniskornas förkofran i dygd och ädelhet.

Der tro på Menniskornas odödlighet finnes, der är föremålet för deras bemödanden snart funnet. Det består uti Menniskokrafternes och förmögenheternes möjligaste utbildning. I den mån, som Individuernes krafter och förmögenheter äga den riktning de böra äga; skall ock det hela, Samhället, göra framsteg i Bildning och Slägtet förädlas. I den mån, som Individuernes krafter och förmögenheter vanvårdas, förspillras, orätt eller blott till hälften begagnas, skall ock det hela deraf lida, krafterne motarbeta eller förtära sig inbördes, Mennisko-Slägtet inga vidare framsteg göra och till och med förlora af den bildning, hvartill det redan hunnit.

Christendomen, då den utredt så mången fråga, den förståndet upkastar och blott genom en inre känsla, en dunkel aning kan besvara; då den ställt det närvarande i förening med det tillkommande; då den åt den svage sträcker en styrkande, åt den fallne en uprättande hand; har den ökat medlen för Menniskokrafternes och förmögenheternes utbildning; utvidgat synkretsen för Menniskornes förhoppningar; gjort deras gång och deras företag säkrare. Det är Christendomens höga föremål, at genom individuernes förädling, om jag så får uttrycka mig, förädla slaget, befordra Slägtets högsta utbildning, högsta Sällhet på jorden och derigenom lätta och fullkomna medlen till dess bildning för ett tillkommande lif.

Alla sammanstämma i detta begrep om Christendomen, icke blott de, hvilka innom Samhället åtagit sig det kall, at, genom

förkunnandet af dess sanningar, befordra dess ändamål, utan äfven de, hvilka på en annan väg, söka befordra Menniskornes tillväxt i insigter och Bildningsmedel. Om Smädare funnits, så var det alltid ovist handladt, at göra afseende på dem och med dem inlåta sig i strid. Den uplyste Christendoms-Förfäcktaren behandlar dem så, som den, som har sitt förstånds fria bruk, behandlar den vansinnige. De åter, som bestridt soliditeten af den grund, på hvilken Christendomen hvilar, eller billigheten af de påståenden till Menniskorne, dem man, i religionens namn, gjort, eller rättigheten af de slutsatser, som man af dess sanningar dragit; de hafva, om än de genom sine framställde inkast oroat sin samtid, dock gagnat sine efterkommande. De hafva gifvit anledning åt Christendomens uplyste Förfäcktare, at styrka den grund, hvarpå Christendomen hvilar, och at befria den ifrån de tillsatser, som under okunnighetens och härsklystnadens tidehvarf upkommit. Inga tänkare hafva funnits eller kunna finnas, som bestrida Christendomen sin förmåga, at förädla Mennisko-Slägtet, icke ens den förtjenst, at vara uphofvet till Mennisko-Slägtets närvarande bildning. Ingen är, som icke tror, at om en gång ett Samhälle skulle finnas fullkomligen uphögt till Christendomens Anda, så skulle en bild af Mennisko-fullkomlighet framställas, lika öfverträffande det begrep, vi nu derom förmå skapa Oss, som åsynen af ett Europeiskt Samhälle öfverträffar det begrep af ordning och välstånd, som Öboerne i Söderhafvet kunna fatta.

Med de Medel till en ständigt växande bildning, som Christendomen ärbjuder, styrkte och förökte, genom de insigter, dem Menniskorne genom andra kunskaps-grenars bättre bearbetande vunnit, genom kännedomen af förflutne Tidehvarfs framsteg eller misstag, tyckes den klagan bilda en besynnerlig Contrast, at lättsinnighet och lastbarhet tilltaga, at Christendomen och Menskligheten gå till förfall.

Är denna klagan grundad eller ej? Denna fråga hör ej lemnas oafgjord. — Är den ogrundad, så är det icke värdigt, at föra en klagan, förolämpande emot den Allmänhet, emot hvilken den rigtas; den leder at förringa en vördnad, som man vil styrka; den leder, at ställa uplysningen af deras nit i fråga, som väcka den. Är den åter grundad — Hvarföre förspilla tiden med ofrugt-

bara klago-rop? Hvarföre icke med vishetens och välviljans Anda upleta orsakerne dertill, pröfva genom hvilka medel Menniskorne skola återföras på den väg, hvarifrån de afvikit, hvarföre icke med ett sannt och verksamt nit lägga handen till förbättring?

Äfven jag tycker mig se den Anda rådande, som vitnar om en sannskyldig och uplyst Christendom, och som lofvar tillväxt i fullkomlighet. Jag tycker mig se, at Menniskan ledes mer af fruktan för verldslig Lag, än af den inre, ädla och otvungna Anda, som bjuder starkare i samma mån, som den är frivillig och oberoende, och den Christendomen derföre visligen velat lifva och sätta i stället för frugtan. Jag befarar, at denna inre anda skall mer och mer aftaga i den mån, som böjelsen för gemensamhet i Gudaktighets-öfningar försvinner, ämnade, at väcka och at stadga dem. Jag ser hos de lägre Folk-Classerne, välmågan, i stället för at lifva idoghet och leda till en högre njutning, leda till lättja och fyllerie.

Jag ser icke den ädla, stora, gemensamma Anda, som glädder sig äfven så mycket åt andras, som åt egen tillväxt i de fullkomligheter, som Menniskan i sin dubbla bestämmelse, såsom Innevänare på detta klot, och såsom ämnad till ett högre lif, har at söka. Jag ser dårskapen väcka ett bittert löje, då den borde väcka en smärtande medömkan: Lastbarheten likgiltigt åskådas, då den borde föda ovilja. Jag ser Menniskorne mer och mer isolera sig till sine bemödanden och sine njutningar, då deras kall och deras eget interesse fordra, at de gemensamt skola sträfva framåt en högre bildning till mötes.

Så förekommer Tidehvarfvet mig. Om detta är förfall; det vil säga, om förflutne Tidehvarf ägt ett med Christendomens Anda mera enligt Tanke- och handlingssätt, är en fråga, den jag hvarken kan eller vil afgöra. Jag har ej lefvat nog länge, för at genom eget åskådande känna förflutne åldrars Menniskor. Och om än jag hade det, jag skulle dock ej våga at grunda en dom på denna min inre känsla. Jag skulle misstro denna känsla, at låna för lifliga och glada färgor åt det Tidehvarf, hvilket jag i lifvits gladaste dagar åskådat, och at, deremot, ofullkomligt fatta det, som framställer sig för min syn, då åldren gjort mitt öga skumt och mitt hjerta mindre mildt. Jag vet ej heller, hvar till en sådan jemförelse skulle tjena. Klagorop anstå ej, när man

sjelf ännu har medlen i händer till hjälp. Förödmjukande jmförelser förbittra. De undergräfvä förtroendet hos den fallne och välviljan hos den, som skall upresa honom. Än mindre ledande till verkelig nytta, anser jag pröfningen af den frågan vara: Hvar orsaken till detta öfverklagade förfall må sökas, om vissa Medlemmar af Samhället kunna anklagas för upsåtet, at vilja störta sitt Slägte i förderf eller andra för försummelse i sine pligter.

Nog af — Man ser hos Tidehvarvet brister, som hindra Mennisko-Slägtets gång till förädling. Den uplysta välviljan har dervid blott en enda fråga at göra, den: Huru skola de afhjelpas?

Om det är en sanning, at Menniskan är fattlig för en tilltagande utbildning; så bör, i den mån, som en större Massa af Individuer emottagit denna högre utbildning, detta nödvändigt verka uppå hela Slägtet. Och häraf följer, att fastän spåren till ett ursprungeligt förderf ej kunna här på jorden fullkomligt utplånas, kan likväl sjelfva Slägtet oafbrutet gå till förbättring och höja sig ifrån en mindre fullkomlighet till en större.

Lika som Individuer, utur barna-åldren öfvergå till Ynglinga- och derutur till den mognade Mannens ålder; så kan ock Mennisko-Slägtet anses hafva en ålder för utbildade krafter; en, då de börja utveckla sig, och en, då de hunnit till mognad.

Såsom en vis Ledare nyttjar ett annat behandlingssätt med Ynglingen, än han nyttjade med Barnet; så böra ock Folkslagens Ledare förändra behandlingssättet efter den utveckling, som Menniskornes krafter och deras förmögenheter emottagit. Till äfventyrs, jag åtminstone har den öfvertygelse, torde orsaken till det besynnerliga Phenomen, at, oaktadt medlen till en fullkomligare Mennisko-bildning beständigt förökas, deras bildning dock i sjelfva verket icke deremot svarar, deri böra sökas, at man, åt denna omständighet, ej lemnar en nödig upmärksamhet.

Ointaget, öppet och menlöst utvecklas Barnets förmögenheter fullkomligast, när det med saktmod och mildhet behandlas. Sällan blir stränghet nödvändig. Behöfs den; så torde ett upmärksamt öga snart upptäcka, at egen försummelse hos Ledaren eller misstag i behandlingssättet, dertill gifvit anledningen. Villigt lyder Barnet sin vise Ledares bud, gerna tror det på hans ord; ty ännu finnes inga krafter, som motarbeta det goda. An-

norlunda förhåller det sig med Ynglingen. De krafter, hvilka hos Barnet blott sträfva till sin utveckling, söka här utom sig föremålen för sin verksamhet. Ännu finnas förtroende och lydnad för den vise Ledarens röst; men icke mer oinskränkt; ty krafterne äro utvecklade, begären tände. Ännu hör han rösten af sin pligt; men å den andra sidan, äfven begärelsernes. Skall han bevaras för fall; så gör det ej tillfyllest, at Ledaren söker at öka sin egen inflytelse och myndighet öfver Ynglingens hjerta; ej tillfyllest, at han söker skärpa känslan af hans pligt. Han bör söka at leda de öfverflödande krafterne, som ej mer kunna tämjäs; han bör genom en vis rigtning, som han ger dem, göra dem oskadelige, hindra sinnligheten at rota sig och alstra vanarter och lastbarhet.

En Nation i sin första bildningsgrad, kan jmföras med barnet. Flit och arbetsamhet äro där ännu oumgängeliga villkor för utkomsten. Konsten har ej ännu lärt, at på kortare tid och med mindre kraft komma till ändamålet. Ännu finnes inga öfverflödande krafter. Syslolösheten är okjänd och den slapphet, som deraf upkommer och ger sinnligheten tillfälle at rota sig.

En Nation kan sägas inträda uti Ynglinga-åldren, när den blifvit bekant med konsten; när upfinnings kraften gjort et större användande af krafter umbärligt; då upkommer et öfverflöd af krafter, hvilka, då ingen ädlare rigtning gifves dem, med våldsamhet kasta sig på sinnliga njutningar. Orätt är, at kalla förderf, detta en Nations förändrade tillstånd. Om förderf deraf upkommer, så är orsaken dertill den, at man försummat at vidga kretsen för dess verksamhet i samma mån, som krafterne tilltagit.

Ja! jag är derom öfvertygad, behandlades Menniskorne i allmänhet såsom en vis Ledare behandlar en Individu, hvars bildning blifvit honom anförtrödd; insåg man at likasom den enskildte utbildar sig; så tilltager hela Slägtet i förmåga och kunde tillväxa i ädelhet; högdes driffjädern för Menniskornes verksamhet i samma mån, som deras förstånds förmögenheter utvecklas och deras inre sinne skärpes; man skulle upphöra, at i et ökadit välstånd, i utvidgade kunskaper, i en förfinad smak och känsla, se uphofvet till sinnlighet och förderf; man skulle upphöra, at i allt sådant, som tjenar, at i en högre glans fram-

ställa Mennisko-förmågan, se hinder för Menniskornes verkelige sällhet; man skulle uphöra at tro, tvänne Samhälls-Classer, båda arbetande till Människo-Slägtets väl, den ena, då den söker öka ljuset för förståndet och skärpa känslan; den andra, då den bemödar sig, at underkasta viljan en högre och ädlare krafts inflytelse, äga stridande upsåt, derföre, at de på olika vägar vandra till målet. Men jag återkommer till mitt ämne. — Jag sade, at man bör öka kretsen för en Nations verksamhet och höja driffjädern i samma mån, som dess krafter utveckla sig.

Man gifve Tiggaren arbete, och man skall ej mer se honom tigga.

Man gifve den, hvars dag ej mer, för utkomstens skull, behöfver af träget arbete uptagas, en ny drif-fjäder till syslösättning, et nytt behag åt arbetet, och man skall ej mer se Menniskorna tråna i syslöshet, den förnämre vid spelbordet, den ringare på krogen. Man lede Folket till idoghet och industrie, när flit och arbetsamhet ej mer allena uptaga dess tid, ej mer allena förmå bevara det för sinnlighet.

Hos en Nation i sin första bildningsgrad, gör flit och arbetsamhet tillfyllest.

När konsten gjort arbets-förmågan större, bör man skynda, at leda till Idoghet och Industrie; ty annars lemnas rum åt syslösheten at alstra lasten.

Flit är en kraft, som verkar, blott för at undanrödja ett behof, för at undanrödja en annan kraft, som trycker. Dess föremål är det blott nödvändiga. Är ändamålet vunnet, så uphör kraften at verka, fjädern afspännes, vederqvickelsen och njutningen sökes uti en syslös hvila.

Idoghet eller Industrie är en kraft, som verkar, för sjelfva nöjet at verka. Med lika ifver, som den förre, söker denna det nyttiga, det behagliga. Sin vederqvickelse finner den icke i en syslös hvila, utan i ombytta föremål för sin verksamhet.

I afseende på sättet at förrätta göromålen, framvandrar den blott Flitige, obekymrad, den gamla banade vägen med alla sina krokur; han vågar ej, ock känner ingen drift, at beträda en ny; han tror ej på någon förökning i insigter, någon förbättring i behandlingssättet. Hvad han gör, gör han godt och varaktigt; men icke för det, at det gläder honom at se denna fullkomlighet

hos Tingen, utan blott för det han må slippa göra om det, och derigenom förlora någon tid af sin hvila.

Den Idoge, lika liflig, som driftig: vid allt hvad han gör, ser han sig om, om icke han på en genare väg må kunna hinna till målet. Han ger åt de föremål, dem han bearbetar, icke blott varaktighet. Han ger dem hvarje annan fullkomlighet, som han kan åstadkomma. Han arbetar icke blott för at undanrödja behofvet; han finner i arbetet nöje, och behag i sine händers verk.

Den Flitige söker blott upfyllandet af sine närmaste och mäst trängande behof. Utan yttre anledning förblifver hans kraft overksam.

Den Idoge, af en inre drift upsöker föremål för sin verksamhet; så långt hans krafter sträcka sig, utvidgar han kretsen för sin verksamhet; ty han utvidgar med det samma kretsen för sine njutningar.

Den flitige begagnar blott det, som ligger honom närmast. Han går ej utom sin krets. Han gör hvad han varit van att göra. Sina krafter, sina göromål, sina plikter, mäter han efter den måttstock, som han ärft af sina Fäder, han tar för afgjordt, att intet mer kan fordras och åstadkommas, och att ingen annan måttstock finnes.

Den idoge skapar, förädlar, förskönar, sträfvar beständigt framåt i spåren på den skapande och bildande naturen.

Flit är en drift, som menniskan har gemensam med djuren: Den flitige arbetar för behofvet, såsom bäfvern bygger sitt bo och biet sin kupa. — Industriandan är första kännetecknet på varelsen af en högre natur.

I afseende på verkningarna, förhålla flit och arbetsamhet sig till industri, såsom känslan af rättvisa och billighet förhåller sig till känslan af välvilja och kärlek.

Säll är den stat, som har flitige och arbetsamme medborgare. Dubbelt säll den, der idoghet rå. Den förre mår väl. Den senare tilltager oafbrutet i trefnad, och, enligt Skaparens vilja, går med stora steg sin höga bestämelse till mötes.

Det är således för industriandan, som menniskan bör bildas, så snart hon är mogen dertill, för denna känsla, som framställer henne i den höga synpunkten af en skapande förmåga, som bevarar henne för sinnligheten, i det den förädlar hela hennes

varelse, både till bemödanden och njutningar; för denna känsla, som, efter två till tre generationers fortsatta bemödanden, kan och skall göra släktet mera fattligt för den sanning, at ett fullkomligare erkännande och åskådande af den vishet, skönhet och fullkomlighet, som råder i Skaparens verk, äro en rik belöning för det bemödande, som man här i tiden använder, at besegra sinnligheten och bilda sig för ett högre lif.

Denna känsla för industri, är för de ringare folkklasserne, hvad känslan för de sköna konsterna är för den mera bildade. Hvarje njutning, som denna känsla förlänar, vittnar ju om inneböendet af en högre, fast ännu outvecklad kraft: är en inre kallelse, at sträfva till ett högre mål. Utbildad, så mycket vår närvarande belägenhet tillåter det, leder denna känsla menniskan, att söka och igenkänna det sköna och det ädla, lika säkert, som samvetet leder henne i frågor om rättvisa och pligt.

Om man hittills ej varit betänkt uppå, at nyttja alla de medel till människobildning, dem en god och vis Skapare lemnat oss, så är orsaken dertill helt enkelt den, att man ej känt dem. Släktet, likasom individer, går långsamt till utbildning. Orätt vore det, att tadla våra Förfäder för de bildningsmedel, dem de nyttjat, derföre, att vi nu känna medel, som säkrare leda till målet; men förebräelser måste vi göra oss, och förebräelser förtjene vi af våra efterkommande, om vi ej med samma kraft, som den, hvilken utmärker våra Förfäder, söka att befordra det goda, som vi förmå inse, anmäla bristerne, och uppgifva fullkomligare bildningsmedel, så snart allmänheten är i stånd, at inse och emottaga dem.

Det gifves intet annat medel, at bibringa människorna denna industrianda, än att tidigt samla barnen uti allmänna skolor, der arbetet förenas med undervisningen. När en till två generationer på detta sätt blifvit bildade, så torde barnen i sine Föräldrars hus sjelfve, i stället för oordning, osnygghet, hoglöshet, lättja och lastbarhet, finna efterdöme i ordning, i drift, i göromålen, i sann praktisk religiositet, och deras kallande till skolan i en späddare ålder kan hända blifva mindre nödigt.

Föremålet för dessa bildnings anstalter bör blifva, att genast i utöfning bringa de pligter, hvaruti man undervisar. Man skulle kalla det dårskap, om någon trodde, att genom föreskrifter

allena kunna lära det späda barnet att gå, och likväl handlar man efter enahanda grundsats, när man underlåter att leda barnen till utöfningen af de pligter, som föreskrivas dem; när man, till exempel, säger barnet: Det är en Christens pligt, att bedja och arbeta; men ej deröfver vakar, att barnet hålles till arbete, och deri förvärfvar sig nödig färdighet.

Man bör således ifrån den första tid, då barnet till bildning emottages, bemöda sig, att gifva dess späda krafter all den re- telse som förmår hålla dem muntra och lifliga; man bör öfva dem åt alla sidor innom kretsen af deras bestämmelse. Dem bör bibringas riktiga praktiska begrepp och en egen djup erfarenhetskänsla af hvad hvarje arbete, som i en framtid af dem skall åstadkommas, innebär, så i afseende på mödan, som färdigheten och förtjensten. De böra handledas, att göra hvarje företaget arbete, till möjligaste godhet, med största färdighet och största besparing af tid.

Skolan bör derföre fördelas uti flere klasser; somlige för arbetet, somlige för läsning. När Läraren slutat med de senare, så infinna de sig hos Läromästerinnan till arbete och de förra kallas till läsning. En noga räkning bör hållas öfver de i skolan fullbordade arbeten och tillverkningsförtjensten komma de arbetande till godo.

Men innan en sådan bättre bildningsplan kan allmänt verkställas, bör första omsorgen blifva, at bilda skicklige skollärare- ämnen. I detta afseende bör med en industriskola, ett skollärareseminarium förenas, der färdighet i undervisningen, jemte de nödige kunskaper, af en uplyst och nitisk Lärare meddelas.

Dylika institut finnas redan i alla protestantiska länder på andra sidan om Östersjön. Utan tvifvel erkännes deras nödvändighet och deras nytta af den visa regering, som redan hunnit så mycket befordra Fosterlandets väl och dess innevänares trefnad.

Närmare brister torde först böra undanrödjas; det nödvändiga först sökas, innan man kan tänka på att försköna och pryda. Men väntningstiden förkortas, om välviljande undersåtare gå sin vise och ädelsinnade Konung till mötes i bemödandet för det allmänt nyttiga, och visserligen skall Konungen med välbehag se en anda hos dem verksam, den Han med Sitt eget efterdöme framkallat.

Författaren, af egen erfarenhet bekant med fördelarne af ett sådant institut; i den glada förhoppning att, ehuru ofullkomligt och beviset för dess nytta och nödvändighet blifvit framställt, Stiftets vördiga Presterskap dock torde finnas nog intresserad derföre, för att företaga en närmare pröfning; med en upplifvande tanke på kommande släktens bättre bildning och sällare öde, och önskande, af tillgifvenhet för Ståndet, att Ståndet måtte äga förtjensten af första steget till dess befordrande inom Fäderneslandet; då han derigenom ser det förtroende och den aktning skola förökas, som Allmänheten bör äga för en Samhällsklass, hvilken åtagit sig vården öfver människornes ädlare natur, deras förmögenhetens utbildning och deras bildning för et högre lif; skyndar, at uppgifva sit

Förslag till upprättande af ett Skollärareseminarium för Westerås Stift.

Härtill fordras:

1:o En skola för barn af de lägre folkklasserne, af båda könen från 6 till 14 års ålder.

Förmodligen torde innevånarne i Westerås stad med beredvillighet ingå i den kostnad, som erfordras till inköp eller till hyra af ett dertill tjenligt hus, äfvensom uti förslaget för inköpet af de materialer, som der skola arbetas.

2:o En Läromästerinna att handleda uti de arbeten, som pröfvas vara de lämpligaste.

3:o Tvänne skicklige Lärare för sjelfva undervisningen, af hvilka den ena åtager sig en närmare vård öfver Skollärareeleverne.

Till Skollärareelever antagas unge män, som kunna läsa, skriva och räkna, äga ett godt naturligt förstånd och rena seder. Under de år, som till deras bildning erfordras, söka de medel till sin utkomst derigenom, att de, såsom arbetare vid handverkerierne, såsom betjenter eller vaktmästare uppehålla sig i Westerås. De timmar, på hvilka de kallas till undervisningsöfningarne i skolan, böra lämpas efter den tid, de kunna äga ledighet ifrån andra göromål.

Till utgifternes bestridande torde kunna påräknas:

1:o Ett årligt sammanskott af Herrar Pastores från 1/2

till 10 R:dr, efter den förmåga hvarje enskildt, efter eget bepröfvande, har, att dertill bidraga. Detta, efter ett medium af 2 Riksd:r för hvarje Pastor, gör R:dr 170:

2:o Torde kyrko-kassorne, då församlingarnes bästa dermed åsyftas, anses förpliktade, att dertill bidraga med 1 a 5 R:dr af hvarje; gör, efter ett medium af 2 R:dr, - R:dr 180:

3:o Torde, om detta institut vinner Kongl. Maj:ts Nådiga bifall, genom Kongl. Maj:ts Nådiga förord, Upsala och Strengnäs stifts Presterskap föränledas, att för den del af stiften, som ligger närmast Westerås, deri deltaga, och är deraf en ökad tillgång att hoppas.

4:o Torde man kunna hoppas att, så snart institutet hunnit ådraga sig Allmänhetens uppmärksamhet och förvärfvat sig dess förtroende, så skola provinsens förmögnare Possessionater söka den tillfredsställelse, att bidraga till dess befrämjande.

De män, åt hvilka vården af detta institut anförtras, böra väljas af dem, som till kostnadens bestridande bidraga. Att genom et visadt förtroende bereda välvilja för inrättningen, är något, som här ej kan komma i fråga, och bör valet således ej falla på andra, än dem, som äga tid at dertill använda. Dock torde Ståndets medlemmar, då de, såsom upphofvet till inrättningen, äfven första gången utse de män, åt hvilka de uppdraga dess vård, äfven böra anmoda ett lika antal af lekmän, emot antalet af Ståndets egnå ledamöter, att uti Direktionen deltaga, då Ståndet derigenom ger sin önskan tillkänna, att se alla provinsens vältänkande män medverkande till detta nyttiga ändamål.

Denna Direktion, som till en början torde böra bestå af 3 Prestmän och 3 Lekmän, updrages:

1:o Att associera sig flere ledamöter, om de finna det vara nödigt.

2:o Att med Westerås Stads Styresmän göra aftal om inrättandet af en industriskola.

3:o Att utse de Lärare, åt hvilka undervisningen anförtras.

4:o Att bivista skollärareelevernes examina och bestyrka de betyg, som dem lemnas.

5:o Att årligen, till införande uti Westerås Stiftstidning, inlemna en relation öfver institutets framgång och redovisning öfver de influtne medel.

Så snart tillgång finnes på skicklige skollärareämnen; så skall säkerligen tillfälle ej saknas till deras befordrande. Den Svenska Allmänheten har i alla tider utmärkt sig genom ett ädelt nit för allmänt nyttiga företag. Samma anda, som fordom förmådde den förmögnare, at med stora summor befordra kunnigheten, som nu leder honom, att genom flere nyttiga inrättningar minska tyngden af det menskliga eländet, skall förmå honom, att nytja medel, hvars föremål äro, att begagna det förra och minska det senare.

När Länets och Stiftets Styresmän öfvertygat sig om nyttan af institutet, så torde, genom deras underdåniga anmälan, Kongl. Maj:ts Nådiga befallning utverkas, att den, som innom Westerås Stift söker klockarelägenhet, skall uppte bevis, att han vid detta skollärareseminarium förvärfvat nödig skicklighet till barnaundervisningen; en skicklighet, den han, enligt Kyrkolagens 24 kap. 31 §. bör äga; men af brist på tillfälle dertill, oaktadt den bästa vilja, ej kan förvärfva.

Man har således, till en början, en industriskola i hvarje församling att hoppas. Magistraterna i städerna, ägare till bruks-egendomar eller andra lägenheter, der ett större antal menniskor bo innom en trängre krets, torde gerna begagna tillfället, at få skicklige lärare bildade. Endast en anstalt för denna klass af skollärare finnes, skall man snart se skolor anlagde.

Författaren äger det hopp, at Stiftets vördiga Presterskap ej misstycker det af honom tagne steg. En känsla, som föder välvilja för människosläktet och ett uppriktigt förtroende för Ståndets upplysta nit om mennisko-sällhetens och Guds äras befordrande, hafva dertill föranledt honom.

Det är möjligt, att han utur en oriktig synpunkt fattat det föremål, uppå hvilket han önskat kunna leda Presterskapets uppmärksamhet; men han hoppas, att åtminstone redligheten af dess upsåt ej torde misskännas. Trygg, hvad detta beträffar, torde det tillåtas honom att få vara okänd. Han tror, att, för uplyste och välviljande män, en god tanke blott behöfver yttras, för att finna bifall och befordrare. Han tror, att, stundom, ett namn hindrat sakens mogna pröfning, och att, än oftare, en fördom emot personen födt fördom emot saken.

6) Yttrande rörande greve Schwerins förslag.

PROTOCOLL, Hället wid Präst-Mötet i Westerås den 21 Junii 1804.
Westerås 1804, s. 24.

§ 18. Herr *Doctoren* och Biskopen anmälte, at af en *Anonyme* ett Förslag til inrättande af ett *Schol- Lärare Seminarium* för Westerås Stift blifwit inlemnadt. Herr *Doctoren* och Biskopen, som för sin del ansåg detta *project* nyttigt och godt, hade redan första Mötets-Dagen *communicerat* det med en del af *Presterskapet*, och anmodade nu Herr Grefwen och Prosten *Schwerin*, at det för hela *Clerus* upläsa. Prästerskapet insåg värdigheten och wigten af detta *project* och önskade gemensamt, at ett så godt verk kunde ledas til sitt mål. Det anmodade derföre Herr *Doctoren* och Domprosten *Waller*, Herr *Doctoren* och Prosten *Nohrborg* i *Ihrsta* och Herr *Lector Stenberg*, at, jämnte Herr Prosten Grefwe *Schwerin*, närmare pröfwa och til *Clerus* upgifwa sina tankar om detta Förslag. Och som *Presterskapet*, i likhet med hwad den okände Författaren upgifwit, trodde at verkställigheten af förslaget hufwudsakeligen berodde på *Provincens* förmögnare och wälgörande *Possessionater*, och icke annorledes än genom deras med *Presterskapets* förenade biträde kunde fullkomnas, fattades äfwen det beslut, at en afskrift af berörde Skrift skulle tilställas Herr Lagman *Dahlsson*, Öfwerste *Tersmeden*, Herr Lagman *Almgren*, Herr Bruks *Patron Adlervall* och Herr Lands-Kammereren *Ekelund*, jämte *Presterskapets* önskan, det desse Herrar täckas gifwa sig den mödan, at deltaga i pröfningen af det ingifna Förslaget.

7) Göteborgs domkapitel tveksamt; 1814.

RA 1812 års uppfostringskommittés handlingar 11 Göteborgs stift s 432-433. Johan Wingård var biskop 1781-1818.

...Den största swårighet, en förbättring i Underwisningen å Landet möter, är bristande Antal af skickliga Ämnen till Skolmästare. Man har i andra Länder, äfwen nu senast i *Ryssland*, inrättat *Seminarier* för Bildandet af sådane. *Consistorium* kan ej afgöra, om Nyttan swarat mot wäntan och

kostnad; Men sätter dock ifråga, att dessa *Practiska* Billdnings-Anstallter kunna bereda ett för behofwet tillräckligt antal, och wet åtminstone säkert, att Lönen wid Tjensten alldrig skall godtgöra de Utgifter skicklighetens förskaffande och ådagaläggande wållat. Enligt vårt Lands kända förhållande lärer således här-efter, såsom hittills, ingen annan tillgång på Landt-Skolmästare gifwas, än af desse, hwilka, utestängde från mera låfwande förhoppningar, finnas belätne med nödtorftigt uppehälle wid den Arbetsamme Barnunderwisningen på Landet. Bland desse *Studerande*, hwilka af omständigheterna blifwit hindrade att ingå i Tjenst, af sig komne Borgare, för detta Skär-Gårds-Idkare, Afskedade Krigsmän o. s. w. finnas ofta aktningwärde, och för Ändamålet tjenlige Personer, mera oförrättade af händelser, än bristande i seder och dygd. Utsigt till bärgning under aftagande år och barmhertighet under hwilans ålder på det ställe, där de användt sina sista krafter till ungdomens underwisning, skulle winna de bättre till yrket. Af Presterskapets Nit, åliggande skyldighet, och den underlättad i eget arbete, en wäl förberedd Barn-Underwisning erbjöd, wore att wänta, det inga andra Skolmästare waldes än de, som motswarade icke öfwerspända, men anständiga Fordringar....

Götheborg den 4. Maji 1814.

J. Wingård.

Joh. D. Stein. S. Helander. Gust. Rosén.
 Joh. Hellberg E D Björck. C. G. af Wingård Er. Myrberg.
 / Joh. Hultman.

8) Växelundervisning och klockarekompetens.

RA Ecklesiastikexpeditionens registratur ^{1/2} 1824. — Brevet föranledde dels Fryxells lovprisande tal om växelundervisningens betydelse ^{19/6} 1824 vid Vexelundervisnings-Sällskapets sammanträde, dels Cnattingii utlåtande ^{4/12} s. å. i sällskapet, dels dess förordnande för P. R. Svensson att meddela teoretisk och praktisk undervisning i metoden.

Circulaire till Consistorierne angående Atgärder till förbättring af barnaundervisningen inom Lands Församlingarne m. m.

CARL JOHAN etc. Wår etc. Uti skrifvelse af den 12 sistledne November hafva Rikens Ständer uppå anförde skäl i un-

derdånighet anhållit om nödige åtgärders vidtagande till förbättring af undervisningsanstalterne för barn inom landsförsamlingarne; i hvilket afseende Rikens Ständer i underdånighet föreslagit, det måtte Consistorierne wårda i nåder anbefalldes, dels att allvarligen tillse, det Klockare fullgöra den genom Kyrko Ordningen, jemte flera allmänna författningar, dem ålaggde skyldighet, att barna undervisningen bestrida; dels att på allt sätt befrämja denna vigtiga angelägenhet, och särdeles ett allmännare antagande på landet af den på åtskilliga ställen redan införda Wexelundervisningen; äfvensom att anmana Kyrkoherdarne, att, så wäl vid förslags upprättande till Klockare beställningar, som enär de afgifva deras röster vid Klockareval, göra synnerligt afseende på sådane Sökande, som inhämtat kunskap om Wexelundervisningen; men då behofwet af Skolundervisning är olika på serskilda orter, och af locala förhållanden beror, huruvida de blifwande Skolorna böra vara ständiga, eller ambulato-riska, för hvilka sistnämnde läseordningen synes böra vara på ett annat sätt inrättad, än för de förra, hafva Rikens Ständer yttrat den öfvertygelse, att en för detta slag af undervisning i de minsta delar ingående och för alla ställen likformig Skol-Ordning wore mindre tjenlig, och att blott några få, allmänna föreskrifter borde meddelas, jemte anvisningar för de olika fallen af ständig, eller rörlig Skola, hvarjemte, efter inhämtad underrättelse, att Upfostrings Commitéen erhållit Wår Nådiga befallning att författa en Ordning för undervisningen i mindre Barnskolor, under hvilka, enligt hvad Rikens Ständer förmodat, äfven skulle inbegripas sådana Skolor på landsbyggden, Rik[s]ens Ständer i underdånighet hemställt, att Commitéens afgifvande förslag måtte i Nåder öfverlämnas till Consistorierne, som i afseende på föreskrifternas lämplighet till olika localförhållanden borde underdånigt utlåtande afgifva.

Beträffande medlen till befrämjande af en allmännare barnaundervisning, hafva wäl Rikens Ständer ansett Statens förbindelse endast vara, att anvisa, men icke att bekosta den samma, men då möjliga indragningar af en eller annan Presttjenst torde kunna bereda utväg till nödig utkomst för Skolprester, hwilkas verksamhet ensamt kunde egnas åt barnundervisningen, hafva Rikens Ständer i underdånighet hemställt, det Consistorierne måtte er-

hålla Nädig befallning, att låta undersöka, hvilka odisponerade tillgångar för barnundervisningen på landsbygden kunna användas, samt att, der Kyrkors sammanbyggnad kan verkställas, sådant tillvägabrinda, på det, vid såmedelst inträffande Prestlägenheters ledigblifvande, efter Församlingens hörande och med dess begifvande, samt sedan WI dertill lämnat vårt Nädiga tillstånd, Skolprester måtte varda anställda.

Riksens Ständer hafva slutligen framställt den underdåniga önskan, att, i likhet med hvad som skett i Stats förvaltningens öfriga grenar, det måtte undersökas och utredas, hvilka och huru stora tillgångar finnas anslagne åt Läro-Staten i Sverige, synnerligen Presterskapet, huru de äro fördelade och använde; hvilka och huru många Ecclesiastika personer finnas; hvad de hafva att göra, hvilka förrättningar de borde åtaga sig eller befrias ifrån; hvarefter borde upgifvas och föreslås, hvilka indragningar och besparingar, som skulle kunna göras af personal och material, samt huruledes tillgången i båda delarna måtte kunna så begagnas, att icke endast Religions- utan äfven den öfriga undervisningen i Riket fullständigare och syftesenligare, än hittills, måtte varda meddelad.

Detta hafve WI uti Nädigt öfvervägande tagit; och hvad först angår de till barnundervisningens förbättrande ifrågasatte föreskrifter, vilje WI, med bifall till den af Riksens Ständer yttrade önskan, i Nåder hafva Eder anbefallt, att verksamt befrämja Wexelundervisningens införande på landsbygden, öfverallt, der locala förhållanden sådant medgifva; hvarjemte I egen förståndiga Presterskapet inom det Eder nådigst anförtrödde Stift, att vid förslag till Klockare lägenheter serskildt afseende bör hafvas på sådane Sökande, hvilka om denna läromethod inhämtat kunskap, förenad med den, till hälsovårdens uprätthållande, redan i Nåder föreskrifna skickligheten att åderlåta och vaccinera. Det är dessutom Vår Nädiga vilja och befallning att I jemväl, uti allt, hvad på Eder ankommer, vidtagen kraftiga åtgärder till upmuntran af Wexelundervisningen inom städerna, hvarest den med vida mera lätthet, än på landet, kan utöfvas; äfvensom att I sorgfälligt vaken deröfver, att Klockarne fullgöra den dem i Kyrko Ordningen och flere författningar ålaggde barnundervisning, derest ej andra anstalter i sådant afseende förefinnas...

9) Bondemotion 1834 om lärareutbildning.

Hederwärda Bonde-Ståndets Protocoller... 1834. I Sthlm 1834 s. 562, 563.

...Den märkwärdiga sanningen: att den, som skall lära andra, bör ej sjelf vara olärd, må isynnerhet äfwen gälla om Skol-lärare. Hittills har den godtrogna Svenska allmogen ansett sig belåten med Skol-lärare af icke större insigt, än att de ej wetat skilja på bokstaf, stafvelse och ord; uppbyggelsen har blifwit der- efter; lärjungen är fullkommen i okunnighet, när han är såsom sin mästare.

Vår tid fordrar mer och mer utvecklade begrepp. Hwad är derföre mera påkalladt af vår owilkorliga pligt, såsom Allmogens Representanter, än att för Rikets Höglofl. Ständer okonstladt framlägga den talrikaste medborgerliga klassens brister, samt att på billigaste grunder enhälligt söka afhjelpa densamma, hvilket med ringa uppoffring wisserligen låter sig göra...

Stockholm den 24 Febr. 1834. Olof Lindbäck,
Riksdagsfullmäktig från Norra Halland.

10) Motion etc. vid 1840—1841 års riksdag.

a) 4 à 5 seminarier; motion av C. G. Gustafsson, Stockholm, i borgarståndet.

Bilagor till Vålloflige Borgare-Ståndets Protocoll... 1840, Sthlm s. å. N:o 87 s. 149. Urval — G. motionerade även om dubbelt så hög lön som den i propositionen rörande folkskolorna föreslagna samt att kunskaperna skulle vara mera vidsträckta än läsning, skrivning och räkning. — D:r I. Wallin i prästeståndet påyrkade (gent emot K. M:t) inrättande av ett seminarium även i Stockholm.

Kongl. Maj:t har föreslagit, att ett Skollärare-Seminarium bör finnas uti hvarje Stift. Jag anser dessa blifva för många, hälst då Stiften äro små. Snarare må färre Seminarier inrättas, omkring 4 à 5 i hela Riket, då äfven Lärarne kunna bättre lönas, än nu blifver fallet.

Men för att kunna verkställa detta, fordras större anslag...

BB) Huvudsakligen praktisk lärarebildning.

1) Isbergs skola i Malmö.

LLA, Domkapitlets acta E XIII: 33; Berättelser om landtskolornas tillstånd afgifna i enlighet med domkapitlets cirkulär 223 mom. 1 av ²³/₈ 1820; sjätte ternen; av prosten A. P. Gullander i S:t Petri, Malmö.

6:o Inom hela häradet finnes ingen *obehörig Person*, som sysselsätter sig med Barn undervisningen, och ingen By, der icke någon ordentelig inrättning vidtagits utan i Akarp och Hötofta, hvarest Föräldrarne stundom skickat sina Barn till andra Byar. De utgöras likväl hvardera endast af några få Nummer.

Då inom 19 Församlingar finnas 18 Skolhus, af hvilka största delen tillkommit *under detta Decennium*, kan man med hugnad göra den anmärkning, att om tanken om Allmogens Barna undervisning ganska mycket tilltagit. Hvad som likväl ännu gör de flesta af dessa inrättningar ganska ofullkomliga, är *bristen på skickliga skolmästare-ämnen*, hvilken röjes vid vacanser då bland flere sökande man sällan träffar någon med redigt begrepp om Stafningsläran, samt ännu mera sällan någon med förmåga att försvarligt analyticera ett Lärostycke. Och Pastor, som, i brist af bättre ämnen, måste antaga någon, finner dessa Personer knapt skicklige att rätta sig efter de underrättelser han meddelar under handläggningen. Genom en nitfull Pastors åtgärder hjälpes i alla fall mycket, men mera skulle uträttas, om en *öfningsplats* vore gifven, dit en annars med försvarliga naturturs gäfvor utrustad sökande kunde sändas för att lära sig att praktisera. För min del tror jag, att en sådan öfnings plats redan finnes här i denna Stadens Fattig Skola, hvarest den utmärkt skicklige Skolmästaren Isberg undervisar 100 Barn, hvilka nästan alla göra ovanliga framsteg i läsning af Svensk och Latinsk stil, skrifning, räkning och Christendom, hvilken senare föreställes Barnen ur Läroboken både Analytiskt och Praktiskt. Stafningen har hittills skett efter Pestalozziska Methoden. I dessa dagar erhåller Skolan en högst betydlig utvidgning till utrymmet, så att äfven antalet af Barn skall kunna ökas. Denna utvidgning synes medgifva införandet af Bell-Lancasterska-Methoden, hvilken Herr Georg Suell, nyligen ankommen från Köpenhamn, der han med stort loford af Uppfostrings

Committéen grundlagt en sådan inrättning, erbjuder sig att organisera, så vida han här quarblifver och så vida Borgerskapet kan bestrida kostnaden till den första inrättningen. Malmö den 10 October 1820.

A, P, Gullander

2) Utlåtanden i Sällsk. f. Vexelundervisn. befrämj.

Svenska skolmuseet Sällskapets arkiv Vexelundervisnings-Sällskapets protokoll 1822 respektive 1824. Första urkunden »Uppl. vid Sammankomsten i Kommittéen till utarbetande af Stadgar, Onsdagen d. 6 febr 1822». Andra handlingen föranleddes av Kungl. brevet ⁴/₂ 1824 (jfr här avd. A α AA 8) och ledde till uppdrag åt magister P. R. Svensson att leda dylika kurser i Stockholm. Förkortningarna: V. U. S. = växelundervisningsskolor (om dem jfr t. ex. Årsböcker i sv. undervisningshistoria n:r 6: Lankasterskolor); Skst:n = sammankomsten.

a) Några Anmärkningar vid Inrättningen af Sällskapet för Vexel Undervisningens befrämjande.

....I Sverige torde aldrig andra komma i fråga till Lärare i VexelUndervisningsSkolor, åtminstone i Städerna, än personer med vetenskaplig underbyggnad och moralisk bildning, föröfrigt af hvad stånd eller förutgående yrke som helst. Behofvet af sådana Skolor är icke så stort, ej en gång på landet, att man, af brist på sujetter, bör anlita eller anställa andra personer än dem, som i alla fall åt undervisningsverket ämna att egna sin tid. Att indraga andra i detta yrke är inte allenast obetänksamt, emedan nog många ändock tränga sig in i de tärande stånden, hvaröfver en allmän och rättvis klagan länge förts, och hvilken skada det tillhör hvarje rättskaffens patriot att förebygga och afhjelpa; utan det vore äfven orimligt, emedan aldrig andra än bildade personer böra befatta sig med den offentliga uppfostran. Jag vet, att det är en tämligt allmän tanke, det dessa skolor äro af den beskaffenhet, att hvem som helst kan der anställas till Lärare, ja! att bonddrängar lätteligen skulle kunna sköta dessa beställningar. Visserligen, om man envisas att göra VexelUndervisningsMetoden rätt handverksmässig! — Men detta olämpliga påstående kan aldrig gillas af kloke uppfostrare. Denna metod fordrar vid dess utövning mera förstånd och erfarenhet än den

gamla, vanliga slendrianen. Läraren bör så mycket mera här vara för Eleverna ett mönster af kunskapsbegär, af flit och dygd, som han har en vida större krets för sin verksamhet och som hans moraliska och intellektuella karakter och förhållande här har ett vida större fällt, der andans och efterdömet säd skall utsås. Om det med rätta fordras af hvarje uppfostrare, åtminstone af hvarje offentlig Lärare, att han bör ega den stadga i ålder och uppförande, den erfarenhet, det värdiga sätt i sitt förhållande, som inge förtroende, huru mycket mera bör det då icke fordras af en man, som genom vidsträcktare förbindelser med ett större antal föräldrar och barn stundeligen måste finna sin människokänedom satt på prof, sitt förfarande granskadt? Om af hvarje Lärare det med rätta fordras, att han hos sina Elever skall ingjuta en sann och lefvande anda af religiositet och dygd, af vettgirighet och arbetsamhet, huru mycket mera anda och kraft fordras då icke af en Lärare i en större Skola, der han ser för sig en talrikare samling af unga medmänniskor? Ty med den förnedrande tanken, att Läraren i en VexelundervisningsSkola icke behöfver eller bör omedelbarligen verka på Elevernas moraliska bildning kan jag aldrig förlika mig. Det gifves tusende tillfällen då han bör med warm känsla, med allvarligt nit, väcka barnens slumrande förstånd, anslå deras tillgängliga hjertan, arbeta på deras själsbildning. Men huru skall den kunna bidra till andras bildning, som icke sjelf har någon? Huru skall den kunna hos en församlad ungdom ingjuta en förädlad anda, som måste betrakta sitt Lärarekall, såsom ett handverk, sin skola, såsom ett machineri, hvilket det endast tillhör honom, att på vissa stunder sätta i gång och att derunder tillse, det alla hjulen i fabriken äro i full verksamhet? Beklagom Samhället, att Lärare, efter alla slags metoder, finnas, de der betrakta sitt ädla värf endast såsom ett nödvändigt medel för sin utkomst, och sin skola, såsom en mörk och obehaglig verkstad, ur hvars bojor man önskar sig ju förr dess heldre befriad. Men beklagom det ännu mera, om det skulle finnas medborgare som gjorde det till sin angelägnaste pligt, att (såsom det kallas!) *bilda* till Lärare personer, hvilka aldrig skulle komma att anse sitt uppfostringskall såsom annat än en mindre pinsam födkrok; personer utan vilja, utan förmåga, utan behof att vara sina Lär-

jungars föresyn i kunskaper och dygd. — Redan har erfarenheten wid några Svenska VexelUndervisningsSkolor visat vådan af att der hafwa anställt Lärare, som sakna den bildning, den värdighet i uppförande, hvilka af uppfostraren rätteligen kräfwes. Man förstår, det dessa användt allt bemödande att i sina Skolor på det noggrannaste följa de för metodens utöfning uppgifna regler; men då man erfar den oreda, det oskick, som inrotat sig i dessa Skolor, och det ringa förtroende som de i det allmänna egt, kan man ej tillskrifwa sådant annat än Lärarnes brist på moralisk kraft, på exemplariskt förhållande, på förstånd och verldsskick, ty god kännedom af metoden har blifwit dem tillerkänd. — SkolSeminarier äro en modern, utländsk uppfinning, som af tänkande uppfostrare längesedan äro förkastade. Det är i verldens stora Seminarium som den blifwande Läraren skall bildas. Människokänedom heter den stora kunskap, som han, för att, såsom uppfostrare rätt kunna gagna, bör ega, och som endast i verlden kan förvärfvas, aldrig innom den trånga omkretsen af en NormalSkola, ett Seminarium. En ung man med bildning, förstånd och erfarenhet skall genom läsning af utkomna skrifter öfver VexelUndervisningsMetoden och genom någon praktisk öfning i hvilken VexelundervisningsSkola som helst ganska väl kunna förestå en sådan Skola sjelf. Och om, såsom man hoppas, inga andra antagas till Lärare, behöfves för detta ändamål ingen NormalSkola. Vore ock endast fråga om att bilda blifwande Lärare för sistnämnda Skola, så vore sådant så mycket orimligare, som en Lärare der naturligtvis just bör vara en Normalkarl och om de fordringar af en Lärare i någon annan Skola, hvilka jag ofvanföre sökt, ehuru ofullständigt, teckna, likväl ej ogillas, så måste nödvändigt fordringarne af en Normal Skolas Lärare, betydligt stegras. Men uppfostrad blott der, huru kan han väl anses hafwa den Normalbildning, som på hans mera upphöjda plats förväntas? Lyckas detta mästerstycke, så måste det medgifvas, att en enda sådan normalmänniskas uppfostran varit nog kostsam, aldenstund ett ej ringa antal medborgare för detta ändamål uppoffrat tid och medel: misslyckas det åter, hvilket lätteligen kan hända, så måste äfven medgifvas, att experimentet varit skäligen dyrköpt. Exemplet af andra Länders åtgärder för slika Normal-Lärares bildning kan ej hit lämpas,

då ett större antal Skolor och Lärare der fordras för en ojemförligt större folkmängd och då en blott mekanisk färdighet hos en Lärare der anses tillräcklig för att sprida upplysningens och kunskapernas välgörningar till ett folk, hvars lägre stånd äro deraf i större behof. Sverige, i detta som i de fleste andra Samhällsförhållanden, lyckligare än andra länder, behöfver icke af dem låna mönster för inrättningar, som här ingalunda äro nödvändiga och till dessa räknar jag oftanämnde NormalSkola....

Stockholm d. 6 Febr. 1822.

A. J. Cnattingius.

b) *Till Dir. prot. d. 4 Dec. 1824.*

Då Dir. behagat uppdraga åt Mag. [P.R.] Svensson och mig att i dag närmare framställa den förut väckta frågan om undervisnings meddelande åt blifvande Lärare vid V.U.S. får jag wördsamt anföra:...

Från alla Landsorter anmäla sig beständigt klockare- och Organist-Kandidater, vanligen utrustade med klena eller åtminstone medelmåttiga kunskaper för bestridandet af Barnaundervisningen äfven i SockenSkolor. Efter det gamla Lärosättet kunna desse Kandidater möjligen taga sig fram: efter nuvarande fordringar föga. Förut har det nemligen af dem endast fordrats en viss mekanisk skicklighet i innanläsning, skrifning, räkning och kristendom. Man behöfver endast en ringa kännedom af detta förhållande, för att erkänna huru legert härmed tillgått. Med glädje medgifves det, att vårt fädernesland, i detta, såsom i andra Samhällsförhållanden lyckligare än andra länder, länge för folkundervisningen egt goda anstalter. Men tidens fordringar stiga och förordningen om V.Undervisningens införande i Landskolorna har betydligt stegrat den. Sedan nemligen den ofvannämnde kongl. förordningen anbefallt vederbörande, att på allt sätt befordra Vexel-undervisningens införande i Landskolorna och att vid tillsättande af Klockare, hvilka enligt kyrkolagen af flere allmänna författningar det åligger att barnaundervisningen bestrida, synnerligt afseende bör hafwas, på sådane sökande, som inhemtat kunskap av V.U. infinna sig i Hufvudstadens V.U. Skolor från alla Landsänder en oräknelig mängd af sådana personer, som till dessa befattningar äfven genom V.U. metodens inhämtande vilja

göra sig kompetenta. Desse, utrustade på sätt ofvan nämndt är, skola naturligtwis, enär de efter en längre eller kortare tid sig härstädes för andra ändamål uppehållit, försedde med mer eller mindre fullständiga betyg, likväl anmäla sig och troligen antagas vid de sökta befattningarna; utan att likväl ega den fullkomliga kännedom och skicklighet, som sakens vikt påkallar, en kännedom, den vederbörande i Landsorterna, obekante med metoden icke kunna bedömma, en skicklighet, den de än mindre kunna kontrollera. Sålunda antagne, skola de, i de Skolor, der de anställas, eller i de Läs-kretsar der de använda metoden, förfuska, förstöra dess anseende, tillintetgöra, åtminstone för en tid, de frukter man sig deraf väntar.

Ett korrektif behöfves och det höfdes Vexelundervisnings Sällskapets Direktion att derom vara betänkt. Också har Direktionen, efter föregående öfverläggningar i detta angelägna ämne, vid sista Skst:n behagat gilla de hufvudsakliga grunder, hvarpå Kommitterade stödde sitt då afgifna yttrande. Följande dessa, går jag att nu framställa förslag till de mera detaljerade föreskrifter Dir:n önskat få i detta ämne uppgifna.

För att afgifva ett i de minsta omständigheter ingående förslag fordrades att Dir:n skulle bestämma det Lärosätt, det Lancasterska eller det Bellska, som borde utgöra föremål för den blifvande undervisningen. Efter de åsichter jag ofvanföre haft äran vördsammast anföra tror jag att Dir. för närvarande ej kan eller bör uteslutande bestämma någotdera ensamt, då de i hufvudsaken åsyfta samma ändamål och endast i formen åtskiljas. Jag vågar derfor föreslå att Direktionen bestämmer följande:

1:o De personer, som hos Dir. anmäla sig till erhållande af undervisning i metoden, skola underrättas om begge de i fädern. Skolor brukliga sätt att handhafva V. U.

2:o Direktionen uppdrager åt en af Hufvudstadens Lärare vid V. U. Skolorna, att mot ett visst arfvode meddela sådana personer så wäl fullständig theoretisk undervisning, som ock praktisk öfning i V. U. Metoden. Läraren eger att efter eget val bestämma Lärotiderna för dessa personer; dock böra de minst 6 timmar hvarje vecka fullständigt undervisas i metodens theoretiska delar och föröfrigt dagligen lemnas tillfelle att genom deltagande i undervisningen, såsom Monitörer och slutligen så-

som Gen. Monitörer sköta underwisningen och tillvänjas att leda en V. U. Skolas öfningar.

3:o Enär Läraren finner den underwisande personen fullt skicklig, tillsäger han derom 2 à 3 af Direktionens Ledamöter, som förut erhållit detta uppdrag, att öfverwara en lektion för att om dess skicklighet inhämta nödig kännedom. Enär han befinnes tillräckligt inöfvad, undfår han af Direktionen tjenligt betyg.

4:o Direktionen tillkännager i Allm. Tidn. att Dir., hvars tillgångar ej ännu tillåta inrätta[n]de af den tilltänkta Normal Skolan vidtagit tjenliga åtgärder, för sådana personers underwisning, som sig derom hos Direktionen anmäla, m. m. . . .

Cnatingius

3) Pedagogien i Åsum, Övedskloster. 1827.

Lunds Stifts Tidning ^{24/2} 1827 n:r 4 sid. 8. Annonseren Petter Anton W—n var läkareson, född 1793, prästvigdes 1816, blev lärare vid pedagogien i Åsum 1825, tillträdde kyrkoherdeämbetet i Södra Rörum 1835.

Anmälan. Sedan Wäxelunderwisnings-Scholan härstädes numera kommit i gång, och underwisningen, till infallande Påskferier oafbrutit och under noggrann tillsyn fortgår, får jag härmed anmäla: att tillfälle lämnas hwem som helst, att på stället inhämta kännedom af Methodens användande. De af mina Herrar Embetsbröder, som hafwa någon önskan i detta afseende, äro här välkomne; och denna önskan skall af mig broderligen motsvaras. Andre, som för ansökningar till Klockare-lägenheter böra hafwa bewis om insigt uti Underwisnings-sättet, och äfwen de, som mera egentligen wilja egnas åt Folk underwisningen, kunna af mig påräkna en säker handledning i alla de stycken, som erfordras. Lund, Öfweds-Closter och Åsum den 1 Februarii 1827.

P. A. Wingren, Prest och Schollärare.

I anslutning till de i Lunds domkapitels cirkulär n:r 372 ^{20/2} 1839 infordrade uppgifter ställa många prostar stora förhoppningar till det nya "välbehövlige" seminariet i Lund: LLA LDA E XIII: 49. Jfr Årsböcker n:r 28.

4) Växjö »skolmästareanstalt».

a) Växjö första »seminarierektors» utbildning i gymnastik och lärarevana.

RA Uppfostringskommittén Skrivelser till K. M:t VII 1825—1826, första urkundslägget. Det avser 1812 års kommitté.

Över tillägnan är senare tillskrivet: Inkom 20 December 1824

Under tillägnan: Kongl. Maj:t vill häröfver hafva inhämtat Uppfostrings Kommitténs underd. utlåtande. Stockholm d. 27 Dec. 1824. På nådigste befallning A. C. af Kullberg.

Hemställan bifölls. Enligt Tegnér's uttalande ^{25/7} 1824 hade denne den ^{30/6} »i samråd med konsistorium» föreslagit ett bidrag av 200 Rdr Bko till Mellin.

Samuel Gustaf Mellin (1792—1856) var genom giftermål besläktad med Tegnér, hade varit vik. kollega i Jönköping och kollega i Växjö, var subalternlärare vid Gymn. centralinstitutet 1824, började utbilda folkskollärare i Växjö 1825 (samtidigt med det normalskolan i Stockholm började sina »sommarkurser» i samma syfte), var gymnastiklärare i Växjö 1826—1839, kapitelnotarie från 1828, blev kyrkoherde i Säby regala pastorat i Linköpings stift 1837, prost 1845. Sara Hertz förmdes med honom å Tegnér's biskopsgård (jfr E. Wrangel Tegnér'ska släktminnen s. 106).

aa) *Egenhändig skrivelse från Es. Tegnér 18/11 1824.*

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Genom nådig skrifvelse af d. 25. sistledne Augusti har Eders Majestät tillåtit att 200 RD Bco af ännu odisponerade medel, som äro att tillgå genom den indragna sjunde Lectionen vid Vexjö Gymnasium, måtte få användas till bestridande af resekostnader för en skicklig person, som i Stockholm skulle inhämta kännedom af Vexelundervisningsmetoden, för att sedermera i Stiftet dana tjenliga ämnen till Lärare. Hårtill har blifvit utsedd Collega vid Vexjö Schola, Magister S. G. Mellin, som äfven i denna afsigt nu snart i 2^{ne} månader uppehållit sig i Hufvudstaden. Men som Gymnastiska öfningar, till följe af Eders Majestäts nådiga Beslut, äfven böra införas vid Gymnasierna, och i det mig i nåder anförtrodda Stift ingen skicklig Lärare deri är att tillgå; så har jag, i samråd med Consistorium, uppdragit Mellin att under vistandet i Stockholm begagna tillfället, och äfven häruti förvärfva sig erforderlig insigt och öfning. Här-

med har han också redan gjort början; men kursen är vidlyftig, och han kan, oaktadt all flit, ej fullända den förr än med Mars eller April månad nästkommande år. För ett så långvarigt vistande på en dyr ort är den anslagna summan otillräcklig; och som Mellin själf är medellös blefve jag följakteligen nödsakad att i förtid återkalla honom från halfgjordt arbete, och med ofulländade insigter, hvarigenom afsigten med hans resa förfelades, och den nytta jag för Stiftets undervisningsverk af honom påräknat, till en betydlig del förminskades. Till förekommande häraf underställer jag i underdånighet huruvida ej, på samma fond som förut, kunde honom ytterligare anvisas 133 1/3 RD B^{co}, hvarmed han tilltror sig bestrida de nödvändiga utgifterna för fulländad kännedom äfven af Gymnastiken. Kongl. UppfostringsComiten har väl i underdånighet anmält att den indragna sjunde Lectorslönen finnes påräknad bland bidragen till införande af ständiga LöningsStaten; men dels hoppas jag att detta sker till förmån för Wexiö Stift, dels kan fråga ej vara om annat än rentan af den samlade Fonden, som nu lär uppgå till omkring 7000 RD B^{co}, och således årligen afkastar något öfver 400 RDr. Om alltså det sökta tillskottet för Mellin i nåder beviljas, och sammanräknas med hans förra anslag, uppgå de begge likväl endast till 133 1/3 RD B^{co}, och lemnade således, icke blott den odisponerade Fonden, utan äfven en del af den för året löpande renta derå, orörda. På dessa grunder vågar jag hoppas nådigt bifall till min underdåniga anhållan, så mycket heldre som Gymnastiken anses utgöra ett af Läroverkens behof, samt på denna grund nu sednast lär blifvit ytterligare tillstyrkt af den samlade ScholRevisionen, och det dessutom otvifvelaktigt skulle medföra mera kostnad om, för inhämtande af nödig kännedom härom, en särskilt person från Stiftet behöfde att till Central Institutet affärdas.

Framhårdar med djupaste vördnad, trohet och ni

Stormäktigste, Allernådigste Konung,

Eders Majestäts

Underdånigste och tropligtigste

tjenare och undersäte

Lund d. 18 Novembr 1824.

Es Tegnér.

b b) Uppfostringskommittens utlåtande 10/1 1825.

Över tillägnan är senare tillskrivet: d. 10 Jan. 1825. Inkom den 14. Januarii 1825.

Under tillägnan: 1825 d. 20 Jan. i underd. anm. Justeradt den 27de Januarii. —

Exp: Bref till Comitén. D^o till Biskoppen.

Stormäktigste Aller Nådigste Konung!

Uti härhos återgående underdåniga skrifvelse, deröfver Eder Kongl Maj^t behagat infordra Uppfostrings Comiténs utlåtande, har Biskopen öfver Wexiö Stift, Doctor Tegnér, underdånigst hemställt, att den, för att inhemta grundlig kännedom om Vexelundervisningsmetoden, ifrån Stiftet till Hufvudstaden redan uppsände Skol-lärare, hvilken, genom Kongl. Brevet den 25 nästl. Augusti fått sig till rese- och underhålls kostnadens bestridande anslagne 200 R, att utgå af besparingarne å den vid Gymnasium i Wexiö indragne 7de Lectorslönen, enär samme Lärare under vistandet i Stockholm tillika kunde förvärfva sig erforderlig kännedom och insigt uti Gymnastiska öfningar, för att dem sedermera vid Stiftets Läroverk införa; men inhemtandet af en sådan tillförlitlig insigt fordrade ett längre vistande i Hufvudstaden, än det för förstnämde ändamål påräknade, hvaraf åter följde behofvet af ökade underhållsmedel, måtte af förenämde besparings fond ytterligare anvisas 133 R 16 s B^{co} för nu ifrågavarande behof.

Då Comitén, på Nådig befallning, sig utlät rörande användandet af ofvannämde 200 R, ansåg sig Comitén pligtig i underdånighet erinra, att den indragne 7de Lectors lörens besparingsmedel äro påräknade såsom tillgång vid införandet af den ständiga lönings-staten vid Rikets Elementar Läroverk, hvadan Comitén endast med afseende på föremålets vikt för den gången trodde sig böra understödja den begärde anordningen. Som likväl nu upplyst blifvit, att de redan fruktbare gjorda besparingarne af meranämde indragne Lectorslön uppgå till omkring 7000 R, med en årlig räntefkastning öfverstigande 400 R, i följd hvaraf till den föreslagne utgiften Capitalet icke behöfver tillitas, utan den årliga räntan lemnar full tillgång; vågar Comitén i underdånighet tillstyrka bifall till det nu begärde tillskott, helst derförutan Ungdomen vid Stiftets Läroverk troligen ännu en

längre tid skulle blifva i saknad af den bildning, som åsyftas genom de uti Skol-Ordningen anbefallda Gymnastiska öfningar, dertill all utväg vid detta, så väl som de fleste Stifts Läroverk hittils saknas.

Uppfostrings Comitén framhårdar med djupaste vördnad, trohet och nit

Stormäktigste Aller Nådigste Konung
Eders Kongl. Maj:ts
von Brinkman. A: Fryxell.
Stockholm d. 10 Jan. 1825. \ Th. v. Baumgarten.

b) *Läroanstalten 1825.*

Redovisning och Berättelser... i Sällskapet för Vexel- Undervisningens befrämjande den 25 Maj 1825; Sthlm s. å. s. 24. Ur: Årsberättelse. [En redogörelse finnes där senare även för 1847. Den nämner ej Mellins skolmästarskola.]

Wexiö Stift. Med Kongl. Maj:ts Nådiga bifall har Consistorium anslagit en betydlig summa af den indragna 7:de Lektors-Lönen, hvilken Collega Scholæ Hr Mag. *Mellin*, under sitt 8 månaders vistande i Hufvudstaden för inhämtandet af Vexel-undervisningen och Gymnastiken, uppburit. Efter återkomsten till *Wexiö* ämnar Hr *Mellin*, till en början uti sin klass i Trivial-Skolan, införa methoden, samt för öfrigt meddela sin vunna erfarenhet åt medbröder och folk-skol-lärare inom Stiftet.

c) *Moraliskt stöd av myndigheterna åt denna läroanstalt Växjö consistorii cirkulär 286 (år 1829), § 4. Aktstycket är det enda vittnesbördet om sådant understöd.*

Af förekomne anledningar kommer den vanliga Lärokursen uti Wexelmethodens tillämpning på Folk-Scholar icke att i år börjas förrän d. 1:st inst. Sept. och anmodas härigenom Wördiga Presterskapet att offentligen kungöra detta i Stiftets Kyrkor, äfvensom att, den som infinner sig utan att vara väl underbyggd uti läsning, skrifning och räkning, icke kan erhålla betyg öfver erforderlig kännedom i Methoden.

Wexiö den 29 Junii 1829.

På Domcapitlets Vägnar,
Samuel Elmgren.

/S. G. Mellin.

5) *P. Wieselgrens skola i Västerstad.*

Redovisning och Berättelser... i Sällskapet för Vexelundervisningens befrämjande den 10 September 1836, Sthlm 1836: Rapporter från växelundervisningsskolor s. 35-37 [enligt uppgifter av P. Wieselgren].

..... Grefve Jac. P. De la Gardie betalar för hvar barn ifrån Löberöds gods 1 sk. B:co i veckan, då barnet skrifver och räknar, samt eljest 1 sk. R:gds. Hvarje matlag bland åboerne betalar 3 sk. om året. För öfrigt uppbär Skolmästaren 5 t:r Korn af Bönderne och åtnjuter flere smärre fördelar å Godset.

Skolan synes tillika börja blifva ett Skol-Lärare-Seminarium. Utom flere äldre och yngre personer i orten, har äfven en, ända från Småland, besökt denna undervisningsanstalt, för att inhämta öfning i V. U. metoden. Under terminen från d. 16 Jan. till d. 16 Apr. deltagar Pastor och hans Medhjelpare i skolundervisningen. Klockaren undervisar alltjemt i sången, både i denna och Pastoratets öfriga 7 Skolor, som äro belägna i *Östraby* Socken och som alltmera antaga formen af V. U. Skolor. De årliga 2 examina hållas af Pastor, både i skolhuset och sedan i kyrkan inför Församlingen. Derefter uppläser Pastor utdrag ur *Flit-journalen*; belöningar, gifna af bekanta eller obekanta personer, eller inköpta för penningar, samlade i Skolstocken, utdelas, och dimission sker. Då Skriftebarnen, efter Nattvardsberedelsens slut, lemna Skolan, få de hvar sin Bibel, hvartill en Bibelkassa, till hvars underhåll offras på 4:de Bönedagen, betalar hälften, och barnet hälften, om ej dess fattigdom föranleder, att Bibelkassan påtager sig den drygaste andelen. Alla Skolbarnen öfver 10 år deltaga i Skriftebarns-undervisningen, så att dylika snart komma att genomgått Skriftebarns-kursen 5 gånger, förrän frågan blifver om deras egen admission. Vid denna undervisning genomgår Kyrkoherden en Biblisk Historia (*Grundtvigs Bibelchronika*), som barnen äga och läsa, samt en kort kurs öfver Bibeln (omkr. 100 timmar); S. M. Adjunkten en kurs i Kateketiken; Klockaren förhör dem utantill och lär dem sjunga af Pastor utvalda psalmer; och Skolmästaren drifver innanläsning, räkning och stafning. Skolmästarns hustru är ålagd att undervisa böndernes döttrar i qvinnoslöjder.

β) Tiden efter 1842 års seminariestadgas utfärdande.

AA) I avseende å hela landet.

1) Kungl. statuter 1842, 1850.

a) *Om understödsmedel, — detaljföreskrifter i anslutning till 1842 års seminarie- och folkskolestadga.*

Swensk Författnings-Samling 1842 nr 22 s. 5—7.

Circulaire till Consistorierne i riket, angående de till folkunderwisningens befrämjande bewiljade anslag af allmänna medel, samt rörande behandlingen af ansökningar om understöd deraf.

CARL JOHAN &c. &c. Wår ynnest &c. J sammanhang med Wår, under den 18 sistlidne Junii utfärdade, nådiga Stadga rörande Folkunderwisningen i Riket, wele Wi Eder härmed till kännedom och underdånig efterrättelse, i hwad på Eder ankommer, i nåder meddela:

1:o. Att, till befrämjande af ofwanberörde föremål, Rikets sist församlade Ständer, med anledning af Wår derom aflättna nådiga Proposition och för de deruti uppgifna behof, bewiljat och genom underdånig skrifwelse af den 14 Junii 1841 hos Oss anmält följande å Riksgälds-Contoiret anvisade årliga anslag, att utgå till och med året efter nästinträffande Riksdag, nemligen:

a) För Seminarier till Folkskole-lärares bildande, ett i Hufvudstaden och ett i hwarje Stiftsstad, 6,500 R:dr Banco, hwar af ett belopp stort 500 R:dr är afsedt för hwardera Seminarium;

b) Till stipendier för Elever wid berörde Seminarier, till belopp af dels 50 R:dr, dels 33 R:dr 16 sk. B:co, tillsammans 9,000 R:dr samma mynt, att i mon af behofwet Stiften emellan fördelas; samt

c) Till understöd för Folkskole-lärares aflönande inom de församlingar, som finnas deraf wara i behörigen styrkt behof, 50,000 R:dr B:co, utan att Rikets Ständer ansett något wisst belopp böra bestämmas såsom det högsta, som må en Socken tilldelas, hwilket bör bero af det för hwarje fall ådagalagda större eller mindre behof: Warande särskilt de föreskrifter af

Rikets Ständer rörande dessa anslag meddelade, att de från och med innewarande år utgå och skola Oss af Rikets Ständers Fullmäktige i Riksgälds-Contoiret tillhandahållas, samt att de anvisade medlen böra, endast i mon af behof att dem använda, utaf wederbörande Embetsmyndigheter reqvireras; hwilket Wi äfwen funnit skäl i nåder gilla.

2:o. Att, sedan J gått i författning om tillwägabringande, med görligen första, af ofwanomförmäldte genom Wår högstberörde nådiga Stadga för Stiftet anbefallda Folkskolelärareseminarium, J egen att, så snart behof göres af det dertill anvisade anslag, med anmälan om utbekommande af detsamma wända Eder till Wårt och Rikets Stats-Contoir, som Wi nu förständige att beloppet, uppå Eder skeende reqvition, från Fullmäktige i Riksgälds-Contoiret utbegära och till Eder utbetala.

3:o. Att, så snart meranämnde Seminarium hunnit inrättas och behofwet af understöd medelst stipendier för Eleverne kan beräknas, J bören med uppgift derå till Oss inkomma och i underdånighet föreslå det belopp af härtill anslagna medel, hwilket må kunna Stiftet i nåder tilldelas i förhållande till de öfriga Stiften och dessas behof af dylikt understöd.

4:o. Beträffande de ansökningar om bidrag af härtill anvisadt anslag, hwilka kunna från deraf i behof warande församlingar hos wederbörande Landshöfding och Biskop framställas för att, i den mon tillgångarna medgifwa, winna understöd till Folkskole-lärares aflönande; så är Wår nådiga wilja, att berörde ansökningar, så widt ske kan, må i ett sammanhang och med dem emellan anställd jemförelse warda granskade, samt att fördenskull, med jemwäl fästadt afseende å församlingarnas behof af nödigt rådrum för öfwerenskommelse om och bestämmande af öfriga beräkneliga tillgångar, en tid af sex månader härefter må afbidas för emottagande hos Stiftets Biskop af ofwanomförmäldte ansökningar, öfwer hwilka, derest de icke åtföljas af sockenstämmo-protocoll och öfriga till bestyrkande af uppgifna tillgångar, behof och öfriga omständigheter erforderliga bilagor, sådana handlingar böra genom Pastors-Embetet infordras utaf Stiftets Biskop, som derefter, gemensamt med wederbörande Landshöfding, med samma ansökningar widtager den

genom nådiga Stadgan af den 18 sistlidne Junii anbefallda åtgärd. Börande, enär efter fullständig utredning af sökander- nes förut egande tillgångar för ändamålet och efter noggrann pröfning af de anmälda behofwen, meranämnde ansökningar Stifts-wis af Biskopen till Oss insändas, de wara åtföljda af be- mälde Embetsmyndigheters gemensamma underdåniga yttrande derom, hwilka församlingar, i jemförelse med de öfriga, före- trädeswis böra komma i åtnjutande af understöd, deraf ock beloppet bör i underdånighet föreslås; hwarwid iakttages, att härtill inga andra församlingar anmälas, än de, som af sådant understöd äro i det oundgängliga behof, att, thy förutan, än- damålsenlig barna-undervisnings-anstalt icke kan af församling- en åstadkommas.

Låtande nådigt förståndigande härom äfwen till Wäre Be- fallningshafwande afgå, befalle Wi &c. Stockholms Slott den 15 Augusti 1842.

CARL JOHAN.

S. Grubbe.

b) *Minimiålder för elev.*

Swensk Författnings-Samling 1850 N:o 74 s. 2.

Circular till Consistorierna i Riket angående bestämmande af wiss ålder för elevs intagande i Folkskolelärare-Seminarium.

OSCAR &c. &c. Wår ynnest &c. Uti underdånig skrifwelse af den 2 Februari innewarande år har Consistorium Ecclesiasticum i Upsala fästet Wår nådiga uppmärksamhet på behofwet af ett stadgande i fråga om den ålder yngling bör hafwa uppnått för att som elev få intagas i de Seminarier, hwilka, enligt nådiga Stadgan om Folkunderwisningen i Riket af den 18 Juni 1842, blifwit för folkskolelärares bildning inrättade; och har Consisto- rium såsom skäl till den gjorda framställningen hufwudsak- ligen anfört, att, då någon föreskrift i omförmälda afseende icke wore gifwen, allt flere ynglingar, wid numera lättade till- fällen att förwärfwa det för inträdet erforderliga kunskapsmått, genast efter sin första nattwardsgång anmäla sig till intagande i nämnde Seminarier, hwarigenom anledning wore att befara, det dessa från bildningsanstalter för lärare komme att förwandlas

till blott högre afdelningar af sjelfwa folkskolan, och att ele- verna, hwilkas lärotid wanligen wore beräknad för ett eller högst twenne år, sålunda alltför tidigt eller wid 17 till 18 års ålder wore färdiga att från Seminarium afgå; att, churu högstberörde nådiga Stadga om Folkunderwisningen icke bestämmer någon wiss ålder för behörigheten att söka och emottaga folkskolelärare- tjenst, ett förhållande likwäl redan i många församlingar in- trädt, som medförer en inskränkning i detta afseende, och som wid inträffande ledigheter komme att allmänare begagnas, näm- ligen förening af skolelärare och klockare-tjenster, hwaraf följ- den blefwe att, då de sednare icke finge mottagas före 21 års ålder, större delen af folkskoleläraretjenster icke heller förr kun- de få tillträdas; samt att, af sådan anledning, den elev, som före sitt 18:de år fulländat sin seminariicurs, i flera år måste wänta på anställning wid folkskola, om ej vicariat under tiden honom erbjödes, och att den längre mellantiden mellan den practiska bildningen för kallet och detsammas verkliga utöfning icke kun- de wara nyttig, alldraminst då denna practiska bildning inhem- tades wid barnaåldrens slut eller ynglingaåldrens första början.

Sedan öfriga Consistorier i Riket, hwilka infortrade utlä- tanden i detta ämne afgifwit, instämt i det af Consistorium Ecclesiasticum i Upsala i ofwanberörde afseende afgifna för- slag, hafwe Wi funnit godt att, i öfwerensstämmelse dermed, i nåder förordna: att före 18 års ålder ingen må som elev i Folkskolelärare-Seminarium intagas, så wida icke, enligt wede- rborande Consistorii pröfning och medgifwande, särskilda om- ständigheter kunna till undantag föranleda. Hwilket Wi Eder till behörigt iakttagande härigenom meddele, befallande &c. Stock- holms Slott den 12 October 1850.

OSCAR.

P. Genberg.

I Svensk författningssamling ingå, bland andra, följande stadganden rörande folkskoleseminarierna: $\frac{4}{8}$ 1845 n:r 34 om användningen av riksdagsanslaget (41000 rdr. för folkundervisningen); $\frac{29}{100}$ 1853 n:r 65 om lä- rares skyldighet att vara examinerad vid seminarium; stipendier; under- visning i bibelläsning, kyrkosång och gymnastik; praktisk lärareutbildning i en folkskola; 18 års intagningsålder etc.; $\frac{9}{1}$ 1863 n:r 3 om gymnastik och militärofvningar; $\frac{23}{100}$ 1870 n:r 36 om "krigsbildning" och vapenövning.

3) Ständerna: färre seminarier! 1854.

Bihang till samtliga Riks-Ståndens Protokoll... 1853 och 1854 X: I: 1 s. 241—242: Expeditions-Utskottets Förslag till underd. Skrifvelse N:o 114 (Allm. Besv:s och Ekon: Utsk. Bet:de, N:o 67 och Utl: de, N:o 114). Godkändt i de tre högre stånden ^{20/8}, i bondeståndet ^{20/8} 1854.

Stormäktigste Allernådigste Konung.

Då vid innevarande riksdag fråga förekommit, huruvida icke en del Seminarier för folkskole-lärare lämpligen skulle kunna indragas, sedan numera lärjungarnes antal i dessa läro-anstalter betydligt aftagit samt folkskolorne hunnit med lärare förses, hafva Rikets Ständer tagit närmare kännedom om berörda förhållanden, och få i afseende derå underdånigst anföra, att upplyst blifvit, hurusom antalet lärjungar uti ifrågakvarande Seminarier under åren 1848—1853 nedgått från 554 till 340, dessa sednare fördelade med en ojemnhet af högst 65 och minst 5 på hvarje Seminarium, deribland 5 sednast besökts af emellan 18 och 5 lärjungar hvardera, hvadan för ett så ringa antal lärjungar en särskild läro-anstalt icke synes böra af Staten underhållas. Vidare, och enligt de till E. K. M:ts Ecclesiastik-departement ingångna berättelser om folkundervisningen, har befunnits, att under de tre åren, som närmast föregingo sistlidne riksdag, antalet af examinerade folkskole-lärare ökats med 775 och af oexaminerade deremot minskats med 102. Under det att något öfver 100 platser, i stället att förut hafva haft oexaminerade innehafvare, fylldes med examinerade, anställdes således under denna tid 673 examinerade lärare vid lärare-befattningar, som förut ej funnits. Bildandet af nya folkskolor fortgick således då ännu temligen starkt; men under de påföljda tre åren har antalet af examinerade lärare endast ökat sig med 219, under det att antalet af oexaminerade minskats med 67. Det öfverskjutande antal, som måste beräknas hafva fyllt nya platser, har således minskats från 673 under de tre nästföregående åren till endast 152, eller med 521. Här af kan slutas, att den första uppsättningen af folkskolor inom landet nu är att anse såsom nära fulländad och att, derest, i mån af behof, småningom nya skolor i en eller annan ort tillkomma, antalet af

lärare, erforderliga för dessa nya platser, ingalunda kan anses jämförligt med det betydliga antal, som vid folkskolornas bildande på en gång öfver hela landet först måst blifva behöfligt. Då således ett så stort antal folkskole-lärare icke lärer hädanefter kunna komma i fråga att anställas, som under de nästförlutna åren, och i sammanhang dermed antalet af lärjungar i Seminarierne så högst betydligt sjunkit, synes något hinder för folkskole-väsendets vidare ordnande och behöfliga folkskolors förseende med examinerade lärare icke kunna uppstå deraf, att Seminarierne antal förminskas, hvarigenom deremot tillgångar kunna vinnas, att bereda utvidgning och fullständigare organisation af de återstående Seminarierne och sålunda sörja för folkskole-lärarnes förbättrade bildning.

Hvad åter beträffar urskiljandet, hvilka Seminarier böra företrädesvis indragas, hafva Rikets Ständer funnit frågan derom, i anseende till brist på nödiga upplysningar, icke kunna lämpligen göras till föremål för Rikets Ständers underdåniga framställning, utan böra helt och hållet öfverlemnas till E. K. M:ts Nådiga pröfning; varande af Rikets Ständer icke förbisedt, huruledes större rese-kostnad kan i följd af ifrågakvarande åtgärd möjligen uppkomma för en del af de personer, som skola begagna undervisningen i Seminarierne. Och få Rikets Ständer alltså hos E. K. M:t i underdånighet anhålla, att en förminskning i folkskole-lärare-seminarierne antal måtte ega rum, samt att de Seminarier, som bibehållas, måtte varda utvidgade och fullständigare organiserade, så vidt befintliga tillgångar medgifva; äfvensom att, der så nödigt pröfvas, någon del af de till stipendier vid folkskole-lärare-seminarierne anslagna medel måtte användas såsom rese-understöd för lärjungar från aflägsnare orter.

Rikets Ständer framhärda etc.

Stockholm den 28 Augusti 1854.

4) Bonde-motion om seminarium för »högre» folkskolor 1856.

Hedervärda Bonde-Ståndets protokoll 1856 och 1857. Sthlm. 1857, II s. 260—261 n:r 74. Motionen avlogs genom andra och fjärde ståndens beslut.

Vördsamt Memorial.

I sammanhang med den motion, jag förut afgifvit angående bildandet af högre folkskolor, och då de nuvarande folkskolelärare-seminarierna icke kunna anses vara så organiserade, att de skulle kunna på ett nöjaktigt sätt bibringa de kunskaper, af hvilka lärarne i sådana högre folkskolor måste vara i besittning, får jag härmed föreslå, att till en början *ett* mera fullständigt seminarium må inrättas, der personer, som skola kunna användas såsom lärare vid meranämnde högre folkskolor, i den mån sådana varda upprättade, må erhålla nödig bildning samt examineras. För en sådan läroanstalt har hufvudstaden så många afgörande fördelar, att någon tvekan hvar densamma lämpligast bör anläggas, icke gerna kan uppstå. För det första äro kommunikationerna med hufvudstaden från alla rikets delar lättare än med något annat ställe. För det andra erbjuder Stockholm, med dess många institutioner och samlingar, flera tillfällen till mångsidig bildning, än någon annan stad i riket; och en och annan af dessa institutioner, synnerligen slöjdskolan, kan blifva af stor direkt nytta för den afsedda seminaristbildningen. För det tredje finnes uti Stockholm ett seminarium, som redan är vandt att emottaga lärjungar från alla delar af riket och som har en ganska stor lokal, uti hvilken till och med boningsrum finnas för ett icke så ringa antal elever. Derigenom skulle man således vara alldeles befriad från all omtanka om anskaffande af hus för det ifrågavarande ändamålet. Jag föreslår således endast, att det nu befintliga seminarium i Stockholm må förses med en så talrik lärarepersonal och i öfrigt så inrättas, att det nöjaktigt må kunna tjena för det ofvan sagda ändamålet, samt att dertill må anslås en summa af 4.000 riksdaler banko årligen; under det jag anser lämpligast att åt Regeringen öfverlemna de närmare bestämmelserna rörande seminariets inrättning och styrelse.

Om remiss af denna motion till vederbörligt Utskott begäres.
Stockholm den 26 November 1856.

J. Andersson,
från Östergöthland.
A. P. Andersson,
från samma Län.

Häruti förenar sig:

5) Kvinnor få utbildas och utnämnas till (ordinarie) folkskollärarinnor.

Swensk Författnings-Samling 58/1859. Kontrasign.: H. Hamilton.

a) *Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse,*

angående qvinnors ansökningsrätt till lärarebefattningar wid folkskolorna;

Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Wi CARL, med Guds Nåde, Sweriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung, göre weterligt, att Wi på förekommen anledning funnit skäligt förordna, att hwad i nådiga Stadgan angående folkundervisningen i Riket den 18 Juni 1842 äfwensom i nådiga Kungörelsen den 29 September 1853 finnes föreskrifwet i afseende på lärare wid folkskolorna, skall, med undantag af hwad i 6 § 7 mom. stadgas angående förening af folkskolelärare- och klockare-tjenst, äfwen ega tillämpning på qvinnor, hwilkas skicklighet blifwit wid något Seminarium wederbörligen pröfwad och godkänd.

b) *Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse,*

angående underwisingns meddelande åt qwinliga lärjungar wid Folkskolelärare-Seminarierna i Skara, Strengnäs och Calmar;

Gifven Stockholms Slott den 21 Oktober 1859.

Wi, CARL, med Guds Nåde, Sweriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung, göre weterligt, att sedan Wi, genom nådig Kungörelse under denna dag, funnit skäligt förordna, att hwad i Stadgan angående folkundervisningen i riket den 18 Juni 1842 äfwensom i nådiga Kungörelsen den 29 September 1853 finnes föreskrifwet i afseende på lärare wid folkskolorna, skall, med undantag af hwad i 6 § 7 mom. stadgas angående förening af folkskolelärare- och klockare-tjenst, ega tillämpning äfwen på qvinnor, hwilkas skicklighet blifwit wederbörligen pröfwad och godkänd, hafwe Wi i sammanhang härmed welat jemwäl i nåder förordna, att wid Folkskolelärare-Seminarierna i Skara, Strengnäs och Calmar må, från och med nästkommande läseår, endast qwinliga lärjungar emottagas till erhållande af underwising och öfning uti de till folklärarekallet hörande ämnen.

6) 1862 års seminariestadga.

Svensk Författnings-Samling 1862 N:o 12 s. 1—15.

Kongl. Maj:ts nådiga Reglemente för Folkskolelärare-Seminarierna i Riket;

Gifwet Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Ändamål.

§ 1. Seminariernas ändamål är att bilda folkskolelärare, hvilka med christligt sinne förena de theoretiska insigter och den praktiska skicklighet, som deras kall fordrar.

Tillsyn.

§ 2. Tillsynen öfver Seminarium utöfwas, der icke annorlunda är föreskrifwet, af Stiftets Consistorium, dels omedelbart, dels genom en utsedd Inspector, hwilken det åligger att genom täta besök i Seminarium göra sig väl bekant med det sätt, hwarpå undervisningen derstädes handhafwes och ordningen uppehålles, samt att för Consistorium föreslå de åtgärder, som i nämnde hänseenden pröfwas gagneliga, hwarom, derest Consistorium ej eger att sjelft i ämnet besluta, underdånig anmälan bör göras hos Kongl. Maj:t.

Lärare.

§ 3. Lärarepersonalen utgöres af två hufwudlärare, bland hvilka den ene tillika är Seminarii föreståndare, samt af lärare i musik, teckning och gymnastik. Lärarebefattning i ett eller flera bland nämnda öfningsämnen kan äfwen med hufwudlärare-tjänst förenas.

Wid de Seminarier, der endast qwinliga elever emottagas, må till bestridande af såväl andra hufwudlärarebefattningen som undervisningen i musik, teckning och gymnastik, kunna förordnas qwinna, som dertill finnes lämplig.

§ 4. Samtliga Seminarii-lärare utses och förordnas af wederbörande Consistorium. Wid tillsättandet af dessa befattningar

bör synnerlig wigt läggas derpå, att med de för tjensten i öfrigt erforderliga egenskaper förenas en sann och lefwande gudsfruktan samt en hedrande wandel.

§ 5. Föreståndaren, hwilken närmaste uppsigten öfwer Seminarium tillkommer, bör i denna egenskap sorgfälligt waka deröfwer, att den fastställda läseordningen till alla delar följes, att lärarne noggrannt uppfylla sina åligganden, samt att bland eleverna sedlighet, flit och god ordning iakttagas.

§ 6. Såväl föreståndaren som andre läraren är pliktig att meddela undervisning i Seminarium tjugufyra timmar, lärarne i musik och gymnastik hwardera tre timmar, samt läraren i teckning två timmar hwarje läsevecka; hwarförutan det åligger föreståndaren att sex timmar, andre läraren att sex till åtta timmar och lärarne i musik och gymnastik att hwardera en timma i weckan leda Seminarii-elevernas praktiska öfningar i folkskola, som med Seminarium blifwit i samband ställd.

Befinnes lärare wid dylik folkskola lämplig att andra lärarebefattningen wid Seminarium öfwertaga, må sådant med wederbörandes begifwande kunna ske och den inskränkning i hans undervisningsskyldighet wid Seminarium medgifwas, som folkskolan kräfwer; börande, i sådant fall, det för andre läraren i stat upptagna arvode mellan honom och dem, hvilka jemte honom bestrida de till nämnda lärarebefattning hörande åligganden, på lämpligt sätt fördelas.

Lärotidens anordning.

§ 7. Lärokursen fördelas på tre klasser, och lärotiden för hwarje klass beräknas till ett år. De två första åren egnas hufwudsakligen åt inhemtande af de theoretiska insigter, som en folkskolelärare bör ega; det tredje året förnämligast åt repetition af det förut inhemtade, samt åt praktiska öfningar i folkskola.

§ 8. Hwarje läseår omfattar trettiosex veckor, och fördelas i två terminer. Tiden för terminernas början och slut bestämmes af wederbörande Consistorium.

§ 9. Oberäknadt den tid, som egnas åt morgon- och aftonböns förrättande, äfwensom åt bibelläsning och åt öfningar i

musik, teckning och gymnastik, meddelas i Seminarium undervisning åt eleverna i Första och Andra klasserna tjugusju, samt åt dem i Tredje eller Repetitionsklassen minst tio timmar i veckan.

§ 10. Repetitionsklassens elever skola dessutom fjorton till sexton timmar i veckan, under ledning och tillsyn af någon Seminarii-lärare, i folkskola erhålla öfning att meddela undervisning i alla dithörande ämnen. Eleverna i andra klassen böra dagligen en timma besöka folkskolan, för att göra sig bekanta med läromethoden, samt tillika, ehuru endast med smärre afdelningar af de mindre försigkomna skolbarnen, wid undervisningen biträda.

Intagning i Seminarium. Flyttning.

§ 11. Intagning i Seminarium må ej ske å annan tid än wid läsetermins början, utan så är, att den inträdessökande wisar förfall, som Inspector finner böra till undantag från detta stadgande föranleda; och skall den, som önskar att såsom elev vinna inträde, genom behörigt betyg styrka sig hafwa begått Herrans Nattward, wara känd för ett stadgadt och oförwilligt uppförande, hafwa haft naturliga eller skyddskoppor samt uppnått 17 års ålder; hwarjemte sökanden, wid anställt förhör, bör ådagalägga följande insigter och färdigheter, nemligen:

God kännedom af Luthers lilla katekes och den antagna förklaringen jemte dertill hörande bibelspråk, äfvensom af någon lämplig lärobok i bibliska historien;

Full färdighet att läsa innantill svenskt och latinskt tryck, samt förmåga att nöjaktigt redogöra för det lästa, äfvensom att någorlunda felfritt uppskrifwa ett dikteradt stycke;

en jemm och redig handstil;

färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk samt i sorter, äfvensom någon öfning i hufwudräkning.

§ 12. Till Seminarii-elev får ingen antagas, hvilken är behäftad med så beskaffadt kroppsligt lyte, som gör honom till folkskolelärare oskicklig; ej heller någon, som helt och hållet saknar musikaliska anlag, såwida ej denna brist uppwäges af utmärktare kunskaper eller under tienstgöring i folkskola ådagalagd owanlig fallenhet för lärarekallet.

§ 13. För intagning i andra klassen fordras att kunna wäl

redogöra för första klassens lärokurs under det närmast förflutna läsåret; och skall den, som å annan tid än wid hösttermins början önskar i någondera af de två lägre klasserna intagas, äfwen hafwa inhemtat de lärostycken, som under läsåret blifwit genomgångna i den klass, hwarest inträde sökes.

I repetitionsklassen må icke intagas någon, hvilken ej i alla till Seminarii-undervisningen hörande läroämnen eger sådan insigt, som kan med betyget *godkänd* witsordas.

§ 14. Hwad i nästföregående §§ blifwit stadgadt rörande tiden och wilkoren för intagning i Seminarium gäller i tillämpliga delar äfwen i afseende på uppflyttning från lägre klass till högre.

§ 15. Om och i hvilken klass sökande må intagas, äfvensom huruwida elev må anses ega de för flyttning erforderliga insigter, pröfwat af Seminarii-föreståndaren i närvaro af Inspector.

§ 16. Den, som inför theologiska fakulteten wid något af rikets universiteter aflagt godkänd dimissionsexamen, eger att utan inträdesprof wid Seminarium genomgå den praktiska kursen, i likhet med repetitionsklassens elever, och är tillika befriad från att i de ämnen, som legat inom omfånget af hans akademiska studier, deltaga i Seminarii-undervisningen.

§ 17. Lärare eller lärarinna, hvilken är anställd i sådan mindre skola, som i § 1 mom. 3 och § 4 mom. 5 i Stadgan angående folkundervisningen i riket omförmäles, och minst ett halft år i denna egenskap tienstgjort, samt önskar att wid Seminarium utwidga sina kunskaper och inhemta den derstädes antagna methoden för undervisnings meddelande i folkskola, är berättigad att, utan föregången inträdesexamen, i Seminarii undervisning och öfningar deltaga i de ämnen och till det omfång, Inspector med billigt afseende å hwars och ens önskan bestämmer. Begär sådan elev att få aflägga undervisningsprof och deröfwer erhålla betyg, må det ej förwägras. Undervisningsprofwet eger rum i Inspectors närvaro, och betyget deröfwer, hwari särskildt bör utsättas, att det endast afser skicklighet för lärarebefattning wid skola för den första förberedande undervisningen, utfärdas af Seminarii-föreståndaren och påtecknas af Inspector.

Allmänna bestämmingar angående undervisningen.

§ 18. Såsom hufwudregel bör wid undervisningen iakttagas, att den så till framställningssätt som omfång lämpar sig efter elevernas framtida bestämmelse, och att det område af wetande, hvarpå eleverna införas, så begränsas, att de kunna göra sig med detsamma fullt förtrogne; att undervisningen, såwidt sig göra låter, utgår från och ansluter sig till åskådningen, samt på det sätt ordnas, att eleverna från början wänjas wid de läromethoder, som de sjelfwe hafwa att i framtiden använda.

§ 19. I pedagogik och methodik undervisas repetitionsklassens elever gemensamt med eleverna i andra klassen. I öfriga ämnen må första och andra klasserna åtnjuta gemensam undervisning, i den mån sådant lämpligen kan ske och med afseende å befintliga lärarekrafter anses behöfligt.

§ 20. Af den för repetitionsklassen bestämda lärotid användes, på sätt undervisningsplanen närmare utwisar, en del till repetition af den förut genomgångna lärokursen, på det densamma må ej blott fortfarande i minnet behållas, utan ock alltmera klart och säkert fattas; och må eleverna i denna klass äfwen biträda wid repetitioner med de öfriga Seminarii-eleverna. Återstoden af lärotiden egnas åt utwidgande af elevernas kunskaper i de ämnen, der sådant pröfwat nödigt.

Lärokursen.

§ 21. Undervisningen i Seminarium omfattar följande läro- och öfningsämnen:

Christendom: a) Bibelläsning jemte förklaring, hwaråt egnas en half timma hwarje morgon efter förrättad bön och sång. Bibelläsningen bör så ordnas att, under den för fullständig Seminarii-kurs beräknade tid, af Nya Testamentet Evangelierna, Apostla-gerningarna och några af de apostoliska brefwen, samt af Gamla Testamentet åtminstone Psalmerna samt walda stycken ur de profetiska böckerna hinna genomgås;

b) Katekes, hwars innehåll bör noga förklaras och inskräpas under hänvisning till och förklaring af de bibelställen, hwarur detsamma är hemtadt;

c) Biblisk historia, efter någon utförligare lärobok, i huf-

wudsakligt syfte att bibringa eleverna förmåga att på ett enkelt, för undervisningen i folkskolan lämpligt, sätt förtälja de bibliska berättelserna, samt genom förklaring och tillämpning göra dem lättfattliga och för hjertat fruktbarande;

d) Bibelkunskap: allmän öfversigt af de bibliska böckernas innehåll jemte anvisningar rörande såwäl deras författare som tiden, då de blifwit skrifna;

e) Läsning och förklaring af lämpliga kyrkopsalmer till ett antal af tjugu till trettio, hwilka eleverna böra lära utantill och kunna rent och wälljudande samt med passande betoning uppläsa;

f) Hufwudpunkterna af christna kyrkans historia, isynnerhet reformationens, framställda hufwudsakligen under form af biografiska skildringar.

Svenska språket: öfning att tydligt och rent samt med riktig tonwigt läsa innantill, äfwensom att med egna ord återgifwa innehållet af lästa stycken eller af berättelser, som läraren muntligen framställt; formlära; öfningar i rättskrifning; det wigtigaste af sats- och interpunktionsläran; smärre uppsatser öfwer lättare ämnen, som förut blifwit af läraren förklarade och i sina hufwudpunkter indelade.

Räknekonst: repetition af de fyra räknesätten i hela tal och bråk samt i sorter, hwarwid eleverna böra med största noggrannhet inhemta grunderna för dessa räknesätt; öfning i hufwudräkning, i synnerhet med talserien 1—100; enkel och sammansatt regula de tri med talrika öfningsexempel; utdragning af qwadratrötter; handledning i enkelt bokhålleri.

Geometri: geometrisk åskådningslära; de i praktiskt hänseende wigtigaste plana och solida figurers allmännaste egenskaper, samt sättet för deras mätning och beräkning; talrika öfnings-exempel.

Historia: Fäderneslandets historia efter någon kortare lärobok; utförligare framställning af företrädeswis betydelsefulla och lärarika tidskiften och händelser; lefnadsteckningar öfwer utmärkte swenske män, egnade dels att sprida ljus öfwer wigtigare historiska tilldragelser, dels och isynnerhet att lifwa och stärka fosterlandskänslan. Dessutom bör kännedom meddelas om Swe-

riges statsförfattning, samt om arten och beskaffenheten af dess minnesmärken från forntiden.

Hufvuddragen af allmänna historien, förnämligast under biografisk form, samt, beträffande tiden före och närmast efter Christi födelse, med anslutning till bibliska historien.

Geografi: det vigtigaste af mathematiska och fysiska geografien; fäderneslandets politiska geografi efter en kort lärobok; öfriga länders politiska geografi i allmän öfversigt, med något större utförlighet för de länder, som i afseende å språk, läge och gemensam historia äro Sverige närmast.

Naturkunnighet: kort öfversigt af naturens tre riken; utförligare framställning rörande de naturalster, som det med afseende å deras nytta eller skadlighet är vigtigast att känna; lättfattlig framställning af människokroppens organisation, äfvensom af hufvudreglorna för helsans bewarande; förklaring af de vanligast förekommande naturföreteelser samt af de i praktiska lifvet och yrkena allmännast brukliga fysikaliska instrumenter och maskiner.

Pedagogik och Methodik: utförlig framställning af folkskolans uppgift och bestämmelse såsom christlig uppfostrings- och undervisningsanstalt, samt af lärarens derpå grundade pligter och åligganden; de till folkskolan hörande läro- och öfningsämnenas olika wigt och betydelse med afseende å skolans hufvudändamål; det omfång, hwari de böra i undervisningen derstädes ingå; den olika andel af lärotiden, som bör de särskilda ämnena tillmätas; den method, som för hwarje ämne må vara den lämpligaste; anvisning till skolhållning samt till kännedom af den undervisningsmateriel, som för folkskolan företrädeswis är tjenlig.

Utom öfningarna i folkskolan böra eleverna jemwäl i Seminarium erhålla tillfälle att, i omedelbart sammanhang med undervisningen i methodik, tillämpa hwad som derutinnan blifwit meddeladt.

Wälskrifning.

Musik och Sång: öfningar i tonträffning samt för röstens och gehörets utbildning; svenska kyrkans koralmelodier, hwilka eleverna böra lära att med ledning af noter eller siffror, men utan hjälp af instrument, föredraga åtskilliga andra melodier;

öfningar i fyrstämmig sång; af musikens teori hwad som behöfves för att gifwa säkerhet åt den elementära undervisningen; öfning i orgelspelning.

Teckning: företrädeswis linearteckning, tillika åsyftande dels att uppöfwa ögats förmåga att omedelbart fatta måttförhållanden, dels att wänja eleverna wid användandet af de vanligaste mathematiska instrumenter.

Gymnastik.

Härförutan böra, såwidt tillfälle dertill kan beredas, eleverna erhålla undervisning i trädplantering och trädgårdsskötsel, samt i simning.

§ 22. Wid början af hwarje läseår skall Seminarii föreståndare, efter samråd med öfrige lärare, i öfwerenstämmelse med de i nästföregående § gifna föreskrifter samt med hufvudsaklig ledning af den under Litt. A. bifogade undervisningsplan, uppgöra förslag till fördelning af lärokurser för de två lägsta klasserna, äfvensom till fullständig läseordning, upptagande för hwarje klass och hwarje lärotimma i weckan ej blott det bestämda läro- eller öfningsämnet, utan ock lärarens namn; och skola dessa förslag till wederbörande Consistorii pröfning och fastställelse inlemnas.

Godkänd såwäl läseordning som kursfördelning bör genom Consistorii försorg till Ecclesiastik-Departementet insändas.

§ 23. Sednast åtta dagar efter wårterminens slut ingifwes af Seminarii-föreståndaren till Consistorium berättelse rörande undervisningens gång under det förflutna läseåret, de läromethoder och läroböcker, som warit använda, de lärostycken, som blifwit genomgångna, elevernas antal m. m. dylikt, som må anses vara af wigt. Denna berättelse jemte de anmärkningar och tillägg, som Consistorium derwid finner behöfliga, insändes ofördröjligen till Ecclesiastik-Departementet.

Arsexamen. Afgångsexamen. Stipendier.

§ 24. Wid slutet af hwarje läseår hålles offentlig examen med Seminarii samtliga elever i alla de ämnen, i hwilka undervisning under årets lopp blifwit dem meddelad. Efter fullbordad examen kungöras de betyg, hwilka med afseende å uppförande och flit blifwit eleverna tilldelade.

§ 25. Inom de åtta dagar, som närmast föregå eller efterfölja läsetermins slut, anställles, i närvaro af Consistorii ordförande och ledamöter samt Seminarii Inspector, Afgangsexamen med de elever i repetitionsklassen, som sig i sådant hänseende hos föreståndaren anmält.

§ 26. Ej må elev till afgangsexamens undergående sig anmäla, med mindre han under två hela terminer deltagit i repetitionsklassens praktiska öfningar. Dock kan undantag härifrån af Consistorium medgifwas den, hwilken tillbragt minst en termin i nämnde klass och derunder ådagalagt särdeles nit och skicklighet i lärarekallet.

§ 27. Afgangsexamen är dels theoretisk, dels praktisk. I den förra pröfwes eleverna i alla de stycken, som till Seminarii-undervisningen höra; den sednare består i ett undervisningsprof, som i folkskolan anställles, och omfattar innanläsning, det allmännaste af svenska språkläran, katekesation, biblisk historia, räknekonst, skrifning, sång och gymnastik.

Ledningen af examen tillkommer Consistorii ordinarie ordförande, eller, i hans frånvaro, Seminarii Inspector. Betyg enligt formuläret Litt. B. utfärdas af Seminarii-föreståndaren och påtecknas af den, hwilken ledningen af examen utöfwat.

Wid bedömandet af elevs kunskaper och flit äfwensom undervisningsskicklighet användas witsorden: Berömlig, Med beröm godkänd, Godkänd, Icke godkänd. Såsom betyg för uppförande begagnas witsorden: Hedrande, Mycket stadgadt, Stadgadt, Mindre stadgadt.

§ 28. Elev, som i det muntliga förhöret icke erhållit åtminstone betyget *Godkänd* i alla dithörande ämnen, eger ej rätt att praktiskt prof undergå, och den, hwars undervisningsprof ej blifwit godkändt, bör, för att kunna till ordinarie folkskolelärare antagas, undergå ny fullständig afgangsexamen.

§ 29. Den, som på grund af § 16 åtnjutit befrielse från att i ett eller flera ämnen deltaga i Seminarii-undervisningen, är tillika frikallad från att i samma ämnen wid afgangsexamen undergå förhör.

§ 30. Seminarii-elev, som alldeles saknar musikaliska anlag, är wid afgangsexamen befriad från pröfning i musik och sång; dock skall, der sådan pröfning icke egt rum, anteckning derom göras i examensbetyget.

I afgangsbetyget utsättes jemwäl, huruvida elev förwärfwat öfning i trädplantering och trädgårdsskötsel, äfwensom i simkonst.

§ 31. Af de allmänna medel, hwilka äro afsedda till understöd för elever wid Seminarierna, eger Consistorium att, inom af Kongl. Maj:t fastställda belopp, hwarje termin tilldela stipendier åt behöfwande och skicklige elever, som tillika gjort sig kända för flit och ett oförwitligt uppförande.

Elev, som i någon klass tillbragt två terminer, må ej för den tid han derutöfwer i samma klass qwarstår, derest icke särskilda omständigheter föranleda till undantag, stipendium åtnjuta.

Ordning och tukt.

§ 32. Elev bör ådagalägga sann och oskrymd gudsfruktan, samt wisa aktning och lydriad för sina lärare och för den fastställda ordningen. Felar någon häremot, bör sådant af wederbörande lärare uppmärksammas, och den felande efter omständigheterna tillrättawisas.

§ 33. Bestraffningsgraderna äro: enskild warning af föreståndaren; warning af föreståndaren i Inspectors närvaro; förwising från Seminarium.

Wid swårare förseelse må, äfwen om annan bestraffning icke föregått, warning i Inspectors närvaro ega rum. Elev, som af sådan warning icke låter sig rätta, utan ådagalägger fortsatt felaktighet eller olydnad, må för wiss tid, dock icke utöfwer två år, från Seminarium förwisas; men den, som genom utswäfningar eller eljest lastbart uppförande wisar sig folkskolelärarekallet owärdig eller på sina medlärjungar utöfwar skadligt inflytande, skall från Seminarium för alltid förwisas. Förwisingstraff må icke af annan myndighet än wederbörande Consistorium ådömas. Beslut derom bör meddelas öfriga Consistorier, så att den, hwilken blifwit från ett Seminarium förwisad, icke under den tid, för hwilken förwisingen gäller, må wid annat Seminarium erhålla inträde.

§ 34. Detta reglemente skall från och med höstterminen år 1863 tjena till efter rättelse, men bör jemwäl dessförinnan, såwidt förhållanderna medgifwa, winna tillämpning.

Det wederbörande till underdånig efterrättelse länder. Datum ut supra.

C A R L.
(L. S.)

C. J. Thyselius.

Bil. Lit. A.

Underwisningsplan för Folkskolelärare-Seminarierna.

Läro- och Öfningsämnen.	Underwisningstimmar i weckan.		
	Första Klassen.	Andra Klassen.	Tredje Klassen.
Christendom	7	7	} 3
Swenska språket	5	5	
Geometri och Räknekonst.	5	5	
Historia och Geografi	4	4	
Naturkunnighet.	3	2	} 3
Pedagogik och Methodik	2	3	
Wälskrifning	1	1	—
Repetition			4
Musik och Sång	3	3	3
Teckning	2	2	2
Gymnastik	3	3	3
Öfningar i Folkskola		6	14—16

Bil. Lit. B.

Uti Folkskolelärare-Seminarium i

har Eleven N. N., född i N. N. församling af N. N. Stift, terminer åtnjutit underwisning, samt wid behörigen aflagd Afgångs-examen erhållit följande witsord:

För insigter:

- i Christendom
- » Svenska språket
- » Räknekonst
- » Geometri
- » Historia och Geografi
- » Naturkunnighet
- » Pedagogik och Methodik

För färdigheter:

- i Wälskrifning
 - » Musik och Sång
 - » Teckning
 - » Gymnastik
- För underwisningsskicklighet*

Och har eleven N. N., som under den tid han (hon) Seminarium bewistat, ådagalagt Flit och Uppförande, med afseende å de anlag och den förmåga att leda en folkskola i dess helhet, han (hon) wid de praktiska öfningarna wisat, befunnits förtjena betyget

Derjemte har bemälda Elev af wederbörande erhållit följande witsord:

För skicklighet i Trädgårdsskötsel och Trädplantering

För skicklighet i Simning

den 18

N. N.

Seminarium Föreståndare.

7) Bondemotioner och statsutskott 1862—1863.

[a)-d)] Bihang till ... Riks-Ständens Protokoll ... 1862—1863. Sthlm 1864.

a) *Minst 12 lärarinneseminarier!*

Aa XI: 4. Motioner i Bonde-Ståndet s. 264 n:o 178 ^{29/11} 1862.

Af *Ola Ohlsson* från Blekinge län, om inrättande dels af seminarier för bildande af folkskole-lärarinnor, dels ock i sammanhang dermed af flickskolor.

I sammanhang med hvad jag rörande omorganisation af folkskoleväsendet föreslagit tillåter jag mig fästa detta Stånds, så väl som Rikets öfriga Ständers uppmärksamhet, på det i alla afseenden bedröfliga skick, hvori skolorna för landets döttrar befinna sig. Hvad som egentligen felas är skickliga lärarinnor. Visserligen finnes i hufvudstaden en anstalt, för sådanas bildande, men dels kan en anstalt icke fylla det stora behovet, dels äro de der bildade lärarinnorna, väl ej egentligen ämnade för folkskolan. Det förslag som jag nu går att väcka, talar för sig sjelf, och jag vill därför icke göra någon längre inledning.

Jag föreslår:

1:o att seminarier för folkskolelärarinnor upprättas minst ett i hvarje Stift.

2:o att tre år efter det dessa seminarier träd i verksamhet, flickskolor med ordinarie lärarinnor inrättas i städerna och på landsbygden.

b) *Färre och bättre seminarier. 3 i st. f. 13? Lärarinnor i klass I. Folkskolans klassifikation — förebud till 1863—1865 års stadgereformer.*

Aa XI:4 Motioner i Bonde-Ståndet sid. 474—476.

N:o 308. Af *Jonas Andersson* från Östergötlands län, att hela personliga skyddsafgiften måtte anslås åt församlingarne till folkskolornas reorganisation och vidare utveckling m. m.

För fosterlandsvännen är det i hög grad tillfredsställande att förnimma det vaknande intresse för folkskolan, som vid innevarande riksdag uppenbarat sig uti åtskilliga motioner, alla åsyftande att, genom anslående af tillräckliga medel, sätta folkskolan i tillfälle att kunna uppfylla de anspråk, som man med skäl har och bör hafva på densamma.

Det kan på grund häraf synas öfverflödigt, att än ytterligare göra några framställningar i detta ämne; men då hvarje bidrag, om än aldrig så ringa, för lösningen af en så vigtig fråga, som folkskolefrågan är, icke bör undanhållas, har jag med anledning af den erfarenhet, som vunnits, under det jag i en följd af år med lifligt intresse följt folkskolans utveckling, ansett mig böra framställa följande:

Utaf alla de medel, som försökts för att föra folkskolan framåt mot sitt mål, har intet visat sig så kraftigt, då det systematiskt genomförts, såsom t. ex. uti Danmark, England, Skottland, Förenta Staterna och vårt brödrarrike Norrige, som *folkskolans klassifikation*, d. v. s. skolbarnens fördelning uti vissa klasser efter olika utveckling och hvarje klass' undervisning under lärarens omedelbara ledning utan biträde af s. k. monitörer. Nästan öfverallt, hvarest klassifikation eger rum, har man indelat skolan uti *trenne* klasser, hvilka, der barnantalet är stort, ytterligare fördelas uti särskilda afdelningar, också efter barnens olika utveckling, så att läraren eller lärarinnan icke blifvit, som man plägar säga, öfverhopad. Uti städer och tätt bebyggda ställen å landet, såsom stora bruk och fabriker, är det af stor fördel för undervisningen, att alla klasserna hållas tillsammans uti samma lokal: men å landet, synnerligen uti vidsträcktare församlingar, och der det skulle möta stora hinder, om icke vara rakt omöjligt, att besöka skolan, der blir det åter

af stor vikt att första klassen, ja till och med andra klassen, förläggas på lämpliga ställen rundt omkring uti församlingen och blott den tredje klassen blir central.

Då med en sådan organisations genomförande äro förknippade kännbara uppoffringar af kommunerne, bör Staten till socknarne afstå den återstående hälften af personliga skyddsafgiften, på samma vilkor och på samma sätt, som Staten lemnat den första hälften.

Ett annat utomordentligt viktigt medel för att höja folkskolan är fruntimrens användande vid undervisningen uti första klassen, till och med vissa afdelningar utaf den andra. Dessa qvinnor behöfva icke hafva tagit någon seminarii-examen, utan endast vara bildade vid någon väl organiserad och skött folkskola, der de också mycket väl kunna inhemta den erforderliga theoretiska bildningen. Till följd deraf, att dessa qvinnors lärokurs är mindre kostsam än för dem, som genomgått seminarium, åtnöjas de med ett lägre arfvode, hvarigenom det för församlingen blir möjligt att löna den högsta läraren (den egentlige folkskoleläraren) så, att man dertill kan påräkna en pedagogiskt bildad person, som ej blott eger kunskaper och färdigheter att undervisa uti skolans högsta klass, utan äfven att ordna och leda hela socknens folkskola, hvarigenom den ensamt kan vinna enhet och ett organiskt sammanhang mellan de särskilda delarne. Men så vida det skall blifva möjligt för lärare att förvärfva erforderlig bildning för sitt i högsta måtto vigtiga kall, blir det nödvändigt att härtill inrätta lämpliga seminarier; ty att de nuvarande folkskolelärare-seminarierna, såsom de i allmänhet äro inrättade, icke kunna uppfylla sådana fordringar är klart för hvar och en, som tagit någon kännedom om dessa inrättningar. Dessutom äro de allt för många, i det att åtskilliga äro besökta af ett inskränkt antal elever, och i synnerhet blir detta fallet framdeles, om till de lägre klassernas undervisning begagnas personer, som icke behöfva hafva tagit seminarii-examen, utan blott sjelfva öfverläraren. Trenne seminarier för hela riket, ett för södra delen, ett för den mellersta och ett för den norra, uppfylla utan tvifvel behofvet, hvadan alltså det nuvarande anslaget af 45.000 R:dr till folkskolelärare-seminarierna utan tvifvel är tillräckligt, då hvart och

ett finge 15.000 R:dr R:mt, hvarmed icke så litet bör kunna uträttas, om det ordnas på bästa sätt.

Men skolan må vara aldrig så väl ordnad och läraren må vara huru skicklig som helst, så skall han dock ganska föga kunna uträtta, om skolan saknar nödig materiel. Att sådan saknas i största delen af våra folkskolor, derom kan hvar och en öfvertyga sig, genom att träda inom en skolas tröskel. Men då dels lämplig skolmateriel saknas i vårt land, dels, om den finnes, är så dyr att den i de flesta fall af den enskilde icke kan anskaffas, anser jag det vara nödvändigt, att Staten går i författning om anskaffande af lämplig skolmateriel, hvilken den ettdera kostnadsfritt håller folkskolorna tillhanda eller ock, ifall detta icke skulle anses lämpligt, försäljer åt dem för ett lågt pris.

Skall läraren kunna fullgöra sitt kall med fröjd, och icke med suckan, skall han kunna lefva i detsamma, så måste han hafva tillräckligt att anspråkslöst lefva på, att han ettdera icke måtte lida brist eller också, hvilket oftast är fallet, kasta sig på biförtjenster till stor mehn för hans kall. Hans lön bör derföre, utom fria husrum och vedbrand, samt uthus, äfvensom sommarbete och vinterfoder åt en ko, eller deremot svarande 8 tunnor spanmål, hälften råg och hälften korn, tillika med jordland, bestå af minst 4 tunnor spanmål, hälften råg och hälften i det eller de sädesslag, hvaruti kronotionden i orten utgår, för hvarje månad läraren håller skola. Spanmålen beräknas för minst 8 månaders läsning och levereras ettdera in natura, om församlingen så har beslutit, eller ock löses den efter årets markegång.

För att kontrollera huru de skänkta medlen användas och den anskaffade materielen begagnas, samt för att gå tillhanda vid folkskolors inrättande och omändring, utser Kongl. Maj:t folkskole-inspektörer, kända för nit, sakkännedom och lärareförmåga. Dessa måste uteslutande egna sin tid och sina krafter åt sitt i högsta måtto viktiga kall, så att de under samma tid de bekläda embetet icke innehafva någon annan syssla eller befattning, som lägger hinder i vägen för utöfvande af deras kall. Hvarje år skall inspektören till Kungl. Maj:t afgifva berättelse om folkskolornas verksamhet uti distriktet under föregående året,

och deruti upptaga de orsaker, som hindrat undervisningens gång, samt föreslå medel till häfvande af dessa samt till skolans förbättring.

Dels för att ordna inspektörernes verksamhet efter en bestämd plan och dels för att handlägga om de mål, som till folkskolan höra, tillsätter Kongl. Maj:t öfverinspektör, som ock åligger att resa omkring till folkskolorna, för att tillse huru inspektörerna fullgöra sina åligganden.

Till följd af hvad jag här ofvan haft äran anföra, får jag vördsamt föreslå:

1:o att hela skyddsafgiften anslås åt församlingarne på samma sätt och under samma vilkor, som förut egt rum, till folkskolornas reorganisation samt vidare utveckling;

2:o att de nuvarande 13 folkskolelärare-seminarierna indragras och i dess ställe inrättas trenne, så beskaffade, att de kunna bibringa en folkskolelärare all för hans kall erforderlig bildning, hvartill bibehålles det nuvarande anslaget 45,000 R:dr;

3:o till stipendier åt elever vid folkskolelärare-seminarierna 30,000 R:dr;

4:o till anskaffande af materiel åt folkskolorna 50,000 R:dr; och

5:o till lön och resekostnadsersättning åt öfver-inspektören och folkskole-inspektörerne 50,000 R:dr.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

J. Andersson,
från Östergötlands län.

c) *Seminarie lärarne jämställda med lärare vid lägre läroverk.*

Aa XI: 4: Motioner i Bonde-Ståndet: n° 341 s. 532—534.

Af Jonas Christophersson från Wermlands län, om åtskilliga ändringar i Kongl. Reglementet den 21 Mars detta år för folkskolelärare-seminarierna i riket, i fråga om lämpliga undervisningslokaler för sådana seminarier och lärares derstädes ställande i jembredd med lärare vid lägre elementarläroverk m. m.

Den omvårdnad man ända intill våra dagar i vårt land egenat åt folkskolan och lärdomsskolan har ingalunda alltid varit

lika eller grundad på full rättvisa. Tvärtom torde *folkskolan* ofta nog blifvit behandlad såsom Statens stjuftbarn, i följd hvaraf det icke vore underligt, om den samma hos oss ej hunnit den utveckling, som i flera af våra grannländer.

Såsom ett bevis på här framställda åsigt om folkskolans tillbakasättande för elementarläroverken torde med skäl kunna åberopas de nu varande anstalterna för folkskolelärnarnes bildning. Bristerna vid dessa afhjelpas ingalunda genom Kongl. Reglementet för folkskolelärare-seminarierna i riket af den 21 Mars 1862.

Enligt § 4 i nämnde Kongl. Reglemente »skola samtliga seminarielärare hädanefter som hittills utses och förordnas af vederbörande Konsistorium». För anställning som lärare vid elementarläroverken äro täflan och prof föreskrifna, hvarigenom vederbörande blifva i tillfälle att bland flera sökande välja den dugligaste. För seminarielärarne föreskrifvas inga prof, ingen täflan och inga andra kvalifikationer än »sann gudsfruktan och hedrande vandel». Dessa äro visserligen oundgängliga egenskaper för hvarje lärare, ja för hvarje tjänsteman, men tillräckliga äro de visst icke — lika litet för seminarielärarne som för lärarne vare sig i högsta eller lägsta klassen af elementarskolan. Uteslutandet af täflan till och de små lönerna vid dessa platser beröfvar folkskolelärare-seminarierna utsigten att erhålla nitiska och skickliga föreståndare och lärare. Hittills hafva dessa läroanstalter merändels varit betraktade såsom öfvergångsplatser till bättre och förmånligare vid elementarläroverken eller ock såsom bihang till andra befattningar t. ex. komministraturer. Att, enligt Ecklesiastikmatrikeln, af nuvarande seminarielärare blott en enda är filosofie magister är visserligen icke något bevis mot dessa lärares duglighet för deras ansvarsfulla kall, men utvisar dock, att detta ingalunda är lockande för större förmågor.

§ 12 stadgar att »ingen får till seminarie-elev antagas, som är behäftad med så beskaffadt lyte, som gör honom till folkskolelärare oskicklig». Detta stadgande är icke nytt, men har sannolikt icke hindrat någon enda lytt och ofärdig yngling, som dertill anmält sig, att blifva seminarie-elev. Bland de vid seminarierna studerande finnes alltid ett antal ynglingar, som äro puckelryggiga, missbildade, halta, lytta och ofärdiga på ett eller

annat sätt. Detta förhållande synes härröra af 2:ne temligen allmänna antaganden, det ena nemligen, att sådana personer icke duga till något annat än barnalärare; det andra att den kroppsligen svage vanligen är så mycket rikare andligen begåfvad. Någon vederläggning af dessa satser lärer väl icke behöfvas. Endast det må i förbigående anmärkas, att många göromål både vid jordbruket och handtverkerierna äro för helsan långt mindre påkostande än lärarekallet.

§ 18 föreskrifver att »undervisning bör, så vidt sig göra låter, utgå från och ansluta sig till åskådningen» och § 21 upp-tager bland läroämnena *naturkunnighet*, deruti inbegripna en utförligare framställning rörande de naturalster, som det med afseende på deras nytta eller skadlighet är viktigast att känna, hufvudreglorna för helsans bevarande, förklaring af de allmän-nast brukliga fysikaliska instrumenter och machiner m. m. — Att undervisningen i naturkunnigheten, om den skall medföra någon slags nytta, måste vara åskådlig och praktisk, är obestriddigt. För detta ändamål fordras dock nödvändigt undervisningsmateriel, men hvarifrån denna skall fås angifver ej Kongl. Förordningen. Visserligen torde för ifrågavarande undervisning vid seminarierna kunna påräknas *någon* nytta af de vid elementarläroverken befintliga och, såsom det är att hoppas, med hvarje år sig ökande samlingar; men i alla fall behöfva seminarierna *egen* undervisningsmateriel, bestående i kartor, glober, böcker, »de allmännast brukliga fysikaliska instrumenter och machiner» m. m. — För dessas förvarande äfvensom för undervisningen behöfvas stadigvarande lokaler. Hittills hafva seminarierna — åtminstone det i Carlstad — fått åtnöja sig med förhyrda lokaler, hvilka, stundom mindre lämpliga, derjemte ofta, till stort men för undervisningen, måst ombytas. Att denna ambulatoriska undervisning icke i längden kan bära sig torde vara temligen gifvet.

I anledning af hvad nu blifvit anfördt föreslås:

1:o att Rikets Ständer ville besluta, det måtte på Statens bekostnad lämpliga och stadigvarande undervisningslokaler beredas, (der sådana förut icke finnas,) för folkskolelärare-seminarierna i riket, i förening, så vidt möjligt är, med någon träd-

gårdstomt vid hvarje, äfvensom derjemte nödig undervisningsmateriel;

2:o att lärarne vid folkskolelärare-seminarierna måtte beviljas alldeles enehanda lönetur med lärarne vid lägre elementarläroverk, ej allenast under tjenstgöring i förstnämnda egenskap, utan äfven vid transport till eller från elementarläroverk;

3:o att, vid inträffande ledighet af lärareplats vid seminarium, densamma måtte kungöras till ansökning och undervisningsprof af sökande till sådan plats afläggas, allt i motsvarighet med hvad som är föreskrifvet för lärare vid elementarläroverk; undervisningsprovet så lämpadt, att sökandens duglighet för den ifrågavarande lärarebefattningen derigenom må kunna bedömas;

4:o att såsom vilkor för elevs inskrifning vid seminarium måtte föreskrifvas läkarebevis derom att sökanden är frisk och helbregda eller, med andra ord, fri från sådan invärtes sjukdom eller utvärtes lyte, hvarigenom han vore till folkskolelärare opasande; och

5:o att den i § 21 af ifrågavarande Kongl. Reglemente föreskrifna »undervisningen i de hufvudsakliga reglorna för hellsans bevarande» måtte utsträckas till undervisning i de vanligast förekommande hetsiga sjukdomars och yttre skadors igenkännande samt första och enklaste behandling. Denna kunskap, som gifves efter någon enkel och lättfattlig method, under en kortare lärokurs, och bör bibringas af någon *läkare*, helst den på stället boende provincialläkaren, om han annars är dertill lämplig, är särdeles nödvändig i ett sådant land som vårt, med dess mångenstädes långa afstånd mellan läkarestationerna, som har till följd att allmänheten, vid inträffande svårigheter för läkares anskaffande, ofta tillgriper förvända och skadliga läkemedel och behandlingssätt; samt

6:o att examina vid folkskolelärare-seminarierna måtte på förhand kungöras såsom vid elementarläroverken brukligt och föreskrifvet är.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 29 November 1862.

Jonas Christophersson,
från Wermlands län.

d) Statsutskottets utlåtande.

Aa IV: I. III. Statsutskottets Utlåtanden. N:o 139 sid 102—105.

I fråga om *folkskolelärare-seminarierna* har Kongl. Maj:t, som funnit en inskränkning i dessa läroanstalters antal böra ega rum, äskat en förhöjning i de vid dem anställde lärares vilkor. Samtliga de motionärer, som i detta ämne väckt förslag, hafva äfven yrkat dels en förminskning i dessa seminariers antal, dels en utvidgning af dessa bildningsanstalter och en förbättring af föreståndarnes och lärarnes löner.

Den stora vikt, som, då man afser folkskoleväsendets utveckling, måste läggas på en fullständig och ändamålsenlig seminariinrättning, är så allmänt insedd och erkänd, att Utskottet icke lärer behöfva för ådagaläggandet deraf ingå i en utförligare framställning. Första villkoret för att folkskolan skall kunna uppfylla sin stora bestämmelse är otvifvelaktigt det, att läraren är fullt vuxen sitt magtpåliggande kall, och att han erhållit den grundliga bildning, som erfordras både för en fullgod insigt i de läroämnen, han skall begagna, och för kännedomen af det mest ändamålsenliga sätt att åt lärjungarne meddela dessa kunskaper. Staten kan icke på ett kraftigare sätt höja folkbildningen, än om den sörjer därför, att de läroanstalter, vid hvilka lärarne skola förvärfva sin bildning, äro ändamålsenligt ordnade och försedda med de bästa lärare.

Af dessa skäl har Utskottet ansett lärare-seminariernas utvidgning och deras förseende med tillräckliga anslag vara ett af de föremål, som i främsta rummet böra afses, då fråga är om folkbildningens befrämjande. Att i spetsen för hvar och en af dessa bildningsanstalter ställes en man, som med en omfattande bildning förenar en förtrolig kännedom af det nu mera nästan till en särskild vetenskap utbildade sättet för läroämnenas behandling inom folkskolan, och att lärarne besitta den grundliga bekantskap med sina undervisningsämnen, utan hvilken de icke kunna bibringa sina elever hvarken en verklig kunskap i dessa ämnen eller en lefvande håg för dem, utan endast en ytlig, ofta anspråksfull bokstafskunskap, är ett livsvilkor för folkskolans bestånd och verksamhet. Enligt Utskottets tanke bör därför en seminariiföreståndare sättas i den ställning, att han kan åt detta

magtpåliggande kall egna hela sin verksamhet och fästa sig dervid, såsom vid sitt lifs mål. För detta ändamål böra hans villkor icke vara mera ofördelaktiga, än hvad en man af hans bildning och förmåga vanligen kan i en annan samhällsställning erhålla. Utskottet har derföre icke ansett sig kunna föreslå en seminarieföreståndares lön till lägre belopp än till 3,000 R:dr med rättighet, att i likhet med lärare vid elementarläroverken för hvart femte tjensteår, efter början af nu ingående statsregleringsperiod, åtnjuta löneförhöjning af 500 R:dr, intill dess lönen uppgår till 4,000 R:dr. De vid seminariet anställde lärarne böra, efter Utskottets mening, hafva i lön 1,000 R:dr med enahanda rätt till löneförhöjning, som adjunkter vid elementarläroverken, likväl med iakttagande dervid att tiden för åtnjutande af dylik förmån, beräknas på enahanda sätt, som för seminarieföreståndaren här ofvan blifvit bestämdt. Då lönevillkoren sålunda förbättras, böra å andra sidan fordringarne på en ådagalagd grundlig bildning hos dem, som skola bestrida dessa ansvarsfulla platser, vara fullt berättigade och Utskottet anser, att, i enlighet med hvad Kongl. Maj:t föreslagit, seminariernas föreståndare äfvensom öfrige lärare böra hafva aflagt kunskapsprof, motsvarande dem, som för anställning vid elementarläroverk äro stadgade, nemligen filosofiekandidat-examen äfvensom ett af Kongl. Maj:t med hänsyn till seminariernas bestämmelse särskildt förordnad undervisningsprof, Kongl. Maj:t dock öppet lemnadt att i särskildt förekommande fall från fullgörande af hvad sålunda i ena eller andra hänseendet föreskrives lemna befrielse.

Af högsta vikt anser utskottet det vara, att ett tillräckligt antal lärare äro vid seminariet anställde; och enligt Utskottets tanke kan undervisningen i de hufvudämnen, hvilka böra vid dessa läroanstalter bibringas, nemligen kristendom, svenska språket, matematik, naturalhistoria, historia, geografi, samt tillika ledningen af den öfningsskola, hvars ändamålsenliga skick är för elevernes insigt i methodiken och för deras praktiska utbildning af så väsendtlig vikt, svårligen på ett tillfredsställande sätt bestridas, med mindre än att vid hvarje seminarium finnes, utom föreståndaren, minst fyra lärare. Detta lärareantal är visserligen ringare än det, som vid ändamålsenligt ordnade folkskolelärarseminarier i andra länder finnes, i hvilket afseende Utskottet

får exempelvis nämna, att det Danska lärare-seminariet i Jonstrup har, utom föreståndaren, fem lärare utom direktorn o. s. v., men lärarekrafterna torde dock kunna blifva någorlunda tillräckliga, enär föreståndaren bör, icke blott leda det hela, utan äfven i något eller några ämnen deltaga i undervisningen.

För undervisningen i sång och musik samt i teckning måste äfven skicklige lärare anställas, och har Utskottet, med afseende på dessa ämnens synnerliga vikt för folkskolan, till aflöning för nämnda lärare-platser äfvensom till arfvode för bestridandet af undervisningen i gymnastik och trädgårdsskötsel vid skollärarseminariet icke ansett kunna beräknas mindre sammanlagdt anslag än 2,400 R:dr.

Att lokalen för en så viktig läroanstalt bör vara rymlig och sund, lär icke bestridas, och då till det anslag, som för detta ändamål erfordras, komma de oundgängliga kostnaderna för nödig materiel, ved, ljus m. m., har Utskottet funnit utgifterna för dessa behof böra beräknas öfverhufvud till 2,000 R:dr.

Det årliga anslaget för ett fullständigt manligt seminarium blifver efter denna beräkning något mera än 11,000 R:dr och för ett qvinligt något mindre, enär antalet elever, efter hittills vunnit erfarenhet, bör antagas vid ett seminarium af sednare slaget blifva mera inskränkt samt undervisningen icke så utsträckt, då den lämpas efter gällande bestämmelser i afseende på de lärareplatser, vid hvilka qvinnor kunna antagas.

Hvad åter beträffar seminariernas antal, måste det erkännas, att då vid folkskolornas första inrättning flere tusen skollärare skulle på en gång och inom kort tid bildas, ett större antal läroanstalter var behöfligt och måste inrättas. Nu deremot, sedan det första behofvet af lärare är i det närmaste fylldt och utvidgade kommunikationer i högst betydlig grad lättat tillfället att besöka andra orter, än de närmast belägna, är förhållandet icke mera detsamma. Grundsatsen att i hvart stift borde finnas ett seminarium är ock numera bruten, sedan icke mindre än trenne stift äro i saknad af seminarier för manliga elever. Om man först afser de manliga eleverna skulle, efter Utskottets tanke, ett seminarium för Lunds stift och tillgränsande landskap, ett i vestra delen af riket, ett i Östergötland för de östliga landskapen och Gotland, ett för de omkring Mälaren och Hjel-

maren belägna landskap samt ett i Norrland göra tillfyllest för det nuvarande behovet. Under de sednaste åren har antalet manliga elever vanligen utgjort emellan 300 och 400, och om detta antal, i anseende till lärokursens ökade längd, skulle stiga till omkring 500, blefve antalet af lärjungar inom hvar seminarium att beräkna till ungefär 100, hvilket antal icke torde kunna anses större, än att elevernes utveckling kan af läroanstalten noggrannt och med omsorgsfull vård följas. På grund häraf har Utskottet ansett sig kunna vid beräkningen af det behöfliga anslaget antaga antalet af behöfliga seminarier för manliga elever till högst fem.

För qvinliga elever åter har Utskottet ansett undervisningsbehovet kunna nu fyllas af en läroanstalt för hela riket, enär sammanlagda antalet af lärjungar i de för detta behof afsedda seminarierna hittills i allmänhet icke uppgått till mera än 50 à 60. Då detta antal utan svårighet kan inom en bildningsanstalt undervisas, torde det för det närvarande icke vara erforderligt att bekosta flera bildningsanstalter af detta slag. Skulle deremot erfarenheten visa, att antalet elever i framtiden tillvexer, så läser Staten icke undandraga sig att, i mån af det uppkommande behovet, öka de qvinliga seminariernas antal.

Till anläggande af ett nytt seminarium i Luleå har Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka Rikets Ständers bifall. Det för denna åtgärd anförda skälet, att folkskolelärare till behöfligt antal icke finnes i en del af socknarne inom Norrbottens län, torde ega full tillämplighet äfven inom andra, aflägsna och glest bebodda delar af landet, och bristen måhända snarare böra afhjelpas genom ett mera tillräckligt anslag till folkskolelärarlöner än genom upprättandet af ett nytt seminarium särskildt för några få socknar i landet. Hvad åter angår det förhållandet, att elever från de Finska och Lappska socknarne, sedan de i stifts-staden inhemtat kännedom i Svenska språket och hunnit vänja sig vid lefnads sättet på denna ort, icke skulle vilja återvända till hembygden, så synes ingen säkerhet vara för handen, att ju samma svårighet skulle kunna inträffa äfven om ett nytt seminarium blefve inrättadt något nordligare, eller i Luleå. Om vid seminariet i Hernösand, hvars lärjungeantal städse varit jem-

förelsevis inskränkt och vanligen icke öfverskridit 20, en i Finska språket kunnig lärare anställdes som särskildt ginge de elever tillhanda, hvilka ifrån dessa socknar anmälde sig till seminariet, så torde Staten, i hvad på den ankommer, hafva sörjt för undervisningen i detta afseende. För detta ändamål åter lära tillräckliga medel å besparingarne för folkskoleväsendet komma att blifva disponibla, utan att särskildt anslag dertill varder af Rikets Ständer anvisadt.

Ett betydande hinder för seminarii-inrättningens utveckling synes Utskottet, på sätt Kongl. Maj:t jemväl erinrat, ligga deri att anslaget till så viktiga och i hela folkets själsodling djupt ingripande läroanstalter endast varit beviljad för tre år i sänder. Om de vid seminarierna anställde lärare skola kunna rätt förbereda sig till uppfyllandet af de stora fordringar, som äro fästade vid deras undervisningskall och om de skola fortfarande egna alla sina krafter åt dess bestridande, bör väl icke deras ställning hvar tredje år kunna undergå en fullständig förändring. Med den nya för lärarnes ställning viktiga grundsatsen af löneförhöjning efter fem år är icke heller anslagets medgifvande för endast tre år förenligt, och Utskottet har af dessa skäl ansett nödigt att föreslå det ifrågavarande anslagets uppförande å ordinarie stat.

På dessa grunder anser Utskottet folkskolelärare-seminarierna kunna på ett tillfredsställande sätt ordnas utan användande af högre anslagssumma än den Kongl. Maj:t äskat och får i anledning deraf hemställa,

c) att Rikets Ständer måtte för folkskolelärare-seminarierna anvisa ett belopp af 65,000 R:dr, att såsom reservationsanslag på åttonde Hufvudtitelns ordinarie stat uppföras.

I motion n:r 502 framlade Sven Heurlin från Kronobergs län Pehr Thomassons skrift "Motion i folkskolefrågan", som hemställde bland annat att endast tre manliga och två kvinnliga seminarier bibehållas i hela riket och förses med vardera tre ordinarie lärare med tillräckliga löner samt med framstående rektorer, som voro väl utbildade för och helt ägnade sig åt sin icke-prästerliga skoltjänst. Alla nämnda motioner avslogos av riksdagen, men se nästa sida!

8) Minskning av antalet seminarier 1864.

Swensk Författnings-Samling 27/1864

Kongl. Maj:ts Nådiga Kungörelse,
angående Folkskolelärare-seminarierna i riket;
Gifwen i Stockholm den 22 April 1864.

Wi CARL, med Guds Nåde, Sweriges, Norges, Götes och Wendes Konung, göre weterligt: att, efter öfwerwägande af hwad Rikets senast församlade Ständer, beträffande dels förminskning i Folkskolelärare-seminariernas antal, dels dessa bildningsanstalters utwidgning, uti underdånig skrifvelse den 16 November nästlidet år anført, Wi pröfwat skäligt i nåder förordna, att af nuwarande Folkskolelärare-seminarier skall bibehållas ett antal af åtta, nämligen sex för manliga elever i städerna Upsala, Linköping, Wexiö, Lund, Göteborg och Hernösand samt två för qwinliga elever i städerna Stockholm och Skara, hwilka seminarier, med ökade lärarekrafter försedda, böra träda i utwidgad verksamhet, de i Linköping och Lund från och med höstterminen innewarande år, de i Upsala och Göteborg, äfvensom seminariet för qwinliga elever i Stockholm från och med nästkommande års hösttermin, samt de i Skara, Wexiö och Hernösand från och med höstterminen år 1866; kommande wid öfriga nu befintliga Folkskolelärare-seminarier, hwilka äro afsedda att efter hand indragas, nya elever icke att till undervisning vidare mottagas, wid seminarier i Kalmar och Wisby från och med innewarande års hösttermin samt wid seminarier i Strengnäs, Westerås och Karlstad från och med höstterminen år 1865; hwarjemte från sistnämnde tid wid seminarium i Stockholm endast qwinliga elever må winna inträde.

Det alle, som wederbör, hafwe sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera wisso hafwe Wi detta med Egen hand underskrifwit och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta lätit. Stockholms Slott den 22 April 1864.

CARL.
(L. S.)

F. F. Carlson.

9) Seminariestadgan av år 1865.

Swensk Författnings- Samling 1865 n:r 84.

Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Reglemente för Folkskolelärare-Seminarierna i Riket; Gifwet Stockholms Slott den 1 December 1865.

Wi CARL, med Guds Nåde, Sweriges, Norges, Götes och Wendes Konung, göre weterligt: att, sedan Rikets Ständer hos Oss gjort underdånig framställning beträffande dels förminskning i antalet af de till bildande af Folkskolelärare och lärarinnor upprättade Seminarier dels ock dessa läroanstalters utwidgning, och i sammanhang dermed i underdånighet hemställt om granskning af det för desamma utfärdade reglemente; och Wi, som under den 22 April 1864 i nåder förordnat, att sex Seminarier för manliga och två för qwinliga elever skola bibehållas och försedda med ökade lärarekrafter träda i utwidgad verksamhet, åt särskilde komiterade uppdragit att företaga granskning af reglementet, samt komiterade till fullgörande häraf utarbetat förslag till förnyadt reglemente för Seminarierna i riket, och detta förslag jemte utlåtande i ämnet till Oss öfwerlemnat; hafwe Wi, med upphäfwande af reglementet den 21 Mars 1862 samt af hwad i öfrigt kan finnas föreskrifwet stridande mot här nedan gifna bestämmelser, funnit godt för Seminarierna till bildande af Folkskolelärare och lärarinnor fastställa efterföljande Reglemente:

Ändamål och indelning.

§ 1. Seminariernas ändamål är att för folkskolorna i riket bilda lärare och lärarinnor.

§ 2. Hwarje Seminarium fördelas i tre klasser. Lärotiden för hwarje klass beräknas till ett år.

§ 3. För befrämjande af den praktiska lärarebildningen skall en öfningskola wara med hwarje Seminarium förenad.

Undervisningsämnen och lärokurser.

§ 4. Undervisningen i Seminarium omfattar följande läro- och öfningsämnen:

Kristendoms-kunskap, Svenska språket, Räknekonst och Geometri, Historia och Geografi, Naturkunnighet, Pedagogik och Methodik, Wälskrifning, Teckning, Musik och Sång, Gymnastik och Wapenöfning, samt Trädgårdsskötsel och Trädplantering.

Härförutan böra, så widt tillfälle dertill kan beredas, eleverna erhålla underwisning i Simning.

§ 5. Lärokursen ware följande:

Kristendoms-kunskap.

a) Bibelläsning, dels i sammanhang med den dagliga morgonbönen, dels för lärjungarne i särskilda klasser, så ordnad, att, under den för afslutad seminariikurs beräknade tid, något af Evangelierna, Apostla Gerningarne, någon eller några af Nya Testamentets öfriga skrifter, samt någon af Gamla Testamentets läroböcker genomgås och förklaras.

Till Bibelläsningen må anslutas en kort öfversigt af de Bibliska böckernas innehåll och historia.

b) Luthers lilia Katekes, sorgfälligt öfwd och förklarad under utvecklande sammanställning med den antagna Förklaringen samt hänwisning och anslutning till den Heliga Skrift.

c) Biblisk Historia efter en någorlunda utförlig lärobok, med jemförande användning af Bibelns historiska böcker, hwarwid lärjungarne böra handledas att återgifwa, förklara och tilllämpa innehållet af de heliga berättelserna.

I sammanhang med Bibliska historien meddelas kännedom om det heliga landets geografi.

d) Kyrkopsalmer till ett antal af tjugo till tretio, hwilka efter föregående förklaring böra af eleverna i minnet fästas och wäl uppläsas.

e) Hufwuddragen af Kristna kyrkans historia i synnerhet under det apostoliska tidehwarfwet och reformationstiden.

Svenska språket.

Sorgfällig öfning att språkriktigt, ljudligt och med ett mot innehållet swarande uttryck föreläsa ur bok, samt att med egna ord återgifwa dels lästa stycken, dels muntliga framställningar af läraren; handledning så wäl för uppfattning och förklaring af lästa styckens innehåll, som för inhemtande af formlära, satsbyggnad och interpunktionslära; öfningar i rättskrifning; skrift-

liga uppsatser, fortgående från berättelser och beskrifningar till utveckling af lättare ämnen, efter af läraren på förhand meddelad anwisning.

Räknekonst och Geometri.

Öfningar till winnande af säkerhet och färdighet wid användning af de fyra räknesätten i hela tal, bråk och sorter, äfwensom enkel och sammansatt regula de tri med tillämpning på de för det praktiska lifwet wigtigaste uppgifter; kännedom af grunderna för dessa räknesätt; hufwudräkning, förnämligast inom talföljden 1—100; utdragning af qwadrat- och kubikrötter; samt handledning i bokhålleri.

Geometrisk åskådningslära; de wigtigaste plana och solida figurers allmänna egenskaper samt sättet för deras mätning och beräkning.

Historia och Geografi.

Fäderneslandets historia i sammanhängande öfversigt, med utförligare framställning af företrädeswis betydande tidskiften och händelser, samt lefnadsteckningar öfwer utmärkte män. Derjemte bör kännedom meddelas om Sweriges statsförfattning samt om dess minnesmärken från forntiden.

Hufwuddragen af allmänna historien med anslutning till bibliska och kyrkohistorien samt till fäderneslandets politiska historia.

Allmän öfversigt af den mathematiska och fysiska geografin; Sweriges geografi i utförlig framställning; öfriga kulturländers politiska geografi i sammandrag, med större utförlighet för de länder, som i afseende på språk, läge och historia äro fäderneslandet närmast.

Wid den geografiska underwisningen skola glob och karta flitigt begagnas, och böra eleverna äfwen öfwas att på fri hand teckna kartans grunddrag.

Naturkunnighet.

Grunddragen af Fysiken med förklaring af allmänna naturföreteelser samt af de i praktisk användning mest förekommande fysikaliska instrumenter och maskiner; Naturhistoria med särskildt afseende på de inom fäderneslandet allmännast förekom-

mande arter af djur, växter och mineralier; framställning af människokroppens organisation i förening med allmän sundhetslära.

Pedagogik och Methodik.

Framställning af folkskolans uppgift och bestämmelse såsom kristlig uppfostrings- och undervisningsanstalt samt af lärarens derpå grundade pligter; anvisningar rörande skolans anordning och verksamhet; samt kort öfversigt af folkskolans historia, särskildt med afseende på fäderneslandet.

Öfversigt af folkskolans undervisningsämnen med hänsende till deras wigt för skolans ändamål, deras lämpliga ordningsföljd och det omfång, hwar de böra i undervisningen ingå, samt den för deras inhemtande tjenliga materiel; praktisk framställning af undervisningsmetoden, så wäl i allmänhet som för behandlingen af hwarje särskildt läro- och öfningsämne.

Wälskrifning.

Öfningar till winnande af både skriffärdighet och undervisningsskicklighet.

Teckning.

Öfningar att först på fri hand och sedan med tillhjälp af instrument teckna rätliniga och krokliniga, plana och solida geometriska figurer; tillämpning af förenämnda öfningar på sådana enkla natur-, slöjd- och konstföremål, som allmännast förekomma i det praktiska lifwet; hwarwid iakttages, att förstnämnda öfningar böra med tillämpningsöfningarne omwexla.

Musik och Sång.

Läran om nottecknen; om tonslag och tonarter; om takt, rytm, accent och det wigtigaste af musikaliska terminologien; om de allmännaste grunderna för ackordet.

Öfningar till winnande af färdighet och renhet i tonträffning; koralsång, såwäl en- som flerstämmig; figuralsång, förnämligast af stycken på kyrkomusikens område och af fosterländskt innehåll.

Orgelspel, förberedt genom öfningar på pianoforte.

Gymnastik och Wapenöfning.

Fristående gymnastik, marschöfningar, fria språng; redskaps-gymnastik samt, wid Seminarier för manliga elever, öfningar i wapenföring.

Framställning af grunderna för dessa öfningar.

Trädgårdsskötsel och Trädplantering.

Första grunderna för trädgårdsanläggning; insigt och öfning i blomsterodling, trädplantering och ympning samt i skötsel af hushållsväxter.

Allmänna bestämmelser rörande undervisningen.

§ 6. Undervisningen i Seminarium är dels theoretisk, dels praktisk.

De två första åren egnas företrädeswis till meddelande af den theoretiska undervisningen, som under det tredje året avslutas.

Den praktiska undervisningen förberedes under andra året derigenom, att lärjungarne i andra klassen i bestämd ordning dels afhöra lärarens undervisning i Seminariets öfningskola dels ock i någon mån honom derwid biträda.

I den tredje klassen skola lärjungarne genom praktiska öfningar dels i skolan, dels ock med smärre afdelningar af skolornarna, som wid allmänna lärotimmar i klassrummet uppkallas, sorgfälligt handledas att meddela undervisning i alla folkskolans läro- och öfningsämnen.

§ 7. Wid undervisningen iakttages, att den, så widt sig göra låter, utgår ifrån och ansluter sig till åskådningen; att det läro-område, hwarpå eleverna införas, städe så begränsas, att de kunna göra sig dermed fullt förtrogna; att de lärostycken, som åt eleverna till hemarbete öfverlemnas, blifwa förut genomgångna och förklarade, samt att de praktiska öfningarna i skolan nära ansluta sig till undervisningen på Seminarium och så ordnas, att eleverna winna grundlig kännedom af den undervisningsmethod, som för hwarje läroämne och för hwarje särskild afdelning i folkskolan är den lämpligaste.

Lärotider.

§ 8. Lärotiden wid Seminarium skall för hwarje år omfatta tretiosex veckor, fördelade i två terminer, Höst- och Vårtermin.

Höstterminen börjar den 28 Augusti och Vårterminen den 15 Januari. Infaller någon af nyssnämnde dagar på Söndag eller Måndag, framflyttas terminens öppnande till nästföljande Tisdag.

De tre första dagarne af höstterminen anställas förhör dels med dem, som till inträde i Seminarium sig anmält, dels med förut intagna elever, som icke blifwit i högre klass uppflyttade och nu önska att för sådant ändamål undergå pröfning.

På fjerdagen efter terminens öppnande, Söndag oberäkнад, böra äfwen de elever infinna sig, som wid nästföregående vårtermins slut blifwit till högre klass uppflyttade.

Lärotiden ware så fördelad, att höstterminen utgör omkring sexton och vårterminen omkring tjugu veckor.

§ 9. Hwarje dag före första läsetimmen egnas en half timme åt gemensam morgonandakt med sång, bön och bibelläsning jemte förklaring, och hålles efter sista läsetimmen gemensam andaktsstund.

§ 10. Å Seminarium meddelas hwarje läsevecka undervisning i föreskrifna läroämnen och wälskrifning, i första klassen tjugusex, i andra klassen tjugufyra, i tredje klassen sexton till tjugu timmar; i teckning, musik, gymnastik och wapenöfning, i hwarje klass åtta till tio timmar, samt i trädgårdsskötsel, under den tid af året som dertill erbjuder tillfälle, i hwarje klass minst två timmar; och må under den tid, då undervisning i trädgårdsskötsel eger rum, någon minskning i de för gymnastik och wapenöfning bestämda undervisningstimmar kunna medgifwas.

§ 11. Till praktiska öfningar i den med Seminarium förenade skola användas för andra klassens elever sex timmar och för tredje klassens elever tolf timmar i veckan, hwarwid iakttagas, att eleverna i hwardera klassen fördelas i mindre afdelningar, hvilka wid dessa öfningar i skolan wexelwis sysselsättas.

§ 12. I öfwerensstämmelse med de i §§ 4 och 5 gifna föreskrifter, samt med hufwudsaklig ledning af den timfördelning, som i §§ 10, 11 och Bil. A. innehålles, skall Rektor, efter samråd med öfrige lärare, uppgöra förslag till årskurser och läro-

böcker för de särskilda klasserna, äfvensom till läseordning, upptagande för hwarje lärotimme i veckan icke blott det undervisningsämne eller den praktiska öfning, som är för timmen i hwarje klass bestämd, utan äfwen lärarens namn; och skola dessa förslag sednast fjorton dagar efter läseårets början wederbörande Consistorii pröfning och fastställelse underställas.

För den med Seminarium förenade öfningsskolan bör Rektor efter samråd med skolans lärare eller lärarinna uppgöra undervisningsplan och läseordning.

Lärare.

§ 13. Lärare wid Seminarium ware, för undervisning i ofwan angifna läroämnen och wälskrifning, Rektor och minst tre Adjunkter.

För undervisning i teckning, musik och sång, gymnastik och wapenöfning, samt trädgårdsskötsel och trädplantering, skola jemwäl lärare wid hwarje Seminarium anställas.

§ 14. Wid Seminarium till bildande af lärarinnor ware, för bestridande af sådan undervisning, som wid lärareseminarium åligger Adjunkt, minst en lärarinna anställd, och må undervisningen i öfningsämnena jemwäl kunna af lärarinnor bestridas.

§ 15. Den, som skall anställas såsom lärare eller lärarinna wid Seminarium, bör bekänna sig till den rena evangeliska läran, wara känd för gudsfruktan och goda seder samt hafwa ådagalagt insigter och lärareskicklighet såsom här nedan säges.

§ 16. För att kunna utnännas till Seminarii Rektor erfordras att hafwa undergått Filosofie Kandidatexamen eller på annat sätt ådagalagt deremot swarande kunskaper och att ega en under föregående pedagogisk werksamhet bepröfwad undervisningsskicklighet, samt för behörighet till Adjunktsbefattning att hafwa aflagt godkänd studentexamen eller afgangspröfning wid fullständigt högre Elementarlärowerk, att med godt witsord hafwa minst under ett års tid tjenstgjort såsom lärare wid offentligt Elementarlärowerk eller Seminarium, och att inför det Consistorium, hwarunder Seminarium hörer, hafwa undergått godkändt praktiskt undervisningsprof, så wida icke Kongl. Maj:t finner godt att wid förekommande fall från något af dessa wilkor meddela befrielse.

§ 17. Det praktiska underwisingprofwet bör så anordnas, att den sökande, efter meddelad anwising, underwisar och förhör dels lärjungar i Seminariets öfningsskola, i alla der förekommande ämnen, dels ock elever i Seminariets tredje klass uti tre, på Rektors förslag, af Consistorium bestämda läroämnen. Öfwer dessa prof inhemte Consistorium, innan tillsättning sker, Rektors yttrande.

§ 18. Lärarinna, som söker mot Adjunktstjenst swarande befattning, bör förete fullständigt afgangsbetyg från offentligt Seminarium eller deremot swarande witsord, styrka wäl fullgjord tienstgöring wid folkskola under minst ett år, samt aflägga praktiskt underwisingprof på sätt här ofwan är stadgadt.

§ 19. För att kunna wid Seminarium anställas såsom lärare i teckning, musik och sång, gymnastik och wapenöfning, samt trädgårdsskötsel och trädplantering, erfordras att förete goda witsord om skicklighet och förmåga att i ämnet meddela underwising.

§ 20. Seminarii Rektor, till hwilken befattning ansökan icke eger rum, utnämnes af Kongl. Maj:t, sedan wederbörande Consistorium underdånigt förslag afgifwit.

§ 21. Adjunkter och lärarinnor utnämnes af Consistorium.

§ 22. Af Adjunkterna skall en förordnas att vara lärare i den med Seminarium förenade öfningsskolan, med den tienstgöringsskyldighet i öfrigt, som här nedan bestämmes. Wid Seminarium för bildande af lärarinnor bör lärarinna förestå öfningskolan.

§ 23. Lärare och lärarinnor i de § 19 nämnda öfningsämnen böra, sedan Rektor förslag afgifwit, medelst förordnanden af Consistorium tillsättas.

§ 24. Rektor tillkommer närmaste uppsigten öfwer Seminarium och ledningen af dess werksamhet.

Han skall noga tillse, att den för underwisingen fastställda ordningen till alla delar iakttages, och att lärarne noggrannt uppfylla sina åligganden; börande han fördenskull med oafbruten uppmärksamhet följa sina medlärares underwising samt meddela dem de råd och anwisingar han finner nödiga.

Han skall ock sorgfälligt waka deröfwer, att eleverna såwäl å läroinrättningen som eljest iakttaga den ordning, flit och sed-

lighet, som af dem, särskildt med hänseende till den lefnadskallelse, hwartill de förbereda sig, bör fordras.

§ 25. Rektor åligge att

a) föra matrikel öfwer lärowerkets elever; enligt Bil. Litt. B.

b) föra diarium, hwari antecknas hwad anmärkningsvärdt inom läroinrättningen förekommit och särskildt, huruvida någon rubbning i den fastställda ordningen egt rum; enligt Bil. Litt. C.

c) terminligen upprätta och i Seminariets arkiv förwara katalog öfwer närwarande elever, i hwilken äfwen terminsbetyg antecknas; enligt Bil. Litt. D.

d) ordna och förwara inlemnade betyg för elever, inkomna handlingar, samt afskrifter af utgående expeditioner;

e) föra protokoll öfwer de ärenden, om hwilka wid sammanträde med lärarne beslut fattas.

§ 26. Rektor, hwilken, der ej särskilda förhållanden föranleda undantag, bör underwisa uti kristendoms-kunskap och pedagogik, ware pligtig att meddela underwising tolf till aderton timmar i weckan.

Adjunkterne, mellan hwilka läroämnen så fördelas, att wid Seminarier, der endast ett mindre antal lärare äro anställda, Historia och Geografi helst förenas med Svenska språket, samt Naturkunnighet med Geometri och Räknekonst, ware pligtige att meddela underwising tjugufyra till tretio timmar i weckan; läraren i musik tolf till sexton timmar; läraren i Teckning, hwilken äfwen, der förhållandena sådant föranleda, bör biträda wid underwisingen i Wälskrifning, samt läraren i Gymnastik och Wapenöfning, hwardera åtta till tio timmar, och läraren i trädgårdsskötsel, under den tid, som i § 10 angifwes, sex till åtta timmar i weckan, hwarjemte sistnämnde lärare, der Seminariitrdgård finnes, åt densamma bör egna nödig tillsyn.

§ 27. Den lärare eller lärarinna, som underwisar i den med Seminarium förenade öfningskolan, utöfwar uppsigten wid andra Seminarii-klassens skolbesök och leder elevernas öfningar i den första skolunderwisingen. Samme lärare eller lärarinna bör jemwäl leda tredje Seminarii-klassens öfningar i skolan och meddela den till dessa öfningar sig anslutande underwisingen i tillämpad methodik; dock må det på Rektor ankomma, att, der särskilda förhållanden sådant föranleda, dessa sistnämnda åligganden mel-

lan sig och öfrige lärare fördela. De praktiska öfningarna i teckning, musik, gymnastik och wapenöfning ledas af wederbörande öfningslärare.

§ 28. Skriftliga uppsatser, hwilka såsom förberedelse för lärjungarnes praktiska öfningar i ett eller annat läroämne ifrågakomma, böra granskas af den lärare, som leder öfningarna i ämnet.

Rättskrifningsöfningar och öfriga till undervisningen i modersmålet hörande skriftliga uppsatser genomgås och rättas af läraren i detta ämne, med biträde, der så erfordras, af öfrige lärare.

§ 29. I händelse af inträffande tillfälligt förfall för någon lärare, skola öfrige lärare efter öfwerenskommelse gå Rektor tillhanda med det biträde, som för undervisningens upprätthållande kan wara påkalladt.

§ 30. Lärare iakttaga de råd och anvisningar, som i fråga om elevernas undervisning och handledning honom af Rektor meddelas.

Lärare bör, efter öfwerenskommen ordning, med Rektor dela tillsynen öfwer elevernas uppförande i deras hem och under de från allmänna öfningar lediga mellanstunder, som på läroinrättningen tillbringas.

§ 31. Sednast en månad efter wårterminens slut skall Rektor till Consistorium inlemna berättelse om undervisningens gång under det förflutna läsåret och deri uppgifwa de lärometoder som warit använda, de lärostycken som blifwit genomgångna, elevernas antal, samt hwad anmärkningsvärdt i öfrigt kan hafwa wid läroinrättningen förekommit.

Lärjungars intagning, flyttning och afgång.

§ 32. Intagning i Seminarium må icke ske på annan tid än wid läsårets början, utan så är, att inträdessökande inom de fyra första weckorna derefter wisar förfall, som Inspektor finner böra till undantag från detta stadgande föranleda.

§ 33. Den, som önskar att såsom elev winna inträde i Seminarium, skall med egenhändig skrifwen ansökan föreläsårets början sig i sådant afseende hos Rektor anmäla och derwid genom behörigt intyg styrka sig hafwa begått Herrans Nattward, wara

känd för ett godt uppförande, hafwa haft naturliga eller skyddskoppor, samt uppnått sjutton års ålder, hwarjemte sökande, som wid Seminarium eller annat offentligt läroverk åtnjutit undervisning, är pligtig att förete derifrån meddeladt betyg.

§ 34. Wid anställt förhör bör inträdessökande ådagalägga följande insigter och färdigheter:

a) Någon bekantskap med Nya Testamentets heliga skrifter; god kännedom af en kortare lärobok i Bibliska historien, äfwensom af Luthers lilla katekes och den antagna Förklaringen med dertill hörande bibelspråk.

b) Full färdighet att wäl läsa swenskt och latinskt tryck, äfwensom förmåga att nöjaktigt redogöra för det lästa, och att någorlunda felfritt uppskrifwa ett dikteradt stycke.

c) Färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk, jemte öfning i enkel hufwudräkning.

d) Kunskap i det allmännaste af Fäderneslandets historia och geografi.

e) En jemn och redig handstil, samt

f) Kännedom om nottecknen och om toners läge på ett musikaliskt instrument.

§ 35. Till elev må ingen antagas, hwilken är behäftad med smittosam sjukdom eller med så beskaffadt kroppsslyte, som gör honom till folkskolelärare oskicklig, ej heller någon, som helt och hållet saknar musikaliska anlag, så wida denna brist ej uppwäges af utmärktare kunskaper eller under tjenstgöring i folkskola ådagalagd fallenhet för lärarekallet.

§ 36. För intagning i andra klassen fordras, utöfwer hwad i § 34 blifwit stadgadt, att jemwäl kunna fullt nöjaktigt redogöra för den under närmast förflutna läsåret af första klassen genomgångna lärokurs; och för intagning i tredje klassen, icke blott att hafwa fullständigt inhemtat de föregående klassernas lärokurser, och med afseende på insigter i dithörande kunskapsämnen kunna med witsordet godkänd bedömas, utan äfwen att behörigen styrka wäl witsordad tjenstgöring i folkskola under minst ett halft år.

§ 37. Om och i hwilken klass sökande må winna inträde, pröfwas af Rektor och wederbörande lärare. Skulle olika meningar härwid uppstå, afgöre Rektor.

§ 38. Den, som aflagt godkänd Afgangsexamen från Högre Elementarläroverk, ware berättigad att utan inträdespröfning samt äfwen efter läsetermins början upptagas i Seminariets tredje klass.

§ 39. Har inträdessökande aflagt godkänd examen inför Universitets-fakultet, ware han utan särskild pröfning berättigad att i tredje klassens praktiska öfningar deltaga.

§ 40. Wid slutet af hwarje wårtermin å dag, som Consistorium bestämmer, anställles offentlig årsexamen med första och andra klassernas elever i alla de ämnen, i hvilka underwisning under läsåret blifwit dem meddelad.

Ledningen af denna examen tillkommer Inspektor, med det biträde Consistorium finner nödigt förordna.

§ 41. Flyttning från lägre till högre klass verkställes i sammanhang med årsexamen, och gäller härwid, i tillämpliga delar, hwad i §§ 36 och 37 är stadgadt om wilkoren för intagning i högre klass.

Elev, som wid wårterminens slut icke blifwit till högre klass uppflyttad, eger att wid höstterminens början för sådant ändamål anmäla sig till pröfning.

§ 42. Den, som i en klass tillbragt fyra terminer, men likwäl icke befinnes ega de kunskaper, som erfordras för uppflyttning till högre klass eller för afgangsbetygs erhållande, må icke vidare såsom elev wid Seminarium qwarstadna, såwida ej sjukdom eller andra giltiga skäl föranleda till undantag.

§ 43. Efter slutad årsexamen kungöras de betyg, som blifwit afgifna öfwer elevernas uppförande och flit, den flyttning från lägre till högre klass, som skall ega rum, samt fördelningen af belöningar och understödsmedel för terminen.

§ 44. Afgangsexamen från Seminarium anställles wid läsårets slut å den eller de dagar, som Consistorium bestämmer.

Ledningen af denna examen tillkommer Consistorii Ordförande.

§ 45. Med afseende på afgangsexamen iakttages:

a) att anmälan till dess undergående bör göras hos Rektor sednast fjorton dagar före läsårets slut;

b) att elev ej må till denna examen vinna tillträde med mindre han i tredje klassen tillbragt två läseterminer, derest icke Consistorium dertill lemnar medgifwande för den, som efter

aflagd godkänd afgangsexamen från högre Elementarläroverk under kortare tid åtnjutit underwisning i tredje klassen;

c) att denna examen är dels theoretisk, dels praktisk. I den förra pröfwas omfånget och halten af elevs insigter i kristendoms-kunskap, svenska språket, räknekonst och geometri, historia och geografi, naturkunnighet, pedagogik och methodik; den sednare består dels uti ådagaläggande af elevs färdighet i wälskrifning, teckning, musik och sång, samt gymnastik och för manliga elever wapenöfning, dels ock i underwisningsprof, som med lärjungar i Seminarii-skolan anställas och omfattar de läro- och öfningsämnen, hvilka i denna skola förekomma;

d) att hwarje examinand skall förete af honom under wederbörande lärares uppsigt utarbetade förberedande utkast till underwisning i något kristendoms-kunskapen tillhörande stycke och i Svenska språket, samt en uppsats öfwer något ämne inom området af de lärostycken, hvilka i Seminarii-underwisningen ingå.

e) att den, som på grund af stadgandena i §§ 38 och 39 wunnit inträde wid Seminarium och i ett eller flera ämnen ej åtnjutit underwisning, är wid afgangsexamen frikallad från förhör i samma ämnen; samt att elev, som saknar musikaliska anlag, wid afgangsexamen befrias från pröfning i musik och sång, börande, då sådan pröfning icke egt rum, anteckning derom göras i examensbetyget.

§ 46. Elev, som wid den theoretiska pröfningen i något ämne icke erhållit betyget godkänd, eger ej rätt att praktiskt prof undergå, och den som i det praktiska profwet icke ådagalagt godkänd underwisningsskicklighet bör, för att kunna till ordinarie Folkskolelärare antagas, undergå ny fullständig afgangsexamen.

§ 47. Fullständigt afgangsbetyg, enligt formuläret litt. E. eller i det fall, som i § 45, mom. e) angifwes, betyg öfwer aflagd praktisk afgangsexamen samt öfwer insigter i de ämnen, i hvilka examinand wid Seminarium åtnjutit underwisning, utfärdas af Rektor och påtecknas af den, som ledningen af examen utöfwat.

Protokoll öfwer afgangsexamen, upptagande de afgifna betygen, bör föras af Rektor och i en särskild bok införas.

§ 48. Wid bedömandet af elevs insigter, färdigheter, underwisningsskicklighet och flit användas witsorden:

Medberöm godkänd, Icke utan beröm godkänd,
Godkänd, Förswarlig.

Såsom betyg för uppförande begagnas witsorden:

Mycket Stadgadt, Stadgadt, Oklanderligt och
Mindre stadgadt.

§ 49. Lärare eller Lärarinna, hvilken är anställd i så be-
skaffad mindre skola, som omförmåles i § 1, mom. 3 af Kongl.
Folkskolestadgan den 18 Juni 1842, sådan den lyder i Kongl.
Kungörelsen den 29 September 1853, och efter minst ett års
af Skolrådets ordförande wäl witsordad tjenstgöring sig dertill
anmäler, ware berättigad att wid Seminarium aflägga underwis-
ningsprof och deröfwer erhålla betyg.

Detta underwisningsprof eger rum under Inspektors ledning,
och betyget, hwari särskildt bör antecknas, att det endast afser
lärarebefattning wid skola för den förberedande underwisningen,
utfärdas af Seminariets Rektor samt påtecknas af Inspektor.

Ordning och tukt.

§ 50. Elev ware förpligtad att wid läseterminens början på
bestämd dag inställa sig å Seminarium, utan så är, att han
inför Rektor kan styrka giltigt förfall.

Wid den dagliga underwisningen bör elev likaledes på utsatt
tid sig å lärorummet infinna.

§ 51. Önskar elev för enskild angelägenhet ledighet från
underwisningen en eller annan dag eller timme, ankomme det
på Rektor att dertill gifwa tillåtelse.

§ 52. Eleverna åligger att städse iakttaga ett stilla och sed-
ligt uppförande, willigt underkasta sig den för dem bestämda
ordningen, wisa aktning och lydnad för sina lärare, samt wid
förekommande förseelse deras tillrättawisning och förmaning hör-
samma.

§ 53. Felar någon mot ofwan meddelade föreskrifter, är
han, efter förseelsens beskaffenhet, underkastad enskild warning
af Rektor, eller af Rektor i Inspektors närvaro meddelad och
i protokoll antecknad warning.

§ 54. Elev, som af warning icke låter sig rätta, utan ådaga-
lägger fortsatt felaktighet eller olydnad, må för wiss tid, dock
icke utöfwer ett år, från Seminarium förwisas; men den, som

genom utswäfningar eller eljest lastbart uppförande wisar sig
folkskolelärarekallet owärdig, eller på sina medlärjungar utöfwar
skadligt inflytande, skall från Seminarium för alltid förwisas.

§ 55. Förwisningsstraff må med angifwande af de skäl, som
dertill föranledt, af Rektor och öfrige lärare ådömas, men skall,
för att blifwa gällande, wederbörande Consistorii pröfning un-
derställas. Den som blifwit från ett Seminarium förwisad, må
icke under den tid, för hwilken förwisningen gäller, wid annat
Seminarium erhålla inträde.

Stipendier.

§ 56. Före utgången af Mars och September månader hwarje
år bör Consistorium till Kongl. Maj:t inkomma med uppgift
dels å antalet af de under löpande läsetermin wid Seminarium
närwarande elever, dels ock å den summa, som till stipendier
för terminen anses erforderlig, äfwensom å det belopp, hwilket
af förut anwisade understödsmedel kan finnas att tillgå.

§ 57. Af de medel, Kongl. Maj:t finner godt för ända-
målet anwisa, eger Consistorium att, efter förslag af Rektor,
wid hwarje termins slut tilldela stipendier åt behöfwande och
skicklige elever, som ådagalagt berömwärd flit och stadgadt upp-
förande.

§ 58. Wid stipendiifördelningen iakttages:

att elev, som enligt nästföregående § är af understöd för-
tjent och för inställelse wid Seminarium fått widkännas större
reskostnader, må tilläggas högre stipendium;

att elev, som i någon klass tillbragt två terminer, icke må
för den tid han derutöfwer i samma klass qwarstår, åtnjuta
stipendium, derest icke särskilda omständigheter föranleda till
undantag; samt

att elev icke må wid Seminarium uppbära stipendii-under-
stöd under längre tid än sammanlagdt tre år.

Läro-hus, inventarier och kassor.

§ 59. Seminarium tillhörande byggnader och inventarier,
äfwensom bokförråd och samlingar ware under Rektors wård
och tillsyn.

§ 60. Skulle nybyggnad wid Seminarium eller större reparation å dess lägenheter befinnas nödig, bör Rektor derom hos Consistorium göra hemställen och kostnadsförslag deröfver upprättas.

Mindre reparationer, dock ej till högre kostnad än etthundra-femtio R:dr för år, må Rektor utan särskild anmälan låta för Seminariets räkning verkställa.

§ 61. Wid hvarje Seminarium skall finnas ett af Rektor upprättadt inventarium öfver all läroinrättningen tillhörig lös-egendom, samt förteckning öfver Seminariets bokförråd med tillhörande kartor, planschwerk, rit-etyder och musikalier, äfvensom öfver befintliga samlingar af naturalier, instrumenter m. m. Der sådant af omständigheterna påkallas, ware lärarne pligtige biträda Rektor wid värden af läroanstaltens bokförråd och öfriga samlingar.

Inköp till förökande af bokförråd och inventarier bestämmas af Rektor.

§ 62. Seminariets såväl fasta som lösa egendom skall genom Rektors försorg i behörig ordning brandförsäkras.

§ 63. De anslag, som årligen utgå till anskaffande af nödig materiel, wed och ljus m. m., förwaltas af Rektor.

Tillsyn.

§ 64. Tillsynen öfver Seminarium utöfwas af Consistorium å den ort, der läroanstalten är belägen, dels genom en utsedd Inspektor, hwilken det åligger att följa undervisningens gång, tillse ordningens upprätthållande och läroinrättningens behöriga förvaltning i öfrigt, samt att i frågor som angå Seminarium afgifwa utlåtanden och föreslå de åtgärder, som pröfwas gagneliga; börande, då Consistorium ej eger att i ämnet besluta, underdånig anmälan derom göras hos Kongl. Maj:t. Wid förekommande anledning eger Inspektor kalla Rektor och lärare till öfverläggning rörande Seminariets angelägenheter.

Consistorium bör till Ecklesiastik-Departementet insända underrättelse om Adjunkts och Lärarinns utnämning samt om fullmakts utfärdande, äfvensom wid början af hvarje läseår för läroinrättningen fastställd läseordning, och efter hvarje läseårs slut den af Rektor afgifna berättelsen jemte eget utlåtande.

Denna stadga skall från och med höstterminen 1866 tjena till efterrättelse; dock att för de äldre Seminarier, wid hwilka endast under då ingående läseår undervisning ännu meddelas, samma föreskrifter som tillföre må ega fortfarande tillämpning.

Det alle, som wederbör, hafwa sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera wisso hafwe Wi detta med Egen hand underskrifwit och med Wårt Kongl. sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den 1 December 1865.

C A R L.
(L. S.)

F. F. Carlson.

Bil. Litt. A.

Underwijsningsplan.

Läro- och öfningsämnen.	Underwijsningstimmar i weckan.		
	Första klassen.	Andra klassen.	Tredje klassen.
Kristendoms-kunskap	6	6	4
Swenska språket	6	4	3-4
Räknekonst och Geometri	4	4	2
Historia och Geografi	4	4	2
Naturkunnighet	3	2	2
Pedagogik och Methodik	„	2	2-4
Wälskrifning	3	2	1-2
Teckning	2	2	2
Musik och Sång	4	4	4
Gymnastik och Wapenöfning	3	3	2
Trädgårdsskötsel och Trädplantering	2	2	2
Praktiska öfningar i skolan	„	6	12

Matrikel öfver Eleverna wid N. N. Folkskolelärare- (lärarinne-) Seminarium.

Inskriftsår och dag.	Nummer *) på medfördt betyg.	Elevernas namn.	Födelseår och dag.	Födelseort.	Fadrens yrke.	Föregående tjänstgöring i folkskola.	Annan föregående sysselsättning.	Intagen i klass.	Antal wid Seminarium tillbragta terminer.	Afgångsdag utan examen.	Afgångsdag efter aflagd examen.	Anmärkingar.

*) Nummerserien avslutas med hvarje läseår.

Diarium wid N. N. Folkskolelärare- (lärarinne-) Seminarium.

År och dag.	Lärares utnämning, förordnande och tjänstgöring.	Lärares frånvaro från undervisningen.	Eleverna lemnad ledighet från undervisningen.	Anteckningar om ordning och tukt.	Examina.	Ankomna skrifwelser.	Afgångna skrifwelser.	Anmärkingar.

Examenscatalog wid slutet af Wår-terminen år 18 . . för Elever i 1:sta (2:dra) klassen af N. N. Folkskolelärare- (lärarinne-) Seminarium.

Elevs namn.	Födelseår och dag.	Tillbragta terminer i klassen.	Tillbragta terminer wid Seminarium.	Frånvaro under terminen. Med giltigt förfall. Utan giltigt förfall.	Witsord i kunskaps- och öfungsämnen.										Undervisnings-skicklighet.	Uppförande.
					Kristendoms-kunskap.	Svenska Språket.	Räknekonst och Geometri.	Historia och Geografi.	Naturkunnet.	Pedagogik och Metodik.	Wälskrifning.	Teckning.	Musik och Sång.	Gymnastik och Wapenöring.		
N. N.					3*)	2.	0.	1.	2.	3.				3	3	

*) Siffrornas betydelse i afseende på

- a) Insigter, färdigheter, undervisningsskicklighet och flit.
 3. Med beröm godkänd.
 2. Icke utan beröm godkänd.
 1. Godkänd.
 0. Förswarlig.

- b) Uppförande.
 3. Mycket stadgadt.
 2. Stadgadt.
 1. Oklanderligt.
 0. Mindre stadgadt.

Bil. Litt. E.

Uti Folkskolelärare- (lärarinne-)Seminarium i har Eleven N. N. född den . . . i N. N. församling af N. N. stift och wid Seminarium inskrifwen den terminer åtnjutit underwisning, samt wid behörigen aflagd afgangsexamen erhållit följande witsord:

För insigter

- i Kristendomskunskap
- » Svenska språket
- » Räknekonst och Geometri
- » Historia och Geografi
- » Naturkunnighet
- » Pedagogik och Methodik

För färdigheter

- i Wälskrifning
- » Teckning
- » Musik och Sång
- » Gymnastik (och Wapenöfning)
- » Trädgårdsskötsel och Trädplantering

För underwisningsskicklighet

i förenämnda läro- och öfningsämnen

Och har N. N., under den tid han Seminarium bewistat, ådagalagt flit och uppförande.

. den 18 . . .

N. N.
Rektor.

Wid bedömandet af Elevs insigter, färdigheter, underwisningsskicklighet och flit användas witsorden:

- Med beröm godkänd.
- Icke utan beröm godkänd.
- Godkänd.
- Förswarlig.

Såsom betyg för uppförande begagnas witsorden:
Mycket stadgadt. Stadgadt. Oklanderligt. Mindre stadgadt.

INNEHÅLL.

- Seminariernas ändamål och indelning §§ 1—3.
- Underwisningsämnen och lärokurser §§ 4, 5.
- Allmänna bestämmelser rörande underwisningen §§ 6, 7.
- Lärotider §§ 8—12.
- Lärare §§ 13—31.
- Lärjungars intagning, flyttning och afgang §§ 32—49.
- Ordning och tukt §§ 50—55.
- Stipendier §§ 56—58.
- Läro-hus, inventarier och kassor §§ 59—63.
- Tillsyn § 64.

II) Rektors kompetens.

Swensk Författnings-Samling 59/1873. Kontrasign.: G. Wennerberg.

Kongl. Maj:ts nådiga Kungörelse,

angående förändrad lydelse af 16 § i Kongl. Maj:ts förnyade nådiga reglemente för folkskolelärare-seminarierna i riket den 1 December 1865;

Gifwen Stockholms Slott den 2 September 1873.

Wi OSCAR, med Guds Nåde, Sweriges, Norges, Götes och Wendes Konung, göre weterligt: att Wi, efter wederbörandes hörande, funnit godt i nåder förordna, att 16 § i Kongl. reglementet för folkskolelärare-seminarierna i riket den 1 December 1865 skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 16. För att kunna utnännas till seminarii rektor erfordras att hafwa undergått filosofie kandidat-examen och att ega en under föregående pedagogisk verksamhet bepröfwad underwisningsskicklighet. För att kunna utnännas till adjunksbefattning erfordras att hafwa undergått filosofie kandidat-examen eller examen inför teologisk fakultet, och att hafwa med goda witsord under minst ett år tjenstgjort wid offentligt elementarlärowerk eller seminarium, samt att inför det Consistorium, hwarunder seminarium hörer, hafwa aflagt godkändt praktiskt underwisningsprof. Kongl. Maj:t är dock förbehållet att wid förekommande fall från något af dessa wilkor meddela befrielse. . . .

BB) Speciella seminarier.

2) Uppsala.

Reglemente 1842.

A. Oldberg Praktisk Handbok i Pedagogik och Methodik. Sthlm 1843 s. 173—176. Schema mars 1843 aa s. 179—180; jfr 181—182.

Förslag till Reglemente för Folkskollärareseminarium i Upsala.

§ 1. Seminarii ändamål och åligganden.

Folklärareseminarium uti Upsala, i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga Stadga angående folkundervisningen i riket af den 18 Juni 1842, ämnadt att bilda folkskollärare, som skickligt bidra att »dana det uppväxande släktet till christlige och gagnelige samhällsmedlemmar», tillhör

- 1:o Att meddela de i åberopade nådiga Kongl. Stadga, 6 § 1:a mom. föreskrifna insigter jemte praktisk lärareskicklighet åt de personer, hwilka önska att antagas till lärare i folkskolor samt hafwa de egenskaper och förberedande kunskaper, som i samma paragraf äro bestämda.
- 2:o Att gå redan antagne folklärare inom Erkestiftet tillhanda med nödiga upplysningar och råd, för hwilket ändamål folkläraresammankomster böra hwartannat eller hwart tredje år hållas i Upsala, en vecka före höstmaknaden, då tillfälle må wara beredt för de samlade folklärarne att af-lägga de i Kongl. Maj:ts Stadga föreskrifna prof samt erhålla underrättelser om widtagna ändringar i lärosättet, om utkomna ändamålsenliga läroböcker samt i allmänhet om allt sådant, som folkundervisningen tillhör och till dess befrämjande tjena kan. Och bör i öfrigt wid dessa sammankomster alla förehafvanden förnämligast åsyfta, att främja christligt och skickligt nit för barnaundervisningens och uppfostrans heliga sak.

3:o Att mot särskild, billig afgift till seminarii lärare, åt prester och studerande gifwa nödiga anvisningar i den praktiska skicklighet, som för folkskolors skötande eller öfwerinseende befinnes wara af nöden.

§ 2. Seminarii styrelse.

Seminarium står under närmaste styrelse och uppsigt af Stiftets högw. Domkapitel, som bland sig utser en ledamot, hwilken är inrättningens inspektor och alltid är närwarande wid de allmänna slutförhören, äfwensom wid folklärareelevernas afgangsexamen samt tecknar sitt vidi å de betyg, som dem öfwer ådagalagde insigter af seminariiidirektorn meddelas. Dock må inspektionen öfwer den underwisning, som prester och studerande wid seminarium erhålla, tillhöra theologiæ pastoralis professorn wid universitetet eller den han i sitt ställe förordnar.

§ 3. Seminarielärares tillsättande och löneförmåner.

Som folklärareseminarium är förenadt med H. K. H. Hertigens af Upland, Prins Frans Gustaf Oscars folkskola, och således denna skolas 1:ste lärare tillika alltid är seminarii direktor; alltså skall, wid inträffande ledighet, de sökandes kompetens pröfwat af Domkapitlet före tillsättningen, som sedan afgöres af skoldirektionen enligt gifwen föreskrift i 1 kap. 8 § af Kongl. Maj:ts nådiga Stadga för nämnde skola, hwarefter Domkapitlet den utnämnde läraren genom wanlig fullmakt till seminarii direktor förordnar. Lärare i gymnastik och sång tillsättas af skoldirektionen, efter förslag af seminarii inspektor och föreståndare. Och ege föreståndaren, att sig sjelf hos inspektor och direktionen anmäla såsom sökande till endera eller begge af dessa befattningar, som jemwäl åt honom kunna anförtras, så wida han dertill pröfwat fullt skicklig. Seminarii direktor åtnjuter i årlig lön: 300 Rdr Banko, jemte de öfrige meriter, som honom, enligt Kongl. Maj:ts nådiga Stadga, äro förunnade.

Gymnastik- och sånglärare erhålla hwardera årligen i lön: 66 Rdr 32 sk. Banko.

Af dessa löner utfaller hälften wid hwarje termins slut.

§ 4. *Undervisningen.*

Undervisningen bestrides, dels enskildt på särskilda timmar för seminariieleverne i det för ändamålet upplåtne lärorummet uti folkskolans lokal, dels gemensamt med undervisningen för folkskolans lärjungar, efter det schema, som för hvarje termin af seminarii direktor föreslås och af inspektor samt skoldirektionen pröfwat och godkännes.

Undervisningssättet ware ock samma styresmäns bepröfwande understäldt, samt så beskaffadt, att seminariieleverne kunna a) utan onödig tidspilla säkert lära de stycken, som deras blifwande kall tillhöra; b) i samma läroämnen skickligt undervisa barn efter deras olika åldrar och framsteg, samt c) derwid förfara med den lämpa, kärlek, nit och ordning, som hvarje barnalärare owillkorligen tillhör, att undervisningen må främja christlig upplysning och förädling till fromma och gagn, så wäl i allmänhet för samhället som enskildt för lärjungarne sjelfwe.

§ 5. *Seminariielevernas skyldigheter.*

Den, som will i seminarium inskrifwas, bör sig der infinna wid lästerminens början, d. w. s. sist till den 8 Februari eller den 8 September, försedd med intyg från församlingens pastor om ålder, vaccination, kända helsa och tillgångar, christendoms-kunskap, bekanta lynne och fräjd m. m., som seminariistyrelse och direktor böra känna om dem, som i inrättningen intagas. — Seminariielev ware owillkorligen skyldig att ställa sig direktors föreskrifter till efterrättelse i allt, som tillhör ordning och skick inom inrättningen; hvarjemte ostuderade folklärare-elever äfwen stå under direktors ansvariga uppsigt i afseende på sedlighet och förhållande utom skolan. Derföre böra de helst bo tillsammans i de rum, som af direktor dem kunna anwisas, i närheten af skolans lokal. Den, som beträdes med uppstudsighet, osedlighet eller försumlighet, kan, med inspektors wetskap och tillstyrkande efter skedd warning, af direktor från inrättningen skiljas.

För erhållande af fullständigt afgangsbetyg, böra eleverna oafbrutet begagna seminarii undervisning, så länge inspektor och

seminariidirektorn pröfwat nödigt. Och är den kortaste tiden bestämd för ostuderade till 2:ne lästerminer, samt för studerade till 2:ne månader.

§ 6. *Lärotid och ferier.*

Så wäl läseterminer som ferier beräknas alldeles lika med folkskolans enligt 36 och 39 §§ 6:te kap. af skolans stadgar.

§ 7. *Examina och undervisningsprof.*

Examina anställas:

- 1:o Wid terminernas början med de ostuderade, som sig till inskrifning anmält.
- 2:o Wid de tillfällen, då redan antagne skolmästare eller andre wilja aflägga prof på nödige insigter, för att anses skicklige till barnalärare.
- 3:o Wid hvarje läsetermins slut, på samma gång som slut-examina hållas uti folkskolan inför direktionen, samt
- 4:o Särskildt med de ostuderade elever, som anses hafwa fulländat sin kurs och skola från seminarium erhålla witsord.

Och bör inspektor sjelf, eller den han wid inträffande förhinder i sitt ställe förordnar, dessa förhör öfwerwara.

Dessutom afläggas särskilda praktiska undervisningsprof af studerade personer, efter genomgången kurs i seminarium, på lägliga tider, inför theologiæ pastoralis professorn (då han, som derom alltid på förhand underrättas, finner godt att sjelf eller genom ombud wara tillstädes) och seminariilärare samt i närwaro af eleverna.

§ 8. *Seminarii ekonomi samt räkenskaps och protokolls förande.*

Af de till folklärareseminarium anslagne medel disponeras 66 Rdr 32 sk. B:ko till bekostande af nödige materialier; och lemnas hälften deraf, eller 33 Rdr 16 sk. B:ko, förskottswis wid hvarje läsetermins början, till seminariidirektorn, som wid terminernas slut för deras användande redowisar inför inspektor. Öfwer seminarii räkenskaper, inventarier och examensprotokoller före direktorn ordentliga böcker, samt hafwe ansvarig wård om inrättningens samtliga tillhörigheter.

3) Linköping.

Föreskrifter rörande växelundervisning.

Om dem jfr tilläggen med petit å s. 127 o. f.

Waxelundervisningsmethod.

Undervisning i sand efter punkteringsföreskrifter.

1° Till a kommenderas: Punktera a! Sedan barnen tecknat de punkter, som för bokstafven äro utsatta på förskriften, efterses noga att det felaktiga blifver rättadt; hvilket alltid iakttages vid hvarje förekommande öfning.

2° Första punkten längst till höger! 2^{dra} punkten uppå linien! 3^{dje} punkten nedåt! 4de nedpå linien! — Vid hvarje förekommande öfning till kommendering efterses att barnen på samma gång flyttar skrifpinnarna på rätta punkten.

3° 1^{sta} punkten, 2^{dra} punkten, 3^{dje} punkten, 4de punkten. Sedan detta går ledigt commenderas till fortare gång, sålunda: 1, 2, 3, 4.

4° Stick ut a! Alla barnen forma bokstafven genom små punkter, utstuckna något ifrån hvarandra; hvarvid anmärkes, att de skola akta sig att gå för nära till 2^{dra} och 4de korsena.

5° Skrif a! Alla barnen skriva bokstafven efter den gjorda utstickningen och sedan bokstafven blifvit corrigerad omskrifves den flere gånger.

Anm. På samma sätt inöfvas o (ovalen), hvilken öfning bör föregå såsom den allraförsta; dernäst bokstäfverne a, m, s, såsom grundbokstäfver för alla öfriga med undantag af e, s, z.

Wid bokstafvens m skrivande kommenderas, sedan punkterna blifvit utsatta:

1°) 1^{sta} punkten midt i rutan, 2^{dra} punkten uppå linien, 3^{dje} p. nedåt, 4de nedpå linien, 5te uppå linien, 6te nedåt, 7de nedpå linien mitt i korset, 8de uppå linien, 9de nedåt, 10de nedpå linien längst till höger.

2° Första punkten, 2^{dra}, 3^{dje}, 4de, 5te o. s. v.

3° Ett, 2, 3, 4, 5 o. s. v.

4°) Stick ut m! Härvid märkes att man skall gå nära in till 1, 3, 5 och 6 korsen, men något längre ifrån 2^{dra} & 4de.

5°) Skrif m!

Wid bokstafvens s skrivande commenderas, sedan punkterne blifvit utsatta, sålunda:

1°) 1^{sta} punkten midt i rutan, 2^{dra} uppå linien midt i korset, 3^{dra} nedpå linien, 4^{dje} nedåt, 5te längst nedåt, 6te nedpå linien, 7de uppåt längst till venster. Sedan förfares som vid de andra bokstäfverna. Vid skrifningen af / erinras och visas, att bokstafven / formas af en rät linie, som skäres af 2 parallela linier. På samma sätt förfares med alla bokstäfverne och zifferorna.

General-Monitorer — Termin 185...

För första veckan:

1^{sta} Afdelningen

Ordningsman: Törnblom

Läsmonitör: Chryzander

Skrifmonitör: Andersson C. J.

Räkne- och Gårdsmonitör: Sjöberg

Gårdsmonitör: Fredricsson

Husmonitör: Andersson P. A.

För 2^{dra} veckan:

2^{dra} Afdelningen

Ordn. man: Sjöberg Claés

Läsmon.: Rylander

Skrifm.: Andersson F.

Räkne- och Gårdsmonitör: Lagervall

Gårdsmonitör: Bergstrand

Husmonitör: Vougt.

För 3^{dje} veckan:

3^{dje} Afdelningen

Ordn. m.: Petersson

Läsm.: Dahlström

Skrifm.: Vougt Oscar

Räkne- och Gårdsmonitör: Carlsson Oscar

Gårdsmonitör: Carlsson Gustaf

Husm.: Carlsson Axel

För 4de veckan:

4de afdelningen

Ordningsman: Zachrisson

Läsm.: Kanth

Skrifm.: Fridolf

Räkne- och Gårdsmonitör: Gustafson

Gårdsmonitör: Broberg

Husm.: Björkman.

Anm. För 5te veckan, som åter kallas 1^{sta} afdelningen blifva de som 1^{sta} veckan voro monitorer åter igen monitorer, men för att de skola slippa att vara desamma monitorer jemt hvarje gång, så omvexlas de så, att Chryzander som var Läsmönitör 1^{sta} touren nu blifver Ordningsman, Andersson Läsmönitör, Sjöberg Skrifmonitör, Fredricsson Räkne- och Gårdsmonitör, Andersson Gårdsmonitör och Törnblom Husmonitör. Så fortfares i lika omvänd ordning under hela terminen.

Monitörs-Lista för Läse-Klasserna — Termin 185.....

	Klass kl. 9 förmiddagar	
Öfver- General-Monitör	Sjöberg Mälstedt	
	18 Törnblom	
	17 Chryzander	
	16 Andersson	
	15 Söderberg	
	14 Fredricsson	
	13 Andersson P.	
	12 Carlsson	
	11 Rylander	
	10 Widerbäck	
	9 Lagervall	
	8 Bergstrand	
	7 Vougt Otto	Monitörer kl. 11 f. m.
	6 Petersson Frans	klass
	5 Dahlström	18 Vougt Oscar
	4 Vougt Oscar	17 Carlsson Oscar
	3 Carlsson Oscar	16 Carlsson Gustaf
	2 Carlsson Gustaf	15 Carlsson Axel
	1 Carlsson Axel	14 Zachrisson
Stafklassen	Zackrisson	13 Kanth.
Abcd klassen	Kanth.	
	Klass.	klass.
	12 Fridolf	
	11 Gustafsson	Suplean-
	10 Broberg	ter
	9 Björkman	
	8 Haraldsson	
	7 Hessling	klockan
	6 Söderberg	
	5 Andersson Fr.	
	4 Petersson J.	9 förmid-
	3 Petersson Axel	dagen
	2 Ericsson Frans	
	1 Rylander	
Stafkl.	Peterson Hjalmar	
Abcd klass	Davidsson.	

Monitörer för de yngre kl. 9—1/2 11 under läsningen af N. Testamentet med de äldre.

Måndag, Tisdag och Onsdag	Thorsdag, Fredag och Lördag
6 Rehn	6 Jonsson
5 Söderberg	5 Andersson
4 Andersson	4 Johansson
3 Petersson H.	3 Andersson Victor
2 Petersson A.	2 Petersson J.
1 Ericsson Fr.	1 Rylander
Stafkl. Kjellgren C.	Stafkl. Bergström
Abcd klassen Berssell	Abcd kl. Hendell.

Monitörs-Lista för Skrif Klasserna Termin 18. ...

Skrifning på papper Bord	Tisdagar	Thorsdagar och Fredagar.
	4. }	
	3. }	De elevers platser, som äro mest för
	2. }	sig komma, Dessa hafva inga monitörer.
	1. }	
Bänken	7 Örtegren	7 Bersell
d:o	6 Kjellgren	6 Thor
d:o	5 Bergström	5 Modin
d:o	4 Ericsson Fr.	4 Petersson J. M.
d:o	3 Petersson	3 Andersson
Skrifning på tafla.	2 Jonsson P.	2 Jonsson O. V.
	1 Petersson Axel	1 Petersson J. O.
Skrifn. i Sand	1 Andersson	1 Carlsson C. V.
	Supleanter att tillgå.	

Monitörerna undervisa medelst förskrifning för hvarje elev.

Observationer av utgivaren.

Häfte med förenämnda titel på omslagssidan, där det jämväl står antecknat: »Tillhörig C. J. Carlstedt. 1856». På sista sidan i häftet är skrivet följande. »Skrifven på twänne dar i den största brådska af C. J. Carlstedt Södra Wi den 21 Dec. 1856». Av allt att döma hade denne lånat »metoden» hem från Linköpings seminarium för att under jullovet snabbt kopiera den och sända den till en kamrat. (Om motsvarande kopiering vid Visby seminarium jfr Årsböcker nr 29.) I häftet ligger lös den »förskrift» som här återges i foto. Denna och första avdelningen:» Undervisning ... punkteringsföreskrifter» samt flertalet övriga uppgifter äro sällsynt detaljerade; i detaljrikedom sy-

Monitörs-Lista för Räkneklasserna Termin 18....

Räknesätt	klass. Måndag. o Tisdagar	
Reg. de tri	23.	} Undervisas af Läraren sjelf.
Dec. bråk	22.	
Mult. o Division	21	
Subtr. o Addition	20	
Reg. 7de & 8de	19	
Reg. 3, 4, 5, & 6 te	18	
Reg. 1 & 2	17	
Sorter		klass. Thursdag. Fredag.
Mult. & Division	16. Nilsson Claés	16 Rylander
Add. & Subtr.	15 Lagervall	15 Ericsson
Reduktion	14 Vougt Osc.	14 Dahlström
Enkla Tal		
Division m. fl. ziffror	13 Petersson J. M.	13. Chryzander
d ^o med 2 ziffror.	12 Carlsson O.	12 Nicolausen
Division med 1 ziffra	11 Carlsson	11 Vougt Osc.
Multipl. med fl. ziff.	10 Bergström	10 Petersson
d ^o med en ziffra	9 Björkman	9 Kjellgren
Subtraktion	8 Söderberg	8 Hessling
3 ^o Addition	7 Andersson	7 Örtegren
2 ^{dra} d ^o	6 Hendel	6 Carlsson
1 ^{sta} d ^o	5 Jonsson	5 Andersson V.
Tabellklasserne:		
Division	4 Hessling	4 Andersson C. F.
Multiplication	3. Lindgren	3 Nordell
Subtraction	2 Lagergren	2 Lindmark
Addition	1 Andersson	1 Fridolf
Kulklasserne	1. Mårtensson	1. Bersell.

nas de ha få eller inga motsvarigheter i något land. De förstnämnda synas förtjänta av ett speciellt intresse därigenom att det ej synes vara möjligt annat än att de beteckna ett i den tryckta litteraturen om skrivkonstens utveckling jämförelsevis okänt stadium. I källor till dennas svenska historia finnas följande antydningar.

Korta påpekanden om beräknande vägledning medelst punkter etc. ges i *Georg Suell* Elementar-Grunder i Skrifkonsten. Sthlm 1827 t. ex. s. 40, 41: »Lärjungen bör tillhållas att med sitt öga *halfvera* afståndet emellan de lutande linierna, i samma ögonblick det fina streket uppdrages, så att han låter detta sednare sluta intill den hori-

Klass-Indelning, hvarefter hvarje klass framställes till förhör vid Examen.

klass	Fens. till Examen	Namn	Blad i Catech.	Sma blad	Anmärkingar
19.	Hela Catechesen	Fredrikson	5, 18, 29.	12	95.
18.	Till Botpsalmerna	Haraldsson	15.		53.
17	Do	Söderberg	10 5 7 5 14		46
16	Do	Nilsson	8 17 6 12		43
15	Till Hustafan	Petersson	8 5 12		54.
14	Till 5te Hufvudst.	Rylander	24 10 9	8 ^{1/2}	8 ^{1/2}
13.	" 4de d ^o	Lindgren	0 14	43.	43.
12	" 3dje artikeln	Fagerström	11 12	21.	21.
11	" 2dra d ^o	Lagergren	5 0 7 12	28.	28.
10	" 1sta d ^o	Thor	8 3	29	29
9	" 2dra Hufv. st.	Petersson	6 8	9	9
8	" Förklarungen	Liebman	4	16	16
7	" d ^o	Elggren		6.	6.
6					
5					
4	Läsa blott				
3					
2					
1					

[Fortsättning å nästa sida.]

zontala linien just *midt emellan* de lutande linierna, och gör sedan rundningen . . . Det observeras, att det fina streket bör genomskära den fina horisontala linien på skrifbladet, just på det ställe denna sjelf genomskär de lutande linierna.» — I T. A. v. *Mentzer* Planschverk till Kalligrafiska Skrifmetoden finnas ansatser till rutnät (inom bokstäver) samt ledning genom punktering (t. ex. Plansch 3, 9). M:s Afhandling öfver grunderna för Skrifkonsten jemte Kalligrafiska Förskrifter förordades av flera lärare till införande i Vexelundervisnings-

klass	Peus. till Examen	Namn	Blad i Bibl. H.	Summa bl.	Anmärkning.
19.	Hübners Bibl. H.:	Lagerström			Sjuklig
	Hela Bibl. H.				
18	Earths Bibl. Historia:	Lagervall	14	46	
17	Till 4de på Nya T.	Björkman	9	24.	
16	39 på G. T.	Hessling	9	21.	Uppstudsigt
15	35 do	Jonsson	8	20	Stimmar fräckt.
14	32 do	Bersell	6	17	
13	24 do	Modin	5 2 1/2	9 1/2	
12	20 do	Nordell	6	13.	Summat
11	14 på N. T.	Jacobsson	2	11	Haft frossan en half term.
10.	10 på G. T.	Åberg	5	7	
9	Hela Åkerbl. H.	Nyqvist	21	21	
8	14 på G. T.	Envall	6	C.	
7	8 do	Hane	4	4	
6					
5					
4					
3					
2					
	innantill. —				

Ann. När Höstermin är något mera än halftiden bestämmer Läraren huru långt hvar o. en bör hinna till den förestående Examen. —

sällskapets normalskola 1843, enligt avtryck i M:s »Kalligrafiska Skrifmetoden», Sthlm 1846. Törhända är den Carlstedtska avskriften en form av den Mentzerska metoden, vilket ligger så mycket närmare till hands att antaga, som ju båda gällde sandbänken och som man törhända tog lärdomar från Stockholmsseminariet.

De två à tre »metoderna» torde alltså få anses vara ett slags tidiga och trevande föregångare till det bokstavsmått och det rutnät,

Lexbestämning för hvarje klass.

Afdeln.	
1sta	Utgöres af 16de & 15de klasserna till utanläsning i Katechesen och Bibl. Historien vid 1sta genomläsningen t. ex. två tredjedels sida tecknas i Boken: " " C—2/3 sida. Vid 2dra genomläsningen..... " " A—1 1/2 do Vid 3dje " " 3—3 do Vid 4de do " " 4—pensum
2dra	Utgöres af 14, 13 & 12 klasserna. Vid 1sta genomläsningen t. ex. 1/2 sida tecknas i boken: " C—1/2 sida " 2dra " " A—1 sida. " 3dje " 3—2 " " 4de do 4—pensum.
3dje	Utgöres af 11, 10, & 9 klasserna. Vid 1sta genomläsningen t. ex. 1/3 sida tecknas i boken: C.—1/3 sida " 2dra " A—2/3 sida " 3dje " 3—1 1/2 sida " 4de " 4—pensum.
4de	Utgöres af 8de och följande klasserna. Vid 1sta genomläsningen t. ex. 1/4 sida tecknas i bok.: C—1/4 sida " 2dra " A—1/2 sida " 3dje " 3—1 sida " 4de 4—pensum.
Ann.	Vid repetition af hela Examenspensummet gifves till lex lika mycket, som är bestämdt för 3dje genomläsningen. En sida antages upptaga 32 rader, 3/4 = 24, 1/2 = 16 rader, 1/3 = 11 rader och 1/4 = 8 rader.

vilka tillkommo 1882 såsom ett nytt moment i den Pählmanska skrivmetoden. Tydligtvis ha Bröderna Pählman under arbetet med antydda utveckling av deras fars skrivmetod ej känt dessa förelöpare, enär de uppege att deras bokstavsmått betecknar det första försöket att införa huvudstationer och ett intellektuellt moment i skrivundervisningen. Jfr Otto och John M. Pählman Historik öfver Pählmanska Skrifmetoden »Mentor», Sthlm 1904 sid. 2—3; Pählmanska Skrifmetoden för lärare och själfundervisning med därtill hörande Praktiska Föreskrifter, Skrifbok för småskolan, Praktisk Föreskriftsbok och linierade Skrifböcker ... 1882. Jfr detaljanvisningarna i Bröderna Pählman Anvisning till Pählmanska Skrifmetodens begagnande i skolor [Andra uppl.] Stockholm 1887 s. 25—26.

Examens-Katalog vid N. N. Folk-Skola N. N. Term. 18.....

No	Lärjungar	Födde	Intagne	Examinatorns vitsord öfver framstegen i										Frånvarande		Uppförande				Anm.											
				Christendom	Innanläsning	Skrifning	Räkning	Särskilda öfningar				Orsaken dertill	Gångar frånvarande	Seder	Flit	Gångar skicklig	Monitör	Öfverlexer	Skamstreck.												
				Bibl. H.	Cateches	Stafning	Renläsning	Utan Dictering	efter Dictering	På taf-la	Med kulor	Geografi	Svenska Historien	Sv. Grammatiken	Linear-teckning	Naturlära	vitsord Klass	vitsord Klass	vitsord Klass	vitsord Klass	Sjuk	Förhinder	Förfallolöst	9. a a	6 7. 1.	1.	(Haft olyra.) (Ljugit.)				
1.	Peterson A.	24/8 56.	1/6 56.																												
2.	Viderbäck S. A.	13/9 47.	1/5 54.																												

Lärjungarnas antal har under denna förfutna läsetermin utgjordt 128 af hvilka 4 utgått till näringarna, en som bruksbokhållare o. en med döden bortgått, så att under nedskrifne dag 122 varit närvarande. — Vid det i dag hållna förhör hafva alla Lärostycken blifvit genomgångna och nästan alla lärjungarna hafva blifvit förhörda och aflagt

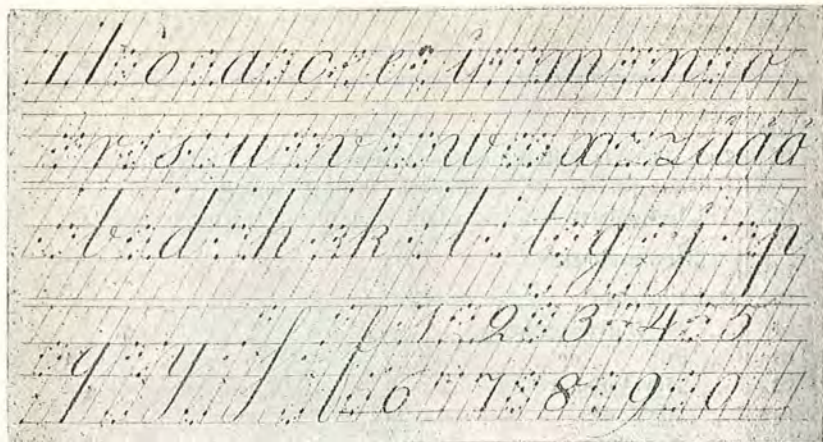
N. N. den 18de —
N. N.
Examinator
Skollärare

Ann. Vid afskrifvandet häraf bör linieras med blyerts emellan vitsord och klass. —

Uppgift till Examen vid N. N. Folkskola 185..... (framläggas vid Examen.)

klass	I Sång.	
19.	Har läst hela Katechesen, jemte Hustafan och Botpsalmerna samt följande psalmer ur psalmboken: 0, 0, 0, Summa 3.	
18.	Till Botpsalmerna, jemte några af de ofvan tecknade psalmerna	
17	} Till botpsalmerne	
16		
15	Till Hustafan	
14	„ 4de Hufvdstycket	
13	„ 3dje do	
12	„ 2dra Artielen	
11	„ 1sta do	
10	„ 2dra Hufvdst.	
9.	„ Sednare taflan	
8	Lilla Catechesen	
	I Bibl. Historien:	
19	Hela Historien	I Geografi:
18	Till 25 på N. T.	
17	„ 12 do	
16	„ 27 på G. T.	Svenska Historien:
15	„ 24 do	
14	„ do do	Naturlära
13	„ 18 do	
12	„ 16 do do	Gymnastik.
11	„ 12 do	
10	„ do do	
9.	„ 8 do	

Under sjelfva examen kan man gifva eleverne en lekqvart, under hvilken tid profsidorna granskas.
o Gossar hafva skrifvit på skiffertaflor o de yngre i sand.
I Räkning har högsta klassen inöfvat till och med — — — —
o gossar, hvilkas namn i Catalogen finnas understrukna hafva utmärkt sig, såsom skickliga generalmonitörer.
De immatriculerade lärjungarnas antal har under denna termin uppgått till 128, nu närvarande 122.
Nästa termin börjar den 18....
Ann. Vid en elevs afgang från skolan efterfrågas, hvilka böcker han till läns haft ur skolans Bibliothek.

Inventerings Längd, hvarefter inventering bör anställas hvarje lördagseft-m. efter den af- och tillträdande ordningsmannen, under Lärarens tillsyn.

På Katedern:

Nya Testamentet af Lisco 0 exemplar
Summan af Bibeln af Egnell 0 exemplar.

Bänk		Bjertspennar	Förskrifter	Skifvertador	Blekhorn	Linnealer
1.	Sandbänken		5			
1.	Skrifbänken		9	9		
2	do		9	9		
3	do		9	9		
4.	do		9	9	4	2
5.	do	2	9	9	4	2
6.	do	2	9	9	4	2
7	do	2	9	9	4	2
<i>Borden:</i>						
1	"	1	6		2	2
2	"	1	6		2	2
3	"	1	6		2	2
4	"	1	6		2	2
Summa		12	92	63	24	16

Vid Catedern skall finnas 2^{ne} griffeltaflor för att uppteckna öfver leyer och skamklasser, samt en för uppteckning af stimmare.

Monitörs-Käppar i

klass		Antal
1.	Kulklassen	1
1.	Läsklassen	1
2	do	1.
3.	do	1.
4	do	1
5	do	1.
6	do	1.
7	do	1.
8	do	1.
Summa		10.
<i>Räknetabeller:</i>		
	Storheters mått och deras förvandling	1.
	Större sorters förvandling till mindre.....	1.
	Mindre do do större	2.
	Addition i sorter	4.
	Subtraction do	4.
	Multiplication	4.
	Division do	4.
	Bråk, Regeln 1 ^{sta} och 2 ^{dra}	1.
	do do 3, 4, 5, 6 ^{te}	1.
	do do 7 & 8 ^{de}	1.
	Addition } i Bråk	4
	Subtraction }	4
	Multiplication }	4
	Division }	4.
Summa		39.

Seminarieeleven C. har försett förskriftens baksida med anteckningen »Tillhörig C. J. Carlstedt. Kostar 32 sk. Banco lika med 100 öre Nya myntet».

Tydiligen till följd av den förenämnda brådskan har avskrivaren skrivit fel åtminstone dels på födelseåret å den förste eleven i Examens Katalogen (född senare än och på samma år som inskriven!), dels på antalet Monitörs-Käppar.

Om avskrivaren, sedermera läraren i Hallingeberg, jfr. Årsböcker i svensk undervisningshistoria n:r 38 s. 65-68; Sv. Ltdg 1934 sid. 913 (med foto). Hans son, Josef Paulinus Carlstedt, även han senare lärare i Hallingeberg, innehar manuskripten.

Hufvudräkning för Quatuor species i Enkla Tal.

100.	101.	102.	103.	104.	105.	106.	107.	108.	109.
90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.	98.	99.
80.	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89.
70.	71.	72.	73.	74.	75.	76.	77.	78.	79.
60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.	69.
50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.
40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.
30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.
20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.

Förklaring:

1° När ett gifvet begynnelsetal t. ex. 9 ökas med efter hand skeende tillökning af 9, kan gången på taflan utvisas derigenom, att man går, än öfver en, än öfver 9 quadrater; emedan 9 är den första innehållsziffran från höger och den 9 ifrån venster räknadt.

2° Ökas ett tal med 8, så går man än öfver 2, än öfver 8 quadrater, emedan 8 är den 2^{dra} innehållsziffran från höger och den 8de från venster. —

På samma sätt (och af dylik orsak) förfares med alla de öfriga ziffrorna.

1°) enhets ziffror. 2°) tvåziffriga tal, hvilkas enhetsziffror sluta på 0.

Addition. 1^{sta} Öfningen.

1° Inläres de nio innehållsziffrorna, hvarefter de uppräknas, t. ex. en enhet eller 1., Två enheter eller 2 o. s. v.

2° Visas huru tiorna tecknas, och med exempel förklara deras värde och orsaken dertill t. ex. En etta med nolla till höger om sig gäller för 10, emedan en ziffra, som står till venster om en annan har 10 gånger högre värde, än den som står bredvid henne till höger.

3° Uppräknas tiotal till hundradetal: t. ex. En tia eller 10. Två tior eller 20 o. s. v. — Man visar på taflan, huru de särskildta tiorna tecknas. —

4° Sammanlägges ett tiotal och ett enhetstal: t. ex. En tia och ett, en tia och ett är 11. En tia och 2, en tia och 2 är 12. En tia och 3, en tia och tre är 13 o. s. v.

5° Inöfvas enhetstalen till hundratalen efter den vanliga benämningen neml. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. o. s. v.

2 Öfningen.

1° Ett gifvet begynnelsetal t. ex. 9 ökas med efter hand skeende tillökning af ett annat tal t. ex. 9. Sålunda: 9 och 9 är 18, 18 och 9 är 27, 27 och 9 är 36, 36 och 9 är 45 o. s. v.

2° Sammanlägges 2^{ne} tvåziffriga tal, hvilkas enhetsziffror slutar på noll t. ex. 40 och 50 är 90. Proba! 4 tior och 5 tior är lika med 9 tior. Noll enheter och 0 enheter är 0 enheter, 9 tior och 0 enheter är 90.

3° Sammanlägges 2^{ne} tvåziffriga tal, hvilkas enhetsziffror tillsammans utgöra mindre än 10, t. ex. 32 och 47 är lika med 79. Proba! 3 tior och 4 tior är 7 tior, 2 enheter och 7 enheter är 9 enheter, 7 tior och 9 enheter är tillsammans 79.

4° Tal lägges tillsammans, hvilkas enhetsziffror tillsammans utgöra 10 t. ex. 45 och 55 är lika med 100. Proba! 4 till 5 tior är 9 tior 5 enheter och 5 enheter är 10 enheter eller en tia, således 10 tior eller 100.

5° Tal sammanlägges, hvilkas enhetsziffror öfverstiga tio t. ex. 55 & 49 är lika med 104. Proba! (55 & 40 = 95 + 9 = 104) 5 tior och 4 tior är 9 tior, 5 enheter och 9 enheter är en tia och 4 enheter, således tillsammans 10 tior och 4 enheter är lika med 104.

Subtraction:

1° Subtrahera ett enhetstal ifrån ett annat enhetstal, dock större än det förra (eller Subtrahenden) t. ex. 9—7 (9 minus 7) rest 2. Proba! 2 och 7 är 9.

2° Subtrahera ett tiotal ifrån ett annat tiotal t. ex. 60—20 rest 40. Proba! 0 enheter ifrån 0 enheter rest 0 enheter, 2 tior ifrån 6 tior rest 4 tior och 0 enheter är 40.

3° Ett gifvet begynnelsetal t. ex. 100 minskas med efterhand skeende fråndragning af ett annat tal t. ex. 8. Sålunda: 100—8 är 92—8 är 84 o. s. v. Obs. Gången på taflan — (Se förklaring för hufvudräkningen.)

4° Subtrahera ett tvåziffrigt tal ifrån ett annat tvåziffrigt tal, hvilkas enhetsziffror äro lika stora t. ex. 65—55 rest 10. Proba! 5 tior ifrån 6 tior rest en tia, 5 enheter ifrån 5 enheter rest 0 enheter. Således rest en tia och 0 enheter eller 10.

5° Subtrahera ett tvåziffrigt tal ifrån ett annat tvåziffrigt tal, uti hvilka minuendens enhetsziffra är större än Subtrahendens t. ex. 69—45 rest 24. Proba! 4 tior ifrån 6 tior rest 2 tior, 5 enheter ifrån 9 enheter rest 4 enheter. Således rest två tior och 4 enheter eller 24.

6° Subtrahera ett tvåziffrigt tal ifrån ett annat tvåziffrigt tal, uti hvilka minuendens enhetsziffra är mindre än Subtrahendens t. ex. 64—36 rest 28. Proba! 6 enheter ifrån 4 enheter kan jag icke, utan måste låna en tia. Således: rest 2 tior och 8 enheter eller 28.

Multiplication

1° Multiplicera ett enhetstal med ett annat enhetstal t. ex. 3×5 är lika med 15. Proba! (Man visar med kulor att 3 femmor är 15 sålunda: $\overset{1}{\bullet} \overset{2}{\bullet} \overset{3}{\bullet} \overset{4}{\bullet} \overset{5}{\bullet} - \overset{6}{\bullet} \overset{7}{\bullet} \overset{8}{\bullet} \overset{9}{\bullet} \overset{10}{\bullet} - \overset{11}{\bullet} \overset{12}{\bullet} \overset{13}{\bullet} \overset{14}{\bullet} \overset{15}{\bullet} = 15$.)

2° Multiplicera ett tiotal med ett enhetstal t. ex. 5×30 är 150. Proba! 5×3 tior är 15 tior och produkten ökad med den nollan den ena factoren eger, så blir den 150.

3° Multiplicera ett tiotal med ett annat tiotal t. ex. 40×90 är lika med 3,600. Proba! 4×9 tior är 36 tior, så tillskrifves lika många nollor, som factorerna hafva gemensamt, då blir produkten 3,600.

4° Multiplicera ett tiotal jemte enhetstal med ett enhetstal t. ex. 25×5 är 125. Proba! 5×2 tior är 10 tior eller hundrade 5×5 enheter är 2 tior och 5 enheter, 10 tior och två tior är 12 tior, 12 tior och 5 enheter är 125.

5° Multiplicera ett tiotal jemte enhetstal med ett annat tiotal t. ex. 48×20 är 960. Proba! 48×2 är 96 och denna produkt ökad med den nolla den ena faktorn äger blifver 960.

6° Multiplicera ett tiotal jemte enhetstal med ett annat tiotal och enhetstal t. ex. 24×15 är 360. Proba! 24×10 är 240. 5×20 är 100. 240+100+20 är lika med 360.

Regeln: Multiplicera först hela multiplicanden med multiplicatorns tiotal, dernäst multiplicandens enhetstal med multiplicatorns enhetstal. Addera slutligen alla produkterna tillsammans till en produkt.

$$\text{Operation: } \begin{array}{r} 24 \quad - \quad 20 \quad - \quad 4 \\ \times 10 \quad \times 5 \quad \times 5 \\ \hline 240 + 100 + 20 = 360. \end{array}$$

Division

1° Dividera ett enhetstal med ett annat enhetstal t. ex. 4:1 lika med 1/4., 1:5=1/5, 6 uti 1 eller 1:6=1/6 o. s. v.

Ettan tages aldrig till Divisor, emedan den hvarken Multiplicerar eller Dividerar.

2° Dividera ett tiotal med ett enhetstal, som går jemnt upp i det förra. Derefter ökas dividenden efterhand med ett och divideras hvarje gång med samma divisor t. ex. 30:6=5. Proba! 5×6 är 30., 31:6=5 1/6. Proba! 5×6=30, 31—30 rest 1, således 5 1/6.

3° Dividera ett tiotal med ett annat tiotal t. ex. 60:30=2 ggr. 50 uti 60 kan man 1 1/5 gång.

Reg.: Afskär lika många nollor i Divisor och Dividenden; verkställ sedan Division som 1 mom. utvisar.

Tillägg: Då man börjar hufvudräkning med Division, så tages först 4 eller 2 till Divisor och ett till Dividend. — Tages 2 till Divisor, så får man aldrig taga större än 19 till Dividend. Tages 3 till Divisor, så får man aldrig taga högre än 29 till Dividend. Tages 4, så är det högsta 39. 5 till dividend, högsta 49. 6. 59. 7. 69. 8. 79 o. s. v.

Wid Additionsklassen med kulor skall finnas en sträng, 1 1/4 aln. lång och på densamma skall finnas minst 30 kulor, hvarannan tia af olika färg t. ex. svarta och bruna. Vid Subtrak-

Lections Tabell (begagnad i Ljungstedtska friskolan 1855—1857).

Dagar.	F ö r m i d d a g a r .				E f t e r m i d d a g a r .		
	kl. 8—9.	9—10.	10—11.	11—12.	2—3.	3—4.	4—5.
Måndag	Bön, Choral-sång och Upprop.	Bibelläsning och Utanläsning i Bibliska Historien samt stafning med de yngre.			Skrif-Öfning	Arithmetik	Gymnastik.
Tisdag	Do	Bibelläsning och utanläsning i Katechesen samt stafning med de yngre.		Innanläsning i Psalmbok m. m. samt till sist stafning.	do	do	do
Onsdag	Bön, upprop, bibel-läsning, utanläsning i Catechesen och stafning med de yngre.		Rätt-skrifning o. Stafning				
Thorsdag	L i k a m e d M å n d a g				L i k a m e d M å n d a g .		
Fredag	L i k a m e d T i s d a g				Skriföfning	Arithmetik	Gymnastik
Lördag	Böckers ut- och inlemnan-de åt barnen ur skolans Bibliothek	Bön, upprop och Bibelläsning, utantill i Catechesen och stafning med de yngre		Hufvud-räkning.			

tionsklassen en lika lång sträng med lika många kulor på. Vid Multiplicationsklassen en sträng 2 1/2 alnar lång med 60 kulor. Vid Divisionsklassen en sträng 3 alnar lång med 90 kulor uppå. *Undervisningens gång*, vid Ljungstedtska friskolan för hvarje dag och timma.

Måndagar: Klockan precis 8 på morgonen göres bön, hvar-efter, sedan Seminaristerna äro uppropade, företagas sångöfning till kl. 9 då barnen uppropas. Derefter gifves en lekqvart åt alla barnen. Då den är förliden inringas de, då hvar och en in-tager sin plats, efter uppgjord bänkindelning. Gossarne i 19de klassen intaga hvar och en sin plats i Södra salen. Sedan allt är tyst och böckerne utdelade företages innanläsning i de böcker Lec-tionstabellen utvisar tills kl. 1/2 11, då 19de klassen inkomma för att vara monitörer för gossarne i St. salen i Bibl. H. s utan-läsning, hvilken öfning får lof att vara gjord till kl. slagit 11. Der-efter uppskrifver Läraren i katalogen alla dem hvilka haft öfver-lexer och alla dem som icke kunnat sina lexis (skamklasserna); derom får läraren underrättelse af ordningsmannen, som under tiden då lexis upplästes gått omkring, för att efterhöra och anteckna detta. Alla barnen få då gå hem; utom skamklasserna som stanna kvar i Norra salen tills de kunna sina lexis. De efterses af en dertill af läraren förordnad gosse, hvilken förhörer dem då de kunna och angifver detta för läraren som då genast hemförlofvar dem. Dock må skamklassen icke få sitta längre än till kl. 1. På eftermiddagen företages skrifning emellan kl. 2 och 3; emellan 3 och 4 Räkning och emellan 4 & 5 Gymnastik. —

Anm. Kl. 3 gifves en kvart. (Före qvarten uppropas räkne-monitörerne.)

Tisdagar: Lika med måndagar; endast när kl. är slagen 10, så förklaras Chatechesen till kl. 1/2 11, då barnen läsa upp sina lexis i Catechesen. Sedan gifves en kvart. Efter qvarten intaga gossarne hvar sina platser i hvar sin cirkel der de skola läsa innantill för monitörerne i Bibl. H., psalmboken, Cnattingii Läse-bok och Krumachers Bibelcateches tills kl. blir 3/4 12, då stafning företagas i de lägre klasserna tills kl. slagit 12, då det gifves middagslof till 2. Med Skamklasserna förfares alltid hvarje dag lika, men ordningsman för dem ombytas för hvarje dag. *Obs.*

Ingen får se efter skamklasserne som sjelf varit i skamklass. —
 På eftermiddagen förfares lika med måndagen. —

Onsdagar: Kl. 8 göres bön. Derefter företagas inga sång-
 öfningar, utan upprop sker straxt efter bön. Vid samma tillfälle
 uppropas äfven monitörerne som skola under tiden till kl. 9 för-
 höra och läsa innantill med de yngre. Efter skedt upprop före-
 tages i St. salen innanläsning i Nya Testamentet tills kl. slagit 9.
 Från kl. 9 till $\frac{1}{2}$ 10 förklaras Catechesen. Från $\frac{1}{2}$ 10 till 10
 Uppläses lexerne i Catechesen. Från kl. 10 till 11 Rättstafnings-
 öfningar. Kl. 10 gifves en lekqvart. Kl. 11 hemförlofvas barnen
 för hela dagen.

Thorsdagar: Öfningarne då vid samma tid äro lika aldeles
 med Måndagar.

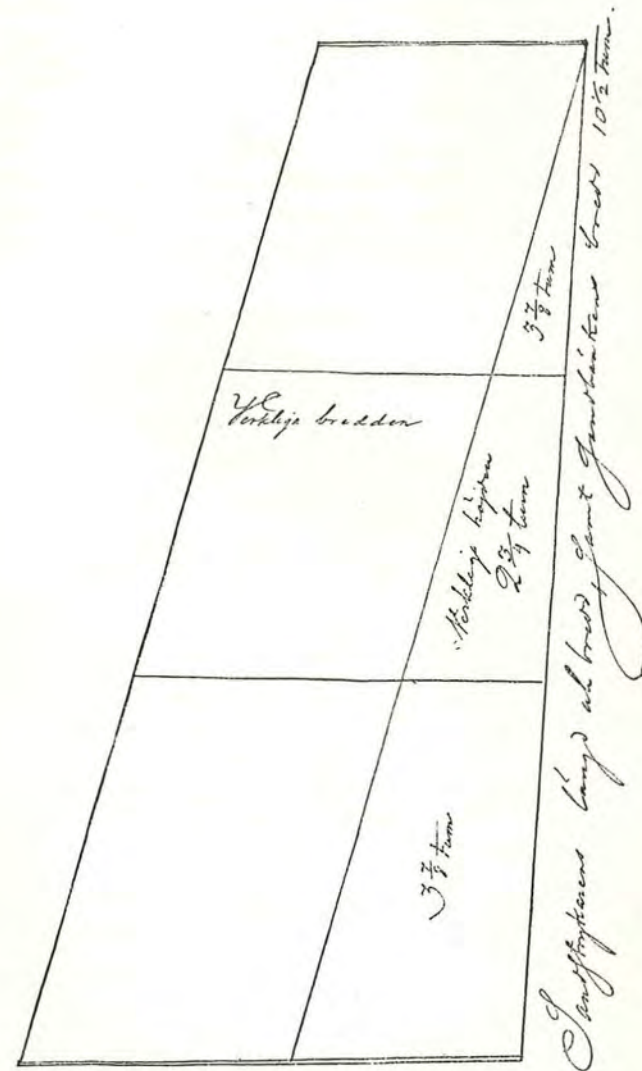
Fredagar: Lika med Tisdagar; utom emellan 11 och 12
 hafva barnen lof.

Lördagarne: Lika med Onsdagarne; utom att emellan 11
 och 12 hafva de icke lof, utan då anställes hufwudräkning, en-
 ligt Lect. Tabellen

Tabell för grifflars ut- och intagning; ritad på Griffellafta.

Bänken	Antal grifflar
1sta	6
2dra	8
3dje	7
4de	6
5te	5
6te	6
7de	6
8de	6
9de	6.

Sand-Banken

4) Lund.

Kompositören Otto Lindblads betyg i praktisk folkskollärareexamen.

KB O. Lindblads Biographica I. 1. 16.

Där finns även hans åderlåtnings- och vaccinationsbetyg av ^{20/12} 1845, utfärdat av Alex. Hartelius, med. L. Chir. M. [sigill] — allt tydligtvis för ansökan till klockaretjänsten i Mellby. Hans akademiska betyg finnas där ock.

Philosophie Magistern Otto Lindblad, som i härvarande allmänna Barnskola öfvervarit läroöfningarna och deltagit i undervisningen, har med afseende på insigten uti och tillämpningen af Wexelundervisningsmetoden gjort sig förtjent af vitsordet: *Berömlig*; hvilket härmed till bevis meddelas.

Lund d. 15 Dec. 1845.

P. Eklund

Seminarii Föreståndare.

[Sigill]

b) Dispensärenden 1846.

aa) I fallet E. Rosenquist.

aaa) Dispensansökan och betyg.

RA Ecclesiastikexp. handl. 6 febr. 1846. Bilagor till Domkapitlets i Lund underdåniga skr. 1846 ^{21/1}. Å huvudbilagan, E. Rosenquists underdåniga ansökan, finnes följande tillskrivet: »Ink. d. 9 Dec. 1845. Kongl. Maj:t vill häröfver i nåder inhemta underdånigt utlåtande af Consistorium Ecclesiasticum i Lund. Stockholm som ofvan. På nådigste befallning. F. O. Silfverstolpe. — Ink. d. 16 Dec. 1845. Exhib. d. 17 ejusdem. d:o d. 21 Jan. 1846.» Acten 1846 ^{9/2} finnes h. 1. och är avtryckt i Lunds stift Tidn. 1846 nr 7. — Om domkapitlets tillstyrkan och farhåga (hoc Ceo) jfr härnedan i kungl. brevet.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Undertecknad, som sedan år 1836 varit tjänstgörande lärare wid flere efter wexelundervisningsmetoden inrättade större skolor, och öfver insigter och lärogåfwor erhållit de betyg, dem bilagde handlingar utvisa, vågar härmed i djupaste underdånighet bönfälla om nådig tillåtelse, att anses Competent till sö-

kande af såväl Skollärare som Klockare beställningar, ehuru jag icke varit i tillfälle undergå det prof, hwilket i Kongl. Maj:ts nådiga Stadga af den 18:de Juni 1842 angående Folkundervisningen i Riket föreskrifwes. Efter en flerårig, icke ofördelaktigt witsordad, sysslosättning med de ämnen, hvaröfwer i nämde prof bör examineras, och sedan jag såväl en gång blifwit i dem af dåwarande wederbörlig Auctoritet förhörd, som äfwen deri åtnjutit den grundläggning, hvilken uti Trivial skolan i Christianstad kan påräknas; torde det nådigst tillåtas mig försäkra, att profwet i sig sjelf icke för mig innebär någon betänkelighet. Men då jag, för winnande af lifsbergning åt mig, hustru och barn varit nödsakad med Skollärarebefattningen för ena Organistbeställningen härstädes, och min frånvaro i Lund således skulle medföra nödvändigheten att aflöna en a två Vicarier och det måhända under twänne terminer wid Seminarium, samt derjemte hålla hushåll på twänne ställen; blifwe kostnaderne, för mig som wid båda tjänsterne har i ordinarie lön 6 Tunnor säd och 71 Riksdaler 32 skillingar i penningar, så dryga, att föga utsigt wore, det jag någonsin skulle kunna inställa mig till ett förhör, af hvilket dock, med mindre Eders Kongl. Maj:ts nåd träder emällan, all min utsigt till framtida befördran beror. Då nu för barnundervisningens ändamålsenliga bestridande, enligt Pastors intyg. L:a B. en curs på Seminarium icke synes oundgängeligen nödwändig, wärdes Eders Kongl. Maj:t icke onådigt upptaga, att jag djerfwes utbedja mig en befrielse, den andra lära erhållit, och af hvilken, hvad mig beträffar, något missbruk icke gerna kan komma i fråga; men, i bästa fallet, en skuldsättning besparas, så mycket tyngre, som den möjligen skulle få anses hafwa kunnat, utan skada, undvikas.

Med djupaste undersätlig wördnad, trohet och nit framhärdar
Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

Allerunderdånigste och troppligtigste undersäte

E. Rosenquist.

Tommarp den 18:de Nowember 1845.

Afskrifter.

Directionen och Läraren wid Christianstads Stads Allmänna

Barn Schola intyga härmedelst, att t. f. Scholläraren Herr E. Rosenquist, som någon tid af innewarande Höst Termin öfverwarit Lectionerna i Scholan, för att inhämta Wexelundervisningsmetoden, wid i dag med honom anställd examen och profläsning wisat sig äga Godkänd kännedom i detta undervisningssätt, samt Godkänd skicklighet, att i större Scholor derefter underwisa.
Christianstad den 29 November 1836.

J. J. Thomæus

Directionens Ordförande och Scholans Inspector.

P. J. Böklin. Bergholtz.

H. G. Vogt. A. F. Ericson.

L. Feuk Scholans Lärare.

Lancaster Läraren E. Rosenquist, som under större delen af Høstterminen 1836 förestått Militär Lancaster Scholan härstädes, lemnas det witsord att han icke allenast för egen del ådagalaggt berömlig insigt i undervisningsmetoden, utan ock med flit och drift skött undervisningen så att barnens framsteg kunnat witsordas såsom tillfredsställande.

Christianstad den 30 December 1836.

På Directionens wägnar
von Arbin

Chr. Osn. Angeldorff
t. f. Reg. Pastor.

Att t. f. Skolläraren Herr E. Rosenquist, som med Directionens medgifwande större delen af Vårterminen 1837 biträdde vid undervisningen i Hertig Carls Barnskola i Christianstad samt dessutom särskildt meddelade undervisning i sång, fullgjorde dessa uppdrag med berömvärdt nit och förut erkänd skicklighet, warder härmedelst intygadt af

Lund den 16:de Februari 1838

L. Feuk

Lärare vid Hertig Carls Barn-skola i Christianstad.

Skolläraren E. Rosenquist, som förestått Kongl. Wendes Artilleris Lancaster Schola, under sistlidne Läs-termin, hafwer på ett driftigt och berömligt sätt utfört sina åligganden i anseende till Elevernas handledning, hwarjämte han gjort sig känd för ett stadgadt och ordentligt uppförande. Attesterar, Christianstad den 18 December 1837.

G. S. Gahm

Rgm:ts Pastor och Inspector Scholæ

Skolläraren Eric Rosenquist, som wid åtskilliga tillfällen, och senast under större delen af sistförflutna Vårtermin biträdt wid undervisningen i allmänna Barnskolan härstädes, har begärt mitt intyg öfwer sin tjenstgöring; och då han, jemte tillförlitlig kännedom om undervisningssättet wisat sorgfällig flit och trohet i utöfningen af sina åligganden, har jag detta hans förhållande bort rättwisligen witsorda.

Christianstad den 19:de Juni 1839.

P. J. Böklin

v. Ordförande i Skol-Directionen

Afskrift.

Skol-Ynglingen Eric Rosenquist, som anmäلت sig vilja från Lärowerket afgå, har under den tid 2 år, som han bevisat Lärdomsskolan härstädes, ådagalagt godkänd flit i sitt yrke, samt i sitt uppförande goda och stadgade seder; hvarföre han hos Enhvar, på hvilken hans framtid beror, till det bästa recommenderas. Christianstad den 8 Februarii 1836.

P. J. Böklin

Rector Scholæ.

L:a B.

Orgelnisten och Skolläraren Erik Rosenquist, som sedan 1839 förestått den efter wexel-undervisnings metoden inrättade folkskolan i Tommarp, lemnas härigenom det sanningsenliga intyg, att han, under utöfvandet af denna sin lärare befattning, handledt en talrik ungdom i alla de stycken, dem den Kongl. Skol-Lagen af 1842 påbjuder, med undantag endast af Geometri och Linear teckning jemte Gymnastik, öfwer hvilka ämnen ännu icke i skolan hunnit undervisas: och har han derved ådagalagt den insigt och skicklighet, att jag, på grund af den kännedom en flerårig Inspection i detta hänseende mig lemnat, och ledd af den bekantskap med folkundervisningen, jag både hemma och i Grannriket mig förvärfvat, anser mig kunna tryggt anbefalla honom till den nådiga befrielse från deltagande i Seminarii öfningarne i Lund, hwarom han tillkännagifwit sig emna i underdånighet göra ansökan. Gladsax den 12 Nov. 1845.

J Falck

Församlingens Pastor.

bbb) Avslag.

RA Ecclesiastikexp. registratur 1846 ⁶/₁₂.

Till Consistorium Ecclesiasticum i Lund, ang:de Skolmästarne Rosenquists och Nilssons ansökningar om befrielse från examen wid Folkskole Lärare Seminarium.

OSCAR etc. Hos Oss hafva Skolmästaren uti Tomarps församling af Lunds Stift E. Rosenquist och Skolmästaren i Ramdala församling af samma Stift N. Nilsson, hvar för sig, und:st anhållit att, utan undergående af den i Nådiga Stadgan om folkundervisningen i Riket den 18 Junii 1842 föreskrifna examen vid Folkskole Lärare Seminarium, få anses competente till lediga Folkskolelärare beställningar; till stöd hvarför sökanderne, under åberopande af bifogade betyg, andragit, att de, innan berörda Nådiga Stadga utfärdades, aflagt godkända prof uti erforderliga kunskapsämnen och derefter i flere år förestått större Wexelundervisningsskolor, samt att deras inskränkta tillgångar icke medgäfvit dem, som hade hustru och barn att försörja, att wistas vid Seminarium och under tiden aflöna Vicarier till bestridande af deras nu innehafvande beställningar: deröfver I infordrade underd. utlåtanden afgifvit, med anförande, att, efter inhemtad kännedom om de kunskaps- och tjenstgöringsbetyg, hvarpå sökanderne grundat sin underd. anhållan, I, beträffande deras personer och vitsordade insigter, till följd af hwilka skolmästarebefattning syntes kunna, utan fara, åt dem anförtros, icke hysten några betänkligheter att till ifrågawarande ansökningar tillstyrka Nådigt bifall; hwaremot, i afseende på principen att från sådan examen, som uti Nådiga Stadgan om Folkundervisningen föreskrifves, lemna dispence, I icke kunden undertrycka den farhåga, att WI för framtiden skulle blifva med en mängd dylika ansökningar beswärade.

WI hafve detta ärende uti Nådigt öfverwägan tagit, och derwid icke funnit skäl utsträcka den af sökanderne begärda befrielse från undergåendet af examen vid FolkskoleLärare Seminarium utöfver den i 3:dje Mom. 1 § af Nådiga Stadgan om Folkundervisningen i Riket medgifna rättighet för redan antagne Folkskolelärare att kunna af församlingarne bibehållas vid sina innehafvande Lärarebeställningar. Hvilket WI Eder till underd. efterrättelse och sökandernes förståndigande härigenom meddele . . . befallande etc.

bb) Maria Månssons [=Anna Åfelts] betyg, motigheter och kompetensförklaring.

[aaa)–bbb)] RA Ecclesiastikdepartementets handlingar ⁹/₁₈ 1846.

aaa) Ansökan. Med bilagor.

Senare är tillskrivet: Ink. d. 8 Julii 1846. — Kongl. Maj:t vill häröfver i nåder inhemta underdånigt yttrande af Consistorium Ecclesiasticum i Lund. Stockholm som ofvan På nådigste befallning Nils af Zellén. — Ink. den 14 Julii 1846. 710. Exhib. den 15 ejusdem. 486.

Jfr Årsböcker i svensk undervisningshistoria nr 29; Bang-Hall Uppf. hist. 1931 s. 178.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Undertecknade fattiga Piga, som genom värk blifvit skadad i högra knäet och således till vanligt arbete är oförmögen, har i 12 års tid oafbrutet undervisat barn i Ströö Socken, deraf först 8 1/2 år i ambulatorisk skola och derefter 3 1/2 år i fast skola på det sätt och med den bildning som i underdånighet bifogade bevis vitsorda.

Till följe af 1842 års Nådiga Skolstadga skulle jag snart nödgas lemna denna befattning, och dermed den lilla utkomst jag hittills kunnat bereda mig, alldenstund jag icke undergått Examen på det ställe nämnde Nådiga Stadga föreskrifver. Det är af denna orsak jag Underdånigst bönfaller om tillstånd att vid Lunds Skollärare Seminarium få undergå den föreskrifne Examen, efter att hafva derstädes deltagit i undervisningen.

Med all Undersätelig Nit och Trohet framhärda

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts Tropligtigste Undersäte

Maria Måns Dotter.

Christianstad och Ströö den 15 Juni 1846.

Afskrifter.

Flickan Maria Måns dotter från Ströö, som under 5 månaders tid begagnat undervisningen vid Högre Vexelundervisningsskolan i Winslöfs Prestgård, har under denna tid genomgått följande läroämnen:

Anteckningar i Fäderneslandets Häfder.

af Hartmans Geografie: det fysiska af Werldsdelarna, jemte Sverige och Norge.

Arithmetik: 1:sta Cursen af Junkers Tabeller, samt Quattuor Species i Bråk.

Calligrafi: Större och mindre stil.

I ofvanstående ämnen har hon visat goda framsteg och en berömlig flit, äfvensom hon under skoltiden ådagalaggt ett berömligt uppförande.

Winslöf den 18:de December 1837.

E. L. Lindergren.

Att Skollärarinnan Maria Månsdotter från Ströö församling, som under innevarande hösttermin öfvervarit undervisningen i Barn-skolan härstädes, för att såväl erhålla undervisning i skolans särskilda läroämnen, som taga kännedom af Vexelundervisningsmetoden, vid i dag med henne af oss anställdt förhör visat sig äga goda och tillförlitliga insigter både i Skolans läroämnen och Vexelundervisningsmetoden samt berömvärd skicklighet att derefter undervisa, intyga

Christianstad den 11. Oktober 1841.

P; J Böklin.

L; Feuk.

Skolans Lärare

Likheten med Originalerna intyga:

J. Westerberg

J. P. Astrand.

Pastors Adjunkt.

Skolmästarinnan Maria Månsdotter, född den 21 februari 1816, har i tolf års tid, först i ambulatorisk och sedan, från början af år 1843, efter behörigt antagande varit barnalärarinna i Strö Socken och i denna befattning med berömlig skicklighet, samvetsgrannt nit och ett för barnaundervisningen passande lynne städse förenat en hedrande vandel och derigenom vunnit så väl Församlingens som SkolStyrelsens bifall och förtroende; hvilket på begäran, intygas af
Färlöf den 13 Juni 1846.

J. Chr. Tharsell

P. I.

bbb) Domkapitlets avstyrkan av den «omyndigas och oansvarigas» begäran.

Senare är tillskrivet: Ink. d. 21 Julii 1846. 1846 den 6 Aug. anm. inför Kongl. Regeringen. Exp. Bref till Consistorium Eccles. i Lund och Resolution för sökanden.

Stormächtigste Allernädigste Konung!

Eders Kongl. Maj:st har i Nåder velat inhemta Consistorii underdåniga yttrande öfver Barnlärarinnan inom Ströö socken Maria Månsdotters underdåniga ansökning om Nådigt tillstånd att vid Folkskolelärare-Seminarium härstädes få undergå föreskrifven Skolmästare Examen och får Consistorium med handlingarnes återställande i underdånighet härvid anföra:

Sökanden Maria Månsdotters afsigt med sin här ifrågavarande underdåniga anhållan är, såsom hon sjelf uppgifver, den att efter och på grund af den undergångna skolmästareexamen få bibehålla den befattning såsom lärarinna vid fast skola, som hon nu inom Ströö socken innehar, således med de förbindelser och det ansvar, som Folkundervisnings-Statgan i Nåder för en Skolmästare föreskrifver. Ehuru Consistorium icke vill neka att äfven den undervisning, som ett fruntimmer är i tillfälle åstadkomma och bibringa, kan vara ändamålsenlig isynnerhet för flickor, och att här ifrågavarande person, att döma efter de vitsord hon hittills undfått, äfven skulle kunna klanderfritt förestå en folkskola. förete sig likväl flere omständigheter, som göra det betänkligt för Consistorium att till den underdåniga ansökan tillstyrka Nådigt bifall. För det första kan Consistorium icke undgå att finna flere svårigheter förenade med ett fruntimmers undervisande vid Seminariet bland de öfrige Skolmästare Eleverne. Antingen skulle hon undervisas gemensamt med dem, hvilket i flere fall icke torde vara så lämpligt eller ock serskildt, hvilket Seminarii Lärarnes tid knappast medgifver. Det gifves äfven ämnen, hvori ett fruntimmer har svårt både att undervisa och lemna undervisning, till exempel Gymnastik.

Men om desse betänkligheter kunde öfvervinnas, återstå dock flere. Såsom lärarinna vid en folkskola måste hon iklädas ansvars dels för åtskillige om händer hafvande materialier, dels för sitt förhållande. Warningar såväl inför Skolstyrelse som Församling kunna förekomma. Såsom fruntimmer är hon i allmänhet omyndig och kan således icke inför Lag ställas till något ansvar. Det blir dessutom en egen företeelse, att bland skolmästarne, hvilka, såsom lönte på stat, utgöra en slags tjenstemannapersonal, äfven inrymma plats för fruntimmer. Consistorium anser sig därför af desse med flere skäl, som kunde andragas, utom tvif-

velsmål om ifrågavarande persons egenskaper såsom barnlära-
rinna, likväl för principens skull böra i underdånighet afstyrka
Nådigt bifall till hennes anhållan, hvilket dock icke kan betaga
henne rättigheten att för sin utkomst sysselsätta sig med enskild
undervisning hvartill nog tillfälle kan gifvas.

Med all undersätlig vördnad nit och trohet framhärda
Stormäktigste Allernådigtste Konung Eders Kongl. Maj:ts
Allerunderdånigste och Tropligtigste Tjenare och Undersåtare
Vilh. Faxe

H. Reuterdahl Bengt J sn Bergqvist. H. F. Cedergren
/J. A. Quiding

Lunds DomCapitel den 15 Julii 1846.

ccc) K. M:ts bifall.

RA Ecklesiastikexp. reg. 1846 ^{o/s}.

Till Consistorium Ecclesiasticum i Lund om Nådigt till-
stånd för Barna Lärarinnan Maria Månsdotter att vid
Folkskole lärare Seminarium i Lund undergå examen.
OSCAR etc.

Wår ymnest etc. Hos Oss har Barnalärarinnan Maria Månsdotter
som enligt bifogadt intyg af vederbörande Kyrkoherde, i tolf
års tid efter behörigt antagande varit lärarinna i Ströö Socken
och i denna befattning med berömlig skicklighet, samvetsgrant
nit och ett för barna undervisningen passande lynne städse för-
enat en hedrande vandel och derigenom vunnit så väl försam-
lingens som skolstyrelsens bifall och förtroende, underdånigst an-
hållit om tillstånd att vid Skollärare Seminarium i Lund undergå
den i 1842 års Nådiga Skolstadga föreskrifna examen, efter
att hafva derstädes deltagit i undervisningen; å hvilken under-
dåniga ansökning I uti infordradt utlåtande af den 15 nästlidne
Julii på anförda skäl, afstyrkt Nådigt bifall.

Wi hafve låtit detta ärende Oss föredragas, och i öfverens-
stämmelse med hvad förut i enahanda fall blifvit i Näder med-
gifvet, för godt funnit att ifrågavarande underdåniga ansökning
bifalla. Hvilket Wi Eder till svar och efterrättelse i Näder med-
dele. För Sökanden låte Wi Nådiga Resolution utfärda och be-
falle etc.

Under Hans Maj:t
Wår allernådigtste Konungs och Herres frånvaro
Dess tillförordnade Regering.

Ihre Fähræus
Peyron Faxe

/N af Zellén

c) Fortbildning.

Hästveda kyrkoarkiv Lunds stift kyrkostämmoprotokoll ^{22/5} 1870 § 4.

§ 4. Fyratiofem (45) *Riksdaler Riksmünt* beviljades åt hvar-
dera af Skollärarena Nyberg och Weren för en månads vis-
tande vid Seminarium i Lund för begagnande af undervisning-
en derstädes.

5) Göteborg

Landets första ordinarie folkskollärarinna?

RA Ecklesiastikexp. registratur 1846 ^{21/1} nr 47.

Till Consistorium i Götheborg angående tillstånd för
Helena Westerlund att undergå examen inför Skollärare
Seminarium i Götheborg

OSCAR etc.

Uti anbefalt underdånigt utlåtande öfver en af Kalfs Pastro-
ratsboer genom deras Kyrkoherde framställd underdånig ansök-
ning, att barnalärarinnan Helena Larsdotter Westerlund måtte till-
låtas aflägga behörig examen vid Skollärare Seminarium i Göthe-
borg för att kunna till Skollärarinna inom Kalfs Pastorat antagas,
hafven I förmält Eder icke finna någon betänklighet att den
gjorda ansökningen tillstyrka, enär densamma afsåg Helena Wes-
terlunds antagande såsom Skollärarinna endast inom Kalfs Pas-
torat, och hon dessutom både för skicklighet och uppförande
wore väl witsordad.

Som WI med afseende å Edert tillstyrkande, för godt fun-
nit Kalfs församlings ifrågawarande anhållan i Näder bifalla,
meddele WI Eder sådant till svar efterrättelse och vederbörandes
förståndigande, befallande etc.

OSCAR

/F. O. Silfverstolpe

6) Karlstad.

Inskrivning av både små och stora.

Wermlands Tidning ²/₂ 1842 n:r 5 s. 3 sp. 2. »(Insändt.)» Detta upprop borde här i stället ingått såsom n:r 6 å avdelningen A a) BB, enär folkskolestadgan utfärdades först några månader senare. — Carl Gustaf Svante Hippolitus Hultgren var född 1813, blev 1839 magister och präst och vid växelundervisningsskolan lärare; tillträdde domkyrkokomministratur 1847.

Underwisningen i härvarande Folk-Skola tager sin början den 17:de Februari, då upprop och inskrifning hålles kl. 10 f. m....

En anhållan torde ock wid detta tillfälle få framställas till den mera bildade klassen i detta samhälle, att, med den makt, som hon eger, söka inverka på de lägre klasserna, så attt liknöjdheten eller försumligheten, der de finnas, måtte förswinna, nitet tändas och lifwas, och samhället vinna ändamålet med sina omkostnader och sträfbanden, i det att det blifwande slägtets brodd icke genom uraktlåtenhet lemnas att förtwina på gatorna, utan i skolans helgade hägn får frodas och tillwäxa i seder, i kunskaper och framför allt i Guds sanna frid och fröjd.

Samma dag, då Skolan sättes, böra ock de ynglingar hos mig infinna sig, hwilka önska inhämta wexelundervisningsmetoden och genomgå den lärokurs, som fordras till competens wid ansökningar till lärobeställningar inom Stiftets församlingar. Utom det, att de wid sin ankomst skola wara försedde med be-tyg från Presterskapet öfwer oklandrad wandel, anföres der-jemte, till deras efter rättelse, Högw. DomKapitlets yttrande i 6 §. af Embets-memorialet N:o 5 för år 1837 i afseende på hwad som minst fordras, för att blifwa emottagen såsom elev: 1:o Att läsa säkert och redigt innantill, 2:o skrifwa rent och läs-ligt, 3:o kunna hela katekesen samt något i räkning.

De af Wexelundervisnings-Sällskapet utgifna Tabeller, För-skrifter m. m. finnas hos mig i kommission att försäljas, äf-wensom »Tal wid första årsfesten för barnen i fattigskolorna uti Upsala d. 17 Okt. 1841 af A. Oldberg.»

Karlstad d. 28 Januari 1842

Carl G. Hultgren.

7) Visby.

a) Domkapitlets förslag 1814 om åttas utbildning vid läroverket.

RA 1812 års uppfostringskommittés handlingar 13 Visby stift s. 902, 903. Biskop var C. J. Eberstein (1813—1838), som dock ej under-tecknat utlåtandet.

...Hvad Lands församlingarne i Stiftet angår är med när-varande Lönings fonder icke att vänta större skicklighet hos Socken Scholmästare än som fordras till innanläsning och den enklaste bokstafliga Christendoms kunskap efter Catchesen. Att Församlingarne skulle ingå i större Lönings-vilkor är icke att vänta i närvarande period då frågan om förminskning och in-dragning af Presterskapets löner med ovanligt nit drifwes. Det enda Consistorium till förbättring häruti kan föreslå vore fritt uppehälle och undervisning för årligen Otta Ynglingar att vid Scholan i Wisby bildas till skicklige Socken Skolmästare, så vida fond dertill möjeligen på Statens bekostnad kan erhållas...

Wisby den 20 April 1814.

Johan Hoffman.	Georg Westphal.	O Joh: Fåhræus.
Gustaf Kolmodin.	Gabr. Tim. Lütke-man.	Pehr Säve
/ M: Gustafson.		

b) Seminariet under första verksamhetsåren.

Arkivdepån i Visby, Domkapitlets protokoll. — Biskop var C. E. Hallström (1841—1858). Föreståndare var latinlektorn H. J. Carl Cramér (1843—1857).

11/10 1845 § 4. Med anledning af Circuläret N:o 2366 från Konungen afgaf Lektor Cramér, såsom Sem. Föreståndare följande uppgifter rörande Seminarium:

Enligt Domcapitlets beslut af d. 13 Dec. 1843 har Semina-rii årliga utgifts Stat hittills varit:

Arfvode till Semin. Förest.	Banco 300 Rd.
d:o till Sångläraren	60 »
d:o till läraren i prakt. methodik och Wexelundervisn.	50 »
d:o till Gymn. Läraren	33 » 16 ./.
Hyra till Byggn. Cassan för läse-rummet	20 »
Till Wed, Waktm. arfvode, böcker och In-ventarier	36 » 32

Summa 500 Riksdaler

Elevernas antal är denna Hösttermin 15, och äro sedan inrättningens början d. 20 Apr. 1843 inskrifne tillsammans 44, af hvilka 13 utgått efter aflagd Examen, och 16 af icke uppgifna skäl äro frånvarande.

11/3 1846 § 5.

... Seminariets föreståndare Herr Lector Cramér meddelade, att för närvarande nio Elever begagna undervisningen samt att af dessa ingen är så bemedlad att han för att kunna uppehålla sig vid Seminariet, ej behöfver understöd. Consistorium ansåg sig ock böra nämna att Elevernes förminskade antal torde vara en följd af sistledet års missväxt och allmänhetens derigenom iråkade nödställda belägenhet.

6/6 1846 § 9. Stipendie Medlen för Eleverne vid Folkskolelärare Seminariet fördelades sålunda att

5 Elever	erhålla	25 Riksdaler Banco	hvardera
4 »	»	16 Riksdaler	32 skillingar
1 »	»	8 Riksdaler	16 skillingar.

15/12 1846 § 9. Det af Kongl. Maj:t för innvarande år i Näder beviljade anslag till Folkskolelärare-Seminariet i Wisby 666 Riksdaler 32 skillingar Banko fördelades i dag sålunda, att

Seminarii Föreståndare	erhåller	300 Riksdaler
Andre Läraren	»	133 » 16
Musikläraren	»	100 »
Gymnastikläraren	»	33 » 16

Waktmästaren 1 Riksdaler 16 skillingar Banko i månaden, hvarjemte till Hushyra, ved och ljus anslogos 40 Riksdaler Banko.

Till Seminarii föreståndaren öfverläts att antaga någon i trädgårdsskötsel kunnig person för att häri lemna Eleverne undervisning.

d) *Motion om seminariets bibehållande. 1865*

Bihang till samtliga Riks-Ständens Protokoll . . . 1865 och 1866. XI: 2 Motioner i Preste-Ståndet. Sthlm 1866 N:o 83 sid. 185—186.

Af Doktor Söderberg: Om bibehållandet af folkskolelärare-seminarium i Wisby.

Indragningen af folkskolelärare-seminarium i Wisby kommer sannolikt att inom det stift, der nämnda stad utgör hufvud-orten, väcka djupare saknad och missmod, än i andra stift, som drabbats af ett lika öde. — Om det ej kan förnekas, att mycken vigt ligger deruppå, att den, som skall blifva en lärare för det egentliga folkets barn, är nära förtrogen med dettas seder, tänke- och, att jag så må säga, talesätt, så är äfven nödigt, att en sådan ej allenast är utgången ur folket, utan äfven helst född i den ort, der han såsom blifvande folkskolelärare kommer att utöfva sin verksamhet. — Gotland, hvars folkdialekt företer så många olikheter från Svenska modersmålet, är isynnerhet i behof af inhemska lärare, som vid barnets inträde i skolan lätt fattar dess uttryck och lika lätt förstår att genom sitt talesätt lämpa sig efter barnets vana att uppfatta språkljud. — Men detta slägte af inhemska folkskolelärare kommer i en ej aflägsen framtid att på Gotland dö ut, emedan högst få ynglingar af den klass, som hitintills egnat sig åt skollärarekallet, hafva råd att på andra orter inom fäderneslandet, t. ex. i Linköping, inhemta de för yrket nödvändiga kunskaperna. — Då seminarii-eleven med stor svårighet och blott med tillhjälp af stipendier hitintills har kunnat draga sig fram i Wisby, hur är det då tänkbart, att han kan uppehålla sig på en aflägsen, helt och hållet främmande ort, der tillfälliga understöd från hemmet i matvaror och annat sådant hafva svårighet att hitta honom. — Hvad som särskildt för honom ökar svårigheten att ligga vid ett från hemorten genom hafvet afskildt läroverk är den omständigheten, att han under julferierna, då hans öfriga kamrater kunna njuta lättnaden af att återvända på en tid till hemmet, måste kvarligga på den främmande orten och äfven under denna för undervisningen ofruktbara tid tära på de ringa tillgångarne. — Jag vill ej anföra flera skäl för min vördsamma anhållan,

att Rikets Höglofliga Ständer ville tills vidare låta folkskolelärare-seminarium i Wisby förblifva i åtnjutande af det anslag och de stipendiöfurmåner, det hitintills innehåft, hvarigenom detta läroverk sålunda sattes i tillfälle att efter samma plan och till samma omfång som förut meddela undervisning åt blifvande folkskolelärare.

8) Härnösand.

a) *Rektor rörande planerade reformer, 1854.*

Elevers självstudier; lärares provår och inspektionsuppdrag.

Härnösands folkskoleseminarii arkiv Pedagogiska handlingar. Odaterat koncept, tydligtvis av rektor S. H. Wagenius. Utlåtande till domkapitlet, som enligt remiss av ²²/₁₀ 1854 hade att yttra sig över riksdagens förslag om indragning av vissa och utvidgning av andra seminarier. Domkapitlet gjorde rektors yttrande till sitt.

Till Högvördiga Dom Capitlet i Härnösand!

Till åtlydnad af Högvördiga Dom Capitlets skrifvelse af den 8:de dennes får jag härmed i största ödmjukhet afgifva följande utlåtande.

Hvad först beträffar frågan om vissa Seminariers indragning, så synes mig af Rikets Ständers i underdånighet framställda grunder en sådan indragning numera utan olägenhet kunna verkställas. Äfven af vissa Tidskrifter och Årsberättelser har jag funnit, att vid somliga Seminarier Elevernas antal är ganska obetydligt, och på grund häraf vågar jag anse, att nära halfva antalet af nu befintliga Seminarier utan olägenhet i afseende på bildandet af ett tillräckligt antal Skollärare skulle kunna indragas. I nämnda afseende torde det vara tillfyllest, att Sem. finnas t. ex. i Göteborg, Calmar, Linköping, Carlstad, Stockholm, Upsala eller Westerås och Härnösand. Då Härnösands Stift i vidsträckthet betydligt öfverstiger alla de öfriga tillsammansantagna, och dessutom Seminarii elevernas antal härstädes ännu är ganska betydligt, (under innevarande termin 18) så synes deraf nödvändigheten för bibehållande af härvarande Seminarium.

Frågan om de quarblifvande Seminariernas utvidgning och fullständigare organisation är utan tvifvel af den högsta vikt för Sveriges folkskoleväsende. Ty skola folkskolorna motsvara sin bestämelse, så måste de ovilkorligen förses med lärare, som hafva någon högre grad af bildning, än hvad hittills i allmänhet varit händelsen. De måste ega icke blott grundligare

kunskaper, utan i synnerhet ett genom öfning och sjelfverksamhet mera uppodladt omdöme, så att de icke blott med lämpa och urskiljning säkert kunna bibringa barnen erforderliga kunskaper och färdigheter, utan äfven i öfrigt handleda dem till sunda och klara grundsatser, till gagn och fromma för hela deras lif såsom christna och medborgare. Att verka för en sådan folkskolelärarnes bildning och duglighet, så att de med både värma och förstånd kunna fullgöra sina viktiga åligganden, måste vara Seminariernas högsta uppgift. — Men om detta mål i någon väsendtligare mån skall kunna uppnås, utan att allt för mycket förlänga Seminarii Elevernas lärokurs, anser jag det nödvändigt, att de vid inskrifning i Seminarierna måste i kunskapsligt hänseende vara betydligt mera förberedda, än hvad de hittills i allmänhet varit, då större delen af deras lärotid måst användas till inhemtande af de enklaste elementer tillochmed stafning och innanläsning — Enligt min åsigt, och såsom jag redan antydtt, bör det vara Seminariernas hufvudsakligaste uppgift att verka för elevernas praktiska duglighet; men att detta måtte vara svårt, om icke alldeles omöjligt, under nyssnämnda förhållanden, är lätt att inse — Genom den förändrade lydelsen af Kongl. Skolstadgans 5 §, 4 mom. äro visserligen fordringarna för inskrifning vid Seminarium något skärpta, men då vägen för förvärfvande af denna större färdighet icke är bestämdt utstakad, så fruktar jag att dermed föga är vunnet, helst som fordringarne äro så beskaffade, att, med undantag möjligtvis af räkning, snart sagdt hvilken som helst deraf kan anse sig vara i besittning och således competent till inskrifning vid Seminarium — Hvad jag således för uppnående af det åsyftade målet, nemligen en bättre och fullständigare bildning hos blifvande folkskolelärare, önskade föreslå såsom det första vilkoret, är det, att för inskrifning vid Seminarium bestämmes det kunskapsmått, som i Kongl. Skolstadgan är föreskrifvet till inlärande i folkskolor, med andra ord: hvad som i nämnda Nådiga stadga i theoretiskt hänseende fordras för examen från Seminarium. Då numera folkskolor finnas i de flesta om icke i alla församlingar, och således tillfällen till förvärfvande af dessa kunskaper icke kunna sägas brista, så tyckes det icke vara obilligt begärdt, att den som vill söka inträde vid Seminarium och der bildas till

lärare, först söker göra sig till godo det kunskaps mått, som folkskolan kan och bör meddela — Derigenom vore ock den viktiga fördelen vunnin, att en sådan sökande till inskrifning vid seminarium hade redan förut fått pröfva sina krafter och anlag till lärare, och således kunde få söka inträde på denna bana af verklig håg och inre kallelse, och icke såsom nu tyvärr stundom är händelsen, af ett blott hugskott och utan ringaste begrepp om Skollärarekallets vikt och fordringar. Oaktadt folkskolor redan en längre tid varit i verksamhet, har jag likväl vid härvarande Seminarium icke ännu haft hugnaden att emottaga mer än ett par elever, som i någon fullständigare grad begagnat sig af folkskolans undervisning, och det i många fall derföre, att de ej ansett sig behöfva det då det ej varit uttryckligen föreskrifvet — Blefve detta åter lag, så torde en sådan föreskrift tillika blifva en sporre för flere af allmogens barn att något längre bevista folkskolan, än som fordras för inlärande af det s. k. minimi pensum, hvilket ju i och för sig vore en fördel, om de också icke sedermera komme att egna sig åt skollärarekallet. Genom ett sådant lagstadgande som det nu föreslagna skulle förhållandet hos oss komma att i likhet närma sig Tysklands, der likväl fordringarna för inträde vid Sem. äro betydligt större, hvarföre ock derstädes vissa folkskolor särdeles i städerna blifvit inrättade till s. k. præparand Seminarier, vid hvilka ynglingar, som ämna sig till Skollärare efter folkskolans genomgående, ytterligare förbereda sig till inskrifning vid Hufvud Seminarierna —

Med hvad jag sålunda föreslagit, är det dock icke min mening, att ynglingar, som i elementarläroverk eller på annat sätt förvärfvat sig motsvarande insigter, skulle vägras inskrifning vid Seminarierna, såvida de befinnas hafva håg och fallenhet för Skollärarekallet. På sålunda föreslagna sätt anser jag Seminariernas utvidgning och fullständigare organisation lämpligast kunna åvägbringas. Seminariernas hufvudsakliga åliggande skulle då blifva, att utvidga och fullkomna elevernas vidare förvärfvade insigter, att söka göra dem fruktbarande för deras hjerta och förstånd, att väcka och drifva hos dem håg för sjelfstudier o. s. v, allt under en ständig hänsyn till deras blifvande kall, och således under en alltjemt fortgående praktisk öfning att meddela

undervisning åt barn af olika ålder och kön — Här af inses då tillika nödvändigheten af dessa läroverks förening med väl organiserade och skötta folkskolor. Några nya ämnen till inlärande vid Seminarierna, anser jag ej behöfliga. De redan föreskrifna äro, med undantag af sv. språket, som i skolstadgan icke nämnes, enligt min åsigt tillräckliga. Ty undervisningens värde beror icke på mängden af det som läres, utan på graden af den hos eleverna utvecklade sjelfverksamheten, insigten och dugligheten. Deremot anser jag nödigt, att blifvande Seminarier föreståndare beredes tillfälle till inhemtande af kännedom i uppfostringslärans grunder och i vaxelundervisnings methodens rätta användande — Jag anser detta nödigt synnerligast för sakens egen vikt, men äfven för att på detta sätt måtte tillvägbringas någon likhet och samstämmighet Seminarierna emellan — Såsom läroanstalt i detta afseende är utan tvifvel Wexelundervisnings Sällskapets Normal Skola i Stockholm lämpligast, och hvilken således skulle auctoriseras att meddela ifrågavarande undervisning och deröfver afgifva betyg. Såsom en sak af vikt för såväl folkskollärarnes egen förkofran som och för folkskoleväsendet i allmänhet, anser jag äfven resor, anställda af Sem: föreståndare, för inspekterande af serskilda skolor på vissa tider. Äfven i detta hänseende vågar jag fästa uppmärksamheten på förhållandet i Tyskland, der Sem. föreståndarne äro ålaggda, att under ferierna på Statens bekostnad företaga dylika inspektionsresor till de serskilda Skoldistrikten. Nyttan af sådana skolbesök torde ej kunna bestridas. De måste tjena icke blott till sporre och uppmuntran för lärarne, utan äfven till meddelande af råd, ledning och upplysning. Härvid skulle säkert mången gång en, om ock till utseendet obetydlig sak, likväl kunna blifva af ganska stor nytta. Att sluteligen löne anslaget för Seminarierna måste ökas, så att lärarna deraf hafva sin nödtorftiga bergning, torde vara af sig sjelf klart. Då dessa läroanstalter väl icke kunna anses mindre maktpåliggande än de lägre klasserna af Elementarläroverk, så synes det billigt, att lönerna för Sem. föreståndare äfven förbättras i förhållande derefter —

b) *Seminarium och stadsskollskola — ett »läroverk»; 1855.*

Adjunkten stadsskollärare; seminarieeleverna övermonitörer.

Härnösands kyrkoarkiv Sockenstämmaprotokoll ^{11/2} 1855 § 1 Jfr aa ^{18/1} 1854 § 2 (motivering för f. d. seminariektorn fattigsyslomanen C. Sundbergs förslag); ^{12/3}, ^{15/10} s. å. § 1, 2. Det nedan avtryckta förslaget bifölls i stort sett i skolstyrelsen och på kyrkostämman samt godkändes i domk. ^{9/5} 1855. Det var inspirerat av Sundberg och frambars i skolstyrelsen ^{9/12} 1854 av lektorerna Engman och Östling samt magister Abram Sundberg. Den ^{12/3} 1854 hade stadens oduglige lärare äntligen tagit avsked och samverkan med seminariet kunde därför nu återupptagas och utvidgas. Jfr G. Sandahl Folkskoleseminariet i Hernösand; E. Eriksson (*Herngård*) Några data ur Härnösands folkskolas historia. 1867 uppsäger rektor chefskapet för folkskolan och besluter man kungöra lärareplats ledig även för icke-präste — — — detta när pensionering beslutats och när lärarebefattningen var expectantplats för präster. Seminariet flyttade ur folkskolehuset 1871. Sedan två präster varit andre lärare under två år, tillsattes en icke-prästerlig lärare vid folkskolan (1864, 1867).

§ 1. H. H. Biskop Bergman, som vid stämman täcktes föra ordet, underrättade församlingen, att de upplysningar man i och för Folkskolans och Folkskollärare-Seminarii förening vid Sockenstämman den 12 mars sistlidne år ansett nödiga, erhållits från föreståndaren för Upsala Folkskollärare-Seminarium och Folkskola, i anledning hvaraf Skolstyrelsen uppgjort ett förslag till en dylik förening härstädes, hvilket förslag, för några veckor sedan uti Hernösands Posten infördt, nu af H. H. Ordföranden upplästes och var af följande lydelse:

»Förslag till grunderna och sättet för förening af härvarande Folkskollärare-Seminarium och Folkskola; uppgjort i anledning af församlingens derom gifna uppdrag vid Sockenstämman den 12 Mars 1854.

§. 1. I första rummet har Skolstyrelsen ansett uppmärksamheten böra fästas på fördelarne af Seminarii och Folkskolans förening. Dessa äro, enligt Skolstyrelsens tanke, hufvudsakligen följande:

a) Folkskolan erhåller på detta sätt en för sitt fortfarande bestånd aldeles nödvändig tillökning af Lärarekrafter.

Antalet af församlingens Skola bevistande barn kan i medel-

tal upptagas till tvåhundra. Att med *en* Lärare bestrida behörig undervisning för detta antal lärere blifva lika omöjligt här, som det visat sig på andra ställen. Kunnige Skolmän hafva intygat det ur egen erfarenhet, och för sitt Skolväsende nitälskande församlingar hafva nödgats gifva dem rätt genom vidtagandet af åtgärder, som befunnits med tiden oundvikliga. Så uttalar Folkskolläraremötet i Upsala 1843 den allmänt vunna erfarenhet, att *en* Lärare svårligen kan tillbörligt sköta flere än Etthundra barn; så äro äfven t. ex. vid Upsala Folkskola med Trehundra barn anställda Trenne Lärare utom Rector, hvilken tillika är Seminarii föreståndare, och Sundsvalls Folkskola har 2 Lärare och 1 Lärarinna för enligt uppgift, circa 150 barn.

b) Folkskolans hela undervisningsmethod är byggd på Monitörs-Systemet såsom sin grundförutsättning. Tillgång till pålitliga Monitörer är derföre ett hufvudvillkor för en sådan Skolas verksamhet. I vanliga fall kan detta magtpåliggande behof ej annorlunda afhjelpas, än genom att till Monitörer använda barnen sjelfva. Men genom nu ifrågasatta förening af Seminarium med Skolan vinner den sednare den synnerliga fördelen, att *alltid* från det förra ega tillgång till dugligare och pålitligare Monitörer än barnen sjelfva kunna vara. Winsten häraf, såväl i afseende på undervisningens meddelande, som disciplinens upprätthållande, måste få anses såsom aldeles gifven, i synnerhet då i betraktande jemväl tages, att Seminarii-Eleverne, hvilka i Skolan komma att i stället för barnen tjenstgöra såsom Monitörer, blifva i denna sin verksamhet alltid stående under Seminarii-föreståndarens närmaste uppsigt, hvilken det åläge att både taga del uti den egentliga undervisningen och ansvara för dess behöriga gång i det hela.

c) Men om således fördelarne af ifrågavarande förening väl i främsta rummet äro Skolans, har dock Skolstyrelsen icke kunnat förbise, att jemväl församlingen skall af densamma, om den kommer till stånd, med tiden draga en afgjord ekonomisk vinst. Ofvanföre är nemligen antydd omöjligheten att med *en* Lärare sköta en folkskola af det omfång, som den härvarande. Att öka Lärareantalet blir derföre, om Skolan skall bestå och uppfylla sitt ändamål, en nödvändighet, med tiden oundviklig och för församlingen ganska kännbar, derest den skall afhjelpas genom an-

ställning af nya Lärare, en eller flere utom den redan befintlige. En utväg att undkomma eller åtminstone lätta denna tunga, är den förening, som nu föreslås. Det är således aldeles klart att genom nämnda förening af Seminarium med folkskolan tillskyndas församlingen en icke obetydlig ekonomisk fördel, enär det löneanslag, som skulle erfordras för en eller flere biträdande Lärare, hvilkas anställning i annat fall blir förr eller sednare nödvändig, säkerligen måste vida öfverstiga det arfvode, hvarförutan Seminarii-Föreståndaren hvarken skäligen kan åtaga sig eller honom rimligtvis af församlingen uppdragas det ökade både arbete och ansvar, honom komme att såsom Skolans Rector åligger.

§ 2. Hvad vidare angår sättet för föreningens verkställande får Skolstyrelsen, i öfverensstämmelse med af Hospitals Syssemanen Sundberg ingifvet förslag samt från föreståndaren för Upsala förenade Seminarium och Folkskola erhållna och genom mångårig erfarenhet pröfvade uppgifter, föreslå följande hufvudpunkter uti blifvande Reglemente:

- a) Seminarium och Folkskolan utgöra ett enda sammanhängande Läroverk, hvaraf Seminarium är den högre och Skolan den lägre afdelningen.
- b) Seminarii-Föreståndaren vare Skolans Rector och Förste Lärare, hvilken är Skolstyrelsen ansvarig för undervisningens behöriga gång.
- c) Före hvarje termins början upprätte han läsordning, som till pröfning förelägges Skolstyrelsen.
- d) För sitt sålunda åtagna åliggande åtnjuter Seminarii-Föreståndaren ett årligt arfvode af minst Etthundra RD:er B:co.
- e) Den egentlige Folkskolläraren, en Prestman, vare det förenade Läroverkets andre Lärare, med den undervisningsskyldighet, som ett blifvande samfäldt Reglemente bestämmer.
- f) Andre Läraren åtnjuter i lön Fyra hundra sextio sex RD 32 sk. Banco, fria husrum samt fyra famnar ved, 2 famnar Björk och 2 d:o Tall.

Upplysningsvis får tilläggas, att utom den Seminarii-Föreståndaren såsom Rector åliggande allmänna tillsynen om undervisningen, han äfven såsom Lärare dels dagligen deltager i undervisningen, dels anställer pröfningar för barnens flyttning mellan de särskilda cirklarne och klasserne.

c) *Undermålig seminarielokal; 1856.*

Härnösands kyrkoarkiv Sockenstämmoprotokoll 1/2 1856 § 2.

I anledning af en till Sockenstämmans Ordförande från M. V. Consistorium ankommen så lydande skrifvelse:
»Till t. f. Pastorn Herr J. C. Ruuth. Till följe af Seminarii föreståndaren S. H. Wagenius hos Consistorium gjorda begäran att det rum, som i HERNÖSANDS stads folkskolehus begagnas till Seminarii lärsal och som till följe af otäta väggar är i hög grad kallt och dragigt samt dessutom nästan aldeles oinredd, måtte till instundande läsetermins början genom vederbörande försättas i det skick, att det motsvarar det ändamål, hvarför det blifvit förhyrdt, har Consistorium härigenom velat förständiga Herr t. f. Pastorn att efter 8 dagar förut skedd pålysning hålla Sockenstämman i ämnet med HERNÖSANDS och HERNÖ församlings ledamöter för beslutande och vidtagande af de åtgärder, som af ofvannämnda anmälan böra föranledas.

HERNÖSANDS domkapitel d. 3 sept. 1856

Isr. Bergman.

C. J. af Nordin Er. Almqvist P. Engman C. J. Östling.
A. J. Wimmercrantz /And. Sidner,
hvilken upplästes, föredrogs nu för HERNÖSANDS och HERNÖ församling frågan om en af behofvet påkallad ombonad af Seminarii lärosal, hvilken församlingen för ändamålet förhyrdt till M. V. Consistorium för 100 Rd Rgs pr år. Seminarii föreståndaren Wagenius var närvarande och upplyste, att rummet, som väl en gång blifvit diktadt, var i högsta måtto dragigt och kallt och att det gråa papper, hvarmed väggarne voro beklädda, skadats och gått sönder genom det regn, som slog in genom väggarna innan skolhuset brädfodrades. Församlingen inseende det vara sitt åliggande att försätta rummet i försvarligt skick, förklarade sig nu vilja gå i författning härom och beslöt derföre att dessa väggar skulle diktas och beklädas antingen med tapeter eller måladt papper, fenster, dörrar målas, så att rummet blefve fullt användbart för det ändamål, hvarför det blifvit förhyrdt. Seminarii föreståndaren Wagenius och Målaremästaren L. Ferlén åtogo sig benäget, på församlingens derom gjorda begäran, att bestyra om verkställigheten häraf. —

9) Okänt seminarium.

»Disciplin» i växelundervisningsskola vid läsning och skrivning.

Defekt manuskript; troligen avskrift utförd vid seminarium av blivande folkskolläraren och klockaren Per Eric Ericsson, som tjänstgjorde vid Åkers bruk omkring 1857. Kopian är insänd av lärarinnan Fröken Ellen Nylund därstädes. Motsvarande, än mera detaljerade förhållningsorder inom lankaster»exercisen» äro för Stockholms och Uppsala seminariers vidkommande återgivna i A. Oldberg Praktisk Handbok i Pedagogik och Methodik 1843, 1846 sid. 44 o. f. (läsning), 65—70 (skrivning).

Om andra anteckningar jfr här sid. 127. Sådana från Linköping torde komma att tryckas såsom bilaga i en volym Seminarieminnen.

Enligt W. B. Beskow — B. J. Schönmeyr Matrikel öfver Sveriges folkskolelärare, Sthlm 1876 s. 50 var Per Eric Ericsson i Åker, Södermanlands län, född 1823, examinerad 1850 och erhöi sin första anställning — därstädes — 1854. (Kanske hade han då gått i Strängnäs' sem. hos rektor Ekendal?)

Färdiga till läsning! eller a) 1 ringning med klockan, hvarvid monitörerne gå in i sina cirklar och ordna dem; b) 2 korta, nästan sammanhängande ljud med pipan, hvarvid monitörerne begynna att läsa med sina barn på stafnings eller renläsningstabellerna. Denna läsning afbryter med a) ett långt skarpt uthållande ljud med pipan; b) fortsättes åter genom 2 korta sammanhängande ljud allt efter, som de olika öfningsläsningarne på tabellerna skola fortgå.

Slut med tabelläsningen! eller ett långt skarpt uthållande ljud med pipan, hvarvid alla barnen tystna på en gång.

Lofstund eller gå ut ur skolan! eller 2 nästan sammanhängande ringningar, hvarvid barnen marschera cirkel för cirkel med sin monitör i spetsen ut på gården.

Till skrivning.

Gå in i skolan! eller ett långt, skarpt uthållande ljud med pipan, hvarvid barnen begynna gå in i skolan och gå derunder hvar och en i sin skrifbänk, der de stanna och sjelfmant på sin plats.

Gif akt! eller en ringning med klockan, hvarvid barnen vända sig åt kathedern och stå uppmärksamme.

I bänkarna! se föregående lektion vid bänk.

Gör ren taflorne! eller handen något utsträckt åt höger, hvarvid barnen göra så med; b) handen förd till munnen. — barnen göra så med och väta väta under detsamma på sina fingrar, (ja behöfver stundom spätta på sina taflor); c) en talrik eller kretsformig rörelse med handen, hvarvid barnen begynna att torka rena sina taflor. Under tiden fatta monitörerne sina dikterings tabeller eller framlägger föreskrifterne.

Färdig till skrivning! eller a) 1 ringning med klockan, hvarvid barnen se uppmärksamme upp emot kathedern och monitörerne gå in i sina bänkar, sättande sig der midt på bänken; b) 2 nästan sammanhängande ljud med pipan, hvarvid monitörerne begynna att diktera i tour den ena efter den andra, nedskrifva det, som dikteras. Då barnen skrifva efter föreskrift, sker ingen diktering, utan monitörerne intaga sin plats öfverst på den bänk, der de äro monitörer.

Sluta med skrivningen! eller 1 långt, skarpt uthållande ljud med pipan, hvarvid alla barnen på en gång upphöra, att både diktera och skrifva, eller upphöra att skrifva, då de blott skrifva efter föreskrift.

Wisa taflorna! eller a) 1 ringning med klockan hvarvid barnen se uppmärksamme åt kathedern; b) Läraren utsträcker sina händer horisontelt i kors öfver hvarandra (högra armen öfver den vänstra) hvarvid barnen göra så med och fatta under detsamma taflornas sidohörn; e) händerna lyftas något och återföras ifrån sina korssträckningar, hvarvid barnen upplyfta och svänga om sina taflor, så att det nedskrifna är vändt utåt eller emot kathedern; d) händerna nedförda vid sidan, hvarvid barnen på en gång varsamt nedsätta sina taflor på föreskriftsställningen med taflorna lutande åt sig och hålla dem så, att tummarna stödja emot den åt sig vändna kanten i hörnen och fingrarne ligga på sidan derom för att gifva stadga och stillhet åt taflan för monitören, då han behöfver Corigera något derpå; e) en ringning med klockan, hvarvid barnen fatta sina grifflar framför taflan och monitörerne begynna [överhoppat: rätta?] det felaktiga i rätt-skrifning eller väl-skrifning.

Taflorna ned! eller a) 1 ringning med klockan, hvarvid monitörerne gå och ställa sig vid ändan af sin bänk och barnen se uppmärksamt åt kathedern.

10) Seminarium i Piteå?

a) *Underdånig hemställan av länsstyrelse och domkapitel.*

RA Ecklesiastikdep. handl. 6 febr. 1846 Senare tillskrivet: Ink. d. 22. Jan. 1846. 1846 den 6 Febr. i underd. föredr. inför Kongl. Maj:t i Statsrådet. Exped. Nåd. Bref till Landshöfdingen i Piteå och Biskopen Hernösand.

Stormächtigste allernådigste Konung!

Enär under verkställigheten af hwad Eders Kongl. Maj:t uti Nådiga Stadgan af den 18:de Junii 1842, oss för folkundervisningens befrämjande anbefallt, wi i afseende på Norrbottens Län, insett swårigheten om icke omöjligheten, att kunna bringa denna fråga till ett önskad resultat, i anseende till detta Läns aflägsenhet från Stifts Staden Hernösand, hwarest närmaste bildningsanstalten för elever till lärare i dessa Scholor är belägen, hafwa wi jemte underdånig anmälan häraf, ansett oss till Eders Kongl. Maj:ts Nådiga bepröfvande böra hemställa, om icke Eders Kongl. Maj:t, för afhjelpande af detta hinder för sakens framgång, skulle täckas bifalla inrättandet af ännu ett Folkscholæ lärarseminarium inom Hernösands widsträckta Stift; Och som inom Norrbottens Län finnas Församlingar belägna på 70 å 80 mils afstånd från förenämnde Stad, wid hwilket förhållande de för sin fattigdom se sig urständsatte att kunna begagna Hernösands Seminarium, wåga wi med tillika fästadt afseende å den fördel Westerbottens Län derigenom skulle beredas, underdånigst föreslå, att det nya Seminarium måtte få uti Piteå Stad förläggas.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda

Stormächtigste allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste,

tjenare och undersåter

å Consistorii vägnar

F. M. Franzén.

/And. Sidner.

C. A. v. Hedenberg.

A. M. Eurén.

Piteå Lands Canzli den 31:a December 1845.

Hernösands DomCapitel den 14 Jan. 1846.

b) *Avslag.*

RA Ecklesiastikexp. registratur ^o/₂ 1846.

Till Landshöfdingen i Piteå och Biskopen i Hernösand ang:de väckt fråga om inrättandet af ett Skollärare Seminarium i Piteå

OSCAR etc. Uti gemensam underd. skrifvelse den 14 sistlidne Januarii hafven I dels förmält, hurusom under verkställigheten af hwad uti Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga den 18 Junii 1842 för folkundervisningens befrämjande anbefalldt blifvit, I insett swårigheten, om icke omöjligheten att inom Norrbottens Län bringa denna fråga till ett önskad resultat, i anseende till nämnda Läns aflägsenhet från Stifts Staden Hernösand hwarest den närmaste bildnings anstalten för Folkskollärare Elever är belägen, dels och und:st hemställt, om icke WI till afhjelpande af detta hinder för sakens framgång, skulle finna godt i Näder befalla inrättandet af ett ytterligare Folkskole lärare Seminarium inom Hernösands Stift, och som uti Norrbottens Län funnos församlingar belägna på 70 till 80 mils afstånd från förenämnde stad, vid hwilket förhållande dessa församlingar af sin fattigdom hindrades att begagna Hernösands Seminarium, hafven I, med fästadt afseende tillika å den fördel, hwilken derigenom skulle Westerbottens Län beredas, und:st föreslagit att det nya Seminarium måtte få uti Piteå stad inrättas.

Härå meddele Vi Eder till Nådigt svar och underdånig efterrettelse, det Wi icke funnit skäl Eder sålunda gjorda hemställan bifalla, men deremot velat i Näder tillåta, att för de Folkskolelärare-elever, hwilkas hemvist äro längst aflägsne från Hernösand, Consistorium må, under iakttagande i öfrigt af de föreskrift[er] 5 § 6 mom. uti Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga om folkundervisningen i Riket innehåller, kunna förhöja Stipendierna till ett belopp af Sjuttiofem Riksdaler Banco, dock så att icke flere än sexton dylika högre stipendier få inom ett år utdelas; ägande I, Biskop Franzen, att Consistorium om detta Vårt Nådiga beslut underrätta Wi befalle Eder Gud Allsmächtig Nädeligen. Stockholms Slott etc.

OSCAR

/F. O. Silfverstolpe

B) Småskoleseminarier.

α) Officiella statuter.

Första småskoleseminariestadgan.

Sv. förf.-saml. 1897 n:r 50. Kontrasignant: G. F. Gilljam.

Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga

angående pröfning vid under offentlig kontroll stående seminarium för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola;
gifven Stockholms slott den 28 Maj 1897.

§ 1. Angående pröfning af elever vid folkskolelärare- och folkskolelärarinneseminarier för anställning som lärare vid småskola och mindre folkskola eller som biträdande lärare vid folkskola lände till efter rättelse hvad i § 50 mom. 1 af Vår nådiga stadga för folkskolelärareseminarier i riket den 29 Januari 1886 bestämmes.

§ 2. Pröfning för sådan anställning, som i § 1 sägs, må ock vid af landsting eller vid af skoldistrikt eller enskild person, hvilka dertill erhållit Vårt nådiga tillstånd, anordnad seminarium för bildande af sådana lärare, som i § 1 omförmälas, anställas på följande villkor och bestämmelser:

a) Seminariet skall vara underkastadt den inspektion, som chefen för Vårt Ecklesiastikdepartement kan finna godt föreskrifva.

b) Med seminariet skall vara förenad en småskola, i hvilken eleverna erhålla tillbörlig öfning att undervisa i småskolans samtliga kunskaps- och öfningsämnen.

c) Lärotiden vid seminariet skall utgöra minst åtta kalendermånader, fördelade på två lästerminer.

d) Lärokursen skall omfatta:

Kristendomskunskap. Bibelläsning: ett af evangelierna och särskildt Jesu bergspredikan; biblisk historia efter en kortfattad lärobok och det viktigaste af de bibliska landens geografi; Luthers lilla katekes med den antagna utvecklingen; de psalmverser, som i gällande normalplan äro angifna för småskolan.

Svenska språket. Färdighet i välläsning och rättskrifning;

öfning att uppfatta och återgifva innehållet af lästa stycken; det hufvudsakligaste af form- och satsläran; öfning i språkets skriftliga användande.

Räkning. Färdighet i de fyra räknesätten i hela tal och bråk med tillämpning på enklare praktiska uppgifter jemte öfning i hufvudräkning.

Historia. Sveriges historia i kortare öfversigt och de valda berättelser, som enligt gällande normalplan ingå i folkskolekursen.

Geografi. Sveriges geografi med särskild hänsyn till natur, folk, samfunds- och näringsförhållanden och i anslutning till folkskolans läsebok.

Kort öfversigt af de öfriga europeiska landen och de enklaste grunddragen af de främmande verldsdelarnas geografi.

Naturkunnighet. Kort framställning af människokroppens byggnad, lifsförrättningar och vård samt kännedom om de mera allmänt förekommande naturföremål, som lämpa sig för åskådning undervisningen, och om de vanligaste naturföreteelserna.

Pedagogik och metodik. Småskolans uppgift såsom kristlig uppfostringsanstalt samt dess anordning och historia; grunddragen af den allmänna undervisningsläran; den särskilda undervisningsläran med afseende på de läroämnena, som förekomma i småskolan; den del af gällande normalplan, som rör denna skola.

Välskrifning. Jemn och redig handstil; färdighet att skrifva å svarta taflan de stilar, som användas i småskolan.

Teckning. Teckning af enklare rät- och krokliniga figurer samt af för småskoleundervisningen lämpliga föremål.

Sång. Färdighet i lättare tonträffning; koraler och andra för småskolan lämpliga sånger.

Gymnastik. Pedagogisk gymnastik och fria lekar, företrädesvis sådana, som lämpa sig för småskolorna.

Slöjd (för qvinliga elever). Stickning, stoppning, lappning, linne- och klädsömnad.

e) Elev skall, för att få undergå ifrågavarande pröfning, hafva uppnått en ålder icke understigande aderton år och — derest han icke kan förete behörigt intyg om väl vitsordad tjänstgöring på eget ansvar under minst 5 år i småskola eller folkskola — icke öfverstigande trettio år.

f) Elev skall vid pröfningen förete de betyg, som i § 32 mom. 1 a), b) och c) samt mom. 3 uti Vår nådiga stadga för folkskolelärareseminarier i riket föreskrivas för inträde vid dessa seminarier.

g) Elev skall för rättighet att undergå denna pröfning hafva deltagit i undervisningen vid seminariet minst två lästerminer, hvaraf den ena omedelbart före pröfningen.

h) Pröfningen skall omfatta alla till lärokursen hörande kunskaps- och öfningsämnen samt derjemte bestå i undervisningsprof, som anställas i den med seminariet förenade öfningskolan uti alla der förekommande läroämnen.

i) Pröfningen skall förrättas i närvaro af en utaf chefen för Vårt Ecklesiastikdepartement förordnad sakkunnig person.

k) Elev, som vid denna pröfning erhållit lägre vitsord än betyget »godkänd» i något kunskapsämne eller i flera än två öfningsämnen eller i undervisningsskicklighet eller som för uppförande icke undfått åtminstone betyget »godt», tilldelas ej afgångsbetyg.

l) Afgångsbetyg utfärdas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de formulär, som äro föreskrifna för afgångsbetyg från folkskolelärareseminarier, och underskrivas för att vara gällande af seminariets föreståndare och den af chefen för Vårt Ecklesiastikdepartement förordnade sakkunnige; egande denne vägra att underskrifva betyget, om han anser vederbörande elev sakna för lärarekallet erforderliga insigter och färdigheter eller erforderlig undervisningsskicklighet.

§ 3. Den af chefen för Vårt Ecklesiastikdepartement utsedde sakkunnige skall rörande pröfningen inom en månad deretter afgifva berättelse till departementet.

§ 4. Den i § 2 angifna pröfning må ock kunna anställas vid statens folkskolelärareseminarier, helst vid läsårets slut, under ledning af seminariets inspektor, med sådana lärare, som uppnått tjugu års ålder och som med goda vitsord under minst två år tjenstgjort vid skola, som står under offentlig inspektion; skolande till seminariets rektor stäld ansökan om undergående af denna pröfning vara åtföljd såväl af tjenstgöringsbetyg som ock af de betyg, som i § 32 mom. 1 a), b) och c) samt mom. 3 uti Vår nådiga stadga för folkskolelärareseminarier i riket föreskrivas för inträde vid seminarium.

§ 5. I förevarande stadga afsedd pröfning för anställning såsom lärare vid småskola och mindre folkskola eller såsom biträdande lärare vid folkskola må intill den 1 Januari 1899 jemväl ega rum, på sätt och i den ordning, som föreskrives i §§ 5 och 6 uti Vår nådiga kungörelse den 5 Juni 1885 angående lönetillskott af allmänna medel för lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor.

§ 6. Hvad i denna stadga finnes föreskrifvet i afseende på lärare skall äfven ega tillämpning på lärarinnor.

β) Olika läroanstalter.

2^{1/2}) Bollnäs.

Stipendieförslag. Redogörelse för seminarium (och skolinspektioner) 1866—1867.

Av rektor S. G. M. Ströhm.

Acta i Sv. allm. folkskollärareförenings arkiv avd. Gävleborgs län.

Stipendieförslaget är försett med följande rubrik och påteckning: »Till Herrar Kommitterade för Folkskoleväsendets ordnande inom Gefleborgs Län. Det härvid fogade förslag gillas. Gefle den 21:e November 1866. På Kommitterades vägnar: F. Asker.» Till undvikande av upprepning och onödiga tryckningskostnader återges nedan icke stipendielistan in extenso, enär flertalet uppgifter upptagas i den här senare avtryckta Examens-Katalogen 1866. De övriga anföras nu här referatvis. 50 kronor utdelades till Flickan Anna Lindgren, Pigorna Christina Olsdotter och Kerstin Wallgren, Mamsell Katharina Margareta Östlund, Gossen Olof Nilsson samt till Erik Ersson och Anders Sundberg. 25 kronor tillföll Pigan Johanna Gustafva Boberg samt Jonas Blomberg, Per Westlund, Lars Broman, Olof Glad och Carl August Holmström. Tio hade intagits å seminariet $\frac{1}{8}$ 1866, tre $\frac{2}{8}$, en $\frac{3}{8}$, en $\frac{4}{8}$, fyra $\frac{13}{8}$, en $\frac{14}{8}$, en $\frac{27}{8}$. Av de fem icke stipendierade bära tre titeln Flickan, två Gossen.

Utom dessa, som upptagas även å examenslistan, hade den $\frac{1}{8}$ inskrivits den $\frac{3}{1}$ 1847 i Bollnäs födde Skomakaren Jonas Larsson men han »lemnade Seminariet för sjuklighet i slutet af Aug.» På motsvarande sätt uppges om den $\frac{2}{8}$ inmatriculerade, den $\frac{24}{12}$ 1843 i Alfta födde »Erik Norberg, sedan 6 $\frac{1}{2}$ år Distriktskollärare i Alfta», att han »för bröstlidande lemnat läroanstalten den 15 Okt.» Dessa två nämnas ej i examenskatalogen.

Det stipendieförslag som nedan åsyftas, är det som ovan refererats.

I sammanhang med förestående förslag tillåter sig under-teknad fästa Herrar Kommitterades uppmärksamhet derå: att Kommitterade redan beviljat Anna Lindgren fullt stipendium; att Skolläraryne Blomberg, Westlund och Broman genom Kon-traktsprosten Oldbergs bemedling visserligen under sin vistelse här-städes fått åtnjuta sina lärarelöner, men att dessa äro så obe-tydliga och lärarne så fattiga, att Kontraktsposten derjemte lif-ligt förordat dem till erhållande af stipendier; att Förvaltaren Helleberg i sin ansökan om Johanna Bobergs mottagande å Se-minariet väl förklarar henne ega nödiga tillgångar för vistelsen härstädes, men att dessa utgjorts af små besparingar under de många år hon varit tjenarinna samt att hon genom flit och framsteg gjort sig väl förtjent af det föreslagna halfva stipen-diet; att Skolläraren Glad, på grund af flit och fattigdom, vis-serligen borde komma i åtnjutande af helt stipendium, men att han, ehuru from, redbar och nitisk i sitt kall samt, trots sina små kunskaper *för närvarande* mera användbar till Småskolelärare än mängden af sådana, dock i anseende till ytterst klen fatt-ningsgåfva samt den största okunnighet vid sin hitkomst, under terminen gjort så ringa framsteg att han framdeles svårligen kan lämpligen fylla sin plats, så framt han ej hit återkommer för att öka sina kunskaper, hvilket dock knappast låter sig göra, om han ej äfven då kan hoppas på något understöd; samt att Holmström väl är både orgelnist och skollärare, men med högst obetydlig lön, hvadan han, som särdeles utmärkt sig genom flit och framsteg, torde böra behandlas lika med Alfta lärarne. I afseende på Holmström tillåter sig undertecknad särskildt anhålla att Herrar Kommitterade till nyssnämnde understöd täcktes lägga ytterligare 25 Riksdaler Rmt, såsom en belöning för den villig-het, skicklighet och nit hvarmed han, utan att hafva minsta hopp om ersättning derför, under min tillsyn ledt sina kamraters Sång- och Gymnastik-öfningar, för hvilka här ingen annan ledare varit att tillgå. Tvänne fromma, nitiska och lofvande elever, Larsson och Norberg hafva, på grund af svårt bröstlidande måst i förtid lemna Seminariet och torde således ej kunna föreslås till erhål-lande af understöd, hvilket de ock ej ifrågasatt. Af de 6 yngsta eleverna äro några visserligen i hög grad behöfvande, men de ämna alla nästinstundande termin hit återvända, och då under-stöd kanske endast undantagsvis bör gifvas samma elev 2 ne

gångar, torde lämpligast vara att ej nu, utan först framdeles för möjliggörande af deras vidare utbildning meddela ett understöd, som de för denna termin ej vänta sig. Samtlige elever hafva ådagalagt ett uppförande, som tillvunnit en hvar af dem min varma tillgifvenhet.

Så framt Herrar Kommitterade ej på grund af förestå-ende upplysningar finna för godt att höja eller sänka de före-slagna understödsbeloppen, skulle hela summan deraf, den före-slagna gåfvan till Holmström inberäknad, blifva 525 Rd Rmt. Enligt elevernas önskan fortsättes undervisningen in i December, så att examen först någon af dagarne efter den 9 i samma må-nad kommer att ega rum. Bollnäs d. 8 Nov. 1866.

Sv G. M. Ströhm
Semin. Förest.

Till

Herrar Kommitterade för Folkundervisningens ordnande inom Gefleborgs Län.

I enlighet med instruktionen för folkskoleinspektörerne i Gefleborgs Län får jag härmed lemna Herrar Kommitterade re-dogörelse för mina åtgöranden såsom t. f. Folkskoleinspektör i Södra Helsingland under tiden från den 1 Juli 1866 till inne-varande dag. I sjelfva verket omfattar dock antydda, mig anför-trodda uppdrag 2:ne till tid och beskaffenhet mycket skilda be-fattningar, och jag anser mig derföre för enhvar af dem sär-skildt böra redogöra.

a) *Seminarilärare-verksamheten.*

Då den före min hitkomst hyrda Seminari-lokalen i intet hänseende var lämplig för ändamålet, blef mitt första göromål att utse dylik ändamålsenlig lokal samt beställa bänkar och annan nödig materiel, som ej redan genom Kommitterades försorg blifvit anskaffad. Såsom Kommitterade i utfärdad kungörelse fö-reskrifvet, öppnades derefter Seminariet den 1 Augusti, då af 14 hos Kommitterade anmälde elever 9 infunno sig. Under näst-följande dagar anlände ytterligare 4 af de anmälde, men af dessa, distriktskolläraren i Bollnäs församling, uteblef aldeles och kommer först under nu instundande termin att besöka Semi-nariet. Under sista hälften af Juli och början af Augusti hade

ytterligare inkommit 9 ansökningar om intagande å Seminariet. Då tiden ej mera medgaf Kommitterades hörande öfver ansökningarne men tillräckligt utrymme fanns och det med Seminariets upprättande afsedde ändamålet desto mera måste vinnas ju flera elever fingo tillgodogöra sig undervisningen, trodde jag mig böra mottaga äfven sistnämnde, efter den föreskrifna tiden anmälde elever, af hvilka några först i medlet af Augusti hunno infinna sig. Seminariet erhöll på detta sätt 22 elever, men af dessa måste en för sjuklighet hemresa efter blott ett par dagars vistelse härstädes och längre fram nödgades äfven 2^{ne} andra elever att för lungsigtighet lemna Seminariet. En af dessa sistnämnde, som sedan återvunnit sin helsa och redan blifvit såsom distriktskollärare anställd inom Alfta församling, ämnar instundande termin afsluta den afbrutna kursen. Af de återstående 19 eleverne \cdot / \cdot 9 qvinliga och 10 manliga \cdot / \cdot hade 2 qvinnor och 7 män redan från 1 $\frac{1}{2}$ till 8 $\frac{1}{2}$ år tjenstgjort såsom lärarinnor eller lärare, 7 af eleverna voro blott 13—16 år gamla. En af dessa, en 14 årig gosse, som hos Kommitterade blifvit anmäld, hörde till de i allo utmärktaste eleverne, fick fullständiga afgangsbetyg och har redan erhållit anställning såsom distriktskollärare. 2^{ne} af de yngre qvinliga eleverna hade äfven erhållit hedrande afgangsbetyg, om de ej sjelfva yttrat den önskan att, för vinnande af mera mognad och säkerhet ännu en termin få tillgodogöra sig den erbjudna undervisningen.

Samtliga elever utmärkte sig genom fromhet, outtröttlig arbetsamhet och det mest hedrande uppförande. Såsom ett bevis på det nit hvaraf de voro livvade, må anföras att, oaktadt fatigdomen nödgade flertalet till de största försakelser, terminen på deras enhälliga begäran måste utsträckas från 16 till 18 veckor. Deras vetgirighet i förening med den å Seminariet vunna insigten derom, att läraren, för att kunna arbeta med framgång, nödvändigt måste ega en viss fond af kunskaper, åstadkom och resultater, hvilka jag vid terminens början ej vågade vänta mig; och jag kan med sanning säga, att jag oaktadt en nära 30 årig lärareverksamhet aldrig förut haft elever, hvilka på så kort tid gjort så stora framsteg. Dessa voro så mycket mera förvånande, som till min förskräckelse, samtliga elever, äfven de förutvarande lärarne, så att säga måste börja från början och de första

5 veckorna behöfde användas hufvudsakligen blott till inöfvandet af en säker, redig och uttrycksfull innanläsning.

Examen med eleverne förrättades den 12 sistlidne Decem-ber och öfvervars af 5 bland distriktets prester, 2^{ne} landstingsmän samt ett betydligt antal andra personer ur alla samhälls-klasser. Med undantag af en timmas uppehåll på e. m., fortgick examen hela dagen från kl. 10 f. m. till [lakun] på aftonen och afslutades af den sedermera bortgångne Kontraktsprosten Old-berg med ett hjertligt och innehållsrikt tal till lärare och elever. 11 af dessa erhöilo afgangsbetyg såsom distriktskolelärare och 2 såsom småskolelärare. De båda sistnämnde äfvensom de 6 yngre eleverne ämna instundande termin ånyo besöka Seminariet. Följande dag utdelades de af kommitterade anvisade stipendi-erna, tillsammans 500 Rdr Rmt. Af detta belopp erhöilo, i en-lighet med det af Kommitterade godkända förslaget, 7 elever hvardera 50 och 6 elever dito 25 Rdr Rmt, hvarförutan 25 Rdr tilldelades eleven Holmström (organist och skollärare å An-nefors) såsom belöning för af honom åt kamraterne nitiskt och förtjenstfullt meddelad undervisning i sång och gymnastik, i hvilka ämnen eleverna äfven undergingo examen.

Uppgift å de under terminen genomgångna lärokurserna, den följda läsordningen samt examenskatalogen äro härhos bifoga-ade (Bil. Litt. A. B. och C.). Enligt förut insänd räkning upp-ginge samtliga utgifter för Seminariet: hyra för lokalen, inköp af materiel, transport af hitsända effekter, ved m. m. till 138 Rdr 89 öre Rmt.

Att elevernas antal under första terminen var så ringa torde hafva sin grund dels i bristande insigt om vigten af att äfven lärarne i de förberedande skolorna ega vissa kunskaper, och dels och kanske hufvudsakligen deri, att de redan anställde lä-rarne ej för en hel termin fingo lemna sina skolor. Nämnas bör dock att Alfta församling hedrande utmärkte sig derigenom att den på prosten Oldbergs förslag lät samtliga sina distriktskol-lärare med lörens bibehållande besöka Seminariet. Följden häraf är, att denna församling först af alla inom distriktet kan få sitt skolväsande ändamålsenligt ordnad. Sedan Seminarieterminen af kommitterade blifvit förlagd till en för lärarne lämpligare tid och dessutom både församlingarne och lärarne sjelfva börjat komma

till en mera klar och riktig insigt om de fordringar, som i kommunernas och hela landets intresse, böra, för att icke säga måste ställas på lärarne, torde Seminariet hafva att motse flere elever, än lokalen, ehuru en bland de största i trakten, lämpligen kan rymma. Mer än 20 äro redan för instundande termin formligen anmälde, och på grund af i förväg gjorda förfrågningar om plats å Seminariet, kan antagas att hela antalet elever kommer att uppgå till mellan 30 och 40, af hvilka de flesta äro redan anställda lärare.

b) *Inspektörsverksamheten.*

Oberäknadt några inspektionsresor inom den församling der jag för närvarande är bosatt, började den egentliga inspektionen först med slutet af sistlidne Mars. Flera omständigheter samverkade härtill. Det syntes mig af vigt att vid inspektionerna kunna i tryck meddela skolråd och lärare de hufvudsakligaste grunddragen af den verksamhet skolorna böra utöfva, och jag uppsatte derföre några korta anvisningar för lärarne, jemte förslag till läsordningar, lärokurser och examenskataloger för såväl Små- och Distriktskolor som egentliga folkskolor. Insände till Herrar Kommitterades bedömande, fordrades att dessa förslag och anvisningar skulle godkännas äfven af öfrige inspektörer, såväl Landstingets som Statens. Nödigt blef ock, att, för enhet i framgångssätt, med sistnämnde inspektörer öfverenskomma om hvad som borde göras. En dylik öfverenskommelse träffades äfven på ett hos prosten och folkskoleinspektören Dahlström i Söderala den 17—19 Mars hållet inspektörsmöte, då äfven nyssnämnde, härhos bilagde anvisningar och förslag godkändes (Bil. Litt. D). Ett annat viktigt skäl till dröjsmålet med inspektionen var den under mina skolbesök inom Bollnäs vunnna insigten, att man, för att någorlunda rättvist kunna bedöma lärarens förmåga att i olika riktningar fylla sitt kall, måste lemna honom några veckors tid att inverka på sina elever och ej komma öfver honom genast vid terminens början, då han ännu ej ens hunnit lära känna sina elevers kunskaper. Men i många församlingar börja små- och distriktskolorna sin verksamhet först under loppet af Februari och förr än i Mars kunde således inspektionen ej lämpligen börja. Från sistnämnde tid till

i slutet af Juli har jag, af 15 mitt distrikt tillhörande församlingar, inspekterat 11, hvilka tillsammans haft 16 skolor med examinerade lärare och 38 med oexaminerade, eller inalles 54 skolor. De redan besökta församlingarne äro: Hanebo, Segerstad, Söderala, Söderhamn, Skog, Mo, Regnsjö, Woxna, Ofvanåker, Alfta och Bollnäs. De 4 återstående äro: Norrala, Trönö, Arbrå och Undersvik, hvilka jag nu ämnar besöka. Will Gud, skall den mig för året åliggande inspektionen sålunda före den nya Seminariterminens början vara verkställd inom samtliga mitt distrikt tillhörande skolor.

Inspektionerna hafva detta år mer än som härefter torde blifva fallet tagit tid och krafter i anspråk, ej blott till följd af vintrens ovanliga stränghet samt öfversvämningarne på våren, utan äfven till följd deraf, att både orter, personer och förhållanden nu voro mig alldeles okände. För de flesta församlingarne kräddes dessutom uppgörandet af förslag till skolväsendets fullständiga ombildning och för ändamålsenligheten af dessa förslag fordrades den noggranste kännedom såväl om skolväsendets tillstånd, som om församlingarnes förmåga att bära de nya utgifter den afsedda förändringen kunde medföra. Hosgående i tidningen »Helsingen» offentliggjorda berättelser (Bil. Litt. E—O.) torde vittna derom att jag efter bästa förmåga sökt fullgöra det mig gifna uppdraget. Det torde här böra anmärkas, att den i dessa berättelser för hvarje församling uppgifna inspektionstiden blott omfattar sjelfva inspektionsdagarne och icke afser den vida längre tid, som blifvit egnad åt uppsättandet af reorganisationsförslag och berättelser, bevisandet af kyrkostämmor m. m. Då vidare af berättelserna framgår att vid reorganisationen af nämnde 11 församlingars skolväsende, skolornas antal blott ökats från 54 till 61 $\frac{1}{4}$. folkskolornas blott från 16 till 19 och öfrige skolor från 38 till 42 $\frac{1}{4}$. får ej lemnas förbisedt, att de uppgjorda reorganisationsförslagen till följd af flera giltiga orsaker mera måst afse det nödvändiga och praktiskt möjliga, än det verkliga önskvärda. Af Kommitterades »Betänkande om folkundervisningens ordnande» synes ock, att allmogens motvilja för mera genomgripande förändringar i skolväsendet är Kommitterade lika bekant, som att församlingarne omöjligen mäga underhålla ett större antal examinerade lärare och Kommitterade hafva

äfvén framhållit den vackra grundsatsen, att saken bör på den fria öfvertygelsens väg bedrifvas. Öfvertygad att denna grundsats strängt måste följas, om den goda saken skall vinna önskad framgång, har jag ock efter förmåga sökt verka i denna riktning. Nöjd med att lagens andemening så vidt möjligt blifvit uppfylld der ej mera stått att vinna, har jag dock aldrig förbisett hufvudmålet: »att för kommunernas samtliga barn möjliggöra erhållandet af en verklig ändamålsenlig undervisning, och för uppnåendet af detta mål har jag måst strängt fordra: att samtliga oexaminerade lärare skola hafva genomgått något småskolelärareseminarium, eller ock utan dylik kurs vara af folkskoleinspektör godkände; att ingen lärare, der ej särskilda förhållanden framtvunga undantag, bör undervisa i mer än 2^{ne} rotar eller kortare tid än 18 veckor per år inom hvarje rote; att ständigt, hyrd eller för ändamålet uppförd skollokal för enhvar rote anskaffas och förses med nödig ändamålsenlig materiel; samt slutligen, att samtliga skolors lärjungar efter kunskaperna delas i 2^{ne} afdelningar, hvilka olika dagar i veckan besöka skolan.

Jag bör här nämna, att sistnämnde fordran från början icke är min, utan församlingarnes, men den omfattas nu af mig med största värma såsom, enligt min öfvertygelse, af oberäknelig vikt ej blott för folkundervisningens framgång utan för hela landets framtida väl. Klart är nemligen att om folkskolestadgans föreskrift rörande skolgången tillämpas så, att barnen under sin uppväxt nödgas termin efter termin uteslutande egna sin tid åt skolan, de härigenom för framtiden göras både ohägade och oskicklige för allt strängare kroppsarbete. Äfvén för detta, om det skall blifva väl gjordt, krävas insigter, håg och krafter, hvilka, för att vinna nödig styrka, småningom måste uppöfvas och med barnet sjelf, tillväxa. Denna sanning framstår klart för några och uppfattas instinktligt af öfrige föräldrar. Häri ett af skälen till den öfverklagade ojemna skolgången. En annan orsak till detta onda, som neutraliserar äfvén den mest nitiske och skicklige lärares bemödande, är att söka deri, att en mängd föräldrar af fattigdom rent af tvingas, att i viss mån tillgodogöra sig sina barns arbetskraft. Antydde svåra onda undanrödjes dock, åtminstone till större delen, genom ofvan anförda stadgande, hvarigenom oordningen göres till ordning och kroppsarbetet — hittills

det olofliga undantaget — till lag. Föräldrarne få rätt att vissa tider begagna barnens arbetskraft; barnen få tillfälle att förvärfa insigt om samt håg och krafter för föräldrarnes arbete; skolan och kroppsarbetet få bägge sin rätt och barnet, som älskar omvexling, längtar omvexlande till och idkar med kärlek bådadera; skolläraren kan med mindre arbete verka mera välsignelserikt, derigenom att skolgången blir jemnare och undervisningen lättare, till följd af lärjungarnes mera likartade kunskaper; kommunerna undgå en mängd onödiga kostnader, derigenom att skolokalerna kunna tilltagas i mindre skala samt derigenom att en och samma lärare kan ändamålsenligt undervisa ett vida större antal barn, än som förut varit möjligt, och landet i sin helhet vinner derpå, att landsbygdens barn qvarstanna vid sina föräldrars arbete, i stället för att söka städerna och der småningom gå elende af alla slag till mötes. Den visserligen öfverdrifna, men icke alldeles oberättigade, af de frommaste bland allmogen förda klagan öfver skolbildningens olyckliga följder är i sjelfva verket blott en protest mot en öfverdrift, hvilken redan torde hafva tillfört prostitutionen och proletariatet alltför många offer, och hvilken derföre icke borde lemnas alldeles opåaktad.

Beträffande skolväsendets tillstånd inom distriktet nödgas jag sanningsenligt tillstå, att oaktadt alla de mörka skildringar deraf jag förut erhållit, ingen af dem dock varit så dystert, som verkligheten befanns vara. Nästan öfver allt blott uttrycks- och begreppslös immanläsning, tanklöst minnespladder, samt öfver hufvud blott mekaniskt tillvägagående i alla ämnen; och utan Landstingets uppträdande hade denna olycka icke kunnat afhjelpas, ty bristen på kunniga lärare var det ondas egentliga orsak, och tillräckligt antal examinerade lärare kunde församlingarne ej aflöna, under det dugliga oexaminerade lärare icke funnos att tillgå. Skolornas elendiga tillstånd kan således icke rättvisligen tillvitas hvarken inspektören, pastorn, församlingen eller skollärarne oaktadt man från olika håll velat kasta skulden än på den ene, än på den andre af de nyss uppräknade. Att allmogen i allmänhet ej inser vigten af skolväsendets ombildning, bör emellertid icke förvåna någon, snarare är det då att förundra sig öfver, att oaktadt det usla skolväsendet det dock inom nästan hvarje kommun finnes ett så stort antal upplyste och klarsynte män, att den så väl behöflige

förändringen med deras bistånd kan genomdrivas. Att så likväl är förhållandet synes af hosgående berättelser, enligt hvilka af 11 församlingar 9 redan beslutat fullständigt ombilda sitt skolväsende; och allt skäl är att hoppas det de 2de återstående äfven snart skola antaga de uppgjorda utbildningsförslagen, helst dessa afse att spara församlingarne alla ej ovilkorligen nödvändiga utgifter. Då nu samtliga skolråd och i allmänhet äfven kyrkostämmorna vänligt bifallit den föreslagna förändringen, har det, för att ej onödigtvis såra, ansetts lämpligt att i berättelserna mera antyda än naket framställa de förefunna bristerna.

Oaktadt den slöja, som på anförde skäl blifvit kastad öfver de hjertast framstående förhållandena, framgår dock af berättelserna mer eller mindre tydligt, att i allmänhet alltför stor olikhet egt rum i lärarnes arbete, rotarnes antal och omfång, lärjungarnes antal i de särskilda områdena och rotarne samt den barnen tilldelade undervisningstiden; att så t. ex. den ena lärarens område haft blott 70 skolpligtige barn, en annans åter omfattat ända till 200; att, under det en lärare fått ständigt sitta stilla på samma station, en annan måst vandra omkring mellan 4 å 6 rotar med ända till 1 å 2 mils ofta obanad väg emellan de yttersta stationerna; att medan ett områdes lärjungar regelbundet hela skoltiden erhållit undervisning, denna för andra barn inskränkts till 3 å 6 veckor per år och någon gång, till följd af rotarnes alltför stora antal och afstånd, året igenom alldeles uteblifvit; att skolan inom en rote, ej blott nödgats vandra från by till by utan vanligen äfven från gård till gård inom samma by, på det att alla gårdsewares barn måtte få lika fördelar af skolans närhet; att läsordningen oftast varit godtycklig, undervisningsmetoden ytterst olämplig och skolgången i allmänhet mycket ojemn, någon gång ända derhän att mer än en tredjedel af församlingens skolpligtige barn under terminen varit utan undervisning; att lärarne, jemte det barnens antal i allmänhet varit alltför stort, samtidigt haft att undervisa barn på så olika kunskapsgrader, att en ändamålsenlig undervisning blifvit nästan alldeles omöjliggjord; att den oftast totala saknaden af ändamålsenlig materiel samt olämpligheten af de till skolrum begagnade trånga och osunda stugorna för undervisningen lagt hinder i vägen, hvilka äfven det största nit och den utmärktaste lärareförmåga

ej kunnat öfvervinna; att de oexaminerade lärarne — till större delen pigor, drängar eller torpare — trots allt nit och fromhet, till följd af brist på kunskaper samt nödig insigt om sina åligganden omöjligen kunnat nöjaktigt fullgöra sina ansvarsfulla pligter; samt att de examinerade lärarne, med få undantag, till följd af ofvan antydda förlamande inverkningsar samt bristande understöd från småskolans sida, befunnits slappa och uttröttade och lärjungarnes kunskaper i allmänhet mycket onöjaktiga. Den pligttrögenhet och sannt kristliga anda, som lifvar mängden af lärarne, inger dock för framtiden de bästa förhoppningar. Redan med nu ingångne termin hafva flertalet af distriktets församlingar börjat afhjelpa de anmärkta olägenheterna, och i samma mån mängden af Små- och Distriktsskollärare hinner vid Seminarierna tillägna sig nödiga insigter i samma mån skall äfven undervisningen blifva ändamålsenlig och välsignelserik såväl i den egentliga folkskolan som i de mindre skolorna. Folkskolan är i hög grad beroende af den förberedande skolan, den sednare har att lägga den grundval hvarpå den förra skall fortbygga, och då den förberedande skolan ej fullgör sitt värf, förlamas således äfven folkskolans verksamhet. Gefleborgs Landsting har hedern af att först hafva insett och behjertat detta och det har äfven äran af att genom inrättandet af Småskolelärare-Seminarierna hafva gifvit ett föredöme, som förr eller sednare af hela landet måste följas.

Det stora gagnet af ifrågavarande anstalter inses visserligen ej ännu af mängden, men sådant är helt naturligt. En dylik insigt blir först allmän, i den mån Seminariernas gagnande inverkan på skolorna hinner göra sig märkbar och ännu har blott ett litet fåtal lärare hunnit utbildas. Flera år komma att förgå, innan mängden af såväl redan anställde som behöflige nya lärare vunnit en sådan utbildning, och kanske skola äfven år förgå, innan Seminariinrättningen mera allmänt vinner rättvist erkännande. Så äfven med inspektörsverksamheten hvars viktiga dels ordnande dels kontrollerande inverkan på skolväsendet ej heller ännu allmännare inses. Och likväl torde denna verksamhet, åtminstone i de nordliga, större, men mindre tätt bebyggda inspektörsdistrikten vara ett hufvudvilkor för folkundervisningens ändamålsenliga utveckling, så länge Staten ej så aflönar sina egna

Examens-Katalog vid Lärokursens slut å Bollnäs Seminarium år 1866.

Elevs Namn m. m.	Födelse	Fadrens namn och yrke	Intagning å Semina-riet.	Kunskaps- Flit- och Sede-betyg													
				Kristendom		Sv. Språket			Skrif-ning	Räkning.	Svensk Hist.	Geografi.	Naturlära.	Sång.	Gymnastik och Exercis.	Flit.	Uppförande.
				Katekes.	Biblisk Hist.	Stafning rätt- och välläsning	Gram-matik.	A.									
*) Anna Lindgren, född och bosatt i Undersvik.	18 ²⁸ / ₁₂ 49.	Soldaten Jonas Lindgren.	18 ¹ / ₈ 66.	B.	B.	A.	B.	BC.	BC.	B.	B.	BC.	C.	C.	A.	A.	
Inga Hedberg, född och bosatt i Bollnäs.	18 ²⁴ / ₆ 51.	Brandvaktens på Katrineberg Johan Hedberg.	18 ²⁷ / ₈ 66.	B.	B.	C.	B.	C.	BC.	B.	B.	BC.	CD.	C.	A.	A.	
*) Johanna Gustafva Boberg, född i Husby i Dalarne, sedan 1 ¹ / ₂ år Småskolelärlarinna å Sandarne.	18 ¹⁹ / ₉ 42.	Saltpetersjudaren And. Boberg.	18 ¹ / ₈ 66.	B.	B.	C.	BC.	A.	BC.	BC.	B.	BC.	D.	C.	A.	A.	
*) Katharina Margaretha Östlund, född i Sunne i Jemtland, bosatt i Alfta.	18 ²³ / ₂ 44.	Folkskolelärlaren Hans Östlund.	18 ² / ₈ 66.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	B.	BC.	A.	C.	A.	A.	
Anna Jansson, född och bosatt i Bollnäs.	18 ⁵ / ₁ 51.	Snickaren Nils Jansson.	18 ¹³ / ₈ 66.	B.	B.	A.	BC.	BC.	C.	C.	BC.	BC.	CD.	C.	A.	A.	
Ingrid Fahberg, född och bosatt i Bollnäs.	18 ³⁰ / ₄ 53.	Torparen Olof Fahberg.	18 ¹⁴ / ₈ 66.	C.	CD.	C.	D.	C.	D.	D.	D.	CD.	CD.	C.	A.	A.	
*) Christina Olsdotter, född i Ore i Dalarne, bosatt i Ofvanåker	18 ¹⁸ / ₆ 39.	Nybyggaren Olof Hansson.	18 ¹ / ₈ 66.	B.	BC.	C.	BC.	C.	BC.	C.	C.	C.	C.	CD.	A.	A.	
*) Kerstin Wallgren, född i Arbrå och der sedan 1 ¹ / ₂ år ambul. Dist. Skollärlarinna.	18 ²⁰ / ₂ 38.	Smeden Johan Wallgren.	do	BC.	C.	B.	CD.	CD.	C.	CD.	C.	CD.	D.	C.	A.	A.	
**) Olof Glad, född i Bollnäs och sedan 1 ¹ / ₂ år vicar. amb. Dist. Skollärlare derst.	18 ³⁰ / ₆ 35.	Inhysesmannen Olof Jonsson.	do	C.	CD.	C.	D.	CD.	D.	D.	D.	D.	CD.	CD.	A.	A.	
*) Erik Ersson, född i Arbrå och der sedan 1 ¹ / ₂ år amb. Distr. Skollärlare	18 ¹¹ / ₉ 45.	Torparen Erik Larsson.	do	B.	A.	A.	A.	B.	A.	A.	A.	B.	D.	A.	A.	A.	
*) Carl August Holmström, född i Hedemora, Organist vid Annefors Kapell samt sed. 1 år Lär. vid kapellskol.	18 ¹⁵ / ₂ 45.	Aflidne organisten Joh. Holmström.	do	B.	A.	A.	A.	BC.	A.	A.	A.	B.	A.	A.	A.	A.	
*) Anders Sundberg, född i Bollnäs och der sedan 1 ¹ / ₂ år amb. Distr. Skollärlare.	18 ¹⁵ / ₁ 39.	Afl. Hemmansegaren Jonas Olsson.	do	B.	A.	B.	B.	C.	BC.	BC.	B.	BC.	B.	A.	A.	A.	
*) Lars Broman, född i Alfta och der sedan 4 år vicar. Distr. Skollärlare.	18 ¹¹ / ₃ 35.	Husmannen Per Broman.	18 ⁴ / ₈ 66.	BC.	C.	C.	C.	BC.	B.	BC.	B.	BC.	BC.	C.	A.	A.	
**) Per Westlund, född i Bollnäs, sedan 1 ¹ / ₂ år vicar. Distr. Skollärlare i Alfta.	18 ⁹ / ₁₁ 46.	Skräddaren Per Westlund.	18 ³ / ₈ 66.	C.	C.	CD.	CD.	B.	C.	C.	C.	C.	CD.	C.	A.	A.	
*) Olof Nilsson, född och bosatt i Bollnäs.	18 ¹⁹ / ₁ 53.	Kolaren vid Annefors Nils Hansson.	18 ¹ / ₈ 66.	B.	A.	B.	A.	B.	A.	A.	A.	B.	BC.	C.	A.	A.	
*) Jonas Blomberg, född i Alfta och sedan 8 ¹ / ₂ år Distr. Skollärlare.	18 ¹² / ₄ 43.	Afsk. Soldaten Erik Blomberg.	18 ² / ₈ 66.	B.	A.	A.	C.	B.	A.	B.	B.	C.	BC.	C.	A.	A.	
Edvard Arvid Lindblom, född och bosatt i Bollnäs.	18 ³ / ₁₀ 53.	Skomakaren Lars Lindblom.	18 ¹³ / ₈ 66.	BC.	BC.	C.	C.	C.	C.	C.	C.	C.	D.	CD.	A.	A.	
Carl August Stenberg, född och bosatt i Bollnäs.	18 ¹² / ₁ 54.	Sadelmakaren Johan Stenberg.	do	BC.	BC.	CD.	C.	C.	C.	C.	C.	C.	D.	CD.	A.	A.	
Brita From, född och bosatt i Bollnäs.	18 ²³ / ₈ 53.	Afsk. Soldaten Anders From.	do	B.	BC.	CD.	BC.	CD.	C.	BC.	BC.	BC.	D.	CD.	A.	A.	

Betygsbokstäfvernas betydelse: A. = Berömligt; B. = med beröm godkänd; BC. = icke utan beröm godkänd; C. = godkänd; CD. = Försvarligt; D. = otillräckligt.

*) utexaminerade Distrikt-Skollärlare.

Bollnäs den 12 December 1866.

**) do Småskolelärlare

Vidimeras

S. G. M. Ströhm.

C. M. Florman.

inspektörer, att dessa åt skolorna kunna egna sin hufvudsakliga verksamhet.

Jag anser för en pligt att här öppet och tacksamt erkänna den välvilja och hjertlighet, som under mina inspektionsresor öfverallt blifvit mig till del, äfven der man af ett eller annat skäl ej ansett sig kunna bifalla mina ombildningsförslag. Särskildt hos presterskapet står jag i förbindelse för hjertligt tillmötesgående och nitiskt understöd. Samtliga herrar pastorer hafva varit mig följaktige vid inspektionen inom församlingarne, några äfven till de aflägsnare och svårbesöktare skolorna och detta ehuru årstid och väglag ofta gjort resan både besvärlig och äfventyrlig. Då den åsigten att presterskapet i allmänhet mera skulle motverka än befrämja folkets upplysning ofta blifvit uttalad och denna beskyllning enligt min öfvertygelse är alldeles oriktig, anser jag för en skyldighet att förklara, det åtminstone inom Södra Helsingland nästan samtliga präster med verkligt intresse omfatta och efter förmåga verka för folkundervisningen. På nuvarande herrar pastorerers nit för saken har jag nästan öfverallt i skolråds- och kyrkostämmoprotokollen funnit mer än tillräckliga bevis och det yngre presterskapet delar i allmänhet lifligt detta nit. Den bristfälliga skolundervisningen vållar presten år efter år vid nattvardsundervisningen bekymmer och obehag af flera slag och han måste således redan af denna orsak vara skolans tillgifne vän. Hans bemödande för skolväsendets upphjelpande hafva dock oftast strandat mot svårigheten att erhålla lämpliga lärare samt mot den bristande insigten hos dem, hvilkas fördel saken närmast gällde, och han har derföre med oskrymtad glädje mottagit inspektörens medverkan för reformens framgång. Att denna ock verkligen vunnits i vida högre grad, än jag från början vågat hoppas, dertill har herrar Statsinspektörers insigtsfulla och vänliga medverkan i hufvudsaklig mån bidragit, och utan en uppriktig samverkan mellan Statens och Landstingets inspektörer vore ock af de sistnämndes uppträdande att befara mera skada än gagn.

Af de 11 besökta församlingarne hafva 7 sockenbibliotek, 6 sparbank och 8 skarpskytte corps. Sockenbiblioteker och Sparbanker, bildade genom presterskapets eller andra ståndspersoners nitiska åtgöranden, lofva i allmänhet att allt mera utveckla sig.

Af Skarpskyttecorperne, hvilka mera bero af några få enskildes upppoffrande nit, ådagalägga visserligen några mycken verksamhet, men andra hafva endast ett skenlif. Fattigvården åter är nästan öfverallt icke ordnad, gör derföre i allmänhet föga verkligt gagn och ådrager likväl kommunerna årligen de mest betungande kostnader, synnerligen till följd af det hejdlösa, så ytterligt demoraliserande tiggeriet. Då denna fråga på flera sätt står i samband med folkundervisningen torde det tillåtas mig, att slutligen få i korthet uttala den åsigten, att enda sättet att hämma det proletariatet allt mer rekryterande tiggeriet samt rädda befolkningen från att småningom ruineras af direkta och indirekta fattigvårdsutgifter är, att Landstinget tager äfven denna fråga om hand samt åstadkommer arbetshus inom hvarje härad, för att befria befolkningen från kringstrykande lättingar, samt försörjningsanstalter inom hvarje församling för upptagande af alla till arbete oförmögne medellöse.

Bollnäs & Rehn den 11 September 1867.

S. G. M. Ströhm.

Uppgift å de Lärokurser, som med Eleverne å härvarande Seminarium blifvit genomgångna under den med ingången af sistl. Augusti började och med denna dag avslutade Terminen:

1° *I Kristendom:*

Luthers lilla katekes med korta ordförklaringar, öfversigt af de särskilda hufvudafdelningarne samt nödiga hänvisningar till den Lindblomska förklaringen; ett urval berättelser ur Gamla Testamentet och samtliga Nya Testamentets efter Roos och Åkerblom med lämpliga förklaringar efter prof. Melin i hans bibelöfversättning samt i afseende å det geografiska med ledning af kartan öfver Palæstina.

2° *I Skrifning:*

Kortfattad redogörelse för Skrifbokstäfvernas bildning samt öfningar i skönskrifning.

3° *I Räkning:*

Anvisning till hufvudräkning i enkla tal samt räkneöfningar på tafla i enkla tal och bråk.

[Fortsättning å sid. 189.]

Läsordning

å Småskolelärare-Seminarier i Bollnäs år 1866.

Dag	Timme	Ämne
Måndag.	Kl. 8—9.	Katekes
	” 9—10.	Svenska språket
	” 11—12.	Geografi
	” 12—1.	Räkning
Tisdag.	Kl. 8—9.	Biblisk Historia
	” 9—10.	Svenska språket
	” 11—12.	Naturlära
	” 12—1.	Skrifning
Onsdag.	Kl. 8—9.	Svensk Historia
	” 9—10.	Svenska språket
	” 11—12.	Geografi.
	” 12—1.	Räkning.
Torsdag.	Kl. 8—9.	Katekes
	” 9—10.	Svenska språket
	” 11—12.	Naturlära
	” 12—1.	Skrifning
Fredag.	Kl. 8—9.	Biblisk Historia
	” 9—10.	Svensk Historia
	” 11—12.	Geografi
	” 12—1.	Räkning

Obs. Lärjungarne skola hvarje morgon kl. $\frac{1}{2}$ 8 vara samlade till bön, efter hvars slut fortsättes med förklaring af de begagnade bönerna samt bibelförklaring till kl. 8. Läsdagarne från 2—4 e. m. sysselsättas lärjungarne med praktiska öfningar. Lördagen är fridag.

S. G. M. Ströhm.

4° I Historia och Geografi:

Sveriges samtliga Regentätter och dessas särskilda leder, någorlunda fullständig öfversigt af Hedniska och Katholska tidehvarfven samt Gustaf I efter Dahms lärobok, med särskildt afseende på lagväsendets utveckling, på landets tillstånd samt seder och bruk under olika tider o. m. d.; det viktigaste af mathematiska och fysiska Geografien, en kort öfversigt af Europa samt en någorlunda fullständig af Sverige och särskildt af Helsingland.

5° I Naturlära:

Berlins mindre lärobok nästan fullständigt genomgången med något utförligare redogörelse för Djuren och Växterna samt Luften och Wattnet.

6° I Svenska språket:

Reglor för öfningar i stafning samt rätt- och välläsning; rättskrifningsläran fullständigt genomgången jemte det viktigaste af formläran samt af läran om satsen och dess olika delar; öfningar i rätt- och brefskrifning.

7° De första grunderna af Sång, Gymnastik och Exercis.

Bollnäs den 12 December 1866. S. G. M. Ströhm.

4) Landskrona.

Anställning först, utbildning sedan.

Hästveda kyrkoarkiv Lunds stift sockenstämmoprotokoll $\frac{15}{3}$ 1874. Ettårig kurs börjades där av regementspastor J. C. E. Åkesson-Lundegård $\frac{1}{10}$ 1870 och erhöi av Malmöhus läns landsting 1872—1880 ett årligt anslag å 750 kronor. Om landstingets kurser och seminarium jfr [Anna Steiner] Malmöhus läns landstings småskolelärarinneseminarium i Lund 1882 $\frac{23}{1}$ 1932. Lund 1932.

§ 2. För att begagna undervisningen vid den läroanstalt, som af Länets Landsting kommer att bringas i verksamhet, lemnades åt församlingens småskolelärarinna tjänstledighet samt 25 Riksdalers bidrag af församlingen till underhåll under den tid, hon begagnar nämnda undervisning.

6) Säbrå (nära Härnösand).

Västernorrlands läns landstings arkiv Småskoleseminariets handlingar. På anmodan ha f. d. dövstumskolerektorn J. A. Hagström kopierat handlingarna och seminarieriktorn Fil. D:r Karl Ågren strax före tryckningen kontrollerat avskrivningarnas riktighet. Den förre, som varit läroanstaltens skattmästare, anser undervisningsplanen förskriva sig från något av seminariets två första år (1877—1879). — Johan Widén var teol. lektor vid h. a. läroverket och Bucht rektor vid folkskoleseminariet.

[a] Undervisningsplan

för småskollärrinne-seminarium i Säbrå.

Inträdesfordringar. Endast qvinliga elever emottagas. Inträdesökande elev skall genom behörigt intyg styrka sig hafva begått Herrans Nattvard och vara känd för ett godt uppförande samt vid anställt inträdesförhör ådagalägga insigt i de ämnen, som finnas upptagna i den uti folkskolestadgans 7:de § bestämda minimikursen.

Lärotiden för kursens genomgående skall utgöra ett läsår eller 36 veckor, fördelade i en hösttermin och en vårtermin, med 5 å 6 undervisnings- och öfningstimmar dagligen.

Läroämnen:

1. *Kristendom.* Bibelläsning. Biblisk historia efter någon mindre lärobok. Luthers lilla katekes jemte den antagna förklaringen med redogörelse för innehållet efter texten. Ett mindre urval bibelspråk och kyrkopsalmer.

2. *Modersmålet.* Öfningar att med nöjaktig färdighet läsa svenskt och latinskt tryck och att redogöra för innehållet; att känna grunderna för stafning och rättläsning; det enklaste af modersmålets form- och satslära; rättskrifningsöfningar, dels efter uppsägning och med andra enklare öfningar, dels lättare uppsatser efter meddelad anvisning.

3. *Räkning.* De fyra räknesätten i hela tal, bråk och sorter, inöfvade dels genom hufvudräkning och dels medelst räkning å tafla. Det allra enklaste af *geometrien* inöfvas dels i sammanhang med räkneöfningarna och dels i samband med teckning.

4. *Svensk historia.* efter någon mindre lärobok och med anslutning till de historiska styckena i Läsebok för folkskolan.

5. *Geografi*, efter kartan, med ledning af någon mindre lärokurs och med anslutning till de geografiska styckena i Läsebok för folkskolan.

6. *Naturkunnighet* ungefär till det omfång, som bestämmes af Berlins lärobok i naturläran och med hjälp af vanlig åskådningsmateriel.

7. *Uppfostrings- och undervisningslära.* De enklaste pedagogiska grundsatserna. Om sättet att undervisa i de olika läroämnena. Anvisning om ordnandet af en småskola eller mindre skola samt att föra de vanliga anteckningsböckerna (journal, matrikel och examenskatalog).

8. *Wälskrifning.* Öfningar till vinnande af både skriffärdighet och undervisningsskicklighet.

9. *Teckning* efter de genom Kongl. Ecklesiastik-Departementets försorg utgifna väggtäflor för teckning.

10. *Sång.* Theoretisk underbyggnad och praktisk öfning till det omfång, att eleverna kunna leda åtminstone enstämig sång. Öfning i orgelspelning under särskild lärare. —

All undervisning bör äsyfta att bilda eleverna till dugliga lärarinnor. Seminariet skall derföre ock sättas i samband med en öfningsskola, der lärarinne-eleverna få tillfälle att, i synnerhet under vårterminerna, dels åhöra undervisningen, dels ock sjelfva undervisa, hvarvid synnerlig vikt bör läggas derpå, att eleverna kunna göra enkla och naturliga frågor i ämnena samt att på svarta taflan åskådliggöra hvad som genom skrifning och uppritning kan framställas.

Undervisningstimmar i veckan.

Kristendom	6	Modersmålet	7
Räknekonst (och geometri)	5	Historia och geografi	4
Naturkunnighet	2	Wälskrifning	2
Teckning	1	Sång	2
Metodik	1	Summa	30 t:r

Under vårterminerna utbytas en del af dessa timmar mot praktiska öfningar i öfningsskolan samt undervisning i uppfostrings- och undervisningslära, hvarom direktionen kommer att framdeles närmare bestämma.

[b] Protokoll, hållet vid styrelsens för Vesternorrlands läns landstingsseminarium i Säbrå sammanträde den 19 augusti 1890.

Närvarande: Doktor Vidén och undertecknad.

§ 1. Sedan förslag till lärokurser och timplan för seminariet upprättats samt föreståndarinnan lemnats tillfälle att yttra sig om detsamma, äfvensom styrelsens ordförande h. h. biskop Johansson, hvilken för tillfället var från staden bortrest, efter tagen del af förslaget förklarar sig icke hafva någon anmärkning af vigt att göra deremot, så föredrogs nu och fastställdes till efterrättelse detta förslag, som hade följande lydelse.

Förslag till lärokurser vid Säbrå seminarium.

Kristendomskunskap.

1:a terminen 1. Gamla testamentets bibliska historia påbörjad.

2. Första hufvudstycket af Luthers lilla katekes och den antagna utvecklingen.

2:a terminen 1. Gamla testamentets bibliska historia fortsatt och avslutad. Kort öfversigt af gamla testamentets bibliska böcker. Nya testamentets bibliska historia påbörjad.

2. Andra hufvudstycket af Luthers lilla katekes och den antagna utvecklingen.

3:e terminen 1. Nya testamentets bibliska historia avslutad. Kort översigt af nya testamentets bibliska böcker.

2. Tredje, fjerde och femte hufvudstyckena af Luthers lilla katekes och den antagna utvecklingen.

4:e terminen Repetition af lärokursen i kristendomskunskap.

Vid kristendomsundervisningen inläras dessutom valda psalmer och psalmverser. Hela antalet af de verser, som under denna läsning af psalmer och psalmverser komma att genomgå, må ej öfverstiga 20 för hvardera läsåret.

I samband med undervisningen i biblisk historia meddelas erforderlig kunskap om Bibelns land och folk.

Vid den dagliga morgonandakten läses och förklaras ett stycke i Bibeln. Denna läsning bör ordnas så, att ett evangelium, Apostlagerningarna och ett bref hinna genomgå under den tvååriga lärotiden.

Modersmålet

1:a terminen 1. Läsning med innehållsbehandling (d. v. s. öfning att uppfatta och muntligen återgifva innehållet) af lättare stycken omvexlande med kursivläsning. Memorering af några kortare stycken i bunden form.

2. Rättskrifningsöfningar. Lättare skriftliga öfningar såsom förberedelse till uppsatsskrifning.

3. Det enklaste af satsläran jemte behöfliga delar af formläran med tillämpning på läsestycken.

2:a terminen 1. Läsning med innehållsbehandling omvexlande med kursivläsning. Memorering af något eller några stycken i bunden form.

2. Rättskrifningsöfningar. Skriftligt återgivande af berättelser och beskrifningar, som blifvit lästa eller af lärarinnan muntligen meddelade.

3. Den enkla satsen fullständigt behandlad, ordklasserna och ordens böjning, allt med tillämpning på läsestycken.

3:e terminen 1. Läsning såsom förut.

2. Rättskrifningsöfningar. Utarbetande af berättelser och beskrifningar efter lärarinnans förberedande anvisning.

3. Satsbindning och satsfogning. Fortsatt satsanalys.

4:e terminen 1. Fortsatta öfningar i välläsning äfvensom uppfattning af och redogörelse för det lästa. Repetition af de memorerade styckena.

2. Rättskrifningsöfningar. Utarbetande af berättelser och beskrifningar äfven utan lärarinnans förberedande anvisning.

3. Repetition af den genomgångna kursen i språkläran med fortfarande tillämpning på läsestycken.

Räkning och geometri.

1:a terminen De fyra räknesätten i hela tal, muntligen och skriftligen öfvade och tillämpade på praktiska uppgifter af lättfattligt innehåll.

2:a terminen Fortsatt öfning af de fyra räknesätten i hela tal. De fyra räknesätten i decimalbråk, öfvade och tillämpade på sätt som sagts om hela tal.

3:e terminen 1. Fortsatt öfning af de fyra räknesätten i hela tal och decimalbråk. Allmänna bråk under enahanda öfning och tillämpning som hela tal och decimalbråk.

2. Det allra allmännaste om linier och vinklar (vinklars mätning uppskjutes till 4:e terminen). Uppritning, beskrifning och mätning af parallelogrammer. Beskrifning och mätning af sådana solida figurer, som hafva parallelogrammer till grundtytor och mot dessa vinkelräta sidor.

4:e terminen 1. Fortsatta öfningar i muntlig och skriftlig räkning med tillämpning på enkla uppgifter ur det praktiska lifvet.

2. Uppritning, beskrifning och mätning af trianglar, återstående firsidingar och cirklar. Mätning af vinklar. Beskrifning och mätning af sådana solida figurer, som hafva förenämnda tytor till grundtytor och mot dessa vinkelräta sidor.

Historia och geografi

1:a terminen 1. Berättelser om de mest betydande personer och händelser i fäderneslandets historia intill reformationstiden, med öfversigter öfver de särskilda tidsskedenas viktigare förhållanden. Någon kännedom om de i Sverige allmännast förekommande minnesmärken från forntiden.

2. Det allmännaste af den matematiska och fysiska geografin. Sveriges geografi påbörjad.

2:a terminen 1. Den historiska kursen fortsättes efter samma plan intill frihetstiden.

2. Sveriges geografi fortsatt och avslutad. Norges, Danmarks och Finlands geografi.

3:e terminen 1. Den historiska kursen fortsättes efter samma plan intill närvarande tid.

2. Återstoden af Europas geografi. De främmande verldsdelarnes geografi.

4:e terminen Repetition af lärokursen i historia och geografi.

Naturkunnighet.

1:a terminen Läran om djuren.

2:a terminen 1. Menniskokroppens byggnad, lifsförrättningar och vård.

2. Valda företeelser.

3:e terminen. 1. Växterna. 2. Jordytans beståndsdelar. 3. Himlakropparna. 4. Valda företeelser.

4:e terminen Repetition af kursen i naturkunnighet.

Pedagogik och metodik

2:a terminen En med praktiska öfningar förbunden framställning af förfaringssättet vid undervisningen i småskolans särskilda ämnen påbörjad.

3:e terminen 1. Framställningen af metoden för undervisningen i småskolans läroämnen fortsatt och avslutad. Allmän undervisningslära.

2. Småskolans uppgift såsom en kristlig uppfostringsanstalt, dess anordning och verksamhet. Lärarinnans pligter.

4:e terminen 1. Anvisningar rörande mindre folkskolan och de i den förekommande läroämnenas metodiska behandling. Öfversigt af den svenska folkundervisningens historia efter 1842.

2. Repetition af hela lärokursen i ämnet.

Välskrifning

1:a terminen Öfningar, fortgående från inlärande af bokstäfvernas grundformer samt af lilla och stora alfabetet till skrifning af storstil och mellanstil.

2:a, 3:e och 4:e terminerna 1. Öfningar i småstil omvexlande med öfningar i mellanstil och storstil

2. Öfningar att skriva med krita på svarta taflan.

Teckning

1:a och 2:a terminerna Frihandsteckning, omfattande enklare rätliniga och krokliniga figurer, dels efter lärarinnans företeckning, dels efter planscher.

3:e och 4:e terminerna Öfningar i frihandsteckning efter något svårare mönster.

Sång och musik

1. Det allra allmännaste af musikens teori. Tonträffningsöfningar; koraler och svenska messan; enstämmiga sånger, företrädesvis af fosterländskt innehåll.

2. Förberedande öfningar på orgelharmonium; spelning af koraler på samma instrument (frivilligt).

Gymnastik

Fristående gymnastik företrädesvis; undervisning om sättet att leda gymnastiköfningarna i små- och mindre folkskolor.

Handarbete

Stickning, sömnad, stoppning, lappning och märkning.

Praktiska öfningar.

För de praktiska öfningarna indelas eleverna i två, högst tre grupper, af hvilka i regel blott en grupp i sänder är närvarande under en dylik öfning.

Enskilda elever böra dessutom under hela dagar turvis följa undervisningen i öfningsskolan.

Timplan för hvarje vecka.

Ämnen	1:a terminen	2:a terminen	3:e terminen	4:e terminen
Kristendomskunskap	5	5	4	4
Modersmålet	7	5	5	5
Räkning och geometri	4	4	4	4
Historia och geografi	4	3	3	3
Naturkunighet	2	2	2	2
Metodik och pedagogik	—	1	2	2
Välskrifning	2	1	1	1
Teckning	2	1	1	1
Sång	4/2	2/2	2/2	2/2
Gymnastik	6/4	6/4	6/4	6/4
Handarbete	2	2	2	1
Praktiska öfningar	—	5	6	8
Summa timmar	31½	31½	32½	33½

Dessutom anslås ½ timme dagligen åt morgonandakten.

Musik öfvas utom ofvan angifna lärotid med elever, som sådant önska. Timantalet för dessa öfningar under vederbörande lärares eller lärarinnas ledning föreslås till 2 å 3 i veckan.

En timme af de för den första terminen till undervisningen i modersmålet anslagna timmarna kan, ifall så pröfvas nödigt, användas till praktiska öfningar.

§ 2. Föreståndarinnan hade inkommit med förslag till läroböcker och bestämdes att följande skulle tills vidare användas.

I Kristendom: Steinmetz' bibliska historia för folkskolan, ny upplaga nr 1. Öfversigt af de bibliska böckernas innehåll och historia af O. W. Lemke.

I modersmålet: Sundéns lärobok för folkskolan (den minsta).
I räkning: Hufvudräkningskurs af Segerstedt. Folkskolans räknobok af Bäckman.

I geografi: S. Almqvists lärobok för folkskolan.
I svensk historia: C. T. Odhners d:o d:o
I naturlära: Hj. Bergs och And. Lindéns mindre lärobok.
I metodik och pedagogik: Småskolans metodik af Fr. Sandberg. Bidrag till pedagogik och metodik af Chr. Anjou, C. W. Kastman och K. A. Kastman, häft. V (om räkning).

Som ofvan

G. W. Bucht.

Notiser som äga samband med vissa här återgivna aktstycken.

Till sid. 3 o. f. Om acta 1-4 härnedan och deras författare jfr A. Warne Till folkskolans förhistoria. Sthlm 1929 s. 336 o. f. resp. S. Cawallin Lunds Stifts Herdaminne. — Ordförklaringar: ordentelige Lärare = ordinarie präster; usel = fattig. Rektors Hofmästare-titel är lånad från tidigare seklers prins- och adelsinformation; jfr Gustaf Is registratur 1539 sid. 309; Schmidt Gesch. d. Päd. 1862 4: 366.

Till sid. 35. Under titeln tillägges: Anmält på Stockholms Slott d. 10 Dec. 1793. Hos Hans Kgl. Höghet Hert. af Södermanl. som befallte att detta Mål tills vidare borde hwila. [Med annan stül:] 1796. d. 14. Jan. afgjort. Nederst. ann N 2018

Det är ej otroligt, att landshövdingens uttryck Muncke Capell innebär en ordlek. Domprosten och riksdagsmannen Petrus Munck (obs. stavningen) blev följande år biskop, och ännu nyss efter sin död fick han bära hundhuvudet för arkivsträvandena.

Till sid. 37. Greve von Schwerin (1764-1834) som hade varit militär, var kyrkoherde (i Sala), prost, riksdagsman, ekonomisk teoretiker, medlem av riddarhusoppositionen. Utgav jämte Askelöf och Livijn Läsnings till utbredande af medborgerliga kunskaper. Motarbetade dock Uppfostringskommittén och 1815 års förslag om folk- och arbetsskolor. Såsom ordförande för bankotullmäktige genomdrev han myntregleringen 1830. I Svenska Minerva ingick 18/4 1834 en biografi över honom [av J. C. Askelöf], och den utkom sedan i »eftertryck» [i Strängnäs] s. å.; 32 sidor. En annan teckning gjorde Cec. Bååth-Holmberg: En svensk storman; Sthlm 1901. 184 sid. Sid. 41-44 avtryckas hans »moralbok» för sonen Vilhelm, den blivande hjälten vid Oravais. (Ett minnesmärke över denne är rest vid hennes och makens folkhögskola, Tärna).

Här avtryckta inlaga inlämnades vid prästmötet i Västerås 1804. Sid. 30-III fyllas av en uppsats »Om Menniskobildning. I synnerhet den men jämväl nedan återgivna artikel påminna om den sedan av Olof Eneroth förfäktade åskådningen om bildning, kulturhistoria (t. ex. »en allmän folkrätt, som födde idéen af en evig fred»; s. 50, konstens betydelse för det mänskligas utveckling hos oss etc. Enligt Protokoll för... Adeln 1812 I 26/6 kritiserade S. de vanliga läroböckerna i historia etc., såsom Eneroth senare.

Till s. 60 nr 3. En son till W. som var förmäld med Elisabeth Kristina Flensburg, var seminarieriktorn P. Wingren, Lund, född i S. Rörum ^{22/s} 1836 (enligt benäget meddelande av dennes ene son, bokhandlaren Johannes W., Uppsala). Jfr Årsböcker nr 28.

Till sid. 77 § 17. Hänvisningen i rad 2, 3 passar varken till innehåll eller paragrafnummer till 1842 års stadga. För visso är det kungörelsen ^{29/o} 1853 ang. förändrad lydelse av fyra §§ i nämnda stadga som åsyftas. Där talar § 1 mom. 3 och § 4 mom. 3 om mindre skolor. I 1862 års seminariestadga står visserligen »§ 4 mom. 5» men det måste vara tryckfel. 1853 års kungörelse ingår i Sw. Förf.-Saml. 65/1853.

Till sid. 97 (nere, petit). Enligt cirkulär ^{21/s} 1862 hade tillerkänts ej blott såsom förut rektorerna utan även sådana minst 23-åriga seminarielärare prästerlig tjänsteårsberäkning, vilka voro präster eller ock erlagt prov för adjunks- eller kollegabefattning vid läroverk. Sw. Förf.-saml. 12/1862.

Till sid. 135. Om seminariet under ifrågavarande tid jfr *Valfr. Sunner* Ljungstedtska skolan 1824—1891 (manusk. i S A F:s arkiv).

Enligt benäget meddelande från läraren Walfrid Sunner uppges det i översikt över lärokurser, att undervisningen i skönskrift skedde »efter en af läraren uppfunnen punkterings förskrift». De uppräknade monitörerna voro elever i Ljungstedtska friskolan (= seminariets övningsskola).

I Tidskrift för hemmet 1863 skriver redaktionen (Esselde?) s. 77—78 om en folkskola »hvilken fullkomligt saknade all tillsyn af både prester och lekmän, och der, åtminstone för några år sedan, skrif- undervisningen gick så till, att skolläraren åt barnen lemnade förskrifter, hvarmed de fingo hjälpa sig på egen hand. Då lärjungarne, som ej förr hållit penna i hand, ritade ganska besynnerliga hieroglyfer, i stället för våra brukliga bokstäver, höll den beskedlige skolmästaren med dem i deras försäkran, att de »omöjligen kunde lära sig att skrifva».

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

A) Folkskoleseminarierna och deras föregångare.

a) Tiden före 1842 års folkskole- och seminariestadga.

AA) Förslag och debatter om speciell lärareutbildning.

	Sid.
1—4) Förslag av skånepräster.	3
1) Ö. Göinge prästerskaps (?) tidiga reformkrav	3
2) Hjårsåskyrkoherden Lorichs förslag 1768	5
3) Kyrkoh. Lindh i Ousby om seminarium och klockare ...	20
4) Yrkanden av Borgebyprosten Schlüter. Avstyrkanden	22
a) Underdånig skrivelse från Schlüter ^{22/1} 1793	23
b) Domkapitlets utlåtande ^{26/7} 1793	28
c) Landshövdingens avstyrkan nov. 1793	35
5) Prosten Schwerins förslag om seminarium vid fattigskola	37
6) Prästmötes yttrande 1804 rörande nämnda förslag.....	49

	Sid.
7) Göteborgs domkapitel tveksamt i seminariefrågan; 1814	49
8) K. brev 1824 om växelundervisning och klockarekompetens	50
9) Bondemotion 1834 om lärareutbildning	53
10) Motion 1840 om 4 å 5 seminarier	53

BB) Huvudsakligen praktisk, förverkligad lärareutbildning.

1) Isbergs skola i Malmö; 1820.....	54
2) Utlåtanden i Sällsk. f. växelundervisn. befrämjande	55
a) Av rektor A. J. Cnattingius ^{9/s} 1822.....	55
b) Av rektorerna Cnattingius och P. R. Svensson ^{4/12} 1824.....	58
3) Lärareövning i Åsum, Övedskloster; 1827	60
4) Växjö "skolmästareanstalt".....	61
a) Växjö första "seminarierektors" utbildning	61
aa) Skrivelse från biskop Tegnér ^{18/11} 1824.....	61
bb) Uppfostr.kommitténs utlåtande ^{10/1} 1825	63
b) Läroanstalten 1825	64
c) Stöd av myndigheterna åt denna läroanstalt	64
5) P. Wieselgrens skola i Västerstad, Skåne.....	65

β) Tiden efter 1842 års seminariestadgas utfärdande.

AA) I avseende å hela landet.

1) Kungl. statuter 1842, 1850.....	66
a) Detaljföreskrifter 1842 om understödsmedel	66
b) Om minimiålder för elev; 1850	68
3) Ständernas hemställan 1854 om färre seminarier	70
4) Motion om seminarium för "högre" folkskolor; 1856	71
5) Kvinnor få bli (ord.) folkskollärarinnor; 1859	73
a) Ansökningsrätt	73
b) Tre flickseminarier	73
6) Seminariestadga 1862	74
7) Bondemotioner och statsutskott 1862—1863	85
a) Minst 12 lärarinneseminarier!	85
b) Färre seminarier. 3 i st. f. 13? Lärarinnor i klass I. Folkskolans klassifikation	86
c) Seminarielärare jämställda med trivialskolelärare	89
d) Statutskottets utlåtande	93
8) Minskning av antalet seminarier. 1864	98
9) Seminariestadga 1865.....	99
10) Rektors tillbörliga kompetens; 1873.....	119

BB) Speciella seminarier.

2) Uppsala: (Förslag till) Reglemente 1842	120
3) Linköping: Wexelundervisningsmethod; 1856 (med observationer rörande välskrivningshistoria av utg.)	124

	Sid.
4) <i>Lund</i> : a) Otto Lindblads folkskollärarebetyg	144
b) Dispensärenden 1846	144
aa) E. Rosenquists ansökan och betyg. Avslag	144, 148
bb) "Oansvariga" Maria Månssons [= Anna Åfelts] betyg, motigheter och dispens	149, 150, 152
c) Fortbildning; 1870.....	153
5) <i>Göteborg</i> : Landets första ordinarie folkskollärarinna? 1846	153
6) <i>Karlstad</i> : Upprop rör. inskrivning 1842	154
7) <i>Visby</i> : a) Förslag 1814 om åttas utbildning vid läroverket	155
b) Seminariet under dess första verksamhetsår	155
aa) Utgifter och elevantal ^{11/10} 1845	155
bb) Elevantal och stipendiebehov ^{11/3} 1846	156
cc) Stipendiebelopp ^{9/6} 1846	156
dd) Löner och trädgårdslärare 1846	156
d) Motion om seminariets bibehållande; 1865	156
8) <i>Härnösand</i> : Planerade reformer, 1854; om elevers självstudier; lärares provår och inspektionsuppdrag	158
b) Seminarium och stadsfolkskola — ett "läroverk". (1855)	162
c) Undermålig seminarielokal; 1856	165
9) Okänt seminarium (<i>Strängnäs?</i>): "Disciplin" i växelundervis- ningskola.....	166
10) Seminarium i <i>Piteå</i> ?	168
a) Hemställan av landshövding och domkapitel; 1846	168
b) Avslag	169

B) Småskoleseminarier.

α) Officiella statuter.

Första småskoleseminariestadgan (1897)	170
--	-----

β) Olika läroanstalter.

2 ^{1/2}) <i>Bollnäs</i> : Seminarium och skolinspektioner 1866—1867 (Annan, otryckt urkund än den i källförteckningen angivna å an- nat håll tryckta handlingen av ifrågavarande rektor.).....	173
4) <i>Landskrona</i>	189
Anställning först, utbildning sedan	189
6) <i>Säbrå</i> (nära Härnösand)	190
a) Undervisningsplan (1877—1879?)	190
b) Styrelsebeslut ^{19/6} 1890: Lärokurser och läroböcker	192
Extra notiser som äga samband med några av ovan angivna ur- kunder	60, 69, 97, 127—131, 135, 197